

V E R S L A G

VAN HET ACHTTIENDE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
7, 8 EN 9 APRIL 1912, TE LEIDEN

N. J. Inenda

J. 5

Jan 1912

V E R S L A G

VAN HET ACHTTIENDE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
7, 8 EN 9 APRIL 1912, TE LEIDEN

INHOUD.

1. Congresverslag.
2. Congresbesluiten.
3. Verslag van den Partijsecretaris met
 - A. Verslag van den propagandist in Gelderland,
 - B. " " " " " Utrecht.
 - C. " " " " " Zeeland.
 - D. " " " " " Groningen. ¹⁾
 - E. Circulaire inzake jeugdorganisatie.
 - F. Manifest inzake Algemeen Kiesrecht.
 - G. Manifest — Stand van den Kiesrechtstrijd.
 - H. Manifest — Pensioenmotie.
4. Financieele Verslagen.
5. Verslag van de Commissie voor de schriftelijke propaganda.
6. " " " Soc.-Dem. Studieclub.
7. " " " " " Kamerfractie.
8. Rapport van de Programcommissie over de ingediende amendementen op het ontwerp-program.
9. Gewijzigd ontwerp-Program.

¹⁾ Door een vergissing is dit verslag opgenomen onder dat der propagandisten. Een propagandist voor Groningen, aangesteld door een partijorganisatie, is er nog niet.

VERSLAG VAN HET ACHTTIENDE CONGRES DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP 7, 8 EN 9 APRIL 1912, TE LEIDEN.

Eerste dag.

De fraaie zaal der Stadsgehoorzaal, met tulpen-slingers versierd, liep reeds lang voor tien en elf afgevaardigden, en op de galerij verdrongen zich de bezoekers.

Om kwart voor tien viel de voorzittershamer. De partijvoorzitter VLIËGEN opent het kongres. Meer dan misschien eenige andere in Nederland draagt onze kongresstad Leiden het kenmerk der kapitalistische maatschappij: enerzijds de hoogste bloei der burgerlijke wetenschap, anderzijds het diepst neergetrapte proletariaat. De gedachte aan deze tegenstelling zal het gansche kongres in hooge ernst brengen en houden.

De 18e maal zijn we dus weer en familie bijeen. De eerste vraag op zoo'n bijeenkomst is: wel, hoe gaat het? Het antwoord is: het gaat best. Wij hebben een jaar van blijmoedigen strijd en flinken groei achter den rug. Het vorig jaar heb ik in mijn openingsrede met opgewektheid gesproken over het tienduizendste lid dat wij welkom hadden kunnen heeten als wij hem gekend hadden, en de hoop uitgesproken dat wij voor het tweede tienduizendtal minder tijd zouden behoeven. Als het blijft gaan als dit jaar zullen wij het tweede tienduizendtal heel wat sneller dan in 17 jaar bereiken. Op 31 Dec. j.l. was het ledental 12.713 en sindsdien is het tot 13.837 gestegen (applaus), met nog 131 verspreide leden daarenboven. Wij zijn veel sneller gegroeid dan in eenig jaar te voren. Daaruit blijkt dat, als de partij maar wil, als de leden maar aan het werk gaan, de arbeiders wel tot ons komen.

Dezelfde stijging vertoont zich ook bij „Het Volk”. In 1906—'07 steeg het aantal abonnees met 1400, in het volgend jaar met 460, daarop met 634, toen met 1096, dan nog eens met 927, maar in het afgelopen jaar met 4950 ruim. (Luid applaus.)

Daarom kan dit kongres een blijmoedig kongres zijn. De partij groeit zoo, dat nieuwe organisatorische maatregelen overwogen moeten worden.

Het is geen wonder dat wij groeiden in het afgelopen jaar. Het was een jaar van groot gebeuren in binnen- en buitenland. De bourgeoisie van Italië heeft onder de schoone leuze van uitbreiding der beschaving een kapitalistischen veroveringstocht op touw gezet. Dankbare hulde aan diegenen onder de Italiaansche sociaaldemokraten — helaas niet allen — die pal zijn blijven staan tegen den storm van nationaal hartstocht in, ook in dagen van tegen-spoed. (Luid applaus.)

De reusachtige economische konflikten, van zee-lijden, van mijnwerkers, de schitterende Duitse verkiezingen, — ze teekenen de groote belangrĳheid van het afgelopen jaar. De Duitse zaak toonde dat ook na tegenspoed weer de overwinning komt, als men slechts standvastig blijft. Het proletariaat der gansche wereld zoekt steeds meer onzen steun tot zijn vrijmaking.

In ons land was het groote feit zeer zeker het petitionnement en onze Roode Dinsdag. In het

Partijbestuur hebben we er niet eens over behoeven te spreken, wat we dit jaar op den derden Dinsdag in September zullen doen. Dat smaakte zoo lekker, dat we het nog eens doen. (Applaus.) De gemeenteraadsverkiezingen brachten ons van 120 op 175 zetels, in weerwil van de telkunst van Haagsche en Amsterdamsche stembureau's. De koningin heeft de Kamer niet willen openen, — het ging ook zonder haar. De minister heeft ons op de mat laten staan; de Kamermeerderheid heeft ons op een manier behandeld dat wij obstruktie hebben moeten voeren. Wij hebben op de katholieke leugenmeeting geantwoord met een andere meeting die zeker meer indruk heeft gemaakt.

De heerschende klasse blijkt zich niet lekker te gevoelen. Geen wonder, want er gebeurt een en ander om den arbeiders de oogen te openen. Men denke aan wat er gebeurde in de Kamer met Troelstra's pensioenmotie, met het kiesrecht, met onderwijzers en bakkers, aan de tariefwet. Er hangt een panische schrik over de heerschende partijen voor de verkiezingen van 1913. Laat ons kongres zoo zijn dat hun voorgevoel bewaarheid worde.

In het jaar dat het 25ste jubileumjaar van het Palingoproer is, is op Kattenburg weer op de arbeiders geschoten. Het was in dit jaar ook 25 jaar geleden dat men de Oranjefurries van het lompenproletariaat georganiseerd heeft. Wij hebben dit jaar ook den 25sten sterfdag herdacht van den ouden Gerhard, een der eersten die een socialistisch stekje in ons land planten: aan dezen grooten strijder onze dankbare hulde. (Applaus.) Hermans en Schaper vierden den 25-jarigen gedenkdag van hun toetreden tot de socialistische beweging; van den laatste, die er zoo piepjong nog uitziet, zou men het niet zeggen, en daarom mag het wel bijzonderlijk gemeld worden. (Hartelijk applaus.)

Van bekende buitenlandsche partijgenooten die gestorven zijn, zijn Paul Lafargue, Paul Brousse te herdenken. Binnenlands en buiten onze beweging zouden wij als overledene kunnen herdenken: „Land en Volk” (gelach), een overlijden dat bewees, dat klein gemier tegen de sociaaldemokratie geen levenskracht geeft.

Wij hebben veel te doen op ons kongres en we hebben veel welsprekende menschen. We zullen ons dus sterk moeten beperken. Bij voorbaat vraag ik als voorzitter al vergiffenis voor iedere zonde tegen „het vrije woord” (gelach). Helpt mij door zelfbeperking dit 18e kongres tot een goed kongres te maken. Het kongres is geopend. (Applaus.)

De voorzitter deelt mede, dat Troelstra eerst den tweeden dag op het kongres zal kunnen zijn. Hij is wat onlekker en wil zich sparen voor de programbehandeling.

De regeling der kongres-vergadertijden wordt vastgesteld. Goedgevonden wordt, op initiatief van een der afgevaardigden, dat de partijgenooten niet-afgevaardigden tot de huishoudelijke zitting toegang zullen hebben.

De **VOORZITTER** geeft in overweging te zorgen dat de bespreking van partijbestuur, Kamerfractie, redakties van „Het Volk“ en „Het Weekblad“ den eersten dag klaar komen. Lukt dat niet, dan loopen wij vast. Want de tweede dag is voor program, kiesrecht en propaganda bestemd. Dan zijn er voor den derden dag nog: tariefwet vrouwen-organisatie, jeugd-organisatie en tal van andere punten. Van dat alles komt niets terecht, als wij vandaag niet met de bespreking der partijorganen klaar komen, ook al komt daar de zeeliedenstaking bij. In verband daarmee stelt spr. aanstonds voor, de zeeliedenstaking alleen te bespreken in verband met de handelingen en daden van het P. B.

De algemeene voorstellen (25—32 der agenda) in zake de verhouding tusschen Partij en Vakbeweging stelt het P. B. voor te verwijzen naar de commissie uit S. D. A. P. en N. V. V., die door het partijbestuur en N. V. V. gezamenlijk is benoemd en bestaat uit: Troelstra, Vliegen en Wibaut van het P. B., Oudegeest, v. d. Tempel en Brueus van het N. V. V. en Ankersmit als sekretaris.

FORTUIJN-Amsterdam VI verklaart zich tegen dit voorstel. De bedoelde commissie kan allerlei uitstekend werk doen, maar over de principiële kwestie, of de partij in economische konflikten kan beschikken buiten het N. V. V. om, zijn wij volkomen in staat een oordeel te vellen buiten de voorlichting der commissie. Zulke kinderen zij wij niet, dat wij dit niet kunnen. Spr. meent dat Dordrecht en andere afdelingen het daarmee eens zijn.

DE **VOORZITTER**: Dat kan niet, het gaat toch niet aan, die vraag uit te maken zonder eenig overleg met de bevriende organisatie, het N. V. V.

VAN ZADELHOFF-Dordrecht deelt mede, dat Dordrecht zijn voorstel intrekt uit overweging dat bespreking thans niet wel mogelijk is.

Het voorstel van den voorzitter wordt met bijna algemeene stemmen aangenomen.

Thans worden de verdere orde-voorstellen behandeld.

KROP-Baarderadeel meent, dat de bespreking der redaktie van „Het Volk“ niet moet afgejaast worden. „Het Volk“ is ons belangrijkste propaganda-middel, daarom alléén al van meer waarde dan vertegenwoordiging in het parlement, omdat wat onze mannen daar zeggen juist door de krant onder de massa moet worden gebracht. Nu is vorige jaren de redaktie eer te kort dan te lang besproken. De critici die er waren werden door Vliegen afgepoeierd en daarmee was alles afgelopen. Dat moest nu niet weer gebeuren. (Gelach.)

DE **VOORZITTER**: Er is daarvoor toch immers een paar uur tijd. Ik vraag alleen zelfbeperking. Echter wil ik niets aan het kongres opdringen in dezen.

Het voorstel om de bespreking van Partijbestuur, Kamerfractie en Redaktie op den eersten dag te doen afloopen, wordt tegen slechts enkele stemmen aangenomen.

DE **VOORZITTER** stelde voor de bespreking van Partijbestuur en Kamerfractie tegelijk te doen plaats hebben. Ten aanzien van de Redaktie van „Het Volk“ is dit niet wel mogelijk.

Aldus wordt besloten.

VAN DER WAERDEN-Amsterdam V, stelt voor, thans reeds te besluiten de resolutie in zake vrouwenarbeid door een commissie in verstaanbaren vorm opnieuw te doen redigeeren.

DE **VOORZITTER**: Dat is onnoodig, want wij stellen voor, deze niet aktuele zaak heelemaal niet te behandelen dit jaar. De motie van orde Drachten is door onze orde-besluiten eigenlijk reeds afgedaan, behalve de staart, inhoudende dat het P. B. de niet-afgedane punten zelfstandig uitvoert.

Dit is echter in onze democratische organisatie niet mogelijk en Tijnje stelt dan ook terecht voor dieu staart te schrappen.

VAN HINTE-Rotterdam IV, wenscht voortaan preadvies over kleine punten.

DE **VOORZITTER**: Daarover staat een voorstel op de agenda.

Het eerste deel van de motie-Drachten wordt aangenomen, het tweede deel verworpen.

Aangevangen wordt daarna met de behandeling der verslagen van

Partijbestuur en Kamerfractie.

VAN ZADELHOFF-Dordrecht, vindt in de zeeliedenstaking aanleiding tot een enkel woord. Het P. B. heeft het voorstel-Wibaut verworpen om die staking te steunen. De motieven waren: de staking in Amsterdam was even sympathiek als die in Rotterdam; het P. B. hoopte dat de staking gewonnen zou worden, maar steunde toch niet. Hopelijk zal het P. B. in het vervolg meer rekening houden met de andere strooming die wel steun wil. Het P. B. heeft zich in deze te veel vereenzelvigd met het N. V. V. De motieven, die voor het N. V. V. wel moesten gelden, bestaan voor ons niet. De sociaaldemokratie omvat meer dan vakbeweging en politieke strijd; zij moet voor de algemeene klasse-belangen opkomen en de eenheid in het proletariaat bevorderen, ook de eenheid met die menschen met wier taktiek wij het niet eens zijn. Bij zoo groote konflikten vallen de taktiek-geschillen weg. Tegenover de eenheid der bourgeoisie hadden wij de eenheid van het proletariaat moeten stellen. De heerschende klasse toonde zoo duidelijk hoe haar klassebelang in haar eenheid ligt. Wij hadden naast en in de rijen dier krauige zeelieden ons moeten stellen, door hen te steunen.

Dat betreft het principe. Maar ook de taktiek eischte steun. Zij stonden onder een syudikalistische leiding die wij verkeerd vinden. Waren wij in den strijd als kameraden naast hen gaan staan, dan hadden zij de ooren geopend voor onze strijdwijze. Maar „Het Volk“ schreef smalend over den anarchistischen mikmak een partijgenoot schreef zelfs in „De Nieuwe Tijd“ dat de Amsterdammers zelf aanleiding gaven tot ingrijpen van de militaire macht. Wie zoo schrijft, schrijft niet als sociaaldemokraat. Alle machten van bourgeoisie en staat bevorderden den onderkruipers-aanvoer. Alles stoud tegenover die stakers. Terecht zei Troelstra in de Tweede Kamer: „Zij kunnen op ons rekenen, die stakers, want al achten wij hun taktiek verkeerd, zij zijn vleesch van ons vleesch, hun bloed is van de arbeidersbeweging vergoten.“ Moge het P. B. in dergelijke gevallen op eigen gronden, als sociaaldemokraten, beslissen. (A p p l a u s.)

HUIJBERS-Amsterdam IV herinnert er aan, dat op het Utrechts kongres het P. B. voorstelde een onderzoek in te stellen naar de werking der onderwijs-subsidies. Waarom heeft het P. B. daaraan geen uitvoering gegeven? Het gemis van dit feitenmateriaal is bij de behandeling van het Bouwveteke in de Kamer stellig wel gevoeld.

Op het vorige kongres te Utrecht heeft de afgevaardigde van Amsterdam IV er ook de aandacht op gevestigd, dat nog geen uitvoering was gegeven aan het besluit om de rechtspositie van de partij-beampte te regelen. De voorzitter zeide toen: dat komt in orde. Maar het is niet in orde gekomen. En toch is een pensioenregeling voor den partij-sekretaris zeer noodig. Wij verzoeken het P. B. om dit jaar er voor te willen zorg dragen dat dit besluit uitgevoerd wordt.

STENHUIS-Delft zal ook uitsluitend over de zeeliedenstaking spreken. Hij gaat volkomen akkoord

met de beslissing van het P.B. en staat lijnrecht tegenover Wibaut's standpunt. Zoo'n zaak kan niet incidenteel beslist worden, gelijk het P.B. vroeger eens eenstemmig verklaard heeft. Als het P.B. dat eenmaal verklaard heeft, moet de vakbeweging er zeker van zijn, dat het ook niet incidenteel aan de orde komt. Een andere beslissing dan het P.B. genomen heeft, zou onder de huidige verhoudingen absoluut verkeerd geweest zijn. Het grootste bezwaar is echter, dat toen het P.B. besloot, niet te steunen, Wibaut in het „Weekblad” openlijk aanspoorde tot disciplinebreuk. (A p p l a u s). Als het P.B. iets besluit, behoort ieder partijgenoot zich daaraan onvoorwaardelijk te onderwerpen, wil hij geen wapens smeden tegen de partij. Een andere beslissing van het P.B. zou voor langen tijd de goede verhouding met het N. V. V. verstoord hebben. Een paar dagen vóór de staking had het N. A. S. nog gepoogd te Rotterdam de moderne zeelieden-organisatie te ondermijnen. Met zulk een positie behoort de partij rekening te houden. De moderne vakbeweging zou, als het P.B. de arbeiders opgeroepen had de Amsterdamsche stakers te steunen, genoodzaakt zijn geweest een tegen-oproep uit te vaardigen: arbeiders, doet dat niet, want de S. D. A. P. wil u slepen in een anarchistisch avontuur. (A p p l a u s.) Steunen beteekent den strijd goedkeuren, — daar kan men niet tusschen uit met allerlei kritiek op onderdeelen. De moderne vakverenigingen hebben alleen besloten niet te onderkruipen, maar elken steun geweigerd, toen op echt anarchistische manier in de Amsterdamsche haven de machtskwestie gesteld was, toen het onmogelijk was gemaakt dat de beide partijen naar elkaar toe zouden buigen, maar de zaak zoo was gesteld, dat een van de twee er onder moest en bij de oogenblikkelijke verhoudingen, stond wel vast, dat dit de arbeiders zouden zijn.

Het standpunt van Wibaut en Zadelhoff is: principieel moeten wij als sociaaldemocraten naar eenheid streven en elken strijd steunen. Het is echter volkomen foutief om altijd te zeggen: mijn meening is de sociaaldemokratische. Sannes schreef trouwens in het „Weekblad”: het is uitsluitend een taktiek-kwestie. Waarom heeft Wibaut niet voorgesteld de minstens even hard genekte Drentsche veenarbeiders te steunen? In ons program staat dat de S. D. A. P. alleen die strijd te steunen heeft, welke het klassebewustzijn en de macht der arbeiders versterkt. Dat versta ik zoo, dat alleen de moderne vakbeweging gesteund kan worden. Is dat niet zoo, dan is ook de heele moderne vakbeweging onzin. Wij zijn als sociaaldemocraten juist voorstanders der moderne vakbeweging, omdat wij zulks meenen. Onder klassebewustzijn verstaan wij dat de arbeiders sociaaldemocratisch zullen denken. Welnu, de heele syndikalistische vakbeweging draait erop uit, dat de menschen anti-sociaaldemocratisch worden. Moeten wij dat steunen? Als het een principieele soc. dem. eisch was om ook syndikalistische stakingen te steunen, had dat ook door buitenlandsche partijen moeten gebeuren. Ik tart echter ieder een buitenlandsche partij te noemen, die dit ooit doet.

Nu heeft men getracht de zaak lekker te maken, door gemoedelijk te zeggen: Partij en N. V. V. hebben hun eigen motieven. Maar mag een vakbeweging zoo handelen dat zij het klassebewustzijn en de macht der arbeiders niet bevorderen. Dat zijn van die fijne theoretische onderscheidingen die op het papier alleen mooi zijn. Als de Partij steunt en het N. V. V. niet, dan zegt de Partij: het N. V. V. dengt niet. Had het P. B. dan ook anders beslist, dan zou daarmee onze vakbeweging zijn gerauseld en geslagen. Het be

lang van de arbeidersklasse ligt in de versterking der moderne vakbeweging. Als dat waar is, als dat de groote lijn is, dan moeten wij ook niet in bijzondere gevallen daartegen ingaan. Trouwens, als de Partij tegen het N. V. V. in zou handelen, dan zou het N. V. V. ook tegen de Partij in bijv. eens de liberalen kunnen gaan steunen. Zou Wibaut dat ook zoo gemoedelijk opvatten? (Luid applaus.)

Laat men de partijgenooten in de vakbeweging niet gaan verplichten hun vakbeweging te verdedigen tegenover de Partij. Dat zou de noodlottigst mogelijke positie zijn. (Luid applaus.)

MANSHOLT-Ulrum betreurt dat het P. B. niet heeft uitgebracht het toegezegde rapport in zake: grond aan landarbeiders, en vraagt zoo spoedig mogelijk indiening daarvan.

Mej. GROENEVELD-Rotterdam III betreurt dat het Partijbestuur besloten heeft de organisatie van den Vrouwendag te steunen, zonder de Partij eerst te hooren. Onze vroegere eisch: Algemeen Kiesrecht voor mannen en vrouwen, wordt nu gedeeld op 12 Mei in tweeën: Algemeen kiesrecht voor mannen en algemeen kiesrecht voor vrouwen. De vrouwen zijn weer in een apart hokje teruggedrongen. Er wordt nu weer gezegd: jullie vrouwen zijn eigenlijk wat anders dan mannen. (Luid gelach). Tegenover het kapitalisme, dat bedoel ik, zijn mannen en vrouwen gelijk. Hoe moeten wij nu staan tegenover dien Vrouwendag? Spr. bijv. weigert lid te worden van welke afzonderlijke vrouwenorganisatie ook en heeft principieel bezwaar tegen dien Vrouwendag.

VAN HINTE-Rotterdam IV wil evenals Stenhuis opkomen tegen de minderheid in het P. B. in zake de zeeliedenstaking. Tegen die strooming kan niet genoeg worden opgekomen, omdat zij onze gansche arbeidersbeweging in vuur en vlam zou zetten. Spr. komt er tegen op, dat, als het P. B. besluit niet te steunen, Wibaut zich niet ontziet om toch f50 aan het N. A. S. te sturen. Men denke toch niet, dat, als wij maar een tegemoetkomende houding tegenover de syndikalisten aannemen, zij ons wel wat liever zullen gaan aankijken. Zij zullen ons evenals in 1903 toch na affoop voor verraders nitschelden, evenals trouwens nu weer na de loodgietersstaking, waar we hun geen voet dwars gezet hebben. Men lette toch eens op wat thans weer in de Haagsche bouwvakken voorvalt, waar uit taktiek een staking geproklameerd wordt, juist op het oogenblik dat onze organisaties aan het onderhandelen zijn met de patroons. Terecht zegt Troelstra in „Het Volk” dat de eenheid in het proletariaat alleen op den grondslag der sociaaldemocratie bereikbaar is. Datzelfde standpunt nemen wij en het N. V. V. in. Nu zegt Sneevliet wel: die lui van het N. A. S. komen al langzaam naar ons toe. Maar hoe komen ze naar ons toe? Niet doordat wij concessies aan hun deden, maar doordat wij sterk aan onze strijdwijze vasthouden. (A p p l a u s.) Moeten wij nu ook gaan zweven, omdat zij aan het zweven zijn gegaan? Als wij de zeelieden geholpen hadden, dan zouden zij gezegd hebben: ziet ge wel dat onze taktiek goed is, — de S. D. A. P. moet ons zelfs steunen, en nu hebben wij niet eens weerstandskassen nodig. Laat men toch bedenken, dat Kolthek erop loert om een wig in de S. D. A. P. te drijven. (A p p l a u s.)

MATTHIJSEN-Amsterdam V gaat wel mee met Stenhuis' motiveering, maar niet met zijn konklusie, die reeds tot zekere hoogte voet geeft aan een strooming die geen voet mag krijgen. Van der Goes wil, blijkens het „Weekblad” onze Partij onder het juk van Oudegeest uitbrengen, omdat nog zoo weinig vakbewegingsmensen lid van de Partij zijn. Natuurlijk, onze Partij is nog te

klein en heeft dus ook te weinig vaklieden onder zijn leden. Onjuist is echter dat de vakbeweging de Partij dreigt te overwoekeren. In de afd. Amsterdam IX bijv. steeg, in denzelfden tijd dat de afdeling met 78 pCt. steeg, het ledental der acht groote vakgroepen in de afdeling met 154 pCt. In de afd. Amsterdam V steeg het percentage dier vakgroepen van $\frac{1}{6}$ op $\frac{1}{4}$ in twee jaren. We gaan dus in de goede richting, zoodat Van der Goes' pessimistische voorspelling geen grond in de feiten heeft. In den laatsten tijd groeit de partij veel harder dan de vakbeweging. Het groote argument van v. d. Goes ten gunste van een andere taktiek tegenover de vakbeweging is dus onjuist. Het is ook onjuist als v. d. Goes zegt: de Vakbeweging wil aan de Partij haar taktiek zien voorgeschreven. Het is juist andersom: de Partij heeft in de Vakbeweging de nieuwe taktiek gevestigd. In Frankrijk, daar zit de Partij onder de syndikalistische vakbeweging, evenals jaren geleden in ons land. Wij echter hebben het N. A. S. gemaakt tot een verschrompeld ding en hebben het N. V. V. met zijn 50.000 leden daar neergezet. Dat is het resultaat van onze tegenwoordige verhouding tot de vakbeweging.

V. d. Goes gaat zelfs zoover, dat hij geen principieel verschil ziet tusschen Koltheek en Oudegeest. En dat is dezelfde man die zoo'n fijn onderscheidingsvermogen heeft als hij naar rechts kijkt. De heele anarchistische stakingsmethode, is juist om haar organisatorische zwakte op hurrie en sabotage en dergelijke dingen aangewezen. Dat zouden wij moeten steunen? Moeten wij ook anarchistische stakingen steunen, als onze eigen menschen, die niet op bevel der anarchististen willen meestaken, gepost en gepest worden? Praktisch is steunen onmogelijk. Het kan een motief zijn voor lui als Wijnkoop om wat aankoopingspunten te vinden onder de anarchististen. Voor ons kan dat niet meer gelden. Wij hebben ook niet van geval tot geval te beslissen. Wij hebben steeds het N. V. V. te steunen, omdat die de organisatie is, door ons gesticht. Wat moeten de arbeiders wel zeggen, die wij eerst dien weg hebben opgedreven, als zij ons nu met Koltheek zouden zien hoereeren? (G e l a c h.) Het was achteraf zeer juist gezien, dat de redactie van „Het Volk”, toen de zwakkeren onder ons nog aanvechtingen hadden om het brok strijd der zeelieden te steunen, standvastig bleef bij ons oude beproefde standpunt. Daarvoor aan die redactie namens onze afdeling een woord van warme waardeering. (A p p l a u s.)

Na gekiekt te zijn, gaat het kongres de pauze in.

Te ruim half twee wordt het kongres heropend.

FORTUIJN Amsterdam VI begint met de koloniale politiek. Vliegen heeft op 23 Nov. in de Kamer gezegd: ik wensch de kapitalistische ontwikkeling niet tegen te gaan, alleen tegen misbruiken te strijden. Hoe sneller die ontwikkeling gaat, hoe sneller ook de soc. democratie er zal zijn.

Is dat juist? Neen. Zoo zou het socialisme een debatingklub zijn. In Indië is alles al geproletariseerd. Wij moeten het kapitalisme daar tegengaan in al zijn uitingen, niet alleen pogen, het te breidelen.

Duys heeft over klassejustitie vier uur gesproken, en er allerlei oude koeien bij uit de sloot gehaald. Zijn rede is als brochure uitgegeven, maar verdiende dat niet: de minister had een gemakkelijke verdediging. Aan het slot zei Duys: het zou mij niet verbazen, als op een goeden dag Frans Rosier werd benoemd tot president van den Hoogen Raad. Dit is beneden onze waardigheid; de bewering dat de leden van den Hoogen Raad gelijk staan met misdadigers, is beneden alle kritiek. Een vertegen-

woordiger der arbeiders heeft zulke taal niet te voeren.

Er is onder de gemeenteraadsleden verschil over de vraag of men wethouder mag worden. Tijhof heeft gezegd: het standpunt van het P. B. is: als wij meenen op voldoende steun in den raad te kunnen rekenen, mogen wij het wethouderschap gerust aanvaarden.

SCHAPER: Dat is toch tegengesproken!

FORTUIJN: Maar niet principieel genoeg.

Verder heeft in de zaak Troelstra-Wijnkoop het P. B. als advies gegeven: de afdelingen moeten zelf weten wat zij doen. Het P. B. had moeten zeggen: iemand die voorwaarden aan de afdelingen stelt, mag als spreker niet worden uitgenoodigd. Het stellen van zulke voorwaarden is een Kuyperiaansche streek. (A p p l a u s.)

Wat de zeeliedenstaking betreft, komt spr. op tegen de stelling: in zulke gevallen hebben wij uitsluitend te kijken naar het Vakverbond. De vakvereniging is uit haar aard konservatief. Zij kan niet anders zijn. Het blijkt ook uit de wering van leerlingen door den A. N. D. B. Wij zeggen: de soc. dem. staat boven de vakbeweging. Zij moet haar stelling weten te handhaven. En zoover gaat onze discipline niet, dat aan Wibaut kan worden verweten iets te hebben bijgedragen voor een doel waarmee de partij niet instemt. Zoo sterk zijn wij niet een katholieke kerk. De konsekventie zou bij herhaling roeyement zijn. Zelfs diamantbewerkers steunen bewegingen waartegen hun vakvereniging stelling neemt. (E e n s t e m : Schande genoeg!) Matthijsen zegt: het N. A. S. is verschrompeld. Ik wou dat het zoo was. Ik waarschuw tegen die opvatting. Het N. A. S. geeft tweemaal per week een blad uit. Doet het een beroep op de arbeiders, dan vindt het veel meer weerklank dan onze beweging. (P r o t e s t e n . R u m o e r.) Er is groote offervaardigheid, een kracht, een moed en toewijding in die kringen, die bij onze lui dikwijls niet wordt aangetroffen. (E e n i g a u p p l a u s.) Het is zelfbedrog, deze beweging te minachten.

Stenhuis en Matthijsen zeggen: in zulke gevallen moeten wij vragen: wat doet de Reguliersgracht. Zouden wij dan maar niet naar huis gaan, een paar gedelegeerden zenden naar het N. V. V. en zeggen: wat het Vakverbond doet is welgedaan?

Te Amsterdam hebben wij op 2500, 2600 leden, slechts 18 bouwvakarbeiders, 2 fabrieksarbeiders, 2 loodgieters, 82 metaalbewerkers, 32 schilders, 33 timmerlieden, 107 transportarbeiders, en daar zijn misschien 7 havenarbeiders bij, de rest zijn loopers van diamantslijperijen.

Wij hebben ons door de vakbeweging niet te laten leiden. Zij is een brug, om tot ons te komen. Zij is konservatief, in hart en nieren, en zij wordt het meer en meer. Wij stellen dus de volgende motie voor:

„Het kongres, in 't midden latende of al of niet de zeeliedenstaking te Amsterdam had behoorde te worden gesteund, keurt af dat het P. B. zich bij zijn besluit heeft gericht naar het N. V. V.” (V r o o l i j k h e i d.)

VAN EIZENGA-Amsterdam IX: Wij verzoeken het P. B., bij de propagandisten erop aan te dringen, dat zij bij hun jaarverslag meer inzicht geven in de organisatie. Ook het partijverslag geeft daarin niet voldoende inzicht. Wij juichen dus het voorstel om een tweeden partijsekretaris te benoemen toe, maar hopen, dat deze niet alleen met propagandistischen, maar ook met administratieven arbeid zal worden belast.

De zaak Wijnkoop-Troelstra gaat natuurlijk Amsterdam aan. Dat voelden wij dadelijk. Troelstra zegt: ik laat mijn vergaderingen niet meer bederven

door Wijnkoop. Dat beteekent: onze vergaderingen, onze propaganda. Het geldt dus niet een persoonlijke, maar een partijzaak. (A p p l a u s.) Wijnkoop heeft een manier van optreden, die op den duur niet kan worden geduld. Hij prikkelt de vergadering en brengt ze daardoor tot wanorde. Hij houdt zich niet aan het onderwerp, en verzet zich tegen de leiding. Te Amsterdam hadden wij de vergaderingen zoo opgevoerd, dat als de voorzitter een beetje toegefelijk was tegenover Wijnkoop, de toestand dragelijk was. Maar in orde was het nooit. Daarom was onze konklusie: wij zullen Wijnkoop moeten weren. (A p p l a u s.) Maar Troelstra heeft de zaak verkeerd, niet organisatorisch aangevat. Het P. B. had op ons verzoek een beslissing moeten nemen; het kongres had zich dan kunnen uitspreken.

Nu hebben wij Troelstra, die niet optreedt als Wijnkoop wordt toegelaten en anderen die niet optreden als Wijnkoop wordt geweerd. Het P. B. zegt aan het slot van zijn advies: de federatie mag niet beslissen over de houding der afdelingen. In Amsterdam zijn wij juist bezig de centralisatie in te voeren. De financiën zijn al gecentraliseerd. Dat was noodig, vooral met het oog op de kleine afdelingen, bijv. Amsterdam II. Daar hebben we al twee man in den raad gebracht; 't volgend jaar hopen wij ook den Kamerzetel te veroveren en de betrokken afdeling kan onmogelijk alleen de kosten dragen. Ook op ander gebied wordt steeds meer gecentraliseerd. Het P. B. stuurt nu die centralisatie weer in den war. Is de beslissing niet voor wijziging vatbaar?

KAPPETEIN-Amsterdam II is van oordeel, dat het niet willen optreden als Wijnkoop wordt toegelaten, een persoonlijke zaak van Troelstra is. In Amsterdam II is de voorzitter bezweken voor den aandrang om Wijnkoop toe te laten, trots het besluit der federatie Amsterdam in tegengestelden zin.

Wat de zeeliedenstaking betreft, kan men vragen: handelde het P. B. in overeenstemming met wat er leeft onder de arbeiders. Handelde de redactie van „Het Volk” in overeenstemming daarmee? Spr. wil zich bepalen tot het laatste.

DE VOORZITTER: Dat is nu niet aan de orde.

HUGENHOLTZ: Dan krijgen wij het straks nog eens!

KAPPETEIN: Als ik het straks mag zeggen, zal ik het nu achterwege houden.

MOK-Amsterdam II verklaart, dat zij afdeling een besluit om Wijnkoop te weren, niet heeft genomen.

VERBEEK-Nieuwendam: Onze afdeling was ook bij de zeeliedenstaking betrokken. Onze leden-havenarbeiders zijn gedwongen geweest te staken door het terrorisme der syndikalist. Zij zijn slachtoffer geworden, maar maken geen enkele aanmerking op de houding van het P. B. In mijn woonkamer woonde ik een konflikt bij tusschen een arbeider, modern georganiseerd, die volkomen homogeen was met het P. B., en zijn vrouw, die graag steun had gehad. De gevoelens van Van Zadelhoff en Fortuijn worden door de betrokkenen bij ons niet gedeeld.

In onze afdeling leeft een hartelijk en dankbaar gevoel voor het mooie stuk werk, door de Kamerfraktie speciaal in dit jaar verricht. (A p p l a u s.) Spr. denkt aan de spoorweg-interpellatie van Troelstra, de motie-Helddingen over den duurte-toeslag, het debat over de vraagpunten bij de ziekteverzekering, waarvoor spr. aan Duisjs zijn meevaren met den prius vergeeft (v r o o l j k h e i d), aan Schapers optreden tegenover den waterschout te Rotterdam, en niet het minst aan Ter Laan's optreden bij de Militiewet. (A p p l a u s.) De Kamer-

leden mogen wel eens weten, dat de heele partij achter hen staat. De speech van Duisjs bij Justitie behoort tot een der beste stukken werk van de Kamerfraktie. (A p p l a u s.)

OLY-Arnhem: Toen Troelstra zijn pensioenmotie indiende, wisten wij, dat daarvan een groote beweging zou uitgaan. Maar het P. B. kan nog meer doen, als het alle afdelingen aanspoort, om adhaesiebetuigingen te vragen van alle plaatselijke organisaties. Arnhem kreeg er op zijn verzoek meer dan 20.

NIEUWENHUIJZEN-Den Haag betreurt het eenigszins, dat de zeeliedenstaking door al deze debatten heenbreekt. Al onze tijd gaat ermee weg, en wij zullen weer naar huis moeten gaan met een onafgewerkte agenda.

Wij hebben een drietal doodnuchtere voorstellen: wij willen voorstellen die uit den boezem der heele partij opkomen, meer op den voorgrond brengen. Onderwerpen als onderwijs, drankbestrijding, vrouwenorganisatie enz. blijven jaren onafgedaan. Het P. B. doet een greep, maar vraagt niet, hoeveel afdelingen ten slotte een uitspraak over een bepaalde kwestie verlangen. Laat het P. B. voor het in bespreking brengen van een voorstel, den steun van een aantal afdelingen verlangen. Op de vaststelling van de dagorde hebben thans de afdelingen niet den geringsten invloed. Wij vragen niet meer, dan dat het P. B. op den steun die voorstellen vinden, zal letten.

Dan vragen wij om praeadvies van het P. B. De afdelingen konden vóór het kongres worden ingelicht omtrent de wenschelijkheid, de uitvoerbaarheid van de voorstellen. Van Kuitjkhofschrap ook nog de toelichting zooveel mogelijk. Dientengevolge wordt de behandeling bemoeilijkt. Met betere voorbereiding konden een aantal voorstellen bij akklamatie worden aangenomen, of worden ingetrokken.

Ten derde wil Den Haag de referaten zooveel mogelijk gedrukt laten rondzenden voor het kongres. Te Rotterdam werden 4 referaten gehouden, en voor het debat bleven maar 10 minuten over. Een man als Van Kol moest grootendeels afzien van het woord. Vóór alles moeten wij zakelijke afdiening der kongresvoorstellen bevorderen. Wat gebeurt nu? Amsterdam domineert bijna altijd. Spr. beveelt de aanneming der voorstellen aan.

KUIJPER-Laren-Blaricum wil wat zeggen over de houding der Kamerfraktie bij de herziening der Arbeidswet. Mr. Aalberse wilde den arbeid der gehuwde vrouw verbieden, de Kamerfraktie verzette zich met hand en tand. Hij hoopt dat opvattingen als indertijd door Goor verdedigd, voorgoed uit de partij zullen zijn verdwenen. Maar bij de motiveering van de schadelijkheid van het verbieden van den maatschappelijken arbeid der gehuwde vrouw, en bij de behandeling van minder ingrijpende maatregelen ten opzichte van de maatschappelijk arbeidende gehuwde vrouw, zien wij nog altijd ernstige meningsverschillen in onze rijen. Schaper acht den maatschappelijken arbeid van de gehuwde vrouw een nog noodzakelijk kwaad. Hij meent dat de vrouw hoort in het gezin, om de huishouding waar te nemen en de kinderen op te voeden.

Vliegen echter betoogde: er was een tijd, dat ook de mannenarbeid in huis geschiedde, maar deze, en allengs ook de vrouwenarbeid is uit het gezin verdwenen, of bezig te verdwijnen. De vrouw terug te dringen in het gezin, ook al heeft zij er niets te doen, of al kan haar arbeid buitenshuis beter geschieden, is als het loopen door het water als men over een

brug kan gaan. Dat is ook ons standpunt. Maar Vliegen aanvaardt de consequenties niet. Hij zei in de Kamer dat wanneer de arbeidersklasse door eigen kracht de gehuwde vrouw van den maatschappelijken arbeid kan afhouden, dit toe te juichen is. Wij daarentegen willen den maatschappelijken arbeid van de vrouw gezonder maken, en de maatschappelijke verzorging van het kind bevorderen. Wij meenen dat den maatschappelijken arbeid van de gehuwde vrouw en de maatschappelijke verzorging van het kind, die daaraan gepaard moet gaan, liggen in de lijn van de economische en van de ideologische ontwikkeling. Wij meenen dat de arbeidersklasse haar kracht in deze richting moet aanwenden.

Schaper stelde voor, aan de gehuwde vrouw den maatschappelijken arbeid te verbieden 's Zaterdag na 1 uur. Dit achten wij bedenkelijk. De pogingen om tot een maatschappelijke gezinsverzorging te komen, kunnen hierdoor in den kiem worden verstikt. Het heeft bovendien ten gevolge, het vervangen van vrouwen door ongehuwde meisjes.

Wij beschouwen het als waanzin, onze opvattingen omtrent den maatschappelijken arbeid der vrouw en de maatschappelijke gezinsverzorging te willen opdringen aan de arbeidersklasse; de economische en ideologische ontwikkeling is er nog niet ver genoeg voor. Maar kunnen gehuwde vrouwen die den vrijen Zaterdagmiddag niet wenschen, niet van het verbod vrijgesteld worden? Of kan men de vrijstelling van den maatschappelijken arbeid op Zaterdagmiddag voor de gehuwde vrouw niet afhankelijk maken van een aanmelding bij den patroon zooals in het amendement-Schaper ten aanzien van de ongehuwde vrouw, die een huishouding te verzorgen heeft?

Men zal zeggen dat zoo de vrije Zaterdagmiddag door pressie van den patroon illusoir wordt. Maar men vergete niet dat hiertegen o.a. door de vakvereëninging kan worden opgetreden en dat door het absolute arbeidsverbod op Zaterdagmiddag de geheele maatschappelijke arbeid van de gehuwde vrouw in vele gevallen illusoir wordt.

De kwestie is vrij ingewikkeld. Spr. bedoelt het bovenstaande meer als een vraag dan als kritiek. (A p p l a u s.)

VAN DER WAERDEN-Amsterdam V be treurt in hooge mate, dat de Wijnkoop-kwestie niet op organisatorische wijze aan de orde is gesteld. Te Amsterdam hadden wij de vergaderingen opgevoed tot het kunnen luisteren naar menschen wier woorden hun niet welgevallig zijn. Herhaaldelijk heeft Wijnkoop ook zakelijk gedebatteerd (a p p l a u s o p d e t r i b u n e). Ik ben niet dankbaar voor dat applaus. Herhaaldelijk heeft Wijnkoop ook mij de handen vol gegeven. (I n s t e m m i n g.) De vergadering echter was dikwijls ook zeer onbehoorlijk. (A p p l a u s.) Leert men de menschen, Wijnkoop te laten uitpraten, dan is het uit met zijn kritiek. Ik betreur het besluit van Troelstra; ik hoop dat hij er nog op terugkomt. Wij kunnen zelf de zaak best af.

Moeten wij bij stakingen het N.V.V. automatisch volgen? „Het Volk” zegt: waarom zouden wij niet, en Matthijssen en Stenhuus spreken evenzoo. Daartegen kom ik op. De zeeman Paul Müller zei op het Duitsche kongres te Mannheim: De vakvereëninging werkt op den bodem der kapitalistische maatschappij, de partij gedeeltelijk ook, n.l. op het parlemen-

taire terrein, maar dit is slechts een deel van haar werk. Haar einddoel is het socialisme. Dat is niet de taak van de vakvereëninging, want die blijft binnen enger grenzen, binnen het raam van het kapitalisme; de partij heeft bij elke daad te beoordeelen, of zij gaat in de richting van het socialisme. (A p p l a u s.) Bij elke staking moeten wij ook die vraag stellen en daardoor bepalen of wij zullen steunen. Zoo had het kunnen gebeuren dat wij de meisjes bij Philips hadden gesteund; dat wij de christelijke arbeiders te Rijssen hadden gesteund indien het N.V.V. het niet had gedaan. Zoo beoordeelen wij zelfstandig of wij ongeorganiseerden zullen steunen; zelfs of wij een moderne staking zullen steunen. Als een N. V. V.-bond staakte om een vak te sluiten, zouden wij ons daartegen moeten verzetten. Ging de Handels- en Kantoorbediendenbond „De Dageraad” zonder goede gronden te lijf, dan zouden wij hem moeten bestrijden met alle kracht, al was hij honderdmaal aangesloten bij het N. V. V.

Het syndikalisme bestrijden wij elken dag, maar als de syndikalistenaar ons toekomen, bezoldigde bestuurders aanstellen, strijdkassen vormen, moeten wij vragen, of wij ze ook niet eens naar ons toe moeten trekken. Wij stooten af door het eeuwig slaan, door minachtend te spreken over een prachtigen strijd, bewonderd door Troelstra in het Paleis, door Vliegen in den raad, terwijl toch Henri Polak zelfs de mogelijkheid van sympathiestaking juist voor het transportbedrijf erkent. Die staking moet men geen mikmak noemen; gij sluit de ooren van die arbeiders voor onze woorden, als wij zeggen: dat en dat, wat de Officier van Justitie niet weet, hebt gij ook nog op uw geweten! (L u i d a p p l a u s.) Bij alles wat wij doen moeten wij alleen vragen naar het doel der sociaaldemocratie. (L a n g d u r i g a p p l a u s. O v a t i e v a n d e T r i b u n i s t e n o n d e r h e t p u b l i e k.)

VAN RAALTE-Watergraafsmeer klaagt over het lang uitblijven der circulaire van het P.B. over de jeugd-organisatie, de resolutie betreffende de jeugdorganisatie is op het Utrechtsche congres aangenomen. De circulaire, waarbij deze zaak in de afdelingen aan de orde werd gesteld, kwam eerst in het najaar, zonder eenige nadere aanwijzing, hoe het P.-B. zich deze organisatie dacht, en meent dat Van Kol niet het recht heeft, een Kamerkandidatuur af te wijzen. De afdeling achtte een dergelijke houding ondisciplinair en hoopt dat Van Kol alsnog op zijn besluit terug komt.

He i j k o o p-Rotterdam I heeft dag en nacht de zeeliedenstaking meegemaakt. Vooral na de uitbreiding tot de bootwerkersstaking is zij niet anders geweest dan anarchistische mikmak. (A p p l a u s.) Richting, besluiten en standpunt dier staking waren rein anarchistisch. Spr. woonde de besloten transportarbeidersvergaderingen bij en kan er dus over oordeelen. Er werd pressie geoefend om te staken. De fout van „Het Volk” is, dat het tijdens de staking zijn arbeidershart te luid heeft laten spreken. (A p p l a u s.) Te Rotterdam gebeurde niet iets anders dan te Amsterdam. De reeders en het gemeentebestuur te Rotterdam zijn niet radikaler dan die te Amsterdam. (V r o o l i j k h e i d.) Te Rotterdam is niet geschoten. Mag dit ook voor een deel aan de moderne leiding worden toegeschreven? De anarchisten dragen niet de schuld van de schietpartijen; maar zij gaan

niet geheel vrij uit. Wij mogen niet de fouten onzer klassegelovigen verzwijgen. Zij hebben ze zelf niet kunnen verdedigen, maar dit godbetert overgelaten aan Sneevliet. Van der Waerden heeft gemakkelijk spreken, hij heeft er geen last van. Ik heb er den last van! (Luid applaus.) Herhaaldelijk ben ik in het debat lastig gevallen met aanhalingen van mevr. Holst en Sneevliet, en van verraad beschuldigd. Daartegenover is het noodig, dat het kongres duidelijk uitsprekt: de syndikalistische aktie kunnen wij niet steunen.

Wat Fortuijn zegt over den invloed van het N. A. S. is niet waar. De bouwvakarbeiders offeren wel, maar het N. V. V. heeft de arbeiders geleerd, week aan week een hooge kontributie te betalen, ook zonder sensationeele gebeurtenissen. Wij hebben een uitgebreide vakpers. Heeft de Timmerliedenbond kabaal gemaakt over de staking te Leeuwarden, die 22 weken duurde? (Applaus.) Men moet hier niet, als Fortuijn. komen met woorden, die straks tegen ons worden uitgespeeld als „het geweten der sociaaldemokratie”. Paul Müller is het juist geweest, die de Deutsche zeelieden voor het meedoen aan het anarchistisch avontuur heeft behoed.

STEMMEN: Een aantal van hun eischen waren ingewilligd.

HEIJKOOP: Och kom! De centralistische leiding heeft alles gedaan, om de zaak in de richting van een loonaktie te leiden. Wat P.B., Kamerfraktie en „Volk” deden, draagt volkomen onze instemming weg, en gaat in de richting der sociaaldemokratie. (Applaus.)

DE MIRANDA-Amsterdam III: Het is meer dan noodig, dat de partijleiding wordt gewijzigd in overeenstemming met den groei der partij. Er moet een partijraad komen.

DE VOORZITTER: Dat komt later aan de orde.

DE MIRANDA: Onze kritiek op de partijleiding loopt op deze konklusie uit. Wij sluiten ons aan bij de hulde aan de Kamerfraktie, en verheugen ons in het bijzonder over de indiening der motie-Troelstra. Zelden bleek de propagandistische waarde der parlementaire aktie beter dan bij verschillende gelegenheden dit jaar. Tal van beschuldigingen, vroeger geuit tegen de fraktie, bleken nu ongegrond.

Een opmerking over de behandeling der Armenwet. Wel raakte het amendement-Vliegen het hart van de kwestie, maar een breede behandeling bleef tot onzen spijt achterwege.

Verder vraagt de afdeeling, of er geen aandrang kan worden geoeffend tot indiening van een wetsontwerp op de huisindustrie. De bourgeoisie slaapt weer, minister Talma stelt zich met een paar zoete woorden tevreden; kan de Kamerfraktie niet zelf een wetsvoorstel indienen?

Spr. waarschuwt tegen de stemming, door Van der Waerden gewekt. Hij speelt een zeer gevaarlijk spel. Hij scheidt een diepgaand konflikt met onze eerste mannen. Wijzelf hebben tot de stichting van het N. V. V. den stoot gegeven, nu valt men deze, onze eigen organisatie, aan, ter wille van een strooming, waarvan de sociaaldemokratie niets heeft te verwachten. Men hoopt, de anarchistische arbeiders in onze rijen te trekken, maar stoot de eigen arbeiders af. Men beroept zich op de disciplinebreuk in den A. N. D. B., die men zelf heeft uitgelokt. Men gaat een toestand scheppen als in Frankrijk. Laat men dan eens aan-

toon de kracht onzer beweging en van de vakbeweging in Frankrijk! Fortuijn heeft cijfers aangehaald, die het tegenovergestelde bewijzen van zijn betoog. De loodgietersorganisatie, de meest anarchistische, levert 2 leden aan onze partij; maar sedert de moderne metaalbewerkerbond te Amsterdam werkt, kregen wij 82 metaalbewerker als lid. Steunt de moderne beweging, en betreft uit haar uw leden. Dat is de weg!

Wordt hier gesproken over het sluiten van het vak door den A. N. D. B., dan komt dezelfde opmerking ook altijd van den anderen kant. De A. N. D. B. heeft op het oogenblik 2000 werklozen, en 60 pCt. toegelaten leerlingen. Is dat konservatief? En als de vakbeweging konservatief is, is dan de syndikalistische vakbeweging dat niet? Gaat het ons zoo slecht? Amsterdam III zal straks zijn 1000ste lid inschrijven, en de toevloed was het grootst na het einde der zeeliedenstaking.

Wij kunnen overwegen, of de partij stakingen kan steunen, die om organisatorische redenen niet kunnen worden gesteund door het N. V. V. Maar in den strijd tegen het syndikalisme moeten wij het N. V. V. steunen; het is niet ondergeschikt, maar gelijkwaardig aan onze partij! (Applaus.)

OUDEGEEST-Amsterdam IX wil eerst wat zeggen over het gesprokene door Fortuijn en Van der Waerden. Heeft de partij zoo weinig invloed op de arbeiders? Als Fortuijn nog een stuk of wat speechees houdt als die van heden, wordt die invloed inderdaad veel minder. Hij ziet zooveel offervaardigheid en toewijding bij de vrijen. Maar zij staan te bedelen bij onze menschen, aan de diamantfabrieken. Zij zetten allerlei kunstmatige bedelpartijen op. Het geld komt niet uit hun zakken, maar uit die van te medelijdende diamantbewerker. Wij geven niet tweemaal per week, maar elken dag een blad uit, „Het Volk”. De toevloed van abonnees tot „Het Volk” komt allereerst uit onze vakbeweging. Organisatorisch kan nooit worden goedgekeurd, dat na een bestuursbesluit een bestuurder zegt: ik houd mij niet aan het besluit.

Nu de fraseologie van Van der Waerden. Diens stelling en zijne aanhaling van Müller, kunnen wij allen onderschrijven. Müller zegt: het doel der vakbeweging gaat minder ver dan dat der S.D.A.P. Maar wat valt er te applaudiseeren, als men ons een motie voorleest, die niet slaat op het geval? Waar het om gaat is, of de S. D. A. P. zijn eigen glazen zal ingooien, door de anarchistische organisaties in de hand te werken. Het is merkwaardig, dat Van der Goes, een der eerste strijders tegen het anarchisme, thans bezig is, het werk, door hem in het begin der 90-er jaren verricht, weer in elkaar te trappen. De strijd is niet in de eerste plaats een ekonomische, maar een politieke. Het N. A. S. strijdt niet allereerst tegen het N. V. V., maar tegen de S. D. A. P., en als zij gaat liebaügelen met het N. A. S., dan verklaart zij den strijd van 1893-94 voor overbodig.

Waaruit blijkt, dat het N. A. S. naar ons toekomt? Dat het gesalarieerde bestuurders heeft? Vroeger had het er drie, meer dan thans. Het N. A. S. richt thans weerstandskassen op, — zij mogen niet te groot worden. Waarom? Zij kunnen niet meer aan onze centen komen, en zijn dus tot het stichten van kassen gedwongen.

Zouden die menschen zijn bekeerd als wij geld hadden gegeven? In 1900 gaf de partij f 1000 voor de sigarenmakers te Groningen. De moderne afdeeling ging er te niet, en werd eerst later met groote moeite weer opgericht. Men koopt de

arbeiders niet met geld. De diamantbewerkeren gaven f22.000 uit voor de vrijen, en werden toch voor verraders uitgemaakt. De vrijen stuurden vlak vóór de zeeliedenstaking een partijlektuur naar Rotterdam met een briefje er bij, waarin stond, vooral te verspreiden om te doen zien, welke verraders de soc.-dem. zijn, zooals wij in „De Nieuwe Tijd” op blz. 285 kunnen lezen. En nu moeten wij geld geven, om met deze menschen de eenheid tot stand te brengen?

Wij moeten de eenheid hebben; maar het moet zijn eenheid van beginsel, en het spijt mij zeer, dat de strijd voor de eenheid met het N. A. S. het sterkst wordt gevoerd door hen die in de partij het scherpst staan op het beginsel. Het N. V. V. heeft een veel grootere eenheid tot stand gebracht dan de eenheid waarnaar men kijkt. Tien jaren geleden waren bij de groote massa der arbeiders onze Kamerleden nog maar praatjesmakers. Nu is zelfs het N.A.S. gedwongen, over staatspensioen en tariefwet te schrijven, anders verliest het van zijn 6000 man nóg een stuk of wat.

Die eenheid is gekomen door het beginsel van het N. V. V. en zijn samengaan met de S. D. A. P. Gevolg van steun zou zijn geweest, niet een toename van den groei der partij, en verwijdering van de vakbeweging, want het N. V. V. moet het moeizaam bereikte bewaren voor verwoesting. Het N. A. S. had maar bij elke staking wat relletjes te maken en politievertoon te veroorzaken, en de S. D. A. P. moest meegaan. Want de stakingen van het N. A. S. zijn niet meer revolutionair dan de onze, maar het gebruikt zijn stakingen om het geweld van politie en leger aan de arbeiders te demonstreeren.

Wij hebben nu de loodgieters- en elektriciensstaking gehad. Bij de laatste hebben wij geen relletjes gehad.

MENDELS: Ik heb er drie te verdedigen!

OUDEGEEST: Zij hebben niets gedaan wat het optreden der politie kan motiveeren. Dat zal u de verdediging gemakkelijk maken. (Vroolijkheid.) Tegen de loodgieters trad de politie op. De menschen vergingen van den honger. Zij krijgen f2., f2.50 uitkeering. Waarom trad niemand van ons op om hen te steunen?

Alleen tegenover absoluut-neutrale vakbonden zou de partij anders moeten staan. Alle kongressen in Duitschland en de internationale kongressen, hebben steeds uitgesproken, dat vakbeweging en partij gelijkwaardige deelen der beweging zijn. Zonder dat Wibaut een woord heeft gesproken, is te Kopenhagen besloten, dat de vakorganisatie de steunbewegingen zal organiseeren.

Is onze vakbeweging zoo konservatief? Het aantal stakingen in 1911 was 205, tegen 133 in 1910 en gemiddeld 137 in de periode 1905—1910. Er wordt minder bluf gebruikt. Verreweg meer dan de helft van de 205 zijn door onze bonden gevoerd, en betaald. Maar wij willen niet door het dramatische invloed oefenen op hen die ons geld geven.

Sneevliet heeft een mooie verzameling van materiaal gegeven. Maar zijn konklusie ontbreekt. Van der Goes betoogt: Sneevliet wilde niet anders beweren dan: een solidariteitsstaking kan wel eens goed zijn. Was dat nog noodig te betoogen? De eerste uitgebreide solidariteitsstaking, van Januari 1903, is geleid door mij, toen Sneevliet er nog niet aan dacht, aan solidariteitsstaking te gaan denken. (Vroolijkheid.) Ik was tegen de Aprilstaking, maar leidde haar. Heb ik later gezegd: zij is verloren omdat zij een solidariteitsstaking was? Neen: ik zei: wij waren te zwak. Het is echter iets anders, of men solidariteitsstakingen houdt om een andere

staking te doen winnen, dan om zooveel mogelijk arbeiders op straat te halen.

Het jaarverslag van den Schildersgezellenbond b. v. deelde mede, dat de bootwerkers van schilders die op booten werkten, eischten dat ook dezen zouden staken, hoewel het bestuur erkende: op de bootwerkersstaking heeft het werk der schilders geen invloed. Ook verklaarde het bestuur: wij geven aan de schilders geen vrijgeleide, want dat wordt hun toch door de postende stakers afgenomen.

Maar als de brochure van Sneevliet alleen diende voor dit doel, waartoe dan de voorrede van Mevr. Holst? Die weet toch te goed, wat en waarom zij schrijft!

In de dagen toen men vaak wanhopig was over de vakbeweging, volgde men den weg, door Fortuijn en Van der Waerden gewezen. Spr. waarschuwt tegen dien weg: het gevolg zal zijn vernietiging der vakbeweging, ontwrichting der partij. Wij zijn gegroeid, niet omdat wij de zwakheden der arbeiders hebben ontzien, maar omdat wij hen de oogen hebben geopend. Ik mag niet eindigen zonder te protesteeren tegen de tegenleiding, door Wibaut gegeven, en de scheiding, die hier wordt gemaakt tusschen de soc.-dem. in en buiten de vakbeweging. Wij zijn geen tweede-rangssocialisten. Wij hebben geen twee naturen, evenmin als ik van anderen zeg dat zij in andere funkties hun socialisme uitschudden, laat ik dit van mij zeggen. Wij wenschen met en in de S. D. A. P. te strijden, maar als gelijkwaardige strijders! (Luid applaus.)

WIBAUT zou ten deele kunnen volstaan met v. Zadelhoff tegenover Heykoop, v. d. Waerden tegenover Steenhuis te stellen. Maar hij moet zelf spreken, omdat de kritiek op de partijleiding thans blijkt te zijn kritiek in zake de zeeliedenstaking op een minderheid van het P. B., waartoe spr. behoort. Allereerst ontmoet spr. dan de bewering van Steenhuis, dat het bestuur der Partij nooit incidenteel zijn houding moet bepalen in een economisch konflikt.

Daartegenover stel ik, dat het P. B. der S. D. A. P. nooit anders dan incidenteel zijn houding in een economisch konflikt heeft kunnen bepalen en zal kunnen bepalen, omdat die konflikten steeds incidenteel zich voordoen. Indien men op dit punt een motie aannam door Oudegeest en Steenhuis samen gesteld, ook dan nog zou het toch gebeuren, dat de S. D. A. P. door de werkelijkheid werd gedwongen, om na alle mogelijke overleg toch haar eigen houding zelfstandig te bepalen. Ik hoop, dat dit de praktijk zal blijven. Want als gij de partij verbiedt om op haar eigen motieven haar houding te bepalen, dan zal de werkelijkheid van den klasstrijd met u spotten! (Applaus.)

Ik, ik zou mij schuldig gemaakt hebben aan discipline-brek!

SPIEKMAN: Nota bene!

WIBAUT: Ik ontken dat! Ik beweer dat mijn daad was de konsekwentie van de zienswijze van het P. B. over de zeeliedenstaking. Heeft het P. B. gezegd: de zeeliedenstaking is mikmak, het zal schade zijn voor onze partij en de vakbeweging als zij wordt gewonnen? Neen: het P. B. verwierp mijn voorstel tot steun, maar verklaarde: de staking te Amsterdam is niet minder gemotiveerd dan die te Rotterdam; wij hebben er de meest mogelijke sympathie voor, wij hopen dat het zal gelukken, ze met succes te voeren.

VAN HINTE: Waren er geen andere motievereeringen, die niet zijn gepubliceerd?

WIBAUT: Het gepubliceerde verslag geeft deze samenvatting der motieven; daar mag ik mij dus op beroepen. De meerderheid van het P. B. meende alleen, dat het was in het belang der soc.-dem.

geen oproep te doen om steun. Dat heb ik dus niet gedaan, maar vrijheid van individueel optreden moest daarnaast bestaan, en moet blijven bestaan. Zullen menschen van allerlei inzicht in onze partij blijven samenwerken met volle toewijding van hun kracht, dan moeten zulke daden in ruime mate mogelijk blijven. Ik gaf geen tegenleiding, maar deed wat de konsekwentie was van mijn voorstel, en zou dat heden nog doen. (A p p l a u s.)

Had het P. B. tot steun besloten, dan had men, naar door de meerderheid gevreesd werd, daaraan de beteekenis kunnen hechten van goedkeuring der anarchistische taktiek. Maar ik hechtte een andere beteekenis eraan. Ik schreef in het „Weekblad“, in een polemiek met Polak; het is moeilijk, tot de zeelieden te spreken met woorden. Des te meer was het onze plicht, tot hen te spreken met de daad van onzen steun, tot hen en tot nog vele andere arbeiders. Deze daad zou hen hebben gezegd: de S. D. A. P., die in het N. V. V. ziet de vrucht van het werk harer eigen leiders, de doorvoering van haar eigen beginsel, steunt ook de slecht-georganiseerden en nog slechter geleiden en de nog ongeorganiseerden. De zeelieden en de anderen zouden in onzen steun hebben gezien, dat wij het winnen van hun strijd achten in het belang van het proletariaat.

Het ligt zeer ver beneden mij, te meenen, dat men arbeiders koopt met geld. Dit argument ware beter buiten de discussie gebleven. (Vele stemmen: Zoo bedoelde Oudegeest het niet.)

OUDEGEEST: Ik bedoelde dat men door het geven van geld geen invloed uitoefent op het karakter en de zienswijze der menschen.

WIBAUT: Dat is een strijdpunt. Het is niet van tevoren te zeggen, dat de steun van het woord meer invloed heeft dan de steun van het geld. De steun van het woord is rijkelijk gevloeid, in het verslag van het P.-B., in „Het Volk“, in Troelstra's speech in het Paleis. Maar ik begrijp niet, als men steunt in pers, in meeting, in raad en in Kamer, waarom dan het kwade element er in komt, als men steunt met een bijdrage. (A p p l a u s.) Men verwijt ons, dat wij dogmatisch zijn, maar het is dogmatisch van Oudegeest, om te zeggen: in geen geval kan geldelijke steun invloed hebben op de zienswijze. Er is geen principiële verschil tusschen de verschillende soorten van steun!

Stenhuis zegt: ons nieuwe program wil alleen zoodanig steunen, dat het klassebewustzijn der arbeiders wordt versterkt. Maar ik houd nooit op te verzekeren, dat de organisatie in het N. V. V. de eenige goede is — houdt echter de arbeidersklasse op, waar het N. V. V. ophoudt? Zal ooit onze strijd worden gewonnen, als niet ook de slecht en verkeerd georganiseerden en een deel der ongeorganiseerden met ons strijden? Is het dan verkeerd, deze eenheid te kweken met een daad van solidariteit jegens de arbeiders op een oogeblik dat al de havenkapitalisten tegen hen zijn georganiseerd? Schaadt dat den klassenstrijd? Neen, het geeft aan den klassenstrijd een verzicht, verder dan velen van ons zien.

Mijn handeling, zeggen Van Hinte, Stenhuis en Heijkoop, wordt hun telkens voor de voeten geworpen. Zeker, maar uw houding wordt mij ook wel eens voorgeworpen, als wij de eenheid verkondigen als het eerst noodige. Dan zegt men tot ons: de daden bij de Zeeliedenstaking zijn daarmee in strijd. Dan antwoorden wij: de houding van het N. V. V. is volkomen juist, en de houding der partijgenooten die het ermee eens zijn, is volkomen te goeder trouw, en wij

halen tal van voorbeelden aan om aan te toonen, waarom een andere houding hun onmogelijk scheen. Als men verwijt: de soc.-dem. noemen de staking een anarchistisch avontuur.....

STENHUIS: Daar ben ik het mee eens!

WIBAUT: Laat men dan mij roepen, en ik zal het tegendeel betoegen. (A p p l a u s.) Ik zal aantoonen, waarom onze partij niet dezelfde houding mocht aannemen als het N. V. V., waarin de groote meerderheid niet-socialisten zijn.

Ik maak geen onderscheiding tusschen onze partijgenooten in en buiten de vakbeweging; maar in de vakbeweging zijn zij een kleine minderheid.

HEIJKOOP: Geestelijk niet!

WIBAUT: Dit is toch een reden om af te wijzen dat er voor alle tijden een schablone zou worden gemaakt voor de verhouding tusschen vakbeweging en partij. Gij moet met dezen toestand der vakbeweging rekening houden!

Het onderscheid tusschen de veenarbeiders- en loodgietersstakingen en die der zeelieden kan men leeren uit het optreden van Vliegen in den raad, van Troelstra in de Kamer. Onze tegenstanders gaven het karakter aan de staking. Ziet gij dat niet, dan ziet het er slecht uit met uw geestelijk overwicht.

OUDEGEEST: Maar dat karakter gaven de zeelieden zelf aan de staking. Zij lokten het uit.

WIBAUT: Daarom mogen wij nog niet, zelfs maar voor de helft goedkeuren, wat door de overheid is gedaan!

Zou de S. D. A. P. haar eigen glazen ingooien als zij in gevallen als deze een eigen houding innam tegenover het N. V. V.? Ik wil het rapport der commissie afwachten. Ook deze bestudeert de verhoudingen van alle landen. Maar die verhoudingen moeten naar elk land op zichzelf worden beschouwd. Niet voor de eerste maal zouden wij ongeorganiseerden en verkeerd georganiseerden steunen. Ik herinner aan wat indertijd is gebeurd te Enschede. Het N. V. V. komt niet op voor de geheele klasse, als het opkomt voor zijn leden: het komt op voor het best-georganiseerde deel, en er zijn nu al gevallen waarin het de grenzen veel ruimer moet trekken. Het is zeer wel mogelijk, bij de enge solidariteit tusschen de kapitalisten-klasse en de wetgeving en het gezag, dat deze gevallen opnieuw zullen voorkomen, das desnoods de S. D. A. P. zelfstandig het moet doen.

Ik liebaügel niet met het N. A. S. Ik heb de uitnoodiging van Domela in „Het Weekblad“ ver van mij geworpen. Maar ik ben ook niet zoo bang voor Kolthek als Van Hinte. Ik zie in Kolthek geen wig voor de S. D. A. P. Die wig heeft geen dunnen kant, omdat hij aan weerskanten dun is. Gij overschat in sterke mate de beteekenis van Kolthek en die andere leiders. Achter hen staan duizenden die verkeerd worden geleid. Zij zijn geen bewuste syndikalisten, maar als wij hen het juist begrip geven van de beweging, komen zij over de hoofden der leiders tot ons. (A p p l a u s.)

Gekunstelde eenheid wensch ik niet, maar als het gaat om de eenheid, het allerhoogste voor het proletariaat, dan is het niet mogelijk, bij den steun een grens te trekken, maar zal de S. D. A. P. incidenteel, bij elk geval, haar houding moeten bepalen.

TIJHOF-Enschede antwoordt Fortuijn over de wethouderkwesitie, dat in den raad van Enschede een onzer partijgenooten zei: wij bedanken feestelijk voor een wethouderschap, zoo

lang wij niet een meerderheid hebben in den raad. Een liberaal ontzegde ons op grond daarvan het recht op kritiek. Ik antwoordde, dat ik ook zonder meerderheid tegen het wethouderschap van een der onzen niet zou opzien, als ik meende dat voor de arbeiders iets kon worden bereikt. Ik wees op het geval Schotveld te Almelo. Schaper, gedelegeerde van het P.-B., achtte in dat geval het aanvaarden van het wethouderschap te verdedigen. Het P.-B. heeft daarop verklaard, dat het zóó algemeen zich niet had uitgesproken. Spr. had echter gewenscht, dat deze kwestie eens principieel werd behandeld, in de vereeniging van socdem. gemeenteraadsleden en op het kongres. Thans stelt men in afdeelingen moties van afkeuring voor tegen leden die denken als ik. Het is dus van het grootste belang, de kwestie onder de oogen te zien.

SPIEKMAN-P.B. zal maar enkele oogenblikken noodig hebben (b r a v o's). De overgrootste meerderheid der Partij, is mijn indruk, is met de houding van het P.B. homogeen. Maar zoolang het rapport der commissie niet is uitgebracht, en de partij nog geen algemeene beslissing heeft genomen, kan het P.B. elk oogenblik weer tot een besluit worden geroepen. Ook na de algemeene beslissing kan dat trouwens nog het geval zijn. Het P.B. heeft dus een uitspraak noodig. Het beschouwt de kwestie der zeelieden op zichzelf en niet als de verhouding tusschen partij en vakbeweging in het algemeen. Bovendien staan partij en vakbeweging zelfstandig en gelijkwaardig naast elkaar: de partij heeft het recht, om bij elk konflikt zelfstandig te besluiten. Het P. B. denkt er niet aan, bij economische konflikten die een politiek karakter aannemen, af te gaan uitsluitend op een besluit of motie van het N.V.V. (A p p l a u s.) De groote meerderheid van het P. B. acht het echter ondenkbaar, dat P. B. en N.V.V. niet homogeen zouden zijn.

Op 1 Juli kwam bij het P. B. het voorstel-Wibaut in, om een steunbeweging te organiseren. Na Enschede had het P. B. besloten, over zulke voorstellen eerst met het N. V. V. te overleggen, en bij dit overleg is nu besloten, dat gepoogd zal worden, de verhouding voor zulke gevallen te regelen.

Het P. B. nam zijn konklusie op de volgende gronden. Voorzitter en sekretaris van N. V. V. hadden uitvoerig de houding van het Vakverbond verdedigd, Wibaut pleitte warm voor het standpunt der minderheid in het P. B.: door de houding der regering, het zenden van troepen, had het konflikt een grooten economischen omvang en een politiek karakter gekregen: steun van de S. D. A. P. achtte zij partijplicht. De leiders van het N. V. V. betoogden, dat indien de partij een steunbeweging organiseerde, zij, ook zonder het te bedoelen, zich plaatste in een vijandige positie tegenover het N. V. V. Van den Tempel wees erop, dat de partijgenooten uit de vakbeweging, die in steunkomitee's zitting namen, in konflikt zouden komen met hun hoofd- en afdeeliningsbestuurders. Onafhankelijk en zelfstandig heeft het P. B. na de konferentie beraadslaagd. Wij wilden gaarne, dat de partijgenooten van Dordrecht enz. inzagen, dat het P. B. onmogelijk een steunbeweging kon organiseren. Tegelijk met de Amsterdamsche staking stonden te Rotterdam 500 zeelieden op straat die van het N. A. S. geen cent zouden krijgen. De eer van het N. V. V. stond met hun over-

winning op het spel, en die werd door onze steunbeweging verzwakt. Daar was bovendien de situatie van het oogeblik. Was de Amsterdamsche staking van dien aard, dat wij daarvoor een breuk met het N.V.V. mochten aanvaarden? Dit was het hoofdmoment. De motieven van de Amsterdamsche staking der zeelieden achtte de meerderheid volkomen gemotiveerd. Maar steun aan de zeelieden zou tevens steun aan de havenarbeiders zijn geweest, en het P. B. kon, afgescheiden van de motieven der oorspronkelijke staking, een stakingsbeweging, waarbij de syndikalistische methode wordt toegepast, absoluut niet steunen. Na de zeelieden-waren de bootwerkers-, de voerlieden-, de schuitenvoerdersstakingen geproklameerd. De bootwerkers stelden achteraf nog eischen, maar de anderen staakten zonder dat zij eischen hadden. Zulke stakingen mogen wij niet steunen. Wij zouden door onze steunbeweging verantwoordelijk zijn geworden voor al wat aan de zeeliedenstaking vastzat.

Komen er konflikten van denzelfden aard, dan zal het P. B. opnieuw zelfstandig en onafhankelijk beslissen. Willen wij er toe meewerken, dat allen die nu nog de syndikalistische leiders naloopen, zoo spoedig mogelijk tot ons komen, dan is de eerste eisch, dat wij zoo lang mogelijk de goede verhouding met het N. V. V. volhouden, en dat wij ons zoo sterk mogelijk verzetten tegen elke concessie aan het syndikalisme, tegen al wat zweemt naar sabotage en vossenjacht. Niets van dat alles kunnen wij voor onze rekening nemen.

Wibaut en Mendels waren welsprekend, en maakten indruk op ons, maar als de verhouding niet anders wordt, zal het P. B. steeds handelen als het deed, overtuigd, dat dit de beste wijze is om de eenheid der arbeiders te bevorderen. Partijgenooten en vakvereenigingmannen, staat in deze zaak naast ons, dan komen de bedrogenen het snelst tot ons! (Luid applaus.)

SCHAPER-P. B. legt uit, waarom het rapport Grond aan Arbeiders nog uitbleef. De voorafgaande enquête is nauwelijks afgelopen. In elk geval is het ontwerp-Talma, het o.m. bezorgen van eigendommetjes aan arbeiders, niet wat wij wenschen. Er zal aan het rapport nu ten spoedigste worden begonnen.

Wat de wethouderskwestie in Ambt-Almelo en Enschede betreft, moest het P. B. afgaan op het „Volk“-verslag. Nu blijkt, dat Tjinhof het veel beter heeft gezegd. Als men alleen een wethouderschap aanvaardde om dadelijk iets goeds tot stand te brengen, zou men weldra fiasko kunnen maken. In Ambt-Almelo had men, met den christelijken socialist mee, op 1 na de meerderheid. Daar stond de zaak dus anders en was er bovendien een bijzondere kwestie, waarvoor bij de verkiezingen gestreden was. Kepler en Fortuijn waren voorbarig en vielen dood op de woorden „in het algemeen“. Het P. B. moest dat nu eenmaal beknopelijk mededeelen. Een samenstel van motieven golden voor Ambt-Almelo en voor Enschede gelden zeker die overwegingen niet.

Voorts namens de Kamerfractie sprekend, dankt Schaper voor het boeketje, der fraktie aangeboden door den afgevaardigde van Buiksloot-Nieuwendam. Troelstra kreeg lof voor zijn verdediging van de zeeliedenstaking; welnu, dit geldt voor Vliegen eveneens en reeds in Juni heeft spr. door een interpellatie deze zaak gediend in de Kamer. De syndikalistie te

Amsterdam hebben vrijwillig mij ingelicht omtrent het optreden van den waterschout. Het gebeurde heeft hen kunnen leeren, dat als wij niet in de Kamer voor hen opkomen, niemand het doet, en tevens, dat bij het verdedigen hunner zaak de heele bourgeoisie ons in ons hemd heeft laten staan, want de motie werd met slechts onze stemmen vóór verworpen. In de verkiezingen kan dit ook tegenover hen te pas komen.

Wat de agrarische kwestie betreft, wijst spr. nog op het initiatief-ontwerp van Helsdingen ter verbetering van de bepalingen op het pachtkontraakt.

Over de theoretische koloniale kwestie kan spr. op dit vergevorderde uur met Fortuijn niet debatteeren; spr. verheugt zich, dat Vliegen in dit opzicht als plaatsvervanger van Van Kol is opgetreden, al is diens heengaan nog zoo jammer.

Wat de behandeling van de Armenwet aangaat, vermoedde spr. niet, dat inzake de daarbij behandelde vrouwenkwestie der praktieke verwijtingen zouden treffen. Praktisch losten wij voor de Partij immers die kwestie op, door het amend.-Aalberse te helpen verwerpen, dat den arbeid der gehuwde vrouw wilde verbieden. Maar Kuyper wil het onderste uit de kan hebben en krijgt nu het lid op den neus. Als ik ooit heb gevoeld, te spreken naar het hart der arbeiders, dan was het bij het verbod van den arbeid der gehuwde vrouw op Zaterdagmiddag. (Instemming.)

KUYPER: Daar kom ik niet tegen op! Ik vraag of de gehuwde vrouwen, die een maatschappelijke gezinsverzorging willen en speciaal de gehuwde vrouwen die bij een verbod van maatschappelijken arbeid vervangen zullen worden door meisjes, niet vrij kunnen worden gelaten.

SCHAPER: Dat is een burgerlijk-liberale theorie. Uw Marxisme voert gij zoover door, dat het omslaat in tegendeel (Vroolijkheid.) Geen fabrikant zal van die vrijheid iets overlaten! Het gaat er dan mee als met die „vrije” bedingen in het Burgerlijk Wetboek terzake van het Arbeidskontraakt. Dat kan dus niet, want juist de dwang der wet moet den maatregel doen toepassen, daar de vrouwen als loonarbeiders onder economischen druk verkeeren.

Weinig bemoedigend echter is, dat Kuyper geen melding maakt van ons tien-uren-wetsontwerp, waar de afzonderlijke vrouwenbescherming gedeels is weggenomen, en ook voor den man en het meisje de tien-urendag en de vrije Zaterdagmiddag zijn voorgesteld. In „De Nieuwe Tijd” heb ik dat uiteengezet. Wat in onze amendementen fout mocht zijn, of liever wat er de schaduwzijde van is, lag aan de gebrekkigheid van Talma's wetsontwerp.

Uit den vrijen Zaterdagmiddag voor de vrouw, kan in de textielnijverheid evenwel ook voortvloeien, dat ook de mannen vrij krijgen.

KUYPER: Als het voor alle vrouwen geldt!

SCHAPER: Neen, het vloeit er toch uit voort! Over de bewering dat de particuliere huishouding is verouderd, wil ik nu niet spreken: proletarisch is zij niet.

Een wetsontwerp voor de huisindustrie kunnen wij niet indienen. Men kan de ontwerpen niet uit den mouw schudden. We hebben nu een 10-urenontwerp, een ontwerp op den leerplicht en een op het pachtkontraakt, en niet te vergeten het groote ontwerp-grondwetsherziening. Op de huisindustrie kunnen we maar zoiets niet maken.

Bovendien: het zou niet goed zijn. Minister Talma heeft de enquête overgenomen. Wij hebben een uitnemende arbeidsinspektie, tweemaal heb ik geïnformeerd wat er gebeurt, zoolang ik niet overtuigd ben dat er geslabakt wordt, kan ik niet zelf met een ontwerp komen. Minister Talma heeft tot heden in deze kwestie loyaal gehandeld: hier treft hem geen enkele blaam.

Wat de justitie-rede van Duys betreft, heeft spr. gemerkt, dat Duys er prijs op stelt, die zelf even toe te lichten.

Van de Armenwet hadden wij misschien in agitatorisch opzicht wat meer kunnen maken; zakelijk, om te verbeteren, is gedaan wat kon. Maar nu blijkt eens, dat wij maar niet alles doen om „den nationalen tijd te vermorsen” en zelfs verwijten krijgen dat wij te weinig spraken!

De afdeling Heerlen-Kerkrade is schriftelijk ertegen opgekomen dat Vliegen de arbeiderskommissies in de mijnen heeft verdedigd, — deze zal zelf antwoorden. Spr. dankt ten slotte voor de schappelijke kritiek. (Applaus.)

FORTUIJN: Waar is Frans Rosier?

DUIJS vraagt Fortuijn, of de oude koeien die hij uit de sloot haalde, juist waren. Spr. deed dit, omdat de minister in de Eerste Kamer een trap had gegeven aan de soc.-demokratie; deze zou steeds pour le besoin de la cause, het verwijt van klassejustitie doen hooren. Ik moest daarom naast jonge kalveren ook oude koeien hebben. Ik ging van de laatste dagen terug tot den tijd van Domela Nieuwenhuis.

Ik geef toe, dat de redevoering geen professorale geleerdheid bevatte. Niet daarom is zij uitgegeven, maar er werd in de Zaanstreek ontzettend gewerkt met de bewering van de „Nieuwe Crt.,” dat mijn speech schandaalkolportage was. De federatie-Zaandam besloot toen, aan alle kiezers van het distrikt de speech te sturen, en om de kosten goed te maken, werden er eenige duizenden overgedrukt. Zij werden bij honderdtallen van allen kant besteld! (Applaus.)

Bij mijn beeld van Frans Rosier heb ik er niet aan gedacht, de rechters persoonlijk verdacht te maken. Het verwijt van Fortuijn is een gevolg van het niet-lezen van mijn speech. Daar staat uitvoerig, dat de rechters klasse-recht spreken, meeuende objektief recht te spreken. Is hiertegen iets te zeggen? (Applaus.)

Als gij mijn speech wilt kritiseeren, moet gij ze in haar geheel nemen. Er zijn ook gevallen van persoonlijke misdragingen van rechters: Van Rhede van der Kloot, Wentholt. Ik toonde in de Kamer aan, hoe er een was, die zich m.i. had schuldig gemaakt aan meined en valsche processen-verbaal, een man, die door den minister werd bevorderd. Als men vier uur staat te spreken, en wordt geprikkeld door interrupties van Thomson, Roodhuijzen, Jan, Piet en Klaas, dan geeft men lucht aan zijn gevoel op de manier als ik heb gedaan. (Luid applaus.)

DE VOORZITTER deelt mede, dat na overstelpende drukte het P. B. eindelijk aan Ter Laan een rapport over de subsidiekwestie heeft gevraagd. Van vertraging is geen sprake; ditmaal was de kwestie toch niet afgedaan. De pensionering van den partijsekretaris zal onder de oogen worden gezien.

Was het niet goed gezien, de partij tot medewerking op te roepen om een Vrouwendag te houden? Het is toch de manier om den Vrouwendag te doen slagen. Het P. B. wil den Vrouwenbond behouden, en hem dus ook helpen om de uitvoering van het internationaal besluit van Kopenhagen te doen slagen. Van scheiding tusschen

mannen- en vrouwenkiesrecht mag geen sprake zijn.

De kwestie Troelstra-Wijnkoop werd in Amsterdam een punt van debat in de federatie. Zij vroeg om een gedragslijn voor het heele land aan het P. B. Wat moest het P. B. doen met afdelingen die ze niet wilden volgen, met sprekers die geen beperking van debat wilden? Maar het hoofdmotief was: de afdelingen moeten in zoover soeverein blijven, dat zij zelf de orde in hun openbare vergaderingen handhaven. Federaties mogen dus ook aan afdelingen geen gedragslijn voorschrijven. Elke afdeling moet zorgen voor haar eigen politiek. Er is ook verschil tusschen de soort vergaderingen die worden gehouden.

Hadden wij moeten voorschrijven dat Wijnkoop overall wordt toegelaten? Troelstra wordt door Wijnkoop nagegaan en geprikkeld als niemand anders. Hij geeft zich bij de propaganda met heel zijn ziel en zijn lichaam. Als zoo iemand ten slotte zegt: het kan zoo niet langer, dan moet hij daarin vrij blijven. Een algemeene regel is niet noodig. Anderen van ons, o. a. spreker zelf, zijn voor Wijnkoop's optreden onverschilliger. Eigenlijk is het verkeerd, zoolang over deze zaak te spreken. Over Samson hebben wij ons nooit zoo druk gemaakt. Ook hier schijnt aristokratie te heerschen. De beslissing van het P. B. ten aanzien van de federaties slaat natuurlijk op dit geval alleen.

GROENEVELD-Rotterdam: Wat moet Rotterdam III met den Vrouwendag doen?

DE VOORZITTER: Laat ook Rotterdam III pogen, den Vrouwendag zoo goed mogelijk te doen slagen. Het P. B. wil gaarne zijn hulp verleen om de onderhandelingen te vergemakkelijken.

De circulaire voor de jeugdorganisatie kwam met 1 Oktober. Ten eerste is de partijsekretaris met administratieve arbeid overladen, ten tweede is het P. B. na Paschen een tijdlang demissionair, en eindelijk moest de Rode Dinsdag worden voorbereid, daarom kon het niet eerder.

Laat Fortuijn zijn bezwaren tegen mijn koloniale politiek eens elders, zoo mogelijk schriftelijk, uiteenzetten. Ik sta op den grondslag waar Van Kol altijd op stond. Bij de Armenwet had misschien een groote speech kunnen zijn gehouden; maar het ontwerp zwijgt totaal over de manier waarop de armen worden behandeld. Er staat alleen in, dat de arme voor hij bij het burgerlijk armbestuur mag komen, eerst bij de diakonie moet zijn geweest, — daartegen ben ik opgekomen en heb ik amendementen ingediend.

Is Van Kol aan de partijdiscipline verplicht, een kandidatuur te aanvaarden? Wij hebben Van Kol's besluit met groot leedwezen vernomen, maar zijn aarzeling waargenomen, naar de Kamer toe, om daar voor den inlander te werken, van de Kamer af, om dezelfde reden. Wij moeten zijn besluit eerbiedigen. Wij kunnen thans niets meer doen dan hem danken voor het vele dat hij heeft gedaan! (Geestdriftige toejuichingen.)

Met het H.B. van den Mijnwerkersbond heb ik lang voor mijn Kamerspeech gekonfereerd, en toen niets van hun tegenzin tegen de arbeiderskommissies gemerkt; is het H.B. van standpunt veranderd, dan had ik daarvan mededeeling moeten hebben. (Applaus.)

LEEUWARDEN stelt met 3 andere Friesche afdelingen voor, een avondvergadering te houden. Dit wordt met bijna algemeene stemmen verworpen.

Op de resolutie-Fortuijn heeft Dordrecht een amendement ingediend, waarin wordt verklaard, dat de zeeliedenstaking had moeten zijn gesteund.

FORTUIJN trekt echter, mede namens Dordrecht,

de motie in, nadat is gebleken dat het P.B. zijn beslissing niet nam op grond van de overtuiging dat de S. D. A. P. in economische konflikten het N. V. V. moet volgen.

De VOORZITTER constateert, dat er thans geen enkel voorstel meer is waarbij de houding van het P.B. wordt afgekeurd.

Het P.B. krijgt met algemeene stemmen goedkeuring van zijn houding.

De VOORZITTER vat dit besluit zoo op, dat geen der afdelingen haar bezwaren in de zeeliedenkwesitie van genoegzaam gewicht acht, om aan het P.B. een votum van afkeuring te geven. (Applaus.)

Te half zeven wordt het kongres verdaagd.

Tweede dag.

Bij de opening doet v. d. GOES namens het P.B. het voorstel om thans aanstonds het ontwerp-program te behandelen, omdat dit met een frisch hoofd aanstonds op den dag moet geschieden, terwijl heden ook de kiesrechtaktie besproken moet worden, omdat uitsstel daarvan naar den derden, vaak onvolledig bezochten dag ongewenscht is. Voorts moet heden dan de redaktie van „Het Volk” tusschen die beide behandeld worden. De kiesrechtaktie moet uiterlijk 5 uur behandeld worden.

KAPPETEIN-Amsterdam II vreest dat de redaktie van „Het Volk”, toch even belangrijk haast als de program-herziening, in het gedrang zal komen.

DE VOORZITTER: Komen wij vandaag met „Het Volk” niet klaar, dan gaan wij morgen door.

Deze voorstellen worden aangenomen.

DE VOORZITTER deelt mede, dat er 197 afdelingen door 223 afgevaardigden vertegenwoordigd zijn. Er zijn wel veel meer afdelingen als verleden jaar, maar er is toch $\frac{1}{5}$ deel der afdelingen afwezig, een misbruik dat niet verder om zich heen moet grijpen. — Nog deelt spr. mede, dat gisteren een begroetingstelegram verzonden is aan de Belgische partij, eveneens in kongres vergaderd. (Applaus.) Ontvangen zijn begroetingstelegrammen van vier partijgenooten-kellners uit „de Nieuwe Karseboom te Amsterdam (applaus)” en van den Belgischen partijgenoot Wauters.

Aan de orde is de

Program-herziening.

TROELSTRA houdt de inleiding. Hij denkt op dit oogenblik aan het partijkongres van 1895, toen hij eveneens het ontwerp-program inleidde. Die taak was toen eigenlijk opgedragen aan v. d. Goes, maar die was op reis naar het kongres blijven steken en spr. nam de inleiding plotseling over. Dat teekent de wijze, waarop het program tot stand gekomen is. Het was te voren opgesteld door een commissie, die het in een halven dag eens werd. Het program heeft 17 jaar bestaan, een jaar langer dan het Duitsche program van Gotha, vijf jaar langer dan het Oostenrijksche van Hainfeld, zeven jaar langer dan het program van den ouden Soc. Dem. Bond. Stellen wij dus thans program-herziening voor, dan gaan wij niet uit de lijn. Er is trouwens in die 17 jaar veel gebeurd, wel niets dat de grondslagen onzer soc. dem. partij verzwakt heeft, wel echter veel dat die grondslagen

heeft versterkt. In dien tijd heeft het bankkapitaal zich als beheerscher der industrie en als voeder van het imperialisme sterk ontwikkeld. Wij hebben overigens in die 17 jaar gehad een voortgaande concentratie, terwijl diegenen die uit het langer uitbliven der crisis afleidden dat het met de krisissen weldra gedaan zou zijn, door de laatste zeer heftige crisis in het ongelijk zijn gesteld.

Het moeder-program van het onze, het Erfurter program, heeft langer dan het onze bestaan. Uit de wijziging van het Hollandsche program mag noch buiten noch binnen de Duitse sociaaldemokratie worden afgeleid, dat de Duitse partij in verzuim is ten opzichte van haar program. Luidde ons program als het Duitse, dan zou menigeen onzer er aanmerking op hebben, maar wij zouden niet zoo sterk de behoefte aan wijziging gevoeld hebben, terwijl thans onze kommissie eenstemmig zich vóór program-wijziging verklaard heeft.

In zijn inleiding tot den vierden druk van zijn „Erfurter Program”, geeft Kautsky de reden aan, waarom z.i. dat program geene wijziging behoeft. Eerst spreekt Kautsky over de dusgenaamde katastrofen-theorie, waarvan hij terecht zegt: die theorie wordt niet in onze partij gehuldigd. Hij spreekt ook van de Verelendungstheorie, die sommigen in het Duitse program meenen te vinden en die m. i. in ons program moeilijk te loochenen is, maar die volgens Kautsky, een der vaders van het program, niet daarin te vinden is, zoodat ook uit dat oogpunt wijziging niet noodig is. Ook wat den landbouw betreft in verband met de bedrijfsconcentratie, acht Kautsky evenmin programwijziging noodig, iets waarover men met hem van meening kan verschillen.

Vaststaat intusschen, dat ons program op al deze punten veel meer aanvechtbaar is. Bij ons wordt gesproken van „de niet-bezitters, wier armoede toenemt met hun groeiend aantal”, „van toenemende werkloosheid”, van „snelle opeenvolging van krisissen”. Dit alles wordt niet als tendenz, maar als feit voorgesteld, wat stellig onjuist is. Voorts spreekt ons program van „snelle samentrekking van alle arbeidsmiddelen in handen van een steeds kleiner wordend aantal personen”, terwijl het Erfurter program slechts spreekt van „verdringing der kleinbedrijven door het grootbedrijf”. Ons program is op dit punt niet houdbaar. In den landbouw vooral voltrekt de zegetocht van het kapitalisme zich op geheel andere manier dan in handel en industrie. Daarom dan ook sprak de partij reeds op haar kongres van 1905 uit, dat het program „op enkele punten herziening behoeft”. Vooral in ons land met zijn 800.000 aanslagen in de grondbelasting was het program in dit opzicht niet meer verdedigbaar.

Nu kon men natuurlijk het program aldus herzien, dat men eenvoudig de foutieve punten van het program wijzigde. In den aanvang was er dan ook een deel van de kommissie dat zich op dit standpunt plaatste. Maar zoodra men eenmaal een program in onderdeelen gaat toetsen, komt de vraag ter sprake of men ook niet een beter opzet van het program kiezen zal.

Een belangrijk punt van kritiek op dit program is de zinsnede omtrent de Verelendung. Algemeen wordt erkend: wij moeten dat niet als feit in het program laten, maar er als

kapitalistische strekking inzetten. Maar zoodra men in het program uitdrukkelijk gaat konstateeren, dat niet elke strekking van het kapitalisme volkomen tot feit wordt verwezenlijkt, dan rijst de vraag: Waarom wordt niet elke strekking verwezenlijkt. Dan is het antwoord: omdat er een proletarische weerstand als tegentendenz is, die sterker en sterker wordt, naarmate het kapitalisme sterker wordt. Het vroegere socialisme grondde zich op de ellende der massa, het marxistisch socialisme echter grondt zich op het verzet tegen de ellende. Maar als men dan een nieuw program maakt, gevoelt men de behoefte om even duidelijk als de economische ontwikkeling ook te schetsen de ontwikkeling van het arbeidersverzet. Zoo werd het program een dynamisch program een program van krachten, wat staat tegenover een statisch program, een program van toestanden.

Vat men het program zoo op, dan doen zich verschillende vragen voor. Vooreerst: wat kan de arbeidersklasse bij zijn verzet bereiken? Dan: wekt het verweer der arbeiders op zijn beurt ook weer niet nieuw tegen-verweer der bourgeoisie, waardoor de economische tendenz tot neerdrukking op politiek gebied wordt verscherpt. En wat de derde vraag betreft: wat is de invloed van het verweer op de arbeidersklasse zelf. Omtrent dit laatste wordt in ons oude program haast niets gezegd. De arbeidersklasse begon met een spontaan verzet, dat den naam van georganiseerde klassenstrijd niet kon dragen. Daarop volgt de vakbeweging, ook politieke aktie, echter niet als klasseverzet, maar onder de vleugelen van burgerlijke partijen. De ervaring, daarmede opgedaan, leidt hoe langer zoo meer tot een bestrijding van het kapitalisme als stelsel, aanvankelijk vooral als verdediging van lijf en leven, als verweer op aanvallen, maar allengs machtvormende, gaat de arbeidersklasse meer-en-meer tot den aanval over, tot den strijd niet slechts tegen het kapitalisme, maar ook vóór het socialisme. Daarmee gaat gepaard een verandering in het wezen van het proletariaat, nog niet zoozeer in zijn stoffelijk wezen, maar in zijn psyche, in zijn geest, in zijn willen en ook in zijn kunnen. De arbeider die in den strijd wordt getrokken, wordt een ander mensch. De klasse van ellendigen is geworden de groote macht der beschaving. (A p p l a u s.) Eenmaal het program herzienend, rees de vraag, of die verandering der psyche der arbeidersklasse niet minstens even belangrijk om te beschrijven is als de daaraan ten grondslag liggende economische ontwikkeling.

Ons program stelt het voor alsof de economische ontwikkeling zelve het socialisme brengen zal en het vereenigd proletariaat dat slechts bevordert. Het Erfurter program zegt dat veel beter; het zegt: de economische ontwikkeling zelve brengt 't niet zoover dat aan de behoeften der arbeidersklasse voldaan kan worden. Niet de economische ontwikkeling alleen, zonder den bewuststen wil der arbeiders, kan het socialisme brengen. Zonder dien wil zou men zich kunnen denken, dat de ontwikkeling zou leiden tot een modern grootkapitalistisch feodalisme. Als dat niet gebeurt, als dat onmogelijk is, komt het door den wil van het proletariaat. In dat opzicht is ons huidig program niet volledig.

Wanneer de groote meerderheid der kommissie gemeend heeft dit punt in ons program

te moeten uitwerken, wil ik bij voorbaat protesteeren tegen ieder die daarin een afwijking van het Marxisme zou willen zien. Het wordt wel eens voorgesteld, alsof het Marxisme den menschelijken wil in een mechanisch proces uitschakelt en het is niet te ontkennen: in ons huidige program is dat met wat kwaden wil te lezen, het geeft er aanleiding toe. Maar uit ons nieuwe program zal dat niet meer te halen zijn. Het Marxisme trouwens heeft het nooit zoo gewild. Het Kommunistisch Manifest reeds schetst uitvoerig het verzet der arbeiders en de ontwikkeling daarvan tot den grooten georganiseerden strijd. Als men weten wil wat in het Marxisme de verhouding is tusschen de maatschappelijke ontwikkeling en het menschelijke willen, dan leze men het voortreffelijke boekje van Max Adler over „Marx als Denker”, waarin wordt aangetoond dat in zijn strijdschrift tegen Vogt Marx reeds gesproken heeft van de „bewuste menschelijke deelneming aan het maatschappelijk omwentelingsproces. De sociaal-demokratie is ten slotte een politieke beweging, die den politieken bovenbouw, die zich op den ekonomischen ondergrond verheft, tracht te wijzigen en daarbij gebonden is aan de grenzen die de aard van den ondergrond stelt. Daarom is het voor een program dat de noodzakelijkheid van het socialisme wil schetsen, noodig uiteen te zetten hoe het proletariaat komt tot zijn begeeren en dit in de daad omzet. Om die redenen moest ook de o p z e t van het program veranderd worden.

Hiermee ging spr. over tot een schets van den gedachtengang van het ontwerp-program.

Eerst schetst de eerste alinea het wezen van het kapitalisme en het ontstaan in de tegenstelling der klassen. Dan gaat het program over tot een algemeene schets van de tendenzen van het kapitalisme ten opzichte van de arbeidersklasse zonder nog te wijzen op de tegenwerking, door het proletariaat uitgeoefend. Waar de kapitalistische tendenzen niet gebreideld worden, is er toenemende ontaarding en ellende.

In de derde alinea komt het verzet der arbeidersklasse tegen deze kapitalistische strekkingen: vakbeweging en politieke strijd, en het ontwakend socialistisch besef, terwijl tevens de grenzen der resultaten van dat verzet aangegeven worden: de heerschappij der bourgeoisie en het winststelsel.

Met de vierde alinea vangt een paragraaf van vijf alinea's aan, waarin de ekonomische ontwikkeling geschetst wordt: de bedrijfsconcentratie, het monopolie, de rol van het bankkapitaal, de uitschakeling der bezitters als bedrijfsleiders.

Met de 5e alinea begint in twee alinea's de schets van den zich ontwikkelenden klassenstrijd, eenerzijds van de bezittende klasse, ook met behulp der staatsmacht, anderzijds ook de groei in alle opzichten van het proletariaat. Beider macht neemt toe; de strijd verscherpt zich meer en meer tot een strijd om de macht. Wie zal het winnen? Het proletariaat, omdat het vecht voor een regime dat door de ontwikkeling der maatschappij geëischt wordt, omdat in den strijd het historisch gelijk is aan den kant van het proletariaat.

Ten slotte dan schetsen de beide laatste alinea's het internationaal karakter van onzen strijd en het algemeen doel van de partij. Dit

alles wijkt in wezen niet af van ons huidige program.

Ook in verband met ingekomen amendementen en uittalingen in en buiten de partij, thans nog een en ander over sommige uittredingen van het ontwerp-program. Bij de voorbereiding der inleiding op het kongres heeft spr. nog eenige wijzigingen noodig geoordeeld, een viertal, waarvan er echter één door de kommissie niet overgenomen is. De overgenomen wijzigingen strekken om:

10. Na „afhankelijkheid” in de tweede paragraaf te lezen:

„zwaren, geestdoodenden en ongezonder arbeid van mannen en vrouwen, onmatig langen arbeidstijd naast werkloosheid; kinderarbeid.....”

20. Den laatsten volzin van die paragraaf te lezen:

„De wanverhouding... in het bedrijfsleven, die deze aan het wezen der kapitalistische warenproduktie verbonden strekkingen nog verscherpen.”

Het begin van paragraaf 3 aldus te lezen: „Dit wekt verzet”.....

De tweede wijziging is in overeenstemming met het Oostenrijksche program en met opmerkingen van Wiedijk in „De Nieuwe Tijd”.

Tegenover kritiek vestigt spr. er de aandacht op, dat in de 2e paragraaf, waarin de kapitalistische tendenzen geschetst worden, het woord „leiden tot” gekozen is, omdat men wil te kennen geven dat in het midden wordt gelaten op deze plaats van het program, in hoeverre al deze strekkingen ook tot resultaat worden.

De wensch van Amsterdam VI om te zeggen dat krisissen niet alleen „telkens weer”, maar ook „regelmatig” weerkeren. Dit acht de kommissie echter te veel gezegd, niet absoluut bewijsbaar. De periodiciteit der krisissen wordt erkend, doch dat dit in regelmatige perioden van gelijke aantallen jaren zou zijn, is niet juist.

Buitengewoon propagandistisch is deze 2de paragraaf, omdat zij reeds aanstonds zegt tot de arbeiders: het eenige wat gij tegen de verwoestende werkingen van het kapitalisme hebt, is uw eigen kracht. Boven u hangt altijd door de bedreiging van ellende door het kapitalisme, dat enkel maar winst uit u wil persen. Blijft in opstand, verzwakt geen oogenblik uw strijd, want dan valt het kapitalisme in zijn volle zwaarte op u neder.

Het amendement van Amsterdam V om de „ontscholing” op te nemen, berust op blijkbaar aandachtige lezing van het belangrijke werk van Dr. v. d. Waerden, dat wellicht op den duur in de partij zal doorwerken, maar thans nog tegenspraak in de partij vindt. De gansche kommissie was van oordeel, dat de tijd nog niet gekomen is, om deze zaak in ons program vast te leggen, temeer waar een program ook zonder dat de arbeiders flink kan voeren tot een klassenstrijd, „onverzoenlijk” zoo ge wilt. (G e l a c h.)

De vierde paragraaf (alinea 4—8) laat zich over de kapitalistische ontwikkeling uit. Dat geschiedt op een wijze om over de zaken, waarover door onze tegenstanders zooveel verrassends geschreven is, zooveel mogelijk verwarring te voorkomen. Alle schijnargumenten tegen de concentratie worden door de formulering der verdringing van het kleinbedrijf door het grootbedrijf in dit ontwerp reeds bij voorbaat ontzenuwd.

In dit verband moest ook afzonderlijk gesproken worden over den landbouw. Deze zinsnede heeft geen kritiek uitgelokt. De algemeene wet in industrie en verkeer is, dat de ontwikkeling van het grootbedrijf, ten koste van het kleinbedrijf, het proletariaat steeds versterkend, den grooten stoot in de ontwikkeling naar 't socialisme geeft. In den eigenlijk gezegden landbouw echter zijn de concurrentie-voorwaarden voor het kleinbedrijf veeleer verbeterd dan verslechterd. Maar als een bewijs tegen het socialisme is dat feit niet aan te voeren. Want: 1e. de landelijke bevolking wordt naar evenredigheid kleiner, waarmee haar beteekenis voor den strijd van het proletariaat afneemt. Ten 2e. worden steeds meer gedeelten van het landbouwbedrijf uit de boerenplaatsen weggehaald en naar fabrieken overgebracht. Ook wordt ten 3e de landbouwer steeds afhankelijker van de grootindustrie en van den groothandel, van de wereldmarkt en daarmee van de kapitalistische ontwikkeling der maatschappij. Maar daarenboven is de landbouwende bevolking ook niet geïsoleerd van al wat er geleefd, gedacht en gestreden wordt in de overige wereld. En die strijd brengt de jongeren van het platteland in de steden, de vakstrijd en de politieke strijd worden ook op het platteland uitgevochten. Maar ook steunt het kleine landbouwbedrijf vooral op den schrikkelijken overarbeid en onder-konsumptie der gezinsleden. Nu leven wij in een tijd waarin alom hooger levenseischen gesteld worden. Dat moet ook de menschen van het kleine boerenbedrijf op den duur wakker maken en het socialistisch ideaal bijbrengen. (A p p l a u s.) Over de menschen heen zal zoo het socialisme ook in het bedrijfsleven van den landbouw doordringen. (A p p l a u s.)

In deze zelfde paragraaf wordt nog over koöperatie gesproken. Er is voorgesteld daarvoor te lezen: verbruikskoöperatie. In dit verband heeft dit echter geen beteekenis. De koöperatie staat hier niet als vorm van socialisme, maar slechts als uitschakeling van den ondernemer.

In de 9e en 10e alinea dezer paragraaf wordt het verzet der arbeiders verder uitgewerkt. De kommissie erkent algemeen dat er een soort van Verelendung stellig is, de psychische Verelendung, een dieper besef van wat men mist, een grooter behoefte en een geringer kans om aan de behoefte te voldoen. Hoeveel of hoe weinig verbetering er verkregen kan worden onder het kapitalisme, daarover denkt de kommissie niet eenstemmig. De een wijst op de kolossale resultaten der Deutsche en Deensche vakbeweging, op de afname van het alcoholisme, op de verkorting van den arbeidsduur. Een ander komt met burgerlijke schrijvers, die op allerlei ellende-symptomen opmerkzaam maken. Maar niemand in de kommissie zegt: het loont de moeite niet om voor verbeteringen te strijden. Maar niemand ontkent ook: om wat te bereiken wordt de strijd steeds zwaarder. En wij waren het ook hierover eens: elke verbetering moet afgedwongen worden en geen enkele verbetering kan den arbeiders tot oorkussen dienen. Integendeel is elke verbetering een spoorslag om naar nieuwe verbetering te streven, den blik verwijzend naar ruimer horizon, tot hooger streven, naar grootscher doel. (L u i d a p p l a u s.)

Deze alinea's spreken over de toenemende tegenstelling tusschen de beide machten der

maatschappij, een tegenstelling die zich ook op politiek gebied uit in het op den achtergrond treden der geschillen in de burgerlijke klassen onderling. Op dit oogenblik zien wij nog groote verschillen tusschen de burgerlijke partijen, zoo in Engeland als in Duitschland. Echter kunnen de burgerlijke partijen zich niet overal meer de weelde veroorloven om hun eigen verschilpunten tot den hoofd-inzet van den politieke strijd te maken. Toch is deze passage in het ontwerp meer een uiting van logische redeneering, een onafwijsbare verwachting, dan het konstateeren van een reeds aan te wijzen feit. Dat wil niet zeggen, dat niet onder den machts-groei van het proletariaat zich enkele smaldeelen van de bourgeoisie zullen afscheiden om zich neer te leggen bij de onafwendbare overwinning van het socialisme. Maar wel: dat de bourgeoisie als klasse niet zal abdicereen, maar zich, naarmate het proletariaat zich sterker vereenigt in den strijd om de macht en die strijd een meer beslissend karakter krijgt, noodwendig onderlinge verschillen zal moeten op zij zetten voor haar strijd om levensonderhoud. En de groote tegenstelling in Engeland onder de burgerlijke partijen dan? Wel, de houding der liberale partij is immers niets dan een uiterste poging om de arbeiders van het socialisme af te houden en die arbeiders, hoe eendrachtig ook in den economischen strijd, zijn nog lang niet bewust genoeg van den strijd om de macht, van socialisme tegen kapitalisme. Wat Duitschland betreft, daar is de politieke ontwikkeling nog niet afgelopen. Na de groote socialistische overwinning in 1903 sloten in 1907 de burgerlijke partijen zich tegenover het socialisme aaneen. En is in den Rijksdag nu niet reeds gebleken, dat eenige reële beteekenis niet kan toegekend worden aan de herstemmingshulp, van liberale zijde aan de sociaaldemokratie bewezen? Hebben ook niet de vooruitstrevende liberalen in grooten getale bij de herstemming toch op de reactie gestemd? En behooren niet groote deelen van de kiezers der vooruitstrevende liberalen, nl. de beambten en employé's, feitelijk bij ons? Dat zien de leiders dier burgerlijke partij zeer goed in en daar moeten zij rekening mee houden. Maar als die elementen eenmaal naar ons zijn overgegaan, dan is het zeer de vraag, of de vooruitstrevende liberalen nog vooruitstrevend zullen blijven. Is 1912 in de Deutsche politiek een da capo geweest van 1903, de volgende verkiezing in Duitschland kon wel weer eens een da capo van 1907 worden.

Wat de laatste alinea's betreft, wordt in plaats van „economische revolutie” gesproken van „economische ontwikkeling”. Van zekere zijde is daarin een afwijking van den „onverzoenlijken klassenstrijd” gezien. De wijziging is echter aangebracht op initiatief van een onzer die nog al dicht bij de „onverzoenlijken” staat, nietwaar, Wibaut? (G e l a c h.) Beteekenis hecht echter geen onzer er aan. Kunnen wij u er plezier mee doen, dan zullen wij graag de revolutie er weer inbrengen. (G e l a c h.) Ik meen echter, dat „revolutie” meer is een politiek begrip.

Dit program is een program, dat de heele kommissie van harte kan onderschrijven. De eenige langdurige strijd is in de kommissie gevoerd over de Verelendung. Daarover zijn wij het niet eens natuurlijk, maar wel over de formulering die er in het program aan gegeven is.

Het is in de commissie mooi werken geweest. De commissie is ingesteld in 1906, een tijd waarin veel wonden geslagen waren. Maar reeds in 1907 in Haarlem heb ik de meening uitgesproken, dat de ontmoeting der strijders in de commissie tengevolge zou hebben, dat velen die van elkaar waren gegaan, elkaar weer zouden vinden, dat de konklusie zou zijn dat wij allen vast staan op één bodem. (Applaus.) Die konklusie heeft zich bewaarheid. Het is verheffend werken geweest in de commissie. Verschil van eenig belang over den grondslag van ons werken bestaat niet, ik kan het met vreugde konstateeren.

De commissie heeft lang gewerkt. Een tijdlang heeft zij gemeend, het beste werk te doen door niet te werken. Maar daarna is er ijverig en zeer grondig gewerkt. Ons laatste streven is geweest om wat ons goed voorkwam van de amendementen over te nemen.

Thans heeft het kongres zijn beslag op dat werk te geven. Wat zal de taak van het kongres zijn? Het program is een politiek dokument. Een kongres is geen wetenschappelijk concilie, maar moet komen tot een politieke daad. Het kongres moet niet het jarenlange werk der commissie nog eens trachten over te doen. Het moet nagaan of het ontwerp in zijn algemeenen gedachtingang en opzet kan goedkeuren. Het zou minder juist zijn, als het kongres nu alle amendementen nog eens precies ging bekijken.

Ernstige kritiek op dit ontwerp is in de partij niet uitgeoefend en dat wil wat zeggen in een zoo kritisch aangelegde partij als de Nederlandsche S. D. A. P. (G. e. l. a. c. h.) Zet u over kleine bezwaren tegen onderdeelen heen met het besef, dat de hoofdzaak van het program is het gebruik dat ervan moet worden gemaakt.

Het program is lang, maar het kon niet korter. Het program is geen verzameling van schitterende tegenstellingen en rake uitingen. De propaganda echter maakt het program niet, maar maakt gij met het program.

Het is altijd een groot moment voor een partij als de onze, die met wetenschappelijke middelen den strijd moet voeren, als zij haar program te maken heeft. Laten wij ons de groote betekenis van dit moment indachtig zijn en als het program is aangenomen, het gebruiken om er de Nederlandsche arbeiders mee tot sociaaldemokraten te maken. (D a v e r e n d a p p l a u s .)

VAN DER GÖES wil tot uitgangspunt nemen het woord „eenheidsprogram”, in het eindrapport der commissie gebezigd. Inderdaad verdient het rapport dien naam. Het is een rapport waarop verschillende stroomingen zich vereenigd hebben. Het zal niemand verwonderen dat zich ook in de commissie de tegenstelling heeft geopenbaard tusschen de beide stroomingen, die gewoonlijk als Marxisten en reformisten worden aangeduid. De taak, die spr. zich ten doel gesteld had, was om aan te geven, waarom ook zij die zich in engeren zin Marxisten noemen, het ontwerp-program aanneemelijk achten.

Dit program noemt het kapitalisme in zijn geheel als zoodanig volkomen onaannemelijk voor het proletariaat en het noemt als de eenige kracht, die in het kapitalisme verbeteringen voor het proletariaat kan aanbrengen, het verzet der arbeiders. Niet dus het kapitalisme zelf verandert zich in een voor de arbeiders

beter, in een wat meer op het socialisme gelijkend stelsel, zegt het program. Stond iets anders dan dit in het ontwerp, dan zou het program onaannemelijk zijn voor verschillende leden der commissie, misschien ook voor alle leden, — doch daarover heeft spr. zich thans niet uit te laten —, evenwel voor spr. zeker en ook voor den spreker die hem voorafging.

Zeer zeker komen wij in het kapitalisme het socialisme nader, maar het een gaat niet geleidelijk in het andere over, daartoe is de gansche revolutie van het kapitalisme noodig. Niets zien we van meer gelijkheid, meer vrijheid, meer broederschap in het kapitalisme. De dag van morgen verschilt niet van het heden. Anders dan door eigen aktie, anders dan door eigen strijd tegen de tendenzen van het kapitalisme in, kunnen wij niet meer vrijheid, meer gelijkheid en meer broederschap bereiken.

Van dit standpunt moet aan het program den eisch worden gesteld, dat het aanwijst, niet dat alle verbeteringen onmogelijk of van weinig waarde zijn, maar: wilt gij verbetering, dan hebt gij u enkel te verlaten op de kracht van uw eigen verzet.

Aan die eischen voldoet het program. De verhooging van den levensstandaard wordt op één plaats slechts van dit zeer uitgebreide program genoemd en dan nog slechts als gevolg van klassenstrijd en als element van toenemende behoefte. Daar staat dus: ook van uw eigen klassenstrijd hebt gij nooit vruchten te verwachten, waarbij gij u zoudt kunnen neerleggen. In dien zin is het program ook geheel marxistisch.

Wat zegt het program verder van die stoffelijke verbetering? Niet dat men in toenemende welvaart bij de arbeiders teekenen heeft te zien van de nadering van het socialisme. Enkel zegt het, dat die toenemende welvaart een bron van nieuwen strijd is. En het zegt verder, dat het kapitalisme altijd beteekent: armoede, echter niet: toenemende armoede, een misverstand dat uit dit program geheel gebaunen is. Ook Marx heeft niet anders gedacht. Een enkele passage van het Kommunistisch Manifest duidt men wel eens anders. Maar in zijn daaraan voorafgaande Brusselsche rede over „Kapitaal en Arbeid” zegt Marx reeds: het is de toenemende afstand tusschen rijkdom en armoede, die het groote feit is. Het is dus niets nieuws, wat onzerzijds ook op dit punt wordt beweerd.

Bij veel arbeiders moet ook wel eens de gedachte opkomen: gaan wij, ook buiten onzen strijd om, in zekeren zin toch niet voortdurend vooruit, niet zoozeer nog in loon of bezit, maar als menschen die toch ook deel hebben aan de huidige beschaving. Zeker, dat is ook nooit ontkend. Zieke arbeiders kunnen thans beter geneeskundig behandeld worden dan ooit te voren. Zoo komt alle vooruitgang van kunst en techniek eenigszins ook aan de arbeiders ten goede. Maar dit alles wijzigt niet in het minst de overweging van den arbeider ten aanzien van het kapitalisme. Deze toenemende beschaving komt aan allen ten goede en aan de rijken in nog grooter mate dan aan de arbeiders. Allerlei dingen maken de wereld voor de gansche menschheid thans meer bewoonbaar, maar in ons program behoef dat niet tot uiting te komen, omdat het over klasseverschillen spreekt. De verkeersgelegenheid is beter dan ooit te voren. Ook de arbeider profiteert daarvan. Als de meest ellendige naar Veenhuizen getransporteerd wordt, zij hij in gezelschap van een paar veldwachters, gaat hij toch ook per derde klasse van een spoortrein. (Stemmen: Per

trekschuit!) Goed, dan ook per trein en dan bereikt hij dus zijn doel veiliger en sneller dan vroeger ooit kon. (Luid gelach).

Het ontwerp program vestigt de aandacht op sommige oorzaken die de mogelijkheid tot het bereiken van resultaten onder het kapitalisme tusschen de arbeiders beperken: de (ongunstige) prijsbeweging, de huurstijging. Dit is zeker het minste wat in het program gezegd kon worden. Er doen zich met name in Engeland verschijnselen van nog grooter draagwijdte voor: loondaling bij prijsstijging. Daaruit volgt echter nog niet dat in het program van toenemende ellende gesproken behoeft te worden. Immers dat behoeft niet zoo door te gaan. Het program heeft alleen de arbeiders op te roepen zich er tegen te weer te stellen.

Uit die overweging heeft de commissie ook het woord „stoffelijke verheffing” door „maatschappelijke verheffing” vervangen. Wel zegt het rapport van den sekretaris der commissie terecht, dat nimmer in het program van algemeene en voortdurende stoffelijke stijging der arbeiders gesproken werd. Maar het misverstand zou kunnen ontstaan, als zou het program den stoffelijken vooruitgang als faktor tot rijp-wording der arbeiders voor het socialisme opvatten.

In ons program mag niet staan, dat, hoe we ook mogen denken over de mogelijkheid van vooruitgang thans reeds, de stoffelijke vooruitgang dezelfde waarde zou hebben als de andere oorzaken van vooruitgang. Het proletariaat gaat in allen deele vooruit, maar zij blijft toch, en dat in onderscheiding van vorige revolutionaire tijden, een klasse van armoelijken. (A p p l a u s.) De bourgeoisie werd in hare revolutionaire perioden steeds rijker, de arbeidersklasse echter overtreft juist de heerschende klasse in alles behalve in stoffelijken vooruitgang.

Nog een andere opmerking over dat punt, dat de vorige spreker opzettelijk voor mij ter behandeling heeft overgelaten. De mannen der vakbeweging zeggen wel eens tot ons: gij hecht toch eigenlijk niet veel aan wat de vakbeweging bereiken kan. Die arbeider der toekomst, vergeleken bij den arbeider van thans, stellen wij ons niet voor als iemand die zich in het bezit heeft gesteld van een dikkere beurs, — ik zeg niet van een dikkere boterham, die boterham zal zelfs ook beter belegd zijn. Veeleer zal de arbeider zijn macht aanwenden niet zoozeer om zijn loon te verhoogen, maar om allerlei diensten van gemeente- en staatswege gratis of goedkoop te verkrijgen. De arbeiders zullen bijv. niet zooveel geld verdienen dat zij betere woningen kunnen huren, maar zij zullen de openbare besturen veroveren en gratis of goedkoop woningen verkrijgen.

SPIEKMAN: Het resultaat is dan toch hetzelfde.

VAN DER GOES: Zeker, maar wij hebben ook nooit gezegd, dat het slechter wordt voor de arbeiders.

P a u z e.

Bij de heropening kondigt DE VOORZITTER een opeubare avondzitting aan, indien de programdiskussie nog een tijd lang mocht duren. De huishoudelijke zitting zou dan morgen te 9 uur moeten worden gehouden.

VAN DER GOES vervolgt zijn rede, en zegt: mij is gevraagd, of de vakactie overbodig wordt geacht door menschen die denken als ik. Dat is niet het geval: wij meenen, dat men op steeds rijkere vruchten van de politieke aktie zal kunnen wijzen, en dat de ervaring hiervan oorzaak zal zijn om politieke en ekonomische aktie steeds meer te doen samengaan. Door ons wordt echter niet betwijfeld,

dat middelerwijl in de meer onderwetsche aktie al het mogelijke moet worden gedaan.

Tot slot deze opmerking: Troelstra is wat ver gegaan in zijn afkeuring van het oude program. Vooral waar hij zei: nieuw is in het nieuwe program de nadruk, gelegd op het willen van het proletariaat. Maar ook in het oude program is, meer eenvoudig en huiselijk, gewezen op de verandering in het willen der arbeiders.

Het doet mij genoegen, dat gisterenavond de programkommissie nog een wijziging heeft aangenomen in de richting van Amsterdam III en Aardenburg, die onder de werking van het kapitalisme ook het geestdoodende van den arbeid noemt. Hierover nog een korte uitweiding. Is deze toevoeging alleen van technischen aard? Wil zij alleen op ontscholing doelen? Neen: zij zegt veel meer. Ook indien veel hoogere eischen in allerlei vakken werden gesteld, zou toch de arbeid geestdoodend kunnen zijn. Er zit een stuk ontscholing in. De vraag der ontscholing is door het woord geestdoodend beslist.

VLIEGEN: Geen sprake van!

VAN DER GOES: Dan moet gij het woord geestdoodend niet opnemen! Het woord bedoelt een aanklacht. Het is een grief, een verwijt tot het kapitalisme. Het zegt aan den eenen kant: de techniek is aan het kapitalisme meer verschuldigd dan aan eenige andere produktiewijze. Het heeft den arbeid maatschappelijk gemaakt, en aldus de voorwaarde van het kommunisme geschapen. Het heeft samenwerking en arbeidsverdeling geschapen, en daarnaast den fabrieksarbeid, de scheiding van arbeider en arbeidsmiddel. Al die verbeteringen, die het socialisme mogelijk maken, hebben echter tot dusver de groote massa der arbeiders niet alleen niet gebaat, zij hebben ook aan de arbeiders groote schade toegebracht. Zij hebben den arbeid produktiever gemaakt dan ooit; maar kunnen niet worden doorgevoerd dan tot schade der arbeidersbevolking. De natuurkrachten zijn niet gesteld in dienst van den mensch, maar van het kapitaal. Geen arbeider heeft er nog baat van gehad. Alle voordeelen zijn aan den eenen, alle nadeelen aan den anderen kant gekomen. Dit willen wij zeggen, als deze nadere aanduiding van den arbeid in het program wordt opgenomen.

Ik kan overslaan wat ik had willen zeggen over de verscherping der klasse-tegenstellingen, omdat ik mij kan aansluiten bij wat Troelstra daarvan zei: ook namens de minderheid beveel ik de éénstemmige aanneming van het program aan. (A p p l a u s.)

STENHUIS-Delft, over de orde sprekend, zegt: Zoo gaat het niet. Van der Goes trad ook als exegeet op, iedere afgevaardigde zou hetzelfde kunnen doen; er moet een spreektijd worden vastgesteld, wij moeten ten minste omstreeks half vijf klaar zijn. (P r o t e s t e n.)

Ik stel voor, tien minuten spreektijd te geven.

VAN DER WAERDEN-Amsterdam V: Het doel kan best zonder beperking van den spreektijd worden bereikt.

DE VOORZITTER zal het voorstel in petto houden.

KUYPER-Laren-Blaricum vraagt wat de grondslag is van de diskussie, de eerste of de eindredaktie van het program. Is het laatste het geval, dan kan spr. een heele serie amendementen intrekken. (A p p l a u s.)

DE VOORZITTER: De eindredaktie is het onderwerp van diskussie.

SANNES-Almelo spreekt over de uitlegging van „leiden tot”, in alinea II, door Troelstra gegeven. De uitdrukking slaat ook op opeenhooping van

rijkdom. Ten dien opzichte bestaat meer dan een beweging: een resultaat. Het program erkent dat zelf ook; hier moet dus een wijziging plaats hebben.

Er zijn, zegt Troelstra, nog niet genoeg statistische gegevens over de toeneming der hypotheeken. Spr. meent, dat de toename der hypotheeken op landelijke eigendommen kan worden bewezen. Het jaarlijksch landbouwverslag over 1908 geeft een vergelijking over 10 jaar, en wijst een toename aan van f 37 tot f 56 millioen.

WIBAUT: Het kan niet juist zijn; het cijfer moet veel hooger zijn.

SANNES: Het is het officieele cijfer.

De laatste woorden van het program zijn door Vliegen aldus toegelicht, dat wij elke actie steunen, die niet ingaat tegen de economische ontwikkeling. Dat is volkomen juist. Ook is juist, dat het proletariaat er belang bij heeft, dat de economische ontwikkeling wordt bespoedigd. Maar niet waar is wat Vliegen schrijft, dat het proletariaat die ontwikkeling moet bespoedigen. Dit is de taak der kapitalistische klasse. Het proletariaat moet alleen zorgen, dat beperking der uitbuiting niet tevens de produktiviteit van den arbeid beperkt. Onze taak is niet bevordering van het groot-tegen kleinbedrijf, bevordering van imperialismen. Daarom geeft spr., ter bevordering van de duidelijkheid in overweging, de laatste woorden te schrappen. (A p p l a u s.)

SPIEKMAN-P.B. acht zich genoopt, na de persoonlijke en willekeurige uitlegging van het program door Van der Goes, ook zijnerzijds iets te zeggen. Troelstra heeft het bewijs geleverd, dat het mogelijk was, in een goed program de verschillende meeningen weer te geven. Maar spr. vraakt de uitlegging die Van der Goes geeft aan de uitdrukking: verheffing van de welvaart der arbeiders in verband met de vakbeweging. Men is het ten slotte eens geworden over de woorden: maatschappelijke verheffing. Ik lees daarin stoffelijke verheffing. Van zedelijke wordt elders reeds gesproken. Naar mijn meening moet de werking der vakbeweging en van de sociale wetgeving zoo hoog worden aangeslagen, dat de partij moet uitspreken, dat een psychische, een zedelijke verheffing geen blijvende waarde kan hebben, dat van een versterking der arbeidersklasse zoodat zij het kapitalisme kan neerslaan, geen sprake kan zijn, als de stoffelijke verheffing daarmede niet gepaard gaat. (A p p l a u s.)

VAN DER WAERDEN-Amsterdam V: De uitlegging, door den sekretaris der commissie en door Troelstra aan het woord „maatschappelijk“ in „maatschappelijke verheffing“ gegeven, kan ik aanvaarden. Een verbetering zou zijn, om in plaats van „zwaren arbeid“ te lezen „afmattenden arbeid“. Het afmattende is het typische kenmerk van den modernen arbeid; ook bij het bewaken van automaten.

Troelstra verklaarde, dat over het amendement van Amsterdam V geen eenstemmigheid bestond. Dit moet berusten op niet nauwkeurig lezen van het voorstel. Ik heb getracht, een lezing te geven die door ieder in de partij kan worden verdedigd; ik heb niet getracht het geheele vraagstuk der ontscholing in het program te doen opnemen, dat zou enkele bladzijden hebben vereischt. Wat ik wil, is niet reeds opgenomen in „de voortgang der techniek“. Want deze uitdrukking zegt niet genoeg. In „Het Volk“ worden reeds „De wonderen der techniek“ geadverteerd. Een Duitsch ingenieur bevoogt: de fabriek leert arbeider en patroon gemeenschappelijk denken; zoo wordt de hechst mogelijke band tusschen beide gelegd. (G e l a c h.)

Bonger schreef, dat het oude program zoo weinig zei over de nadeelen van het kapitalisme voor de arbeiders. Dit is de motiveering van mijn amende-

ment. Het geestdoodend, eentonig wordende van allen arbeid, voelen de arbeiders dagelijks als een vreeselijke werking aan den lijve. Dit behoort in het program te worden opgenomen. Arbeiders in de fabriek en ook in de oude ambachten klagen over de afjakkering van het moderne stukwerkstelsel. Zulke dingen hooren in het program thuis. Een schat van materiaal wordt door zulke stellingen naar voren gebracht. Ik heb niets voorgesteld, waarmee niet ieder in de Partij het eens kan zijn, het amendement brengt een propagandistisch element in het program. (A p p l a u s.)

RICARDO-Amsterdam VI verdedigt het amendement, dat de verscherping der klasse-tegenstellingen nadrukkelijk in het program wil uitspreken. Zoowel in stoffelijk als op geestelijk gebied (in hygiënisch, paedagogisch opzicht bijv.) wordt de tegenstelling verscherpt. Sedert 15 jaar staat in ons land de sociale hervorming stil; en ook het gebeurde in den zomer te Amsterdam spreekt van politieke verscherping. In het gemoed van het proletariaat wordt de idee verscherpt, dat het achter staat in kultuur. Dit is voor ons het mooie, dat door het ontwaken der begeerte naar de kultuurschatten, het proletariaat telkens scherper zijn ellende gevoelt. Deze praktische overwinning: het doordringen van het begrip hoeveel de arbeider nog moet bereiken vóór hij waarlijk mensch is, verscherpt de tegenstelling, en dit feit is van zoo groote kultuur-historische en propagandistische waarde, dat het niet scherp genoeg in het program kan worden uitgedrukt.

HUIJBERS-Amsterdam IV ziet van het woord af, omdat Ricardo reeds heeft gezegd wat spr.'s afdeeling bedoelde. (A p p l a u s.)

MENDELS-P. B.: Als een grief tegen het oude program wordt aangevoerd, dat het schrijft: de armoede der arbeiders neemt toe met hun groeiend aantal. De sekretaris schreef: het staat niet vast dat deze woorden slaan op en waar zijn voor alle fasen van het kapitalisme. Troelstra heeft nu gekonstateerd, dat het nieuwe program niet wil aangeven de resultaten van den klassenstrijd, maar alleen de bewegingen. Het nieuwe program echter is in dit opzicht niet gelukkiger dan het oude. Het zegt: het kapitalisme leidt tot... enz. In één zin schetst het alle gevolgen, en noemt deze slechts tendenzen, in het midden latende, in hoever de tegentendenzen de tendenzen opheffen. Maar het is onhoudbaar, te zeggen dat bijv. de armoede, onzekerheid van bestaan, afhankelijkheid, tendenzen zijn. Dit zijn vaststaande resultaten, die onder elke fase van het kapitalisme worden aangetroffen. Het zijn stellige onafscheidelijke eigenschappen van het kapitalisme zoolang het zal bestaan, terwijl voortwoekerende kriminaliteit, alkoholisme, prostitutie, vernietiging van het gezinsleven tendenzen zijn, waartegen de arbeidersbeweging nog iets kan doen. De armoede, bestaansonzekerheid, afhankelijkheid echter, bestaan ook in een gebreidelid kapitalisme. Men moet scheiden vaststaande resultaten en tendenzen. De zin moet worden afgebroken bij afhankelijkheid; die zin moet worden ingeleid met: het leidt onafwienbaar tot. Dan kan vervolgd worden: Het drijft ook naar enz. In dien zin dien ik een amendement in. (A p p l a u s.)

WIBAUT-P. B. dringt niet aan op overneming van het amendement van Amsterdam V, niet omdat hij de daarin opgesomde werkingen van het grootbedrijf niet ziet, maar omdat in de uitdrukkingen „verbetering, voortgang der techniek“ al die werkingen, door Van der Waerden genoemd, en ook nog andere als bv. de werking van winstdeeling, participatie en co-partnership enz. zijn begrepen. Van der Waerden moet de uitlegging dier uitdrukking niet zoeken in de advertentierubriek van „Het

Volk“, maar in de toelichting bij het program.

Mijn vriend en mede-redakteur van de „Nieuwe Tijd“, Saks heeft betoogd, waarom de slotzin in het program te slap zou zijn. Ik wil even uiteenzetten, waarom het beter is, van economische ontwikkeling te spreken dan van revolutie. In het heele program beschrijven wij die economische revolutie, zonder het woord te noemen, en als wij nu ten slotte letterlijk gaan spreken van economische revolutie, doen wij alsof dat iets anders is dan alles waarvan wij het heele program door spreken.

STRIJLAND-Arnhem: Wij komen steeds in aanraking met de vreeselijke woningellende op het platteland, en willen daarom in § 5 inlussen, achter „de groote steden“: „en den algemeenen woningnood in de kleinere steden en op het platteland“. Die nood is waarlijk groot, en verschillende dorpspotentaten houden den woningbouw tegen. Laat men zich, om ervan overtuigd te worden, abonneren op ons blad „De Arbeid“! (Vroolijkheid.)

Bovendien verzoekt spr., om als het program is aangenomen, het met de toelichtingen in een brochure verzameld, uit te geven. (A p p l a u s.)

SCHAPER-P.B. komt op tegen het plotseling indienen van amendementen; die zijn zoo in een oogenblik niet te overzien. Zoo eenvoudig als Arnhem meent, is zoo'n invoeging niet.

KUYPER-Laren-Blaricum wil enkele woorden zeggen tegen Mendels' rede. Mendels begrijpt niet, dat een tendenz resultaat kan worden, zich kan verwerkelijken, en dat dit in het ontwerp-program van verschillende der gevegen genoemde tendenzen wordt geconstateerd. Dit blijkt als men, na de opsomming van de aan het kapitalisme in 't algemeen eigen tendenzen aan het begin van het ontwerp-program, het verdere beloop van den gedachten-gang maar volgt. Dan ziet men dat geconstateerd wordt dat de „Verelendungstendenz“ in het stadium van het ongetemperde kapitalisme zich in den ergst mogelijken vorm verwerkelijkt. Dan ziet men ook dat geconstateerd wordt dat de vermeerdering van den rijkdom der bezittende klasse resultaat wordt in het kapitalisme en dat de actie tot dadelijke lotsverbetering van het proletariaat op sterke krachten stuit en aan bepaalde grenzen gebonden is. Het laatste had, naar spr's meening, nog scherper kunnen worden uitgedrukt. Maar moet men uiteenzetten, in hoever alle tendenzen in de verschillende perioden van het kapitalisme (inclusief de periode van de dictatuur van het proletariaat)resultaat worden, dan zou men een boekdeel moeten schrijven.

Nu nog een enkel woord over het oude program. (Vroolijkheid.) Troelstra heeft daarvan de fouten opgenoemd. Ik wil eraan toe voegen, dat alle bezwaren, met uitsluiting van de kwestie van het bank-kapitaal, reeds werden genoemd in den brief, door de programkommissie in haar oude „revisionistische“ samenstelling, tot het P.-B. gericht. Een bewijs, hoe vroeger de meningsverschillen in de partij werden overdreven, is, dat, terwijl men eerst zei: de commissie wil al de grondslagen der sociaal-democratie omver werpen, al die grieven nu ook door de andere leden der commissie zijn toegegeven.

Waarom moet er een heel nieuw program komen? Troelstra heeft gezegd dat in het oude program slechts van de ontwikkeling der economische verhoudingen en niet van de ontwikkeling der menschen sprake is. Dat is in zoo-

verre juist dat aan de organisatie en scholing van het proletariaat en speciaal aan de proletarische actie tot dadelijke lotsverbetering te weinig aandacht wordt geschonken. Troelstra beschouwt dat als een vergissing. Maar het is meer: het is het Marxisme van omstreeks 1850. Toen werd hij het betoog van de noodwendigheid van het socialisme de nadruk gelegd op de toename der crisissen in omvang en frequentie. Toen werd de mogelijkheid van dadelijke proletarische lotsverbetering ontkend, zooals blijkt uit Loonverband en Kapitaal, het Communistisch Manifest en vooral Engel's opstel over den tienurenwet in Engeland. Toen werd gemeend dat de proletarische revolutie in de naaste toekomst te verwachten was, wat ook ongunstig was voor de erkenning van de resultaten van de actie van lotsverbetering onder het kapitalisme. Marx en Engels verkondigden toen natuurlijk niet den onzin dat het socialisme er vanzelf zou komen, buiten toedoen der menschen om. Maar zij verwachtten de verwezenlijking van het socialisme toen van een, door den druk van een crisis te hoop geloopt proletariaat, niet van een grootdeels georganiseerde en jaren lang geschoolde massa. Later zijn Marx en Engels op al deze fouten tot andere opvattingen gekomen. Het oude program zit nog grootendeels vast in de gedachten-gang van omstreeks 1850. De actie voor dadelijke lotsverbetering wordt maar even genoemd aan het eind van het program, nadat de noodwendigheid van het socialisme reeds is betoogd. In het nieuwe program wordt de actie voor dadelijke lotsverbetering in het middenpunt van de beschouwingen geplaatst en opgevat als één van de factoren die leiden tot het socialisme. Deze opvatting is volkomen eenigbaar met de ook door spr. gedeelde meening van v. d. Goes en Wibaut, dat die dadelijke lotsverbetering vóór de dictatuur van het proletariaat aan enge grenzen gebonden is.

Nu nog een enkel woord over den nieuwen middenstand, over het eenige amendement van Laren-Blaricum, dat in wezen door de program-commissie niet is overgenomen.

In het ontwerp-program worden in § 5 de technici en beambten van het grootbedrijf beschouwd, niet als proletariërs, maar als elementen die wat economische positie betreft, slechts op enkele punten met het proletariaat gelijk staan en van wier belang slechts wordt vermeld dat het niet betrokken is bij de handhaving van het kapitalisme. Die personen van den nieuwen middenstand bezitten geen productiemiddelen en zijn verkoopers van gequalificeerde arbeidskracht. Zij zijn proletariërs. Zij hebben positief belang bij het socialisme, bij het verdwijnen van de meer waarde en bij de ontzaglijke verhooging van de arbeidsproductiviteit die het socialisme zal brengen. In dit opzicht is het ontwerp-program volkomen onhoudbaar. Het zal ook den nieuwen middenstand in zijn fatsoens-vooroordeelen sterken.

Spr. houdt met hand en tand vast aan het amendement. Hoe is die legende van den nieuwen middenstand opgekomen? Laat men eens Van der Goes' studie over grootkapitaal en kleinhandel lezen. Die legende is uitgevonden door Schmoller, is een leugen, waaraan de ondergaande burgerlijke klasse zich vastklampt in haar behoefte aan een midden-groep tusschen de beide strijdende klassen. Tegenover dien leugen hebben wij de volle marxistische waarheid te stellen. (A p p l a u s.)

VLEGEN: Ik heb indertijd den strijd tegen het oude program aangebonden. Als ik nu van harte het nieuwe kan onderteeuwen, dan blijkt daartuit, dat mijn strijd niet ging tegen het Marxisme zelf, want het nieuwe staat geheel op Marxistischen grondslag. Het oude program had het groote gebrek dat het haast uitsluitend sprak over de zaken, en de menschen buiten beschouwing liet. Voor mij is de groote winst, dat in het nieuwe program de dagelijkse strijd, de machtsvorming van het proletariaat de plaats krijgt die hem toekomt. Het groote punt is dat de concentratie, waar alles op aankomt, in het oude program onjuist was geformuleerd. De concentratie is het, die een steeds grooter deel van de menschen tot proletariërs maakt. Zij maakt het proletariaat tot de talrijkste klasse, waardoor het dan ook op den duur de bovendien-vende klasse moet worden. Was de concentratie er niet, dan konden wij wel naar huis gaan. Daarom is de juiste formulering van de concentratie van zoo groote beteekenis.

Van der Goes zegt: in „geestdoodend” zit de ontscholing. Maar Van der Waerden, die hiervan de meeste studie heeft gemaakt, sluit zich niet daarbij aan. De arbeid onder het kapitalisme is geestdoodend. Maar of er in dit opzicht toename is, daarover is in de sociaaldemokratie nog geen behoorlijke discussie geweest. Nederland is in dit opzicht het buitenland vooruit, maar een beslissing kan nog niet worden geveld. Ons kongres kan de zaak niet uitmaken. De arbeiders zelf moeten de zaak eens doordenken.

VAN DER WAERDEN: In twaalf vergaderingen waren zij het met mij eens!

VLEGEN: Ik maak mij sterk, dat twaalf vergaderingen het ook met mij eens zullen zijn. (Vroolijkheid). De arbeiders moeten het voor en tegen overwegen.

De programkommissie zegt: omtrent de toename van den hypotheeklast kunnen wij nog niet oordeelen. Sannes komt daartegen op en noemde een cijfer, doch dat was wat in één jaar wordt opgenomen. Maar heeft hij ook de cijfers omtrent de aflossingen? En houdt hij rekening met de waardevermeerdering van den grond? Daaromtrent ontbreken de cijfers volkomen.

Ingekomen is een amendement, van Dordrecht, Amsterdam VI en Almelo, om aan het slot van § V te schrappen de woorden: „en zedelijk veroordeeld.”

VAN ZADELHOFF-Dordrecht verklaart de indiening ervan, op grond dat de commissie heeft afgewezen de invoeging voor deze woorden van „waarom”. Nu dit is geschied, ter wille van de Blijde Wereld-groep, wil spr. heelemaal geen zedelijke uitspraak in het program.

TROELSTRA acht het wenschelijk, thans deze discussie te schorsen, om de commissie gelegenheid te geven, de ingediende amendementen te overwegen. Wij kunnen dan nu „Het Volk” behandelen, en te 5 uur beginnen met de kiesrecht-aktie.

Deze regeling wordt goedgekeurd.

„Het Volk” en „Het Weekblad”.

Als voorzitter treedt nu **SCHAPER** op.

Tot een voorstel van orde vraagt **DREES-Den Haag** het woord. Hij wenscht van de bespreking over „Het Volk” de reeds volkomen voldoende besproken zeeliedenstaking uit te schakelen. (Applaus.)

DE VOORZITTER herinnert eraan, dat aan Kapitein gisteren beloofd is, dat hij daarover nog spreken kon. Daarenboven zou zoo'n uitschakeling de redaktie zelve niet naar den zin zijn.

Het voorstel van orde wordt met kleine meerderheid verworpen.

DE VOORZITTER constateert, dat deze stemming in elk geval een wenk voor ieder is, om kort te zijn.

Besloten wordt dat de avond voor de huis-houdelijke zitting bestemd zal blijven.

MENDELS-P. B. Heel iets anders is het, of het P. B. besluit, een staking niet te moeten steunen, dan of een redaktie na de staking de lessen daartuit trekt en een beoordeeling ervan geeft. Zij moet allereerst te rade gaan bij de betrokken partij, en zeker geen wapenen geven aan de tegenstanders van syndikalisten en ons beide, aan de kapitalisten. Maar tegen wat de redaktie in eersten en tweeden aanleg schreef, bestaan, en niet alleen bij mij, zeer ernstige bezwaren. In haar begrijpelijke en gerechtvaardigde zucht om de nadeelen der syndikalistische taktiek naar voren te brengen, heeft zij verzuimd, van het verheffende van den strijd te spreken, en feiten of verzwegen of onjuist voorgesteld. Een grief tegen de redaktie is, dat zij ook na de brochure van Recht en Plicht met een breed gebaar blijft zeggen: de bootwerkersstaking was anarchistische mikmak. Met de stukken in de hand bewees Recht en Plicht, dat het reeds lang voor de zeeliedenstaking zelfstandig een loonaktie was begonnen. Spr. heeft de brochure voor zich liggen, waarin de brief van 13 April is afgedrukt, waarbij allerlei bescheiden looneischen aan de patroons werden gesteld. „Het Volk” had moeten vermelden, dat de bootwerkers reeds lang aan een eigen aktie bezig waren.

Een tweede bezwaar is, dat de redaktie ook de kwestie niet heeft opgehelderd, herhaaldelijk in de „Havenarbeider” behandeld, van de sympathiestaking. Daarentegen is onjuist wat Polak beweert, dat de vergadering der schuitenvoerders met geweld uit elkaar is gejaagd. In elk geval is de lezing die Recht en Plicht geeft, aan de „Volk”-lezers onthouden.

Wij hebben nu eigen moderne organisatie, van de Handels- en Pakhuisbedienden moeten weerhouden om in staking te gaan, zegt Recht en Plicht, en het roept als getuigen op onze eigen partijgenooten Van Wijk en Van Oogen. Als dit onjuist is, moet „Het Volk” het tegenspreken; maar het niet verzwijgen. Van Wijk en Van Oogen hebben ook gezwegen.

Ten slotte het terrorisme. Daar is de redaktie ver over de schreef gegaan. Wij allen zijn de sterkste tegenstanders van de syndikalistische taktiek. In de Zaanstreek heb ik zelf ettelijke jaren het mijne gedaan om ze onder de knie te krijgen, en ik meen met eenige voldoening te mogen zeggen dat ik er de baan heb vrijgemaakt voor de sociaal-demokratie. Als advokaat zie ik bovendien herhaaldelijk de droevige gevolgen er van. Maar als te Amsterdam bij een staking van eenige duizende menschen die nooit in staking waren, een paar dozijn klappen zijn gevallen en wat relletjes voorgekomen, dan moet de redaktie dat niet toespitsen tot een methode en dan is er nog geen reden om moord en brand te roepen. Bij den modernen vakstrijd valt wel eens een klap. De rechterlijke macht en de politie hebben er maling aan of de stakers aanleiding geven tot optreden. In elke aktie op de straat zien zij een aanleiding. Het posten, al wat de A. N. D. B. doet tegen clandestienen, ziet de bourgeoisie aan voor terrorisme. En het gold hier menschen die door de staking geheel uit hun gewone doen waren, die in gewonen tijd op zee varen.

VAN HINTE: Het waren niet alleen zeelieden.

MENDELS: De bootwerkers zijn ook geen eerste-klaskultuurmensen. Denk maar eens aan de dozijnen processen, waarin ik eenige jaren geleden bij de havenarbeidersstaking te Rotterdam verdediger was, en die stond toch voor een goed deel onder leiding van partijgenooten als Kalter en anderen.

HEIJKOOP: Dat was toch ook een syndikalistische aktie.

MENDELS: Ik erken, dat de syndikalistenaar meer neiging hebben tot geweld dan de anderen.

TROELSTRA: De leiding.

MENDELS: Dat de leiding deze daden goedkeurde, is niet gebleken. Ook de diamantbewerkeren sprongen in vroeger jaren wel uit den band. Vraag eens aan Manus Degen, hoe de diamantbewerkeren optraden in de bondsfabrikantenstaking! (A p p l a u s.)

VAN HINTE: Gij keurt het terrorisme goed?

MENDELS: Geen kwestie van. Ik verklaar het, en tracht het begrijpelijk te maken uit de omstandigheden. De redaktie had moeten bedenken, dat deze menschen zijn vervolgd door al het terrorisme der kapitalistische klasse. (L u i d a p p l a u s.)

Het ergste is, dat „Het Volk” in zijn nabetrachting feiten van terrorisme aanwijst, die een zuivere denunciatie van de leiding der staking vormt bij de Justitie. Dat was niet de bedoeling, maar het had er het effect en het resultaat van kunnen zijn. (L u i d a p p l a u s.)

In „Het Volk” van 24 Februari j.l. schrijft de redaktie: „Waar er twijfel is geopperd aan de rechtmatigheid van onze toen geoeffende kritiek, zien wij ons genoodzaakt mede te deelen, dat het ons bekend is, dat niet alleen in den kelder aan de Gelderschekade zich tooneelen afspeelden als er nu aan het licht is gekomen.

In de kelders van de perceelen Czaar Peterstraat no. 166, Glderschekade 65 en in het vereenigingsgebouw De Jong aan de O.Z. Achterburgwal no. 47, waren stakingsbureaux ingericht. Van daaruit werd door bootwerkers en zeelieden samen, de „vossenjacht” georganiseerd. Daar werden onderkruipers mishandeld en sabotage-plannen gesmeed. En het geschiedde met medeweten en goedvinden van bestuurders van „Recht en Plicht” en den Zeeliedenbond. Hierop is door „Recht en Plicht” geantwoord: Ik sommige u nu gij zoover zijt gegaan, feiten en namen te noemen. En anders zijt gij lasteraars.” Dit had de redaktie behooren te doen, en wilde, kon of mocht zij dit niet, dan had zij haar mond moeten houden. (G e e s t d r i f t i g e , l a n g d u r i g e t o e j u i c h i n g e n.)

MURRIS-Amsterdam III: Mendels heeft een vergelijking getrokken tusschen het posten door den A. N. D. B. en dat der syndikalistenaar. Deze vergelijking is volmaakt valsch. Het posten van den A. N. D. B. is niet anders dan een inlichtingendienst, geregeld met het doel, uit de handen van de wet te blijven. Wat de syndikalistenaar doen, wekt het gevaar, dat bij de wet elk posten onmogelijk wordt gemaakt.

Ik heb hier twee dikke boekdeelen voor mij, maar zal ze niet geheel voorlezen. (V r o o l i j k h e i d.) Maar wij zijn er door getroffen, dat in het afgelopen jaar herhaaldelijk niet één lijn is getrokken door de redaktie en de artikelen die Troelstra schreef.

DE VOORZITTER: Troelstra is niet in het debat, alleen de redaktie.

MURRIS: „Het Volk” schreef over „het on-

geval-Duijs”: het samenzijn van Duijs en den prins op één boot. Op 14 Juli had het geval plaats, en eerst 4 Augustus kwam de redaktie met een ironisch artikel. Troelstra kritiseerde haar zeer scherp daarover. Bij het geval-Nathans schreef de redaktie: zijn zaak stond zwak. In een openbare vergadering deelde Troelstra onder applaus mede, dat hij ’t in dezen niet met „Het Volk” eens was. Tijdens de behandeling van de Militiewet in de Tweede Kamer vinden wij in één nummer het verslag van een Kamerspeech van Troelstra, die o.a. zeide: „Als lid van het Internationaal Bureau weet ik, dat er regeeringen zijn, die als zij een dreigenden oorlog willen bezweren, ook het adres van dat Bureau weten te vinden! Dat is het nieuwe dat er is gekomen. Een nieuwe militante kracht voor den wereldvrede is opgestaan. Men weet dat in de Fransche Kamer, in den Deutschen Rijksdag, en in overgroote meerderheid ook in de Italiaansche Kamer, de sociaaldemocratie ten allen tijde is tegen den oorlog. Achter die frakties staan hun partijen en achter de partijen de arbeidersmassa’s, die er genoeg van hebben, te worden gebruikt als kanonnenvleesch!”

De arbeiders, dien indruk kreeg men daaruit, waarborgen den wereldvrede. Maar in hetzelfde nummer schrijft de redaktie: „Maar ook op het dezer dagen gehouden kongres der Italiaansche partij werden stemmen vóór het Tripoli-avontuur vernomen, al bleven zij ver in de minderheid.

Het feit echter ligt er toe: de partij is blijkbaar machteloos geweest tegen de voor den oorlog gewonnen publieke opinie; van eenige daad tegen den oorlog kon geen sprake zijn.

Dat is een groote les, die door de socialistische partijen in de verschillende landen, in alle landen, ernstig overwogen moet worden. Er is daarnaast nog een ander feit uit den laatsten tijd. In Frankrijk was, toen een paar maanden geleden de oorlog met Deutschland dreigde in zake Marokko, de stemming zóó, dat ook daar denkkelijk een daadwerkelijke aktie tegen een oorlog geen weerklank zou hebben gevonden. Deutschland’s bedreiging was te ruw, te beleedigend geweest; de stemming in Frankrijk was, ook in proletarische kringen: als het dan moet, welnu, dan moet het maar.”

Wij zeggen niet, wie van beide gelijk heeft; maar zulk een tweestrijd in één krant is anti-propaganda. Zoo iets mag niet voorkomen, er moet meer overleg zijn tusschen de leidende organen. Wij zouden wenschen een voortdurend overleg in den geest als geschied is bij de vaststelling van de houding der Partij inzake de ziekteverzekering.

KROP-Baarderadeel: „Het Volk” moet de begin-propaganda voeren, materiaal voor den strijd leveren, en de aangeslotenen verder opvoeden. Dat laatste doet de redaktie niet genoeg. Met instemming heeft onlangs „Het Volk” het woord van Kautsky aangehaald, dat de arbeiders niet afkeerig zijn van het doel der sociaal-demokratie, maar dat de massa in het socialisme nog niet genoeg gelooft, dat zij op de verwezenlijking ervan nog niet vertrouwt. Hiermee houdt echter de redaktie geen rekening. Zij moet meer kennis geven. Laat men de „Leipziger Volkszeitung” tot voorbeeld nemen. Buiten de ekonomische kroniek, die Wibaut schrijft, ontbreken algemeen leerzame en socialistische artikelen bijna geheel. „Het Volk” moest voor de arbeiders als ’t ware zijn wat de bijbel is voor de vromen. Maar de krant is veel

te veel alleen orgaan voor de politiek van een dag.

Waarom is na de Deutsche verkiezingen nu eens niet overgenomen Kautsky's artikel „Die Wurzel des Sieges”, zoals ook de „Vorwärts” onmiddellijk deed? Over de duurte zijn weliswaar herhaaldelijk statistische artikeltjes verschenen, maar op de diepere oorzaken van het verschijnsel is nimmer ingegaan.

Had Otto Bauer's boekje „Die Teuerung” niet tot een aantal artikelen kunnen zijn omgewerkt?

Te betreuren is verder het achterwege blijven van de rubriek „Socialistische literatuur”. Deze rubriek werd eenzijdig geredigeerd, maar dat kan wel anders en de rubriek zelf verdient aanbeveling. Zij behoort evenwel niet enkel uit buitenlandse tijdschriften te putten, zij moet ook onze „Nieuwe Tijd” niet vergeten.

Ook de Kamerkroniek komt te kort in het uiteenzetten van de oorzaken der beslissingen in de Kamer. Als voorbeeld noemt spreker de wijze waarop Sannes in „Het Weekblad” schreef over de Armenwet.

De redactie geeft nu toe, dat het militarisme toeneemt met de onverbiddelijkheid van een natuurwet. „Wie het wil inperken miskent zijn wezen”. Van Ravesteijn was na het Koppenhaagsche kongres om dezelfde uiting bespot. De verklaring van de verandering der redactie is te vinden in de Marokko-historie en wellicht in de woorden van Bebel op het Jenaër kongres. Maar waarom zei de redactie nu niet eens ronduit: wij hebben ons vergist? Dat was voor de duidelijkheid toch van zoo groot belang. Zoo iets zegt in onze partij helaas nooit iemand.

Wat moet men verder denken van de bewering, dat de door Heemskerk ondernomen grondwetsherziening ons onder den een of anderen naam het algem. kiesrecht zal brengen?

De redactie schreef: de r.-k. arbeiders zijn een troep schaapskoppen.....

VLIEGEN: Zeiden wij dat?

KROP: Niet letterlijk zoo; maar het is de zin ervan. En veertien dagen later schreef de redactie, na een enkel artikeltje in „Het Huisgezin”: er is aktie onder de katholieken. Begrijpe wie kan.

De tegenstanders in Duitschland van het herstemmingskontrakt, werden voorgesteld als een klein troepje opposanten. De redactie schreef over een vergadering van de Berlijnsche federatie. Braun heeft de scheldwoorden van Rosa Luxemburg met interest beantwoord. Maar Rosa Luxemburg heeft niet gescholden en de Berlijners hebben op die vergadering van het bestuur kennismening geëischt van de artikelen die zij in de „Leipziger Volkszeitung” had geschreven. Toen veertien dagen later de vergadering werd voortgezet, gaven zij met een meerderheid van ruim 800 tegen 30 stemmen Rosa Luxemburg gelijk.

Een stem: Dat is toch medegedeeld!

KROP: Ja, maar niemand, die niet reeds op de hoogte was, zal hebben begrepen dat de mededeeling dezelfde vergadering betrof als waarover 14 dagen tevoren was bericht. En wat niet is medegedeeld, dat is, dat de oppositie tot in Zuid-Duitschland is doorgedrongen.

De redactie schreef, dat de „Vorwärts” de te Bremen tegen het kontrakt aangenomen resolutie anti-parlementair had genoemd. Dat was 21 Maart. Maar 8 Maart had de „Vorwärts” onder een ingezonden stukje van Pan-

nekoek al verklaard: Er blijkt dat Pannekoek en wij het volkomen eens zijn, over woorden zullen wij verder niet twisten. Dit was loyaal zooals het behoort. Maar „Het Volk” heeft anders gehandeld. „Het Volk” heeft bij zijn lezers den indruk gevestigd dat de oppositie tegen het Deutsche Partijbestuur kwam van een stuk of wat dwarsdrijvers, anti-parlementariërs ten naastenbij. (A p p l a u s.)

TAS-Amsterdam IV: vraagt of deze kritiek kwam uit de harten der proletariërs van Baarderadeel. (R u m o e r.)

KROP: Ik heb van mijn afdeeling het recht gekregen om mijn oordeel te zeggen.

TAS: Ik weet, dat die kritiek straks nog scherper zal terugkomen. Daarom begin ik met een woord van hulde aan de redactie. (E e n i g a p p l a u s.) Als wij den groei van het abonnentental zien, moeten wij vragen, of dat niet voor een deel ook aan de redactie is te danken. Toch hopen ook wij op een spoedigen terugkeer van de overzichten over buitenlandse literatuur. Bij alle hulde voor Hahn, hoopt spr., dat platen als die over Kuyper in Brussel in het vervolg achterwege zullen blijven. (V r o o l i j k h e i d.) Zij zijn niet in het belang der sociaal-demokratie!

Spr. wijst op de scheuring in den Transportarbeidersbond. De afgescheidenen kregen vóór hun uittreding reeds geen plaatsruimte in „Het Volk”; het adres hunner organisatie wordt in de krant niet opgenomen. Spr. vraagt naar de reden daarvan.

Te vijf uur wordt de discussie over „Het Volk” geschorst, en aan de orde gesteld: de kiesrechtkwestie.

VLIEGEN krijgt het woord ter inleiding. Het is een moeilijk oogenblik, zegt hij, om interessante dingen over het kiesrecht te zeggen. Wat in September moet gebeuren, wordt in de heele partij gevoeld als iets waarover geen woord behoeft te worden verloren. Kunnen wij niet volstaan met te zeggen: op 17 September houden wij den tweeden Rooden Dinsdag, wij zullen hem zoo mogelijk nog beter doen slagen dan den eersten? De partij en de tegenpartij verwacht dit besluit van ons. Toch moet er iets van worden gezegd. Wij leven nu in de schemering van den morgen. Nog is alles niet duidelijk te onderscheiden; maar volle duisternis is het ook niet meer. En in September zullen wij, naar menselijke berekening, veel meer weten. Dan zal hoogstwaarschijnlijk het rapport der commissie voor de grondwetsherziening zijn gekomen.

Eén ding staat reeds nu vast. In tal van landen heeft de arbeidersklasse voor het A. K. zwaar moeten strijden om de zaak aan de orde gesteld te krijgen en zelfs daarbij nederlagen geleden. In België ging in 1902 de strijd om het parlementair aan de orde stellen van de kiesrechtkwestie. Dat is hier niet het geval. De tegenstanders hebben in verschillende opzicht niet stand gehouden. In 1897 stonden wij met onzen kiesrechtstrijd alleen. Zelfs de radikalen voelden er niets voor. Twee jaar later stelde Troelstra in de Kamer de beginselkwestie, en kreeg daar reeds 33 stemmen op. Met ongeveer gelijke stemmenverhouding werd twee jaar later in de Kamer de urgentie verworpen, maar in datzelfde jaar scheurde de Unie om het kiesrecht: de vrijz.-dem. lieten de Lib. Unie in min of meer zwangeren toestand achter. Dat leidde

in 1905 tot de miskraam van het blanco-artikel; de arbeiders begrepen toen al meer en beter, dat er Forscher moest worden gestreden. De heeren die deze historie uithaalden, mogen wij dankbaar zijn; zij hebben den voorhang gescheurd, en doen begripen dat scherper strijd noodig was. Het gevolg is, dat thans zelfs het ministerie-Heemskerk begrijpt, dat het A. K. aan de orde is. Het komt er dus nu op aan, hoe de kwestie zal worden opgelost. De zaak rolt; aan ons, te zorgen dat zij goed rolt. Bij het doorloopen der verschillende fasen zijn ook onze eischen konkreter geworden; vooral het Kamerdebat na den Rooden Dinsdag toonde de noodzakelijkheid daarvan aan. Wij konden geen genoegen nemen met de motie-Borgesius, omdat wij nu met vaagheden niet meer tevreden kunnen zijn. Op dit oogenblik hebben wij meer noodig.

Wij zitten thans in de moeilijkheid, dat wij niet met zekerheid weten, op welke punten zich de strijd zal concentreeren. Zal weer een deel der arbeiders of zullen de vrouwen worden uitgesloten? Zal men pogen, de demokratische werking van het A. K. te keeren door versterking der Eerste Kamer, door het toetsingsrecht? Wij weten het niet, maar kennende het reaktionair karakter van sommige elementen in de revisie-kommissie, weten wij, dat één van beiden zeker zal gebeuren. Wat wij weten is, dat er zal moeten worden gestreden. De drang moet sterker worden naarmate de oplossing nader komt. De groote slag moet worden geslagen op het juiste oogenblik. De beide vorige kiesrechtbewegingen hadden uitgewerkt toen de beslissing viel; deze maal moet worden gezorgd, dat het proletariaat op het goede oogenblik een machtspositie heeft, waarvoor de bourgeoisie moet wijken.

Wij weten den knop nog niet waarop moet worden gedrukt, maar wij weten dat er zal moeten worden gedrukt, en een van de groote oogenblikken waarop druk noodig is, is waarschijnlijk de derde Dinsdag in September a.s. onze betooging op dien dag zal van grooten invloed zijn op de verkiezingen van 1913. De troonrede verschijnt dien dag, het program der regeering, en de soc.-dem. in de Kamer zullen voor een duidelijke uitspraak zorgen. Maar wij moeten een betooging hebben, zoo grootsch, zoo krachtig, als wij er nooit een in Nederland hebben gehad! (Applaus.) De betooging van verleden jaar brengt groote verplichtingen mee. Ik ken geen voorbeeld uit het buitenland van grooter offers voor het A. K., dan de onze van dien dag.

Hoe zal de houding der regeering zijn? Met Heemskerk zullen wij niets te maken hebben. De mat zal niet behoeven te worden uitgeklopt. Wij brengen geen adres. Wij hebben niets noodig dan de simpele erkenning van ons recht om in Den Haag een optocht te houden, een recht, bevestigd door de manier waarop zij verleden jaar is gehouden en afgeloopen. (Applaus.)

Voor de betooging worden groote offers gevraagd, maar als wij er ooit het recht voor hadden, is het voor deze gelegenheid. Denken wij aan de offers en het bloed, die het A. K. in andere landen heeft gekost, dan blijkt: het doel is het offer waard. Hadden wij verleden jaar 10.000 betoogers gehad, wij moesten er nu 15.000 hebben. Maar wij hadden er 20.000; het aantal moet nu alle voorgaande betoogingen verre en verre in de schaduw stellen.

Het A. K. is voor ons zwaard en troffel tegelijk. Het vraagt veel van u, gij zult veel geven. Met dezelfde kracht en geestdrift als verleden jaar moet voor de manifestatie worden gewerkt: wij nemen het voorstel aan, en zullen het schitterend uitvoeren. (Geestdriftig en langdurig applaus.)

Mej. GROENEVELD-Rotterdam III moet tot haar spijt nog een opmerking maken: De „ProL-Vrouw” van 15 Maart 1912 noemt 12 Mei de kiesrechtstag. Het P. B. werkt aan dien dag mee, en had daar wel iets over mogen zeggen.

DE VOORZITTER: De 12de Mei zal een voorbereiding zijn voor den Rooden Dinsdag, een aansporing tot de vrouwen, om in nog grootere getale in Den Haag te komen. (Luid applaus.)

Laat ons nu bij akklamatie besluiten, op 17 September onzen tweeden Rooden Dinsdag te houden. Daar moet getoond worden, dat wij het algemeen kiesrecht willen veroveren ten koste van wat het wil.

Aldus wordt onder applaus en met algemeene stemmen besloten.

Redaktie.

VERBEEK-Buiksloot-Nieuwendam acht verschil van inzicht aanwezig tusschen de redakteuren van het orgaan. Hij is voor den kollektieven redaktievorm, en tegen het teekenen der artikelen. Maar hij eischt in principieele zaken meer homogeniteit dan het geval is: in Januari staat in een artikel over de Deutsche verkiezingen, dat Deutschland en Engeland toegroete nooit vijandig tegenover elkander stonden, terwijl thans tusschen Engeland en Frankrijk door het ekonomisch belang een kompromis is tot stand gekomen. In hetzelfde nummer staat in het Buitenland het tegenovergestelde. De eerste beschouwing is de juiste; de buitenland-redakteur, die het oorlogsgevaar weet aan bokkensprongen van diplomaten, had ongelijk. Spr. verlangt meer eenheid in de krant, en meer zorg aan het buitenland. Hij brengt hulde aan de verbeteringen, in de krant gebracht, en ook aan „De Notenkraker”. De gewraakte plaat vonden wij op het platteland heel anders.

Wat de zeeliedenstaking betreft, zegt spr. tot Mendels: er waren ploegen om schrik aan te jagen. Wil men ze geen knokploegen noemen, noem ze dan vogelverschrikkers. Ten onzent is de personeelvereeniging van de Kon. Stoombootmij. met geweld door „Recht en Plicht” gedwongen om mee te staken. Nieuwendam kreeg een bezoek van een knokploeg. Het valt niet te ontkennen dat er terrorisme is gepleegd.

De groote fout in dit heele debat is, dat men niet genoeg uiteenhoudt de zeeliedenstaking en de andere. Het mooie van de redaktie is, dat zij met haar kritiek kwam na afloop van den strijd.

DREES-Den Haag klaagt over stiefmoederlijke bejegening, bijv. in vergelijking met Rotterdam.

Spr. beklagt zich over de opneming door „Het Weekblad”, van het stuk van Wolda, voorzoover het zich niet bepaalde tot de bespreking van het herstemmingsadvies, maar ook interne afdelingszaken in het openbaar kritiseerde. De weg was geweest, dat wie bezwaren had, zich wendde tot het P. B. Is de „Weekblad”-redaktie van andere meening, dan had zij toch moeten zorgen, dat de organisatie

gelijktijdig met den aanval haar verweer kon publiceeren. Dan had de redaktie ook beter kunnen beoordeelen of plaatsing gewenscht was. De redaktie plaatste het tweede stuk van Wolda als ingezonden. Zij begreep dus, dat er reden was, de verantwoordelijkheid ervan niet op zich te nemen.

RICARDO-A'dam VI verheugt zich over den toevloed van abonné's. Maar dit legt ons tevens den grooten plicht op die nieuwe abonnee's tot goede sociaal-demokraten te maken. Terwijl nu in het Parlement de scheiding, geweld of niet, vaak links tegen rechts wordt, dient de redaktie aan te toonen daartegenover, dat de soc.-dem. staat tegenover alle andere partijen, en dus een korrektief te vormen van de in de huidige politieke konstellatie verdoezelenden parlementairen strijd. De redaktie echter trekt te weinig de groote algemeene lijnen, haar hoofdartikelen zijn zelden anders dan kleine polemieken met een of ander blaadje. Zoover gaat de redaktie, dat zij in een hoofdartikel uittelt, hoeveel kolommen van de handelingen der rechterzijde bij een bepaald onderwerp heeft volgepraat. Polemieken voeren is goed, maar dan in grooten stijl, zooals bijv. die van Troelstra tegen Kielstra. Maar de stijl der redaktie is naar de kleine blaadjes toe, die ze bestrijdt. Er zijn ook in het Parlement genoeg aanwijzingen voor de groote scheidingslijn: kapitaal-arbeid. Herhaaldelijk staat de soc.-dem. er zoo goed als alleen.

Niet Troelstra had Van Kol moeten verdedigen, maar de redaktie. Ook heeft zij een artikel van prof. Van Emden in de „Vragen des Tijds” onbestreden gelaten. Het artikel Problemen maakte van groote dingen kleine. In het Oudejaarsartikel werd onder de belangrijke gebeurtenissen van het jaar de zeeliedenstaking vergeten. Geheel onvoldoende was de inleiding tot het kongres.

De buitenland-redakteur beschrijft de feiten, maar begrijpt ze niet. Het blijkt al uit de keuze zijner artikelen. Hij zwijgt over de groote tendenzen, de algemeene verscherping der klasse-tegenstellingen over de heele wereld. Over de Deutsche verkiezingen kregen wij een artikel, dat zei: de partij krijgt nu de verantwoordelijkheid te dragen. Dit is in den grond niets anders dan het ministerialisme verdedigen, dat door de Internationale is afgewezen. Kleerkoper juicht in een hoogdravend artikel de presidentsverkiezing van Scheidemann toe, alsof het een groote politieke verovering is. Niets is minder waar dan dit, want als een maand later Scheidemann er uit geknikkerd wordt, blijft de politieke konstellatie precies dezelfde. Daartegenover heeft de redaktie verzuimd te wijzen op de groote verscherping der klasse-tegenstellingen, oorzaak en gevolg tevens van de Deutsche verkiezingen.

Bij de zeeliedenstaking was „Het Volk” niet in overeenstemming met het P.-B. Het P.-B. immers heeft verklaard de zeeliedenstaking niet te kunnen steunen, op gronden ontleend aan den algemeenen proletarischen klassenstrijd. Maar „Het Volk” schreef: het N.V.V. steunt alleen de eigen menschen, de soc.-dem. steunen dus alleen de staking te Rotterdam. Dit is een breuk in de leiding onzer Partij bij een uiterst belangrijke zaak.

De kritiek op het militarisme bestaat hierin, dat men klaagt over de kosten. Dat is niet voldoende. Er moet bij, dat wij het militaire systeem als zoodanig bestrijden. De redaktie

schrijft: een deel der burgerij is bij onzen strijd tegen het militarisme op onze hand. Maar als wij voor het volksleger strijden, staan wij alleen. Dat behoort erbij te worden gezegd. Dit is een punt van ons program.

Tegenover de majesteit van den dood bij den zelfmoord van Lafargue had de redaktie geen kritiek mogen oefenen als zij deed. Toen ik dat las, vroeg ik mij met angst en schrik af, welke straf ik, Mendels, Wibaut dan wel moesten hebben voor ons kritisch standpunt tegenover de beweging.

Over de Deutsche herstemmingskwestie heeft „Het Volk” eenzijdige voorlichting gegeven. Voor eenige jaren geleden heb ik datzelfde geconstateerd en met de stukken bewezen in de Zwolsche „Sociaal-Demokraat”. Dit was toen over de Pruisische kiesrechtbeweging. Thans doet „Het Volk” precies hetzelfde. Het geeft niet weer de argumenten van Rosa Luxemburg, maar alléén die van Kautsky. Dit is tendenzieuze voorlichting, want de uitgesproken bedoeling van die „Volk”-artikelen was de argumenten van Kautsky, die hij gebruikt in een polemiek over Deutsche toestanden, zoo maar over te nemen als argumenten tegen de oppositie in onze Nederlandsche Partij. Maar de lezers kunnen de juistheid van die argumenten, en het gebruik dat de redaktie er van maakt, niet beoordeelen, wijl de redaktie den lezers de tegenargumenten van Rosa Luxemburg onthoudt. Dit is eenzijdige voorlichting en werkt geenszins verhelderend. Niet alleen de redaktie, ook de lezers moeten kunnen beoordeelen wie die „dwarsdrijvers” zijn.

Derde dag.

De behandeling der redaktie van „Het Volk” wordt voortgezet. SCHAPER presideert weer.

STENHUIS-Delft verzoekt den Burgerlijken Stand uitsluitend in de Amsterdamsche editie op te nemen, vraagt de Scheepvaartberichten van Lobith, het Buitenland met groter letter, en geen detektive romans als feuilleton. (Applaus). Wat Mendels' rede betreft, wil spr. wel verklaren dat hij woord voor woord meegaat met wat „Het Volk” over de zeeliedenstaking schreef. Hij wil dat althans aan Heijkoop alsnog het woord verleend zal worden om Mendels' positieve beweringen te weerleggen.

DE VOORZITTER deelt mede dat ook Oudegeest nog het woord gevraagd heeft en het kongres daarover straks beslissen zal.

STENHUIS: Ontdoen wij Mendels' betoog van zijn pathos, dan komt het hierop neer, dat hij van de redaktie eischt dat zij de mededeelingen uit de pamfletten van „Recht en Plicht” in de krant zal opnemen, ook al weet zij dat ze niet waar zijn. Daarenboven wisten de lezers van „Het Volk” de juiste geschiedenis, die van a—z in „Het Volk” had gestaan. Daarmee uit! Allerlei lasterlijke beweringen van tegenstanders kunnen wij dan langs onzen kant laten gaan. Mendels keurt het terrorisme af; meer heeft ook de redaktie eerst niet gedaan. Toen kwam Sneevliet beweren, dat in die uitingen niet de revolutionaire sociaal-demokraat, maar het burgermannetje aan het woord was. En Kappetein schreef in „De Nieuwe Tijd”: „Het Volk” bauwt de burgerpers na en zuigt de dingen maar uit zijn duim. Toen zei „Het Volk”: Wij bauwen niet de burgerpers na, ziehier onze eigen feiten. Als de redaktie tot verweer tegen partijgenooten meer moet zeggen, dan zij oorspronkelijk wou, dan mag men niet zeggen: gij geeft inlichtingen aan de justitie. Nu zegt Mendels:

namen noemen! Maar spr. hoopt zeer dat de redaktie zich daartoe niet zal laten verlokken. Het volgend jaar zou Mendels dan nog meer spektakel maken. Wat de solidariteitsstaking der bootwerkers betreft, de groote fout was, dat men daarvan een blok aan het been maakte voor de zeeliedenstaking, zoodat de eene groep niet meer aan het werk wou gaan, voordat ook de andere groep haar eischen ingewilligd had gekregen. Dat is ook de kritiek van „Het Volk” geweest. Jawel, zegt Mendels, maar er komt ook terrorisme voor bij moderne stakingen. Hoe kan een scherpzinnig man als Mendels zulke dingen gelijk stellen: een klap uit giftigheid aan een lapzwaam van een onderkruiper die u beleedigt, en het systeem der syndikalistten om een minderheid te doen regeeren over een meerderheid, ook al is die meerderheid modern georganiseerd. Dat is bij de zeeliedenstaking gebeurd tegenover de voerlieden en schuitenvoerders. De voerlieden hebben het nadrukkelijk erkend: wij staken mee, om na afloop der staking niet gedonderd te worden. Wij willen de leiding onzer beweging niet in handen laten komen van de syndikalistten, dat vertikken wij. (A p p l a u s.) Dat moet gezegd worden, nu er niet onderscheiden wordt tusschen stelselmatig terrorisme en een klap van een onderkruiper. Ik kom er tegen op, dat, voordat de redaktie zich nog met een woord verweerd heeft, men hier al met moties van afkeuring rondloopt. Dat is nog erger dan klasse-justitie. (A p p l a u s.)

KAPPETEIN-Amsterdam II maakt onderscheid tusschen de houding van het P.B. en de „Volk”-redaktie. De bevolking van Amsterdam II neemt ons niet zoozeer kwalijk, dat de staking niet door onze partij is gesteund. Zij erkent, moeilijk iets anders te kunnen verwachten. Aan den financien steun trouwens lag het niet, dat de staking is verloren. Maar in breede kringen heeft de redaktie door haar partijde wijze van voorstellen ergernis gewekt. Ik bedoel niet alleen de eerste artikelen-serie: het begon al veel vroeger. Reeds begin Juli ergerde „Het Volk” „Recht en Plicht”, door de bootwerkersstaking een sympathiestaking te noemen. „Het Volk” zag zich gedwongen, ook de zienswijze van „Recht en Plicht” te publiceeren. Verder werd beweerd, dat Posthuma op de schuitenvoerdersvergadering een besluit doordreef tegen den wil der vergadering zelf. Ook dit moest worden tegengesproken.

Het bestuur van „Recht en Plicht” heeft in zijn brochure duidelijk en uitvoerig uiteengezet, waarom de staking der bootwerkers geen sympathiestaking was. Er waren in April eischen gesteld. De houding van „Volharding” te Rotterdam met die van „Recht en Plicht” liep hiermee geheel parallel. Men vergete niet, dat in deze zoo nauw verwante vakken de eene staking onwillekeurig de gedachte aan andere, te voren onmogelijk geacht, opwekt: de menschen wonen in dezelfde huizen, in dezelfde gezinnen, denkbeelden, welke onbereikbaar schenen, maken in zulke tijden in enkele dagen meer vorderingen dan anders in jaren. Ook in onze kringen geschiedt hetzelfde; adres: „Volharding”.

In de tweede brochure van Polak wordt ten overvloede beweerd, dat de losvaste bootwerkers de vaste hebben belet te werken, de losse de losvaste, enzovoorts. De geterroriseerden zouden immers maar hebben te kijken, om door honderden politie-agenten te worden beschermd.

Nog een andere oorzaak is er voor de scheeve verhouding tusschen de stakende arbeiders en onze pers. In den beginne waren zij ons goedgezind. Het gerucht ging, dat bootwerkers onze verkiezingsvergaderingen in den war zouden schoppen. Ik

heb het bestuur van Recht en Plicht gewezen op het verkeerde daarvan...

DE VOORZITTER verzoekt Kappetein, tot de orde te komen.

KAPPETEIN sluit zich, nu voortgaan hierover hem onmogelijk gemaakt wordt, aan bij de opmerkingen, door Krop e. a. gemaakt over de rubriek Buitenland. De stukken zijn groot, maar onverwerkt. Zij geven den indruk, dat de redakteur letterlijk vertaalt uit andere bladen, maar niet de groote lijnen aanwijst. Wij krijgen te veel kleinigheden en te weinig geschiedenis van den dag. Spr. noemt de verkiezingen in Beieren.

DE VOORZITTER dringt opnieuw op kortheid aan.

KAPPETEIN zal het verdere materiaal dan maar onbesproken laten en dringt nog aan op aanneming van de voorstellen zijner afdeling: de redaktie schraapt te veel, en weigert te veel ingezonden stukken.

TROOSTWIJK-Amsterdam II constateert, dat Kappetein zijn persoonlijke meening hier weergeeft: de afdeling heeft zich over de zeeliedenstaking niet uitgesproken.

KAPPETEIN zegt nog, dat Troostwijk van 't eerste niets af weet.

DE VOORZITTER acht het wel een beetje bar, dat in zulk geval de afgevaardigden een zoo ruim gebruik van den tijd maken.

MOLTMAKER: Laat de Voorzitter dan strenger zijn!

DE VOORZITTER: Het kongres moet op zichzelf wat discipline oefenen. Iemand het woord afnemen is voor een voorzitter wat hard, daar gaat men niet spoedig toe over.

KUYPER-Laren-Blaricum: Wij hebben dezelfde bezwaren als verleden jaar: het blad geeft niet voldoende inzicht, en weet niet genoeg geestdrift en bezieling te wekken. De redaktie is niet opgewassen tegen haar voortdurend zwaarder wordende taak. Maar leden zijn grootendeels menschen, wie de tijd voor voorbereidende studie heeft ontbroken en die zich hun maatschappelijke kennis bij hun zware journalistiek werk hebben moeten eigen maken. Voor een juist inzicht in het maatschappelijk gebeuren is een enorme theoretische ontwikkeling, bekendheid met ekonomie, geschiedenis en tal van andere vakken noodig. Het beheerschen van de moderne sociologie is voor één mensch niet meer mogelijk, laat staan voor iemand die altijd door de journalistieke praktijk in beslag is genomen.

De redakteuren zijn oorspronkelijk benoemd met de bedoeling om te staan onder leiding van een hoofdredakteur. Met de instelling van de kollektieve redaktie is de geestelijke leiding van de partij, waarvoor slechts enkele voortaanstaande partijgenooten in aanmerking moeten komen, toegevalen aan een kollege, ten deele samengesteld uit personen die de daarvoor noodige buitengewone bekwaamheid missen.

Het gemis aan voorbereidende scholing, is allereerst op te merken in de rubrieken Vakbeweging en Buitenland. Daar worden de feiten niet verwerkt, alleen vermeld. In de Ekonomische Kroniek van Wibaut gebeurt dat wel. Zonder moeite plaatst hij de feiten in een theoretisch verklarend verband. Hierdoor onderhoudt men van die Kronieken ook zoo veel. Amsterdam II heeft een motie speciaal tegen den Buitenland-redakteur ingediend. Laat men dezen redakteur toch geen verwijt maken! Hij is als onderwijzer voor dat uiterst moei-

lijke en jaren van algemeene en speciale sociologische studie vorderende werk gezet.

Spr. stelt nog den stijl van Wibaut ten voorbeeld en zijn voortdurend wijzen op het einddoel. Spr. wenscht geen lange en moeilijke theoretische beschouwingen. De lange titaniën over het program waren in een volksorgaan misplaatst. De Ekon. Kronieken van Wibaut leest de heele partij. Ze zijn voor niemand onzer te moeilijk. Wibaut levert er het bewijs mee dat er journalistiek werk gegeven kan worden, dat zoowel de theoretisch ongeschoolde massa als de intellektueelen boeit en bevredigt.

Hetzelfde bezwaar als tegen de rubrieken Buitenland en Vakbeweging, heeft spr. tegen de meeste hoofdartikelen. Ze zijn om zoo te zeggen geschreven met den neus op de feiten en handelen haast uitsluitend over dadelijke lotsverbetering. Spr. wijst er op dat hij blijkens zijn opmerkingen over het nieuwe program de beteekenis van dadelijke lotsverbetering allerminst onderschat. Maar er moet ook voortdurend op het socialisme worden gewezen. Dat versterkt in hooge mate de bezieling en ook de werkkraft van de partij. (A p l a u s.)

Ook geeft „Het Volk” veel te weinig populair-wetenschappelijke artikelen. Het overzicht over socialistische literatuur is gestaakt, en daarentegen kregen wij een lange serie artikelen over het Esperanto. Die hooren in een brochure.

Menschen met een breeden kijk hadden nooit de artikelen over de Deutsche verkiezingen en over de zeeliedenstaking geschreven. (A p l a u s.) Er is bij de zeeliedenstaking geen scheiding gemaakt tusschen de leiders en de massa, er is een moment en een vorm van kritiek gekozen waardoor honderden arbeiders voor jaren tegen ons worden verbitterd, er is geen woord geschreven over de heldhaftigheid van de strijders.

VLIEGEN: Dat is onwaar!

KUYPER: Dat kunt gij straks pogen te bewijzen!

VLIEGEN: Neen; gij moet bewijzen, wat gij zegt.

KUYPER: De redactie van het nieuwe Zondagsblaadje is opgedragen aan den Buitenlandredakteur, die bij deze rubriek al zoo'n enorm zware taak heeft. Dat vervult spr. met groote zorg. De redakteur moest een man zijn die de heele kultuur overziet, en daaruit neemt wat in de proletarische lijn ligt. Ten slotte komt spr. op tegen de sensationeele prentjes en verhalen die de krant in den laatsten tijd opneemt, b.v. over den moord te Beek en de monniken van Jasna Gora. Spr. geeft toe dat de krant zich moet aanpassen aan het publiek. Maar er is een grens. De krant moet verheffend blijven werken. Men vergete ook niet dat men door dergelijke illustraties honderden partijgenooten afkeerig maakt van de krant en zoo de propaganda van ons blad belemmert.

MATTHIJSSSEN: Daar is geen woord van waar! Zonder die dingen krijgt men nooit de menschen los van „De Courant”.

KUYPER: Wij kunnen niet zonder schade spekuleeren op de schandaalinstinkten van het publiek. Wij hebben met Troelstra gekorrespondeerd over het redakteurschap. Zijn antwoord was eerst niet afwijzend. Later echter heeft hij verklaard, zich voorloopig niet beschikbaar te stellen. Troelstra wilde spr. hebben omdat hij

inhoudsvol journalistiek werk levert en hij in de krant dezelfde geestdrift zal weten te leggen die hij over zijn vergaderingen brengt. Maar ook omdat hij in het midden der partij staat, terwijl de redakteuren bijna allen staan aan de uiterste rechterzijde. Dat is een misverstand, die o.a. bij de vroegere partij-geschillen na-deelig heeft gewerkt. Wat Troelstra in volkomen overeenstemming met de groote meerderheid der partij gisteren zei over het program, is in flagranten strijd met de artikelen der redactie over Duitschland.

De kollektieve redactie-vorm zal voorloopig wel onontbeerlijk zijn. De redactie moet dan van boven en niet van onderen aangevuld worden. Ook al blijft Troelstra een toetreden tot de kollektieve redactie weigeren, is verbetering wel mogelijk. De redactie kan in de linkerzijde der partij meerdere medewerkers zoeken. Daar zij ook wel geschikte personen voor het redakteurschap te vinden. B.v. iemand als Albarda.

De krant moet een eenheid zijn. Maar wordt de redactie met linksche elementen versterkt, dan zal het onderteekenen der artikelen wenschelijk zijn. Het versterkt ook het verantwoordelijkheidsgevoel. Bovendien is het noodig voor de bespreking van de krant op de kongressen; het kongres moet zich over elken redakteur een oordeel kunnen vormen om aan te kunnen wijzen aan wien een bepaald onderdeel van de krant moet worden opgedragen. Het is volkomen onwaar, dat men bij geteekende artikelen alleen den persoon ziet en niet den inhoud. Als men de onderteekening ziet, brengt men het geschrevene in verband met al wat vroeger door die persoon is geschreven. (A p p l a u s.)

DE VOORZITTER: Nu komt de kwestie Heijkoop-Oudegeest. Het kan best door Oudegeest alleen worden gezegd, Heijkoop zal hem wel ingelicht hebben.

HEIJKOOP: Ik moet gelegenheid hebben om mij te verweren tegen de beschuldigingen van Mendels, die mijn positie in de vakbeweging aantasten

OUDEGEEST ziet van het woord af.

DE VOORZITTER dankt hiervoor en stelt nu voor, Heijkoop alsnog het woord te verleen.

HEIJKOOP krijgt met alg. stemmen het woord. Hij protesteert ertegen, dat Mendels tegenover de moderne vakbeweging zich heeft beroepen op de anarchistische pers, zonder melding te maken van de weerlegging daarvan in de moderne vakpers. Recht en Plicht had uit zichzelf niet de geringste kracht, maar putte alle kracht uit de zeeliedenbeweging. Het stelde eischen en vroeg antwoord voor 15 Juni terwijl op 14 Juni te Antwerpen de geheime zeeliedenkonferentie bijeen zou komen. Op 11 Juni protesteerde R. en P. reeds ertegen dat het nog geen antwoord had. Van den aanvang af was het een sympathiebeweging. De zeelieden stelden bij de bemiddeling door den inspekteur van den arbeid aan patroons die geen enkelen bootwerker in dienst hadden den eisch, dat ook de arbeidsvoorwaarden der bootwerkers zouden worden verbeterd. (KAPPETEIN: Niet waar! Stemmen: Engeland!) De Engelsche aktie is een in den grond mislukte beweging! (Fluiten.) Het is makkelijk, te veroordeelen zonder kennis van zaken. De schuitenvoerders, de voerlieden, hebben uit louter vrees voor het terrorisme gestaakt. Wat Mendels omtrent De Vries en Van Oogen heeft meegedeeld, is onjuist. De houding der vaste bedienden is vastgesteld door Oudegeest, Van den Tempel en mij. Wij hebben geweigerd, ons te laten meeslepen in het

avontuur, omdat wij in den aanvang niet waren erkend. Mendels citeert feiten, waarvan ik in mijn vakblad de onjuistheid omstandig heb aangetoond. Bewust of onbewust maakt Mendels in het kongres stemming voor het wegslaan van stukken moderne vakbeweging. Ik zal weer maanden lang worden vervolgd met de citaten van Mendels. Het orgaan, dat altijd op de vuilste manier over ons schrijft, ons roode jezuiteten noemt, is voor Mendels de bron. Mendels mocht niet zeggen dat „Het Volk” denuncieert terwijl hijzelf weet, dat er onverdedigbare dingen zijn gebeurd. Als er in onze beweging geweld voorvalt, is dat omdat wij nog niet alles onder den duim hebben, maar de vossenjacht is bij ons geen systeem. Ook de Rotterdamsche zeelieden zijn geen salonjuffers, en dank zij onze leiding is te Rotterdam gezorgd, dat er geen aanleiding werd gegeven om soldaten te zenden! (Luid applaus.) Mendels zegt: Ook de A. N. D. B. post. Daarmee hindert hij Troelstra straks, bij de verdediging van zijn postenmotie in het Parlement. Ik eisch, voor mijn werk in de vakbeweging, dat ik kan zeggen: het kongres was het eens met mij! (Luid applaus.)

VLIEGEN, voor de redaktie van „Het Volk” antwoordend, begint met de overige punten en zal de zeeliedenstaking tot het einde laten, ook omdat hij na Mendels' rede daarbij moeilijk den gemoedlijken toon zal kunnen vinden die noodig is voor de overige punten.

Om te beginnen Kuypers, die wordt toegejuicht als hij zich in het vage houdt, maar stuit op protesten zoodra hij in onderdeelen komt. Werd Kuypers' raad opgevolgd, zeker zou de kongresvoorzitter het volgend jaar niet meer kunnen roemen op toename van abonnees. Voor Kuypers heb ik veel respekt, maar als hij over de krant spreekt, vraag ik: waar haalt hij het vandaan? Kuypers vergelijkt de overige inhoud van de krant met Wibaut's economische kroniek, die haast nooit te polemiseren heeft. Wat zou de partij er wel van zeggen, als wij niet op allerlei liberale en klerikale aanvallen op de arbeidersbeweging antwoordden?

KUYPER: Ik heb de vergelijking in geheel ander opzicht gemaakt. Wat gij zegt heb ik niet bedoeld.

VLIEGEN: Zeg het dan ook niet. Als Kuypers mij neerhaalt, laat ik dat langs mij gaan. Als Kuypers van mij zegt, dat ik zoo maar op de fiets gesprongen ben, dan is dat zoo, al is het nog de vraag, of Kuypers beter redakteur zou zijn dan ik. Maar ik protesteer er tegen, dat er geen theoretische scholing in de redaktie zou zijn. Ik protesteer er tegen, dat de redaktie niet in den geest van de groote meerderheid der partij zou schrijven. Natuurlijk ontbreekt er aan de krant een en ander. De redaktie zelve heeft in den loop van het jaar een voorstel tot verbetering van het blad gedaan. Maar na een jaar van zoo hard werken van de redaktie, na een jaar van zoo hard groeien van het aantal abonnees, moet men zich toch ook eens afvragen, of de redaktie daaraan ook niet het hare gedaan heeft. Na jaren van stilstand is de regelmatige groei van de krant begonnen, toen de tegenwoordige redaktie oprad. Het is ook zoo stom voor de propaganda voor de krant, om elk jaar hier de redaktie neer te halen, vooral wanneer dit gebeurt door menschen, die zoo toonen alle beuul te missen van wat een krant zijn moet, zooals Kuypers.

Welke eischen stelt Kuypers? Als er een groote moord gebeurt moet dat niet in de krant? (Geroep: natuurlijk!) Als er een kloosterschandaal gebeurt? Een krant moet het leven geven zooals het is en niet alles in het raampje van een pasklare theorie passen.

Ik heb den jaargang van „Het Volk” nog eens doorgebladerd en toen weer den indruk gekregen hoe ontzettend onbillijk het is om te zeggen, dat er geen socialistische opvoeding, geen propaganda voor het einddoel in de krant zit. De krant wemelt ervan. Kuypers heeft een heeleboel over theorie gelezen, maar Ankersmit en De Roode, zijn dat lui die niets lezen? En Ed. Polak, als arbeider begonnen, heeft het tot een hoogte in de journalistiek gebracht, dat menig burgerblad duizenden guldens voor hem geven zou. (Applaus.) Het verdriet mij zulke dingen te moeten zeggen, maar als onze hardwerkende lui worden neergehaald, verdedig ik ze.

Nu kleine punten. Murriss vindt het jammer dat wij het niet altijd met Troelstra eens zijn. Ik ook, maar wat er aan te doen en waarom er over te spreken op het kongres? Een der gevallen van Murriss toont echter wel, hoe slecht de menschen de krant soms lezen. Er was absoluut geen tegenstelling tusschen wat Troelstra in de Kamer zei over het feit dat de regeeringen het Soc. Bureau weten te vinden als zij steun behoeven tegen den oorlog en wat „Het Volk” schreef, dat in Italië de partij niet tegen den chauvinistischen stroom op kon. De redaktie trok alleen de konklusie: dat komt doordat de arbeiderspers in Italië zoo zwak is.

Door Krop is ook een heeleboel afgekeurd. Hij heeft de redaktie een heel program opgegeven van dingen die behandeld moesten worden. O.a. hadden wij een Oostenrijksche duurte-brochure niet samengevat. Het staat echter vast, dat wij juist in zake de duurte een groote campagne hebben gevoerd. Wij hadden er lange artikelen over moeten schrijven. Neen, de eerste eisch is juist: korte artikelen. Met een Oostenrijksche brochure kunnen wij niets doen, omdat in Oostenrijk de duurte nog heel andere oorzaken heeft dan bij ons.

Op de Duitse herstemmingen moet ik even ingaan, omdat ons daarin eenzijdigheid verweten wordt. Dat is onwaar. De oppositie in de Duitse partij gaat niet tegen het herstemmingsadvies, maar tegen de „demping in 16 distrikten. Dit heeft Krop gisteren volstrekt niet uit elkaar gehouden. Hij beweert dat Rosa Luxemburg geen personaliteiten heeft gezegd en wij dat verzonnen hebben; maar zij heeft nota bene geschreven dat de Partijbestuurders te oud werden en aan seniele aftakeling leden.

Wat Tas over de geweigerde stukken der transportarbeiders zei, betreft een volkomen duidelijk geval. Het eerste stuk was van een oppositie-groep van den vakbond, wier stuk in het vakblad thuis hoorde. Het tweede stuk was van een scheurmakersorganisatie die wij niet bevorderen willen.

Ricardo praat minachtend over klein gedoe. Maar zulk klein gedoe maakt dikwijls den grootsten indruk op tegenstanders. Wij hadden een stuk van v. Emden moeten beantwoorden. Dat stuk was tegen Wibaut gericht, die het, als hij het noodig vindt, zelf wel zal beantwoorden.

Wij hadden in een artikel „Verstandsverbijstering” het militarisme alleen bestreden omdat het te duur is. Ja, dien eenen keer. Maar wij kunnen toch niet in elk artikel over het militarisme alle bezwaren ertegen aanvoeren!

Met allen nadruk wil ik er tegen opkomen dat het artikel over Lafargue onkiesch zou zijn geweest. Het betoogt dat Lafargue door zijn sterk kritisch standpunt tegenover de beweging moedeloos geworden is. Ten stelligste wordt echter de fierheid in Lafargue's einde erkend. Is het niet grenzenloos onbillijk daarin onkieschheid te zien?

Over het ondertekenen der artikelen is niets nieuws meer te zeggen. De redaktie wenscht solidair op te treden naar buiten. Zij wenscht de besprekingen op het kongres niet over Jan, Piet

en Klaas te doen loopen en de leden wenschen niet tegenover elkaar gesteld te worden, maar solidair te zijn.

Nu de zeeliedenstaking. Mendels heeft overgenomen de grief der bourgeoispers, dat er een tegenstelling is tusschen de houding der redactie tijdens en na de staking. Volkomen juist! Maar men zou eens wat gehoord hebben als wij tijdens de staking kritiek geuit hadden. Tijdens een ook maar eenigzins rechtvaardigen strijd der arbeiders wenschen wij met hen samen te staan, en hen niet in den rug te vallen. (Applaus.) Maar te eischen dat wij na de staking, als er niets meer te bederven is, het materiaal niet zouden gebruiken tegen de anarchistische beweging, daar doen wij niet aan mee. Wij willen de arbeidersbeweging geen schade doen lijden.

TROELSTRA: Het komt op het oogenblik aan.

VLIEGEN: Zeer juist, en het juiste oogenblik was er, toen de staking pas was afgelopen en de indruk nog versch was. Wij zouden de verheffende momenten verzwegen hebben. Neen, wij hebben juist tijdens de staking de niet-verheffende momenten achteraf gehouden.

De bootwerkersstaking zou volgens Mendels geen sympathiestaking zijn. Kolthek heeft echter nadrukkelijk in deze staking de zoover doorgevoerde, eindeloos doorgevoerde besmettingstheorie uitgesproken. Dat is door twintig menschen laten uitmaken of er tienduizend staken zullen. Het meest anti-demokratische dat men zich denken kan. (Applaus.) S. v. d. Berg, de anarchistische transportarbeidersleider, vroeg eveneens vóór de staking een solidair-verklaring van andere vakken met alle ten dienste staande middelen. De plaatselijke transportarbeiders-federatie riep dan ook alle arbeiders op om zich bij het eerste sein in den strijd te werpen.

Wij wisten precies in bijzonderheden hoe het in Amsterdam stond. De bootwerkers-organisatie beteekende niets. De zeelieden echter hadden een niet slechte organisatie en alle kansen op een overwinning. Zoodra echter de bootwerkers staakten, was de zeeliedenstaking ook verloren. — Toen er toch geen schepen kwamen, was de bootwerkersstaking den patroons ook volstrekt niet onwelkom. — Toch werden die twee stakingen aan elkaar gekoppeld. En toen men begreep dat het met de bootwerkers alleen niet ging, heeft men de voorlieden en schuitenvoerders erin getrokken. En met elke nieuwe groep werden de kansen der staking hopeloozer. Dat was het tragische in deze zaak. Moesten wij die dingen niet zeggen na de staking? Moesten wij de lessen niet trekken in het belang der arbeidersbeweging.

Het terrorisme. Als wij onzerzijds erkennen dat er door de stakers terrorisme is gepleegd, is daarmee geen woord tot ontlasting van de bourgeois-autoriteiten gezegd. (Applaus.) Ik meen in afkeuring daarvan in den Raad volkomen mijn plicht gedaan te hebben.

MENDELS: In de Kamer ook uitstekend.

VLIEGEN: Kijk eens aan, ik krijg een pluimpje van Mendels. (Gelach.) Er was dezen zomer in Amsterdam tweemaal anarchie, niet alleen anarchie van anderen, maar ook anarchie van boven. Als wij nu terrorisme aanwijzen, dan, zegt Mendels, is dat denunciatie aan de justitie. Maar meteen knoopt Mendels er het posten van den A. N. D. B. aan vast. Is dat dan geen denunciatie aan de justitie? Waarom neemt Mendels dergelijke woorden in den mond, als hij weet hoe ze misbruikt kunnen worden?

Het terrorisme is een bewijs van zwakte in de arbeidersbeweging. Het ging niet alleen tegen de onderkruipers. Er is bij mij gekomen een partij-

genoot, vast bootwerker, die meestaakte, ofschoon hij het idioot vond. Deze man, die zijn heele bestaan offerde, is gepost geworden, omdat hij een S. D. A. P.-er was. Zoo werd er terrorisme geoeffend. Dat is de anarchistische mikmak, waar wij tegen opkomen. Ja, zegt Mendels, de arbeiders hebben zoo weinig kultuur. Ja, met welk recht vraagt gij erkenning van gelijkheid der arbeidersklasse, als gij al hun ruwe daden zoo verontschuldigt met hun gebrek aan kultuur? Daar moeten wij heel anders tegen ingaan.

Wij hebben al gehoord dat Kappetein nietsprak namens afdeling II. Dat wisten wij ook al. Wij hebben uit dat distrikt na de staking een stroom van nieuwe abonnees gekregen. Als het ergens verderfelijk is, om den vinger te geven aan de anarchistische methoden, dan is het juist in dat bootwerkersdistrikt. Maar Kappetein spreekt niet zoals de arbeiders daar denken. In datzelfde distrikt ben ik in den Raad gekozen, ik, redakteur van „Het Volk"! Kappetein verzoekt mij voor te lezen dat Troostwijk niet aanwezig was in de afdelingsvergadering vóór het kongres. Maar Kappetein heeft nota bene zelf al erkend, dat de houding der redactie in zake de staking heelemaal niet in die afdeling besproken is. (Gelach.)

Men zegt: het was zoo'n mooi revolutionair gestemde staking. Ja, dat is juist de fout van die anarchistische stakingen, dat ze slechts uitingen van revolutionaire stemming zijn, zonder dat men iets van de economische kansen weet. Zoo juist heeft Victor Adler gezegd: Zulke uit oogenblikstemmingen geboren bewegingen vallen op den dag van morgen weer ineen. Men doet alsof men de arbeiders achter zich heeft, wanneer men de redactie in dezen kritiseert. Dat is volkomen onwaar. De kritiek op dit kongres komt niet van de arbeiders. Maar daarenboven, ik heb de geestdriftige recensies der arbeiderspers van de brochure van Polak, „De Proletarische Vrouw" (gelach), onze partijweekbladen, de heele vakpers, ook die van de transportarbeidersbonden. Alle waren dankbaar dat er eens vierkant stelling werd genomen tegen die anarchistische stakingen. Hoe komt het dat de massa er zoo anders over denkt dan Mendels met zijn gevoelsoverwegingen? Die massa heeft geleerd te oordeelen naar de feiten, die heel wat hechter zijn dan gevoelsoverwegingen. Gij zoudt aan de arbeidersbeweging, vooral in Amsterdam, een zwaren slag toebrengen als gij in dezen de houding der redactie afkeurde. Als gij over de opvoedende kracht van het partijblad spreekt, dan had hier „Het Volk" een zeer noodzakelijk stuk opvoeding te verrichten. Wij wisten weergaasch goed wat wij deden, wij wisten zeer goed dat wij een storm zouden krijgen, wij wisten wel dat wij scherpe kritiek zouden hooren, het was veel gemakkelijker geweest om te zwijgen.

HUIJBERS: Dan was er kritiek van den anderen kant gekomen.

VLIEGEN: Ja, maar aan dien anderen kant zijn veel schappelijker menschen. (Gelach.) Wij hebben deze zaak eerst zeer grondig in de redactie besproken, alvorens er over te gaan schrijven. Wij staan in deze zaak als een rots. Wilt gij toestanden als in Frankrijk? Het syndikalisme is niet alleen een gevaar voor de vakbeweging, het is het vocaal voor de politieke partij, die zij verdringen willen. In Frankrijk komen de Marxisten juist tegen het syndikalisme op. (Stemmen: Hier ook! Andere stemmen: In theorie, maar niet in de praktijk.) Zoo is het, theoretisch bestrijdt gij ze, doch practisch praat gij ze naar den mond (Stemmen: en geeft geld! en dan heeft men aan die theorie heel weinig.

Ik hoop dat gij de redactie in staat zult stellen, om ook verder voort te gaan om de krant zoo goed mogelijk te maken. (Luid applaus.)

DE VOORZITTER deelt mede, dat is ingekomen een voorstel-Laren-Blaricum, in overleg met Wibaut en Troelstra ingediend, echter niet geheel door hen goedgekeurd:

„Het kongres noodige het P.B. uit, bij uitbreiding van de „Volk“-redactie,

te overwegen niet in de eerste plaats een „feuilletonistisch“ redakteur, maar zoo mogelijk een of meer wetenschappelijke journalistieke krachten te benoemen.

Het kongres noodige de redactie uit, meer wetenschappelijke medewerkers aan het hoofdorgaan te verbuiden.

Het kongres spreke den wensch uit, dat ook de partijminderheid in de redactie of onder de te benoemen medewerkers wordt vertegenwoordigd.

Het kongres besluite dat voortaan alle belangrijke artikelen van het hoofdorgaan worden geteekend.”

DE VOORZITTER merkt op, dat het grootste deel dezer motie nieuw is en plotseling in het kongres geworpen is. Maar zij houdt verband met het onderwerp en wren kan men haar niet.

VLEGEN deelt nog mede dat de kritiek op de rubriek Buitenland zoo vaag was dat ze moeilijk te beantwoorden viel; de kritiek zal nader door de redactie overwogen worden. De rubriek „Uit de buitenlandsche tijdschriften“ is verdrongen door de program-artikelen, maar zal weer hersteld worden.

MENDELS krijgt het woord voor een persoonlijk feit. Hij zal kort zijn, maar hoopt in „Het Volk“ zich uitvoeriger te verdedigen. Hij protesteert thans alleen tegen de verdachtmaking zijner bedoelingen. Hij heeft slechts gezegd, dat de redactie te sterker zou staan tegenover de syndikalisten, als zij hun verweer ook overgenomen en dan bestreden had. Dan zouden de propagandisten ook sterker staan in hun debat over deze zaak. Ik heb hier een gedrukte verklaring van Hoeben, een bestuurder van „Recht en Plicht“, waarbij hij nogmaals uitdrukkelijk beweert in opdracht van „Recht en Plicht“ zich met succes te hebben belast de moderne organisatie van deelneming aan de staking af te houden. Misschien is het toch niet waar. Maar waarom staat dat niet in „Het Volk“? Maar te zeggen dat ik de syndikalisten naar den mond praat, daar protesteer ik tegen. Dat is een insinuatie die de waardigheid van mijn persoon aantast! Vlak na de staking heb ik in distrikt II over de Kattenburger processen gesproken en scherp de syndikalisten ten aanzien van hun methode en taktiek op den kop gegeven. Ze hadden er geen stom woord van terug en waren er zoo van kapot, dat ze paf op hun stoelen zaten. (Gelach.) Als men mij hebben wil als spreker voor den modernen Transportarbeidersbond, dan ben ik gaarne ten dienste. (Applaus.)

DE VOORZITTER deelt nog mede dat Heykoop verklaart alleen gezegd te hebben, dat onze vijanden van Mendels' rede gebruik zullen maken.

WIBAUT, namens de redactie van „Het Weekblad“ sprekend, zegt over Wolda's artikel over de Haagsche herstemmings-taktiek, dat dit geweigerd zou zijn als het een interne zaak betrof, maar dat het opgenomen is omdat het een openbare zaak betrof die in discussie mocht worden gebracht. Ook het antwoord van het Haagsche afdeeliningsbestuur had ik gaarne geplaatst, als het niet te lang was geweest.

DREES: Ik heb scheiding gemaakt...

WIBAUT: Juist, tusschen het eerste en tweede artikel.

DREES: Neen, tusschen de beide helften van het eerste artikel.

WIBAUT: Dat liep dooreen. Voorts wilde ik nog onderstrepen dat Vliegen terecht de beantwoording van het artikel van prof. Van Embden in de „Vragen des Tijds“ naar mij verwees. Als een gebeurtenis heb ik dat artikel niet beschouwd. Ik heb het op mijn schrijftafel gelegd met het idee: tijdens de zomerslapte komt het misschien wel eens te pas.

Bij Mendels' protest tegen de voorstelling alsof de Marxisten de syndikalisten naar den mond praten, sluit ik mij aan. Ik ben altijd bereid de goede vakbeweging te verdedigen.

DE VOORZITTER verklaart nog op verzoek van Kappetein, dat twee van de drie afgevaardigden van Amsterdam II op zijn standpunt staan.

VAN DET meent dat de nieuwe motie-Laren-Blaricum eigenlijk uit vijf nieuwe voorstellen bestaat.

KUYPER ontkent dit; het is in hoofdzaak de oorspronkelijke motie Laren-Blaricum, met weglating van het hoofdredacteurschap en van Troelstra's naam.

TROELSTRA betreurt ook dat de in vele opzichten zoo verdienstelijke redactie van „Het Volk“ zoo onaangename dingen moet hooren. Maar daartegenover staat, dat het ook op prijs gesteld moet worden, dat er op aangedrongen wordt, dat de redactie streeft naar wetenschappelijke verdieping en socialistische bezieling. Die aandrang stelt stellig ook de redactie zelve op hoogen prijs. De redactie heeft aan het P.B. reorganisatie-voorstellen gedaan. Dat heeft Vliegen medegeedeeld, maar hij heeft verzuimd mede te deelen, dat verschillende partijbestuurders, ook ik zelf, zich homogeen hebben verklaard met de tendenz der kritiek van Kuypers, Krop en Ricardo, afgescheiden natuurlijk van de bijzonderheden hunner kritiek. Om volkomen te voldoen aan deze klachten, daartoe is volgens het P.B. de tijd nog niet rijp. Wat men mist in „Het Volk“ is niet de schuld der redactie. De dagelijkse redakteuren kunnen niet geven wat Kuypers en anderen eischen. Dat vordert een tijd van rustige studie, die de van dag tot dag voortgejaagde redakteur noodzakelijk moet missen; ook al beschikt hij vooraf over de noodige kennis en inzicht. Dat hieruit volgt dat bij de benoeming van redacteuren vooral op wetenschappelijke vorming moet worden gelet, wil spr. niet ontkennen. Wetenschappelijk werk van speciale studie zal door personen buiten de redactie geschieden moeten. De groote ondergrond van wat ook ik in „Het Volk“ mis, zit niet bij de redakteuren, die vaak meer doen dan zij kunnen. De schuld ligt bij partijgenooten, die wel hier op het kongres fel komen kritiseeren, maar niet hun medewerking aan de krant geven. Ik duid hun dat persoonlijk niet ten kwade, dat ligt aan den toestand zooals die zich in de laatste jaren heeft ontwikkeld. Er zijn voortreffelijke mannen in de partij, die „zoo maar op de fiets gesprongen zijn“. Wij zijn trotsch op een hunner als Vliegen. Men zegt: Troelstra moest er weer aan. Och, hij zou dan ook heel wat kritiek hooren; daarover maak ik mij niet de minste illusie. (Gelach en applaus.) Maar Troelstra is te veel door andere zaken bezet. De fout is, dat de jongeren in de partij te veel jaren lang zijn opgegroeid, mobiel tegen de leiding der partij, in plaats van levende midden in de partij en zich in de leiding inwerkende. (Applaus.) Dien jongeren roep ik toe: zegt niet alleen dat gij het beter kunt, maar toont het, zendt uw artikelen aan „Het Volk“, biedt u aan, laat u als goede sociaal-demokraten door die redactie organiseeren. Er is ook gebrek

aan organisatie van den kant: der redaktie, een gevolg, meen ik, van gebrek aan het volkomen besef dat het noodig is de medewerkers uit alle kanten van de partij te zoeken. Vliegen heeft zich in zijn op enkele punten schitterende verdediging terecht ontstemd getoond door veel kritiek. Wij hebben immers allen respect voor die flinke voorgangers uit de redaktie van „Het Volk”. Ik ben er zeker van overtuigd dat de redaktie bereid zal zijn de jonge veulens, die ook al wat ouder worden, bijeen te roepen en ze te laten draven, terwijl de redaktie de teugels houdt. Roept niet om Troelstra: Troelstra komt niet, hij hoeft het niet te doen, hij mag het niet doen. Treedt in zijn plaats en de redaktie zal met u wonderen kunnen doen. (A p p l a u s.)

DUIJS zou toch in overweging willen geven de motie niet aan te nemen. Het zou veel beter zijn, als het D. B. eens met de geheele redaktie sprak. Het is wel wat al te eenvoudig om te zeggen: laat de jongeren meewerken. De organisatie daarvan behoort door het P. B. met de redaktie te zamen ter hand genomen worden. De motie is ook in verschillende opzichten nieuws. In de motie staat: hij moet meer wetenschappelijk worden. Ik vind dat krenkend voor de redaktie. Troelstra zegt: gij moet niet alles op de redakteuren gooien. Zeer terecht. Maar men moet ook letten op de wijze waarop de redaktie moet werken. Vliegen moet soms na een felle Kamerzitting nog aan het schrijven. De Roode beult zich geregeld af in de Kamer, terwijl hij „Het Volk” juist zoo aantrekkelijk maakt. Op de krant blijven dan Ankersmit, Hegeraat en Polak, die zich een beroerte werken. Breidt dus de redaktie uit. Maar als men wetenschappelijke artikelen vraagt, laat men dat dan niet verwarren met geleerde schrijverij. Zoals het nu in „Het Weekblad” gebeurt, moet het zeker niet in „Het Volk” gebeuren, want daar begrijpen de arbeiders niets van. (A p p l a u s.)

KUYPER: Ik heb toch op het vorige congres erkend dat niet-populair geschreven artikelen zooals de mijne, ongeschikt zijn voor „Het Volk”.

WIBAUT vereenigt zich geheel met het eerste deel der motie. Daarin staat „wetenschappelijke” tegenover „feuilletonistisch”, waar het betreft de wijze waarop de redactie van „Het Volk” uitgebreid moet worden. Als men de georganiseerde medewerking van intellektueelen wil hebben en men zegt: zij moeten bevattelijker schrijven dan in het „Weekblad”, dan begrijp ik niet hoe het wel moet. De artikelen van Sannes en Van der Goes zijn m. i. volkomen bevattelijk. Evenmin als Troelstra zal ik op de partijgeschiedenis ingaan; daarbij zijn aan beide kanten fouten gemaakt. De voorname fout van ons dagblad ligt in gebrek aan voldoende organisatie der aanwezige krachten, door de redaktie in haar eigenaardige samenstelling. Maar dat is niet in een oogenblik op te lossen, dat moet tijd hebben om te groeien. Dat het nu juist Vliegen zou zijn, die die organisatie van intellektueelen zou moeten leiden, dat betwijfelt spr.

KUYPER ontkent ten sterkste, dat zijn motie iets kwetsends voor de redaktie zou bedoelen. Hij roept de aanwezige redacteuren tot getuige of het hem ooit ontbroken heeft aan den eerbied die hem voor het werk en de personen der redactie past. Hij heeft op de vele eischen waaraan de redaktie moet voldoen en op tekortkomingen in bepaalde opzichten gewezen. Nu het gebleken is dat ook in het P. B. die tekortkomingen worden gevoeld, wil hij de motie intrekken in de verwachting dat de motie zal worden verwezenlijkt.

Vliegen verheugt zich over de intrekking der

motie, wier aanneming zou opgevat worden als een bezegeling van de hier uitgesproken ontevredenheid met de redaktie, en daarmede zou deze zich niet kunnen vereenigen. Wij hebben herhaaldelijk, ook op kongressen, aangedrongen op wetenschappelijke medewerking. Het hielp niets. Wij willen het wel eens probeeren met een vergadering van intellektueelen, maar vooraf zal het P. B. ons dan meer ruimte in de krant moeten geven, want wij hebben thans al ruimte tekort. Het is ook goed dat de motie is ingetrokken, want het P. B. wilde juist eerst een feuilletonistisch redakteur. Wij willen dus pogingen doen om iets in de richting der geuite wenschen te doen, mits het maar vaststaat, dat het geen geleerde artikelen zijn die wij moeten hebben, dat de krant een krant moet blijven voor de massa der arbeiders, dat de krant blijft, wat de redaktie er zeer bewust van maken wil, een volksblad. (A p p l a u s.)

De voorstellen-Amsterdam II worden of ingetrokken of met op 2 na algemeene stemmen verworpen.

De voorzitter SCHAPER: Ik stel voor de redaktie, onder dankzegging voor wat zij tot dusver gedaan heeft voor de partij, te herbenoemen, de redaktie van „Het Volk” en van „Het Weekblad”.

Een voorstel-Fortuijn om hoofdelijk te stemmen, wordt met op één na algemeene stemmen verworpen.

De redakties worden met zoo goed als algemeene stemmen herbenoemd.

SCHAPER: Ik wil deze behandeling niet sluiten zonder nog eens warmen dank gebracht te hebben aan de redaktie van „Het Volk” voor al haar uitstekende werk. (L u i d a p p l a u s.)

Voortgezet wordt de behandeling van het

Ontwerp-program.

TROELSTRA zal namens de program-kommissie alleen de gehandhaafde amendementen behandelen en alle verdere beschouwingen laten zweemen.

De kommissie neemt over het amendement-v. d. Waerden om in alinea 2 te lezen „afmatende arbeid” in plaats van „zwaren arbeid”. De amendementen-Mendels op die alinea worden door de kommissie niet overgenomen als volkomen overbodig. De kommissie constateert daarmee: in heel deze alinea worden slechts genoemd aan het kapitalisme onverbreekelijk vastzittende strekkingen, zonder zich erover uit te laten in hoeverre die strekkingen tot werkelijkheid worden in elk konkreet geval. Vandaar dat al die werkingen gesteld zijn onder de regie van het eene werkwoord „leiden tot”. Om diezelfde reden echter is de kommissie van oordeel dat aan het einde van het program niet uit de rol gevallen moet worden, door te spreken van „veroorzaken van krississen”, maar „leiden tot krississen”.

Het amendement-Amsterdam V omtrent de stukwerkstelsels kan de kommissie niet overnemen. Wibaut heeft dat al gezegd. Zoo gaan wij te veel in details. Dat valt alles onder de technische ontwikkeling.

Het amendement-Arnhem om ook de woningnood in kleine steden en op het platteland op te nemen, wijst de kommissie af. Het is niet wetenschappelijk juist, om dat een neerdrukkende tendenz te noemen. Er is trek van het platteland naar de steden en daarnaast kan niet als een nieuwe tendenz woningnood op het platteland gesteld worden.

Het voorstel-Dordrecht om de woorden „en zedelijk veroordeeld” te schrappen, kan de kommissie niet aanvaarden. Eerst wilde Amsterdam de „filosofisch-historisch-materialistische” gedachte invoegen door te lezen „d a r o m zedelijk veroordeeld.” Dat

kunnen wij niet aanvaarden, omdat dit een aanval zou zijn op de ideologische opvatting van tal van flinke strijders. Ten ernstigste ontraadt echter ook de gansche commissie het amendement-Dordrecht.

De zedelijke veroordeeling van het kapitalisme is een der krachtigste wapenen in onzen strijd. (Applaus.)

Wat Laren-Blaricum omtrent den „nieuwen middenstand“ voorstelt acht de commissie juist. Die groep behoort inderdaad niet buiten het loonproletariaat gesteld te worden, waartoe zij in den wetenschappelijk-economischen zin van dat woord behooren. Anderzijds rekent in maatschappelijken zin een deel dezer groep zich niet tot de arbeiders. Om nu deze twee overwegingen goed te doen uitkomen, wenscht de commissie met Kuiper eenstemmig die zinsneden aldus te lezen:

„... in getalsterkte bij het proletariaat. Als nieuw element ontwikkelt zich daarin de „nieuwe middenstand“, technici en beambten van het grootbedrijf, die wat onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid van den kapitalist betreft, met de arbeiders gelijk staan. Daarnaast moeten worden gevoegd die groepen wier belang“ enz.

De beide betrekkelijke zinsneden van het program worden dus thans omgezet om een beteren zin te krijgen.

Ten slotte heeft de commissie zich na vrijwat discussie vereenigd met Sannes en Vliegen, dat de taak der sociaal-democratie niet is de economische ontwikkeling te bespoedigen. Als straks de bakkerswet in de Kamer komt, zullen wij zorgen dat niet door bevordering van het kleinbedrijf ten nadeele van het grootbedrijf de economische ontwikkeling wordt tegengehouden. Maar het bespoedigen dier ontwikkeling behoort toch niet tot de politieke taak van het proletariaat. Wij schrappen dus de zes laatste woorden, waarmee tevens het program een krachtiger slot krijgt, een positieven in plaats van een negatieven klank.

De commissie en het P. B. meenen dat, nu de zaak nog eens grondig bekeken is, het program als gaaf geheel aanvaard moet worden zonder wijzigingen. (Applaus.)

Het amendement-Mendels wordt met weinige stemmen ervoor verworpen.

De amendementen-Arnheim en -Amsterdam IV en -Dordrecht worden ingetrokken.

Het amendement-Amsterdam V omtrent de stukwerkstelsels wordt verworpen met een tiental stemmen ervoor.

Het program wordt daarna met algemeene stemmen aangenomen. ¹⁾

De voorzitter VLIËGEN: Het is dus in werkelijkheid een eenheidsprogram. Wij zullen trachten met dit program de eenheid van het proletariaat te verwezenlijken. (Luid applaus.)

VAN HINTE-Rotterdam: Wij kunnen de programcommissie zoo niet naar huis laten gaan. Zij heeft tot stand gebracht wat niemand verwacht had dat gebeuren kon: een eenheidsprogram. Nu wij tevens zoo'n mooie eenheid in de Partij hebben, een woord van dank aan de commissie voor haar velen en uitstekenden arbeid. (Luid applaus.)

DE VOORZITTER: Namens de heele commissie ook dank aan den sekretaris der commissie, Ankersmit, die een reuzenarbeid heeft verricht en zonder wiens werk de commissie zeker niet zou hebben kunnen doen wat zij gedaan heeft. Zijn bijna volmaakte notulen vormen een historisch dokument van de grootste beteekenis. Hij verdient onze warme hulde. (Luid lang aanhoudend applaus.)

Het kongres gaat met een daverende Internationale de pauze in.

Pauze.

Na de heropening heeft allereerst de benoeming plaats van de commissie voor geschillen tusschen de redaktie van „Het Volk“ en inzenders.

VAN DER KIEFT-Bussum verzoekt Van Kuijkhof zich uit de commissie terug te trekken. Spr. acht het ter wille van de objectiviteit der beslissingen verkeerd, dat menschen in vooraanstaande positie lid zijn van de commissie.

De commissie, bestaande uit Van Kuijkhof, Thomassen en Matthijsen, wordt bij handopsteken herbenoemd, nadat door Murris (Amsterdam III) tegen deze wijze van stemmen geprotesteerd is.

Het P. B. stelt voor, het volgend kongres, dat een verkiezingskongres zal zijn, te houden in Den Haag. Een aantal andere plaatsen worden genoemd, o. a. Hoorn, Utrecht, Arnheim, Zwolle.

SCHAPER verklaart, dat het P. B., hoewel het kongres te Leiden goed is ontvangen, meer en meer tot de konklusie komt, dat het kongres moet worden gehouden te Utrecht, Amsterdam of Den Haag, in een groote en makkelijk bereikbare stad. Ook om te koffiedrinken en te eten worden voor onze grooter wordende kongressen de kleine steden te lastig. Na de pauzes hebben we dat dezer dagen telkens gemerkt.

VAN DE VALL-Groningen: Het overgrote deel van de afdeelingen uit het Noorden is hier niet aanwezig om de kosten. Het is dus wenschelijk ook eens kongres te houden in het Noorden. Spr. stelt Groningen voor.

SCHAPER zegt nog, dat men ook om Brabant en Limburg moet denken; men kan niet vergen twaalf uren per dag te reizen, om het kongres te Leeuwarden of Groningen te bereiken. In Utrecht zal het bezoek trouwens grooter zijn dan te Leiden.

Bij stemming door handopsteken wordt Utrecht aangewezen als de plaats waar het volgende Congres zal worden gehouden.

Finantieele verslagen.

Door den sekretaris-penningmeester is de volgende begrooting ingediend. (Zie pag. 34).

J. H. HUIJBERS zegt namens de commissie van controle op de partijkas, dat zij dit jaar geen verslag zal uitbrengen over den brochurenhandel. Over de eerste 8 maanden heeft een rapport in „Het Volk“ gestaan. Masereeuw is nu pas 4 maanden directeur van den brochurenhandel, en daarover zullen wij tegelijk met dit loopende jaar, op het volgende kongres mededeeling doen.

Aan Van Kuijkhof brengt spr. dank voor zijn nauwkeurig beheer. De afdeelingen echter hebben, en enkele sedert 1907, schuld aan het P.B. Laat men toch zorgen voor betaling! De eenige oorzaak is nonchalance. Dordrecht heeft 2 ct. schuld. Een briefkaart daarover kost 2½ ct.! (Fortuijn legt 2 centen op de tafel van het P.B.). Men ziet: als wij er op wijzen, komt de zaak in orde (vroolijkheid); maar laat men liever stipt betalen!

De begrooting voor 1911 raamde de salarissen op f4050; het werd f4126; nu is een verhooging met f1200 geraamd. Er komt een tweeden gesalarieerde bij, en voor de beide sekretarissen en de beide bedienden moet een pensioenverzekering worden gesloten. Bovendien is er een ongedekt tekort van f1800. Hoe denkt het P.B. te voorkomen, dat wij in de schuld raken?

VAN EIZENGA-Amsterdam IX stelt voor, het salaris van Van Kuijkhof te brengen op f2000, mede in verband met de duurte. Om het tekort te dekken,

¹⁾ Een afdruk van het program zooals het nu luidt, bevindt zich achter dit verslag.

BEGROOTING.

INKOMSTEN	Vorige raming	Ontvangsten in 1911	Raming voor 1912	UITGAVEN	Vorige raming	Uitgaven voor 1912	Raming voor 1912
a. Contrib. afdeelingen en verspr. leden	f 5100.—	f 5683.45 ⁵	f 5800.—	a. Salarissen	f 4050.—	f 4126.12	f 4300.—
b. Partijfonds	" 3700.—	" 3457.76 ⁵	" 3500.—	b. Vergaderingen P.B., gewone	" 375.—	" 447.45	" 400.—
c. Vrijwillige bijdragen.	" 600.—	" 847.30	" 1000.—	c. " " buitengewone	" 250.—	" 430.35	" 400.—
d. Fonds propagandist Gelderland.	" 300.—	" 181.15	" 300.—	d. Commissies	" 175.—	" 55.18	" 50.—
e. Rente	" 160.—	" 156.70	" 100.—	e. Bureaukosten	" 600.—	" 718.50 ⁵	" 700.—
f. Kassaldo en diversen	" 1500.—	" 1096.75 ⁵	" 1650.—	f. Telefoon	" 90.—	" 90.—	" 90.—
g. Bijdragen dekking tekórt actie-Petitionnement	—	—	" 1000.—	g. Contributies en subsidies	" 450.—	" 190.10	" 450.—
h. Ongedekt, dus vermoedelijk tekort	—	—	" 1800.—	h. Huur	" 320.—	" 320.—	" 320.—
				i. Vuur, licht, schoonhouden	" 200.—	" 200.—	" 200.—
				j. Meubilair, kantoorbehoefden, onderhoud	" 300.—	" 331.80	" 50.—
				k. Drukwerk	" 500.—	" 602.—	" 700.—
				l. Congres	" 750.—	" 1032.89	" 1000.—
				m. Archief	" 75.—	" 80.62	—
				n. Propaganda en subsidies aan Afd. enz.	" 750.—	" 851.30 ⁵	" 1000.—
				o. Nog af te dragen extra contributie	" 1169.69	—	" 857.77
				p. Meer afgedragen dan ontvangen extra-contributie „Het Volk”	—	" 311.92	—
				q. Masereeuw & Bouten, afbetaald	" 500.—	—	" 500.—
				r. Schulden	" 705.26 ⁵	" 662.05 ⁵	" 2771.59
				s. Verkiezingen	—	" 255.—	—
				t. Actie 10-urendag enz.	—	" 181.74	—
				u. Geraamde nieuwe uitgaven	—	—	" 1200.—
				v. Onvoorzien en diversen	" 100.04 ⁵	" 536.09	" 85.64
	f 11360.—	f 11423.12 ⁵	f 15150.—		f 11360.—	f 11423.12 ⁵	f 15150.—

stelt spr. voor, de kontributie te verhoogen met een halve cent per lid en per week.

DE VOORZITTER: Dit voorstel had op den beschrijvingsbrief moeten zijn gebracht.

VAN EIZENGA: Wij konden dit voorstel toch niet doen, vóór wij de begroting hebben.

DE VOORZITTER: Laat men eerst de toelichting van Van Kuijkhof eens afwachten.

MATTHIJSEN-Amsterdam V vestigt de aandacht erop, dat de inkomsten der partij voor $\frac{2}{3}$ bestaan uit vrijwillige bijdragen. Het was de taak van het P. B. om kontributieverhooging voor te stellen. De regeling in de federatie-Amsterdam slaat de kosten om over alle afdelingen. In dien geest moet de partij ook handelen. Er kan een progressieve kontributie worden ingevoerd.

VAN KUIJKHOF sluit zich aan bij Huijbers' vermaning tot de nalatige afdelingen. Om 2 centen echter zal Dordrecht niet worden aangemaand, hoewel ik, al was het een halve cent, natuurlijk niet het recht heb een nog te betalen bedrag af te voeren. Het is echter meer dan ergerlijk, dat enkele afdelingen haar schulden zoo laten ophoopen en zoo lang wachten met afdoening. Bijv. de afd. Vlissingen heeft nu pas een gedeelte betaald voor manifesten in 1907 geleverd. Wij zullen over roeyment moeten gaan denken. Een paar afdelingen hebben over 1911 nog geen cent betaald. Speciaal beklagt spreker zich over Zutphen, dat een enorme schuldenlast heeft. Overigens komt de kontributie tamelijk goed binnen.

Een extra-kontributie is twee jaar lang geheven. Zij heeft ons geleerd, dat wij er niet te gauw toe moeten overgaan. Als alle afdelingen haar schuld aflossen, komen wij wel door het tekort heen. In 1913 moeten wij met een schoon schip beginnen. Het bedrag, voor de nieuwe uitgaven geraamd, loopt niet over een vol jaar. De benoeming van den nieuwen beambte zal nog wel eenige maanden uit blijven.

Een kontributie-regeling, waarbij de afdracht per lid toeneemt met de grootte der afdeling, kan nader onder de oogen worden gezien. Een centralisatie der financiën als te Amsterdam door de federatie is tot stand gebracht, is echter voor de heele partij onuitvoerbaar. Wat het voorstel in zake salarisverhooging betreft, het kongres zal begrijpen dat daarover door mij-zelf niet gesproken wordt.

DE VOORZITTER betwijfelt, of het kongres het voorstel tot verhooging van het salaris van den partijsekretaris zoo kan aannemen. Laat men de beslissing overlaten aan het P. B.

Dit wordt aangenomen.

Aan de orde is thans punt 19 van de agenda: de benoeming van een tweeden bezoldigden funktionaris aan het partijsekretariaat.

DE VOORZITTER verklaart, dat de bedoeling is een eerste-rangs kracht te benoemen, een man die wel op het sekretariaat is, maar ook agitatorisch optreedt. Het moet een kracht zijn van anderen aard dan Van Kuijkhof, die voor den loop der dingen zijn aandacht voornamelijk aan het administratieve en organisatorische werk heeft gewijd.

RIJNDERS-Utrecht dringt erop aan, dat de nieuwe funktionaris lid zal kunnen zijn van het P.B.

DE VOORZITTER: Niemand stelt het tegendeel voor! De partij is vrij in haar keuze.

Punt 19 wordt aangenomen met algemeene stemmen.

DE VOORZITTER dankt Van Kuijkhof voor het vele en goede werk, tot nu toe geheel alleen door hem verricht. (A p p l a u s).

Aan de orde is de inleiding van Wibaut over de Tariefwet.

DREES-Den Haag: Wij hebben al rijkelijk van

inleidingen genoten; voor de behandeling der agenda is reeds zoo goed als geen tijd. Spr. stelt uamens een belangrijk aantal afdelingen voor, geen inleiding over de Tariefwet te doen houden.

DE VOORZITTER ontraadt dit voorstel. De Tariefwet is een kwestie van groot belang, en Wibaut zal maar een kwartier spreken.

DREES trekt op grond van deze mededeeling zijn voorstel in.

RIJKENS-Zeist hoopt, dat er nog een half uurtje zal overblijven voor de propaganda op het platteland.

WIBAUT gevoelt zich als een bruiloftsredenaar, die verneemt, dat de bruid is weggelopen. De motie van het P. B. bevat ten opzichte der eigenlijke Tariefwet niet iets nieuws. Zoo stellig en heftig mogelijk heeft reeds in 1904 het kongres positie genomen tegen het ontwerp-Harte, dat niet slechter was dan het ontwerp van dien anderen Harte, die tegenwoordig Kolkman heet.

In 1904 zei Troelstra: dogmatische vrijhandelaars zijn wij niet en zijn wij nooit geweest. Wij zullen het ook niet worden door de nu voorgestelde motie. Sommigen wilden in 1904 een uitspraak ten gunste van het vrije ruilverkeer. Dit is toen afgewezen. Indien de Partij, dit was het toen ingenomen standpunt, zich principieel uitspreekt voor vrij ruilverkeer, dan moet het niet zijn op motieven der burgerlijke vrijhandelaars, doch op haar eigen motieven. Dit is wat wij nu willen doen. Waarom kunnen wij het nu beter doen dan in 1904? Het geschiedt op grond van de voortgezette ervaring, opgedaan in den vreemde, in Oostenrijk, Duitschland, de Vereenigde Staten.

Het P. B., dat alles vooruitziet, heeft ook voorzien, dat voor een zeer uitvoerig debat hier geen plaats zou zijn en deed een brochure samenstellen, die als toelichting tot de door het Partijbestuur voorgestelde resolutie kan dienen. De resolutie luidt:

„Het kongres der S. D. A. P., gezien het ontwerp-Tariefwet strekkend tot verhooging der invoerrechten op allerlei verbruiksartikelen, halfabrikaten en zelfs grondstoffen; van oordeel dat invoerrechten op artikelen van algemeen gebruik, en als belasting en als bescherming van binnenlandsche nijverheid de strekking hebben het levensonderhoud duurder te maken;

dat zij als verbruiksbelasting de arbeidersklasse brandschatten om aldus de bezittende klasse te sparen door het tegenhouden van verhoogde heffingen van vermogen, inkomen en erfenissen; dat zij als beschermende rechten aan de arbeiders geen enkel blijvend voordeel bieden tegenover de groote en noodzakelijk toenemende nadeelen der duurdermaking van het levensonderhoud en van den zwaarderden belastingdruk, feitelijk slechts eenige groepen ondernemers verrijken ten koste van de massa der bevolking;

van oordeel dat het vrijhandelssstelsel op zichzelf de kapitalistische uitbuiting niet opheft;

dat echter het stelsel van protektie overal waar het tot groote ontwikkeling is gekomen, een der ergste middelen is gebleken tot uitplundering van het volk;

van oordeel dat aldus de ervaring van alle landen heeft geleerd dat de handelspolitiek van de arbeidersklasse moet zijn die van het vrije ruilverkeer;

overwegende dat vooral voor ons land, dat door zijn ligging en zijn verleden is aangewezen op vrijheid van verkeer, elke stap in de richting van protektie ruw [ingrijpt in het bedrijfsleven, de natuurlijke ekonomische ontwikkeling verstoort, en dus als schadelijk moet worden veroordeeld;

protesteert tegen het ontwerp-Tariefwet, dat den ekonomischen druk op de arbeiders verzwart en

in deze tijden van hooge prijzen een brutale aanslag is op de arbeidersklasse en een brutale bevoordeeling van eenige groepen ondernemers;

stelt tegenover de bewering alsof ter behartiging van de sociale hervorming dit ontwerp noodig zou zijn deze waarheid: dat het vooral de voortdurende verzwarening van militaire lasten is die telkens nieuwe eischen aan de schatkist stelt;

protesteert tegen de vastkoppeling van sociale wetgeving aan dit hoogst schadelijke wetsontwerp; roept de Nederlandsche arbeidersklasse op tegenover de handelspolitiek van protektie te stellen die van volledig vrij ruilverkeer;

en met alle kracht de totstandkoming van het ontwerp-Tarifwet tegen te gaan."

Tot toelichting zegt spr. nog het volgende. Ten bewijze van de eerste alinea's verwijst hij naar Vliegen's brochure „Uit de leege zakken". De prijsstijging is in het protektionistische Duitschland in de laatste jaren veel sterker geweest dan in het vrijhandelsland Engeland. De verhouding was voor eenige samengevoegde artikelen van eerste levensonderhoud gemiddeld 17 tegenover 6. In Duitschland heeft een arbeider f11.90 noodig om hetzelfde te koopken waarvoor de Engelschman f10 betaalt.

Dat bescherming werkt als belasting, voelt men bij petroleum, thee, zuidvruchten, enz., bij alle artikelen uit het tarief, die in het eigen land niet kunnen worden geproduceerd. Bij andere artikelen werkt zij deels als een geniepig zakkenrollers belasting, deels komt zij, op den koop toe, ten goede aan fabrikanten als meel-, aardewerk-, textielabrikanten door hen in staat te stellen hunne winsten op den binnenlandschen afzet aanzienlijk te verhoogen.

Uit „de leege zakken van Vliegen" (VLIEGEN: Ik heb geen leege zakken! Vroolijkheid.) ziet men, hoe in plaats van het geld te nemen uit de erfenissen, de regeering de invoerrechten neemt uit de zakken der arbeiders. De inkomsten moeten verhoogd. Om aan erfenisbelasting te ontkomen, worden de invoerrechten verhoogd.

De beschermende rechten bieden geen enkel blijvend voordeel aan de arbeidersklasse. Een tijdlang stond onze Deutsche partij niet scherp tegen „opvoedende" beschermende rechten. De ervaring leerde, dat als de industrie volwassen is, het opvoedingsrecht onmisbaar is geworden, zelfs telkens moet worden verhoogd; en de lasten dragen de arbeiders. Bescherming is trouwens niet allereerst gericht op werkverschaffing, maar op winst voor de industrie; kan dat met arbeidersbesparing met vermindering der werkgelegenheid geschieden, en dat is zeer vaak het geval, dan gebeurt het evenzeer. De protektie levert niet meer werkgelegenheid, noch een hooger loonstandaard. Integendeel verlaagt zij op den duur den levensstandaard van de arbeidersklasse als geheel zeer belangrijk.

Wij zien zeer goed, dat de vrijhandel de kapitalistische uitbuiting niet opheft; maar in Duitschland en Oostenrijk, waar de duurte werd tot een ramp, bleek protektie een der ergste uitbuitingsmiddelen. Bij de verschillende duurte oorzaken die in het kapitalisme onafwendbaar zijn, wordt door de protektie nog een nieuwe gevoegd. Deze verscherping der duurte kan echter worden afgeweerd. Het vrijhandelsstelsel mist de verscherpte uitbuiting

der protektie; daarom kiezen wij voor dat stelsel. En ook al kon voor bepaalde landen en tijden een opvoedingsbescherming worden aangevaard, dan toch zeker niet in Nederland. Onder het vrijhandelsstelsel zijn hier een groot aantal nijverheden tot bloei gekomen.

Het ontwerp-Kolkman is een brutale aanslag op de arbeidersklasse, omdat deze reeds onder een zoo zwaren druk gebukt gaan. Even brutaal is de bevoordeeling van sommige ondernemers. Geen enkele der industriën die zullen worden beschermd, is noodlijdend. Zij maken alle 6, 7, tot 12 pCt. Het ontwerp neemt dus geld uit de zakken der massa, en geeft het aan rijke, rijk wordende en zeer rijke ondernemers.

Het is overal het militarisme en het imperialisme, dat bescherming noodig maakt. Een van de schandelijkste dingen is de vastkoppeling van het ontwerp aan de sociale verzekeringen. Kuyper zei ronduit: mijn pensioen-ontwerp kost wel f6 miljoen, maar door het ontwerp-Harte neem ik dat geld grootendeels uit de zakken der belanghebbenden. Wat voor de soc. hervormingen noodig is, kan best uit de successie, de vermogens en inkomens worden gevonden.

Wij kiezen dus partij voor het vrije ruilverkeer, maar niet op de motieven der vrijhandelaars, maar op die der arbeiders, in afweer van een nog scherpere uitbuiting. (A p p l a u s.)

MANSHOLT-Ulrum kan zich niet in alle opzichten met de resolutie vereenigen. Hij is tegen de aanhangige tariefwet. Dat ontwerp is een schandaal. Maar spr. is zeer verbaasd over het nieuwe standpunt van het P. B. inzake de handelspolitiek. In 1904 zei Troelstra niet alleen dat hij geen dogmatisch, maar zelfs geen principieel vrijhandelsman was en nagevoeg het geheele Dordtsche kongres vereenigde zich met Troelstra's beschouwingen. Wibaut heb ik altijd voor een dogmatisch vrijhandelaar aangezien. (WIBAUT ontkent.) Dan toch voor een vrijhandelaar zonder eenige reserve. Nu springt het heele P. B. op zijn stokpaardje, en wil het 't kongres overrompelen met een principieele beslissing.

Voor mij staat deze kwestie evenals die van den wereldvrede. Wij strijden internationaal voor de vredesidee, maar toch is het mogelijk, dat wij als natie ten oorlog moeten trekken. Zoo kan ook tijdelijke bescherming noodig zijn van industrieën, die door internationale konkurrentie of machinaties van syndikaten en kartels worden bedreigd. Wij denken dan aan de arbeiders die achter die bedrijven staan.

Op grond van verschillende gegevens is spr. gekomen tot de konklusie dat de arbeiders in vrijhandelslanden er niet beter aan toe zijn dan in protektionistische. Met een vergelijking tusschen de loonen en levensmiddelen is men er niet af omdat talloze andere factoren buiten de handelspolitiek om daarop invloed hebben. Als de arbeiders in Nederland geen werk hebben, gaan zij allereerst naar Duitschland, en wie kan gaan naar Amerika, niet naar Engeland.

TROELSTRA: Zou u daarvoor de agrarische rechten van Duitschland willen hebben?

MANSHOLT: Daar is geen kwestie van: uitgebuit worden de arbeiders overal. Maar in de vrijhandelslanden is het niet beter dan in de protektionistische. Bernstein, een van de hartschtelijkste voorstanders van principieelen

vrijhandel, erkent het goed recht, bij wijze van uitzonderingsmaatregel, van een opvoedende bescherming. Hij erkent het belang van de nationale produktie in eigen land. Men bedenke, dat hier vreeselijke toestanden zijn geweest, in de 90-er jaren, toen door de overzeesche konkurrentie de landarbeiders geen brood konden kopen, terwijl het brood goedkooper was dan ooit.

WIBAUT: Bedoelt u nu graanrechten?

MANSHOLT: Juist! En naast den revisionist Bernstein staat de Marxist Hilferding. Hij is van oordeel, dat Engeland tot protektie moet komen, en noemt den vrijhandel een overwonnen standpunt, een reaktionair ideaal. Ons doel is, zegt Hilferding, volledige opheffing van de konkurrentie. Noch vrijhandel, noch bescherming, maar socialisme!

VAN DER WAERDEN: Dat zegt Wibaut ook!

MANSHOLT: Maar die woorden dienen slechts, om zich van de zaak af te maken. Zij geven in de praktische politiek geen leiding.

Spr. ontkent, dat de prijsstijging in beschermde landen veel sterker is dan in onbeschermde. Wibaut's cijfers zouden door toevoeging van een enkel jaar geheel veranderen, maar door tijdsgebrek kan spr. de gegevens van Wibaut's artikelen en z'n brochure niet nader aan kritiek onderwerpen; evenmin z'n eigen standpunt nader uitwerken.

Spr. stelt voor, te protesteeren tegen het ontwerp-Tariefwet, in de volgende resolutie:

„Het kongres van de S. D. A. P., gezien het ontwerp-Tariefwet, strekkend tot verhooging der invoerrechten op allerlei gebruiksartikelen, half-fabrikaten en grondstoffen;

overwegende:

dat zonder eenig redelijk motief talrijke gebruiksartikelen van de arbeidersklasse met inkomend recht zullen worden belast of zwaarder zullen worden belast, — waarvan prijsverhoging in dezen tijd van hooge levensmiddelprijzen het gevolg zal zijn;

dat op hoogst willekeurige wijze wordt ingegrepen in het bedrijfsleven van ons land, met het gevolg dat de bezitters van reeds nu bloeiende nijverheids-ondernemingen nog grootere winsten gaan opstrijken welke voornamelijk worden betaald door de arbeidersklasse;

protesteert tegen dit wetsontwerp, bij welks samenstelling blijkbaar vooral fiskale overwegingen als leidraad dienden en het geraffineerde vastkoppelen aan de sociale wetgeving het geheel aannemelijk moet maken;

en besluit met alle kracht het tot stand komen van het ontwerp-Tariefwet tegen te gaan.”

Daarnaast stelt spr. voor, de kwestie van bescherming of vrijhandel uit te stellen, ze aan een kommissie in onderzoek te geven, en op het volgend kongres een uitspraak te doen.

WIBAUT is verbaasd, dat er nog een sociaaldemokraat is vóór graanrechten.

MANSHOLT: Zooals Bernstein!

WIBAUT: Ik ontken dat ten stelligste. Het kapitalisme en de verkeersmiddelen hebben zich zoo sterk ontwikkeld, en delen hebben zich zoo sterk ontwikkeld, en onze landbouw is zoozeer tot bloei gekomen, dat ik een resolutie die mogelijkheid laat voor graanrechten, niet voor mijn rekening zou kunnen nemen.

Ik weet zeer goed, dat Engeland geen dorado is, en beschouw ook de vrijhandelaars daar als uitbuiters. Hilferding stel ik zeer hoog; maar hij beweert niet anders, dan dat in het kapitalistische stelsel de vrijhandel zich niet kan uitleven. Dat heb ook ik in mijn brochure bevestigd. De protektie echter moet tijdelijk en plaatselijk haar noodzakelijkheid bewijzen, anders is zij voor ons onaannemelijk. En ons betoog is juist dat de protektie dat op den duur nergens kan. Overal wordt zij voor de arbeidersklasse een ondragelijke last. Waar zij door socialisten werd verdedigd geschiedde dit meestal onder bijzondere en tijdelijke omstandigheden, en zijn zij er in landen met ver gevorderde industriele ontwikkeling van teruggekomen.

Van overrompeling is geen sprake. „Het Volk” heeft voor zoover het ons eigen land betreft in 4 artikelen hetzelfde beweert, wat nu in de resolutie staat. De Duitsche resolutie van Stuttgart bevat in het slot ook reeds de aansporing tot bevordering van vrij ruilverkeer. In 1904 sprak onze partij zich niet uit, maar in de discussie werd reeds toen vrijwel het standpunt ingenomen van thans. Trouwens, principieel ligt vrij ruilverkeer, als element van doeltreffende voorziening, opgesloten in het streven der sociaaldemokratie.

SCHAPER heeft zich in het P. B. verzet tegen het voorstellen der motie op dit oogenblik. Niet op de principieele motiveering van Mansholt. Hij kan zich niet voorstellen, hoe een soc. dem. voor graanrechten kan zijn. Maar zoo hals over kop de zaak beslissen, terwijl er bij een aantal menschen bezwaar is, acht ik verkeerd. Stonden wij met ons afzonderlijk standpunt inzake het tarief-Harte indertijd niet zeer sterk? Ik heb veel liever de motie-Mansholt, die een éénstemmige verklaring van de heele partij geeft. Het staat toch vast, dat het ontwerp-Kolkman eigenlijk alleen dient om geld te krijgen. Ik ben volstrekt geen protektionist, maar ik heb ook geen lust, met verlating van ons eigen standpunt en dat onzer groote theoretici, een liberale vrijhandels-motie aan te nemen. Dat zal intusschen hier ook niet het geval zijn. Bij het P. B. lag aanvankelijk een ander voorstel. Deze motie echter zegt dingen, die alleen een arbeider kan zeggen, en Wibaut heeft bij zijn toelichting uitdrukkelijk verklaard, het vrijhandelsdogma af te wijzen. Dit overwegende, zou ik de motie-P. B. kunnen aanvaarden, al heb ik de motie-Mansholt liever.

DE VOORZITTER: De heele internationale sociaaldemokratie kiest partij tegen de protektie. Ik zal het principieele deel in de Kamer moeten behandelen, en heb daarbij behoefte aan eenige vastheid bij de partij, en het is onaanvechtbaar, dat bij feitelijke beslissingen de soc. dem. overal op grond van ervaring, zich heeft geplaatst op het standpunt van het vrije ruilverkeer. Van overrompeling is dus geen sprake. Op 1 lid na, dat zich onthield, waren alle P. B.-letten voor de resolutie.

WIBAUT: Ik had een resolutie ontworpen, maar Troelstra en Vliegen maakten beide een eigene; met ons drieën hebben wij er toen een gemaakt, die alle stemmen heeft gehad, ook die van Schaper.

MANSHOLT legt nog eens den nadruk erop, dat de meest hartstochtelijke voorstander van

den vrijhandel Bernstein niet principieel dit stelsel verdedigt. Dat zou bij deze motie gebeuren. Dat in „Het Volk” de kwestie van vrijhandel en protektie werd aangevoerd ontkeent spr. niet, maar de overrompeling zit hierin, dat het P. B. pas enkele dagen vóór het kongres zich voor het principieel vrijhandelsstandpunt verklaart en dit standpunt nu bij resolutie aan 't kongres wil opdringen.

TROELSTRA-P. B. ziet niet de minste reden, over de motie niet te stemmen. In het P. B. zijn dezelfde bezwaren onder de oogen gezien als die Mansholt noemt, toch nam het eenstemmig de motie aan. De partij heeft alleen haar proletarisch voelen en weten uit te spreken, zonder te letten op bijzaken. Haar plicht is felle, hartstochtelijke strijd tegen het protektionisme. De motie geeft geen uitspraak van een vooropgezet standpunt uit. Met de motie zou in een uitzonderingsgeval een industrie kunnen worden beschermd. Mansholt is met zijn resolutie van de kwestie niet af. Hij beziet ze alleen van uit den belastingkant. Dat is onvoldoende. De Nederlandsche arbeiders zullen door onze resolutie in geen enkel opzicht van de andere arbeiders afwijken. Als het mogelijk is, die eenheid te manifesteeren, dan moeten wij dat doen. Wij moeten uitspreken, dat het niet noodig is, ten behoeve van de sociale hervorming, onze uitbuiters de zakken te spekken. (Applaus.)

MANSHOLT ontkeent, dat hij dien kant van de kwestie uit het oog verliest in zijn motie.

Nadat de resolutie-Mansholt nog eens is voorlezen, wordt zij in stemming gebracht. Zij wordt verworpen met alg. stemmen op 1 na. De motie-P.B. wordt aangenomen met alg. stemmen op 1 na (Rijnders-Utrecht).

DE VOORZITTER vraagt, of het voorstel van de vrouwenorganisatie eenstemmig kan worden aangenomen. (Ontkenningen). Dan zal het P.B. ook zonder officieele vertegenwoordiging met den Vrouwenbond onderhandelen.

WIBAUT meent dat de kwestie kan worden afgedaan.

DE VOORZITTER: Heel Rotterdam is ertegen, en anderen ook.

Het kongres besluit heden geen beslissing te nemen.

DE VOORZITTER vraagt bevoegdheid voor het P. B., om toe te staan, dat in sommige plaatsen de jeugdorganisatie wordt toevertrouwd aan een kommissie, in plaats van aan de afdeling of de federatie. MURRIS (Amsterdam III) wensch hierover het woord. Bij handopsteken wordt het voorstel-P. B. evenwel aangenomen. Federaties of afdelingen die ertegen zijn dat het P. B. van deze bevoegdheid gebruik maakt, kunnen daarvan mededeeling doen.

Wij zijn thans aan het eind van het kongres, niet van de agenda. Wij zullen de werkwijze onzer kongressen moeten veranderen. Maar in elk geval zal dit kongres historisch worden door het program. Erfurt is beroemd geworden door het Erfurter program, ons program zal het Leidsche program heeten. De strijd en de eenheid der arbeidersklasse zullen erdoor worden versterkt. Het kongres heeft stelling genomen tegen de Tariefwet, ook andere besluiten zullen vruchtbaar zijn. Onze kiesrechtmanifestatie zal schitterend zijn, daarvoor heeft de geheele partij te zorgen! (Applaus.)

Spr. dankt de Leidsche organisatie voor haar goede zorgen, en besluit met een Leve de sociaal-demokratie. Het kongres applaudisseert, en gaat uiteen onder het zingen der Internationale.

CONGRESBESLUITEN.

Op het Congres te Leiden zijn de volgende besluiten genomen, die aan het referendum moeten worden onderworpen:

A. Het Program.

De ontwikkeling der maatschappij heeft geleid tot de kapitalistische voortbrengingswijze, waarin de massa der voortbrengers is gescheiden van de voortbrengingsmiddelen. Deze zijn voor hunne bezitters het middel om winst te maken uit den arbeid der arbeiders, die ter voorziening in hun levensonderhoud verplicht zijn, hunne arbeidskracht te verkoopen. Twee klassen, het proletariaat en de kapitalistische klasse, staan aldus in duurzame belangentegenstelling tegenover elkaar.

In dit stelsel dwingen concurrentie en winstbejag tot voortdurende verbetering der techniek ter besparing van arbeidsloon. Het leidt tot opeenhooping van rijkdom bij de kapitalistische klasse, tegenover armoede, onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid, afmattenden, geestdoodenden en ongezonden arbeid van mannen en vrouwen, onmatig langen arbeidstijd naast werkeloosheid; kinderarbeid; vernietiging van het gezinsleven en teruggang van het lichamelijk weerstandsvermogen bij het proletariaat; tot voortwoekerend pauperisme en prostitutie, alcoholisme en misdaad. Zoo is de arbeidersklasse, waar de kapitalistische winsthonger niet door haar tegenstand wordt gebreideld, ten prooi aan toenemende ontaarding en elleude, alleen beperkt door de natuurlijke grenzen van menselijke ontbering en door de eischen van het kapitalistisch belang zelf. De wanverhouding tusschen de toenemende produktiviteit van den arbeid en de geringe koopkracht der massa, en het gemis aan maatschappelijke regeling der voortbrenging leiden telkens weer tot krisissen in het bedrijfsleven, die deze aan het wezen der kapitalistische warenproduktie verbonden strekkingen nog verscherpen.

Dit wekt verzet bij het proletariaat, dat zich organiseert, zowel in vakverenigingen als op politiek gebied en daarbij meer en meer tot het besef komt van zijn taak, om het kapitalisme als stelsel te bestrijden en de leiding der maatschappij van de kapitalistische klasse over te nemen. Bij haar strijd om politieke rechten en sociale hervorming toch stuit de arbeidersklasse, zoolang zij de maatschappij niet beheerscht, op de overmacht der heerschende klasse, die niet dan noodgedwongen, onder den invloed der wassende macht van het proletariaat, aan zijne eischen tegemoet komt en daarbij niet verder gaat, dan de handhaving harer heerschappij en het wezen van het kapitalistische stelsel het gedoogen.

Intusschen schept de kapitalistische ontwikkeling zelve de economische voorwaarden voor een nieuw stelsel van voortbrenging, niet berustend op uitbuiting eener klasse door een andere, maar op maatschappelijk bezit en beheer der voortbrengingsmiddelen, waarvan het doel niet is het maken van winst voor enkelen, doch voorziening in de behoeften van allen.

De concurrentie, in verband met den voortgang der techniek, dwingt steeds meer tot voortbrenging in het groot, vermindert de maatschappelijke beteekenis van het kleinbedrijf en maakt de kleinere

ondernemers afhankelijk van het grootbedrijf of tot loonarbeiders.

Hoewel dit proces van bedrijfsconcentratie zich in de landbouwbedrijven tot heden niet op dezelfde wijze vertoont als in die van handel, verkeer en nijverheid, ziet men ook daarin de macht van het kapitaal toenemen, zoowel door de uitbreiding van het pachtstelsel als door den wassenden invloed van industriële ondernemingen op den landbouw en de beweging naar monopoliseering der markt door het grootkapitaal. Waar verder het agrarisch kleinbedrijf zich naast het grooter bedrijf handhaaft of uitbreidt, gaat dit gepaard met zoodanige ontbering en overarbeid van hen, die daarin hun bestaan vinden, dat het met den algemeenen drang naar een hooger levensstandaard in de arbeidersklasse op den duur onvereinigbaar is. Bovendien wordt door de ontwikkeling van het fabriekswezen een steeds grooter deel van het eigenlijk agrarisch bedrijf naar het gebied der industrie overgebracht.

Bij verdere ontwikkeling van het grootbedrijf brengt de concurrentie de winst in gevaar, hetwelk leidt tot toenemende uitbreiding van het kapitalistisch monopolie en beperking van het gebied der concurrentie. Meer en meer komen voortbrenging en verkeer onder de heerschappij van het bankkapitaal en wordt de winstheffing onafhankelijk van elke functie in voortbrenging en ruil. De kapitalist verliest daarmede de beteekenis van bedrijfsleider en wordt slechts een parasiet op de volkswelvaart. Het bedrijf wordt ingericht op een voet, dat het voor overneming door de maatschappij gereed is. Hiermede is de grondslag gelegd, waarop het stelsel der socialistische voortbrenging kan worden gevestigd en van waar uit het over de voortbrenging in haar geheel kan worden uitgebreid.

Intusschen worden verschillende bedrijven uit partikulier in publiek beheer overgebracht, terwijl ook door de kooperatie het terrein van het partikulier bedrijf wordt beperkt.

Met deze toenemende mogelijkheid van het socialisme gaan gepaard een wassende aandrang en macht om het te verwezenlijken. De ontzaglijke vermeerdering van den rijkdom en de weelde der kapitalisten doen ook de arbeiders hogere levenseischen stellen, terwijl de opdrijving der woninghuren als gevolg van de opeenhooping der bevolking in de groote steden en de prijsbeweging hun levensstandaard drukken. Door en in den klassenstrijd, mede als gevolg der verhooging van den levensstandaard, dien een deel van het proletariaat zich weet te veroveren, stijgen zijn behoeften tot een peil, waarop hunne bevrediging in het kapitalistische stelsel niet is te bereiken. De tegenstellingen binnen de kapitalistische klasse treden op den achtergrond, naarmate de aandrang der arbeiders naar nieuwe rechten en hervormingen gevaarlijker wordt voor hare heerschappij en het kapitalistische stelsel zelf. Dit uit zich, zoowel in de vorming van patroonsbonden tegenover de vakorganisatie der arbeiders, als op politiek gebied. De kapitaal-magnaten aan het hoofd der reusachtige centralisaties van kapitaal, die door hunne beschikking over grondstoffen, vervoerwezen en bedrijfsmiddelen de geheele maatschappij aan zich schat-

plichtig maken, weten bestuur en wetgeving aan hunne belangen dienstbaar te maken en drijven de regeeringen den weg op van imperialisme en koloniale politiek met de daaraan verbonden voortgaande verzwaring van militaire lasten en toenemende spanning in de internationale verhoudingen.

Tegelijkertijd groeit ook de macht der arbeiders tegen het kapitalisme. Met de bedrijfsconcentratie gaat gepaard een toenemend overwicht in getalsterkte bij het proletariaat. Als nieuw element ontwikkelt zich daarin de „nieuwe middenstand”, technici en beambten van het grootbedrijf, die wat onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid van den kapitalist betreft, met de arbeiders gelijk staan. Daarnaast moeten worden gevoegd die groepen, wier belang, zool niet direkt tegengesteld aan het kapitalisme, toch niet betrokken is bij de handhaving daarvan. Het proletariaat verkrijgt in en door den klassenstrijd een ervaring, een wetenschappelijke en politieke ontwikkeling, een maatschappelijke en zedelijke verheffing en een uitbreiding en versterking zijner organisatie, die het niet alleen in staat stellen, den tegenstand der heerschende klasse te breken, doch het ook rijp maken voor zijne taak, om hare plaats in te nemen. Het is bij dit streven onoverwinnelijk, omdat het daarbij zijne historische taak vervult, de gansche maatschappij te verlossen van een stelsel, dat economisch verouderd en zedelijk veroordeeld is.

Het proletariaat kan den tegenstand der kapitalistische klasse tegen de overbrenging der bedrijfsmiddelen van partikulier in maatschappelijk bezit slechts breken door de verovering der politieke macht. Voor dit doel hebben zich over de geheele wereld de arbeiders, die tot bewustzijn van hunne taak in den klassenstrijd zijn gekomen, georganiseerd.

De Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland stelt zich ten doel het Nederlandsche proletariaat te organiseren in eene zelfstandige politieke partij ter deelneming aan dien internationalen strijd der arbeidersklasse. Zij streeft naar eenheid van den proletarischen klassenstrijd en ondersteunt zooveel mogelijk elke economische of politieke beweging der arbeiders ter verkrijging van betere levensvoorwaarden zoodanig, dat daardoor hun klassebewustzijn en hunne macht tegenover de bezittende klasse worden versterkt.

B. Resolutie Tariefwet.

„Het kongres der S. D. A. P., gezien het ontwerp-Tariefwet strekkend tot verhooging der invoerrechten op allerlei verbruiksartikelen, halfabrikaten en zelfs grondstoffen;

van oordeel dat invoerrechten op artikelen van algemeen verbruik, en als belasting en als bescherming van binnenlandsche nijverheid de strekking hebben het levensonderhoud duurder te maken;

dat zij als verbruiksbelasting de arbeidersklasse brandschatten om aldus de bezittende klasse te sparen door het tegenhouden van verhoogde heffingen van vermogen, inkomen en erfenissen;

dat zij als beschermende rechten aan de arbeiders geen enkel blijvend voordeel bieden tegenover de groote en noodzakelijk toenemende nadeelen der duurdermaking van het levensonderhoud en van den zwaarderden belastingdruk, feitelijk slechts eenige groepen ondernemers verrijken ten koste van de massa der bevolking;

van oordeel dat het vrijhandelsstelsel op zichzelf de kapitalistische uitbuiting niet opheft;

dat echter het stelsel van protektie overal waar het tot groote ontwikkeling is gekomen, een der ergste middelen is gebleken tot uitplundering van het volk;

van oordeel dat aldus de ervaring van alle landen heeft geleerd dat de handelspolitiek van de arbeidersklasse moet zijn die van het vrije ruilverkeer;

overwegende dat vooral voor ons land, dat door zijn ligging en zijn verleden is aangewezen op vrijheid van verkeer, elke stap in de richting van protektie ruw ingrijpt in het bedrijfsleven, de natuurlijke economische ontwikkeling verstoort, en dus als schadelijk moet worden veroordeeld;

protesteert tegen het ontwerp-Tariefwet, dat den economischen druk op de arbeiders verzwaaert en in deze tijden van hooge prijzen een brutale aanslag is op de arbeidersklasse en een brutale bevoordeeling van eenige groepen ondernemers;

stelt tegenover de bewering alsof ter behartiging van de sociale hervorming dit ontwerp noodig zou zijn deze waarheid: dat het vooral de voortdurende verzwaring van militaire lasten is die telkens nieuwe eischen aan de schatkist stelt;

protesteert tegen de vastkoppeling van sociale wetgeving aan dit hoogst schadelijke wetsontwerp;

roept de Nederlandsche arbeidersklasse op tegenover de handelspolitiek van protektie te stellen die van volledig vrij ruilverkeer;

en met alle kracht de totstandkoming van het ontwerp-Tariefwet tegen te gaan.”

C. Jeugd-Organisatie.

De afdelingen en stedelijke federaties der Partij zijn bevoegd, behoudens goedkeuring door het Partijbestuur, de organisatie en ontwikkeling der jeugdige arbeiders op te dragen aan Commissies van Arbeidersontwikkeling, al of niet in samenwerking met de plaatselijke vakbeweging ingesteld.

D. Partij-Secretariaat.

Aan het Partij-Secretariaat wordt naast den Partij-Secretaris een tweede bezoldigde functionaris aangesteld, teneinde de organisatorische en propagandistische taak van het Secretariaat beter tot haar recht te doen komen dan tot nu toe mogelijk was.

E. Kiesrechtbetoging.

De betoging voor het Algemeen Kiesrecht wordt dit jaar den 17en September te 's Gravenhage gehouden.

Verder besloot het Congres, dat het volgende Congres te Utrecht zal worden gehouden.

De redacteuren van „Het Volk” en „Het Weekblad” werden herbenoemd; eveneens de leden van de commissie voor beslechting van geschillen tusschen partijgenooten-inzenders en de redacties van „Het Volk” en „Het Weekblad”.

De commissie bestaat dus weder uit: J. G. van Kuijkhof, C. Thomassen en J. W. Matthijssen, secretaris, Rustenburgerstraat 431, Amsterdam.

JAARVERSLAG VAN DEN PARTIJSECRETARIS OVER 1911. ¹⁾

Inleiding.

Partijgenooten. Het inleidend woord tot het 17de jaarverslag eindigde aldus: „Thans hebben wij het begin van het tweede tienduizendtal bereikt; zorgt dat dit tweede tienduizendtal in minder dan de 17 jaren, die de eerste 10.000 hebben gebracht, vol wordt.”

Welnu, de partijgenooten hebben gezorgd, dat de strijd voor het tweede 10.000-tal prachtig is ingezet. Bijna 2600 leden er bij in één jaar; op het congres zal hoogstwaarschijnlijk wel de mededeeling kunnen gedaan worden, dat op 31 Maart 1912 de dertien duizend bereikt is; partijgenooten, het gaat goed zoo.

Hieronder volge dan het 18de jaarverslag van onze partij; een verslag, dat niet meer bedoelt dan te zijn een zeer beknopt overzicht van den groei onzer partij en van hare voornaamste verrichtingen in het algemeen en van het Partijbestuur in het bijzonder.

Voor hen, die meer uitvoerig omtrent de verrichtingen van het P. B. wenschen te worden ingelicht, verwijs ik naar de verslagen van de vergaderingen van het P. B., die steeds na iedere vergadering worden gepubliceerd.

Aantal afdelingen en leden.

Op 31 Dec. 1910 was het aantal afdelingen 220;
„ 31 „ 1911 „ „ „ „ 253.

In den loop van het jaar 1911 vermeerderde dus het aantal afdelingen met 33.

Het aantal leden der afdelingen steeg van 9992 op 31 Dec. 1911 tot 12582, vermeerderde derhalve met 2590 of met 25.9 pCt.. Over 1910 was de stijging van het ledental 5 pCt.

In 1906 bedroeg de stijging 666 leden, in 1907 952, in 1908 345, in 1909 736, in 1910 488 en in 1911 2590.

Dit is zeker een prachtig resultaat, waartoe de actie voor het petitionnement zeker belangrijk heeft bijgedragen.

In den loop van het jaar 1911 werden opgeheven of verdwenen de afdelingen: Amsterdam I—VI (gesplitst in Amsterdam I en Amsterdam VI), Arnhem—II (gevoegd bij Arnhem I), Berkhout, Eibergen, Gorredijk, Naaldwijk, Rijswijk—Voorburg (gesplitst in Rijswijk en Voorburg), met een totaal van 218 leden.

Het aantal leden daalde daardoor tot 9774 en het aantal afdelingen tot 212.

Opgericht werden in 1911 de afdelingen: Aduard, Appelscha, Achlum, Arum, Amsterdam I, Amsterdam VI, Brummen, Bleyerheide, Beetsterzwaag, De Bildt, Drouwenermond, Drachtster Compagnie, Donkerbroek, Dedemsvaart, Dubbeldam, Echten—Oosterzee, Eygelshoven, Ferwerd, Gorssel, Ginneken, Halfweg, St. Jacobie Parochie, Kimswerd, Kloosterbosch, Lippenhuizen, Noordwolde, Oosterwolde, Ouderberkoop, Ommen, Peperga, Petten, Pingjum, Rijswijk, Scherpenzeel, Tjummarmarum, Terborg, Voorburg, Warfum, Woltersum, in totaal

39 afdelingen. Deze afdelingen hadden op 31 December l.l. een totaal ledenaantal van 682, terwijl de afdelingen, die het geheele jaar bestonden, met 1873 leden vooruitgingen.

Het aantal vrouwelijke leden bedroeg, voor zoover daarvan opgave gedaan is, 1500, verdeeld over 112 afdelingen.

Het aantal verspreide leden bedroeg op 31 December 131, met deze mee steeg dus het ledental tot 12713.

Volgens den kwartaalstaat was de loop van het ledenaantal der afdelingen in 1911 als volgt:

31 Dec. 1910..... 9992; 31 Maart..... 10857;
30 Juni 1911..... 11243; 30 Sept. 1911..... 11813
en 31 Dec. 1911..... 12582.

De toeneming was in de drie grootste plaatsen als volgt:

	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
Amsterdam	2068	2658
Rotterdam	760	925
Den Haag met Scheveningen	501	749

Al moge deze toename nu niet onbeteekenend zijn, voldoende is deze in het geheel niet; ook niet voor Amsterdam, al is zij daar dan ook het grootst. Ik heb maar te wijzen op het groot aantal arbeiders georganiseerd in de vakbonden, die deel uitmaken van het N.V.V., om deze uitspraak te motiveeren.

De verdeling der afdelingen volgens haar ledenaantal, was de laatste 3 jaren als volgt:

	31 Dec. 1909	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
met hoogstens 25 leden	118	127	146
„ 26 tot en met 50	44	49	50
„ 51 „ „ „ 100	24	25	34
„ 101 „ „ „ 200	11	10	11
„ 201 „ „ „ 300	4	5	8
„ 301 „ „ „ 400	2	—	—
„ 401 „ „ „ 500	1	3	—
„ 501 „ „ „ 600	1	1	2
„ 601 „ „ „ 700	—	—	1
„ 901 „ „ „ 1000	—	—	1

De verdeling der afdelingen over de provincies was de laatste drie jaren als volgt:

	Aantal afdelingen		
	31 Dec. 1909	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
Groningen	23	20	26
Friesland	48	58	71
Drenthe	3	7	8
Overijsel	19	19	23
Gelderland	23	24	22
Utrecht	5	4	7
Noord-Holland	34	35	38
Zuid-Holland	32	33	34
Zeeland	7	7	7
Noord-Brabant	6	6	7
Limburg	4	7	10
	205	220	253

Samenstelling van het Partijbestuur.

Overeenkomstig het bepaalde bij Statuten en Reglement der Partij waren door de afdelin-

¹⁾ Voor zoover dit verslag melding maakt van de verrichtingen van het Partijbestuur, loopt dit van het vorige Congres tot de laatste vergadering van het P. B.

geen kandidaten gesteld voor lid van het Partijbestuur.

Van de kandidaten, die gesteld waren voor lid van het Dagelijksch Bestuur, verklaarden alleen Van Kuijkhof, Vliegen en Wibaut een benoeming te aanvaarden, zoodat dezen volgens art. 11 der Statuten gekozen waren.

Daar van deze drie alleen Vliegen verklaarde een benoeming als voorzitter aan te nemen, was deze dus als voorzitter gekozen.

Van de kandidaten voor de overige plaatsen in het Partijbestuur verklaarden zich beschikbaar: Troelstra, Schaper, Mendels, Van der Goes, Spiekman, Hermans, Van Leeuwen, Sannes, Bergmeijer en Baart.

Bij een stemming over deze kandidaten in de afdelingen werden uitgebracht 4555 geldige stemmen, waarvan op Troelstra 4425, op Schaper 4230, op Mendels 3890, op Van der Goes 3762, op Spiekman 3502, op Hermans 2973, op Van Leeuwen 1383, op Sannes 1169, op Bergmeijer 1125 en op Baart 336 stemmen. Gekozen waren dus de eerste zes.

Voor 1911—1912 was het Partijbestuur daardoor samengesteld als volgt:

Vliegen, voorzitter, Van Kuijkhof, secretaris-penningmeester, Wibaut, Van der Goes, Hermans, Mendels, Schaper, Spiekman en Troelstra.

Het Partijbestuur koos tot 2den voorzitter Schaper en tot 2den secretaris Wibaut.

Congresbesluiten en hunne uitvoering.

Het congres van 1911 nam de volgende besluiten:

A. Sociale Verzekering.

Het congres der S. D. A. P. te Utrecht 1911, Overwegende,

dat de arbeiders in de kapitalistische maatschappij in den regel slechts een zoo laag loon verdienen, dat dit nauwelijks voldoende is ter bevrediging van hunne noodzakelijke levensbehoeften gedurende den tijd dat zij werken, zoodat zij in nood en ellende verzinken, wanneer zij verhinderd zijn hunne arbeidskracht te gelde te maken, hetzij door ziekte, ongeval, invaliditeit, ouderdom of werkloosheid — arbeiders ook door zwangerschap of moederschap —;

dat het noodzakelijk is, in dezen nood der arbeiders te voorzien, zoowel in het belang der arbeidersklasse als in dat der geheele maatschappij;

verdert — onverminderd andere maatregelen van staats- en gemeentezorg — een goed ineensluitende sociale verzekering op de volgende grondslagen:

een recht op ouderdomspensioen worde ingesteld voor arbeiders en met hen gelijkgestelden, ingaande op 60-jarigen leeftijd, alsmede een weduwen- en weezen-pensioen;

een invaliditeitspensioen wordt verzekerd aan alle loontrekkenden, die door invaliditeit de beschikking over hun arbeidskracht hebben verloren;

de ongevallenverzekering worde uitgebreid over alle loontrekkenden, met ruime opvatting van het begrip „bedrijfsongeval”, zoodat hieronder ook de beroepsziekten en de beroepsinvaliditeit vallen;

een verplichte ziekteverzekering worde ingevoerd, zoowel ten dienste van een behoorlijke verpleging van den arbeider en zijn gezin als van een geldelijke uitkeering wegens loonderving, benevens een moederschap-verzekering als geldelijke tegemoetkoming

in de kosten van bevalling, ook voor vrouwen, die enkel gezinsarbeid plegen te verrichten; een werkloosheidsverzekering worde van staats- en gemeentewege bevorderd.

Ten aanzien van de invaliditeits-, ongevallen- en ziekteverzekering moet vrijwillige toetreding voor zelfstandigen openstaan.

Daar de arbeiders in het kapitalistische loonstelsel rechte niet verplicht zijn, de kosten dezer sociale verzekering te dragen, dienen deze in het algemeen te worden opgebracht door de gemeenschap en het bedrijf, waarom het congres in de eerste plaats eischt een verdeling der lasten als volgt:

het ouderdoms- en weduwen- en weezenpensioen worde betaald door den Staat;

de Staat en de werkgevers brengen samen de lasten op voor de invaliditeitsverzekering;

de ongevallenverzekering kome geheel ten laste van de werkgevers, waarbij elke afwetteling der kosten op den Staat of de arbeiders met kracht moet worden bestreden;

terwijl het belang van den invloed der arbeiders door middel van hun vakorganisatie en van het beheer der kassen wettigt, dat:

de werkloosheidsverzekering worde gedragen door het Rijk, de gemeente en de arbeiders;

de ziekte- (met inbegrip van begrafenis- en moederschaps-) verzekering voor één derde worde betaald door de werkgevers, die bovendien de volle premie voor het bijzonder ziekterisico van hun bedrijf hebben op te brengen; voor één derde door de arbeiders en voor één derde door den Staat. De gemeente steune in zake premies van werklozen en desverreacht in die der losse arbeiders en der arbeiders met de allerlaagste loonen.

Betreffende de organisatie der sociale verzekering moet zoover mogelijk worden gegaan in de toekenning van zelfbestuur voor de verzekerden, zoodat met name de invaliditeits- en ziekte-kassen organische en democratisch bestuurde lichamen vormen, de laatste plaatselijk ingericht, met bevoegdheid tot federatie. De werklozenverzekering moet van de nationale vakorganisaties of daarmee gelijk te stellen corporatiën uitgaan, in den zin als bedoeld in de resolutie 1908 van het Ned. Vakverbond, met onthouding van allen dwang tot opneming van ongeorganiseerden.

In zake de onderdeelen der sociale verzekering worde, in alle instantiën, beroep op een leekenrechtspraak ingevoerd.

Het congres doet een beroep op alle arbeiders, georganiseerd in de politieke en de vakbeweging, om voor deze eischen den strijd met kracht en energie aan te binden en de noodige macht te ontwikkelen om deze maatregelen op de bezittende klasse te veroveren.

B. Jeugd-Organisatie.

Alle afdelingen richten, in plaatsen waar daartoe de noodige deelneming is te vinden, een jongelieden-organisatie op.

Deze organisatie bestaat uit jongelieden van 14 tot 18 jaar. Leden van de S. D. A. P. tusschen 18 en 20 jaar, kunnen tevens lid zijn van de jongelieden-organisatie.

Deze J. O. wordt bestuurd door de jongelieden zelf, onder toezicht van een gedelegeerde, aangewezen door het afdelings- of federatiebestuur.

Het reglement en het program van werkzaamheden dezer jeugd-organisatie vereischen de goedkeuring van het Partijbestuur.

Doel der organisatie is: de ontwikkeling te bevorderen, waarbij vooral het oog zal worden gehouden op die kennis, die den leden later in de arbeidersklasse van dienst kan zijn (kennis van staat- en huishoudkunde, taal, geschiedenis, aardrijkskunde, organisatie, administratie enz.). Ook lichamelijke ontwikkeling en ontspanning liggen op den weg dezer J. O.

Aan het P. B. wordt opgedragen te onderzoeken of ten behoeve dezer J. O. de stichting van een afzonderlijk jongeliedenblaadje mogelijk is.

C. Motie-Ziektewet-Talma.

Het congres der S. D. A. P., kennis genomen hebbende van de plannen der regering inzake de ziekteverzekering in verband met de reorganisatie der Ongevallenwet en verwijzende voor wat betreft de eischen der Partij betreffende de sociale verzekering in het algemeen naar de desbetreffende resolutie; overwegende:

1o. dat het ontwerp-ziektewet, in strijd met alle redelijke eischen op dit gebied, den arbeiders geen geneeskundige hulp etc. waarborgt;

2o. dat de ziekte-uitkeering in geld zich slechts bepaalt tot de helft van het gemiddelde loon en geen voldoende uitzicht gegeven wordt op verhooging van dit bedrag;

3o. dat eerst vanaf den vijfden dag na den aanvang der ziekte uitkeering zal geschieden;

4o. dat de arbeider van de kosten dezer geldelijke uitkeering de helft zal hebben te betalen, terwijl den werkgever geen lasten worden opgelegd terzake van het verhoogde bedrijfsrisico in ongezonde bedrijven en voor de gezinsverzekering en zulks in strijd met hetgeen door vroegere regeringen reeds werd aangeboden;

5o. dat staat en gemeente geen aandeel leveren in de kosten der verzekering zelve, terwijl toch de overheid bij inwerkingtreding eener ziektewet kosten voor armenzorg zal besparen;

6o. dat bij dit alles op grove wijze inbreuk zal worden gemaakt op de verkregen rechten der arbeidersklasse, doordat in de eerste weken na een ongeval in plaats van 70 pCt. ongelukuitkeering slechts 50 pCt. ziekengeld zal worden vergoed, terwijl de helft van het bedrag, dat door de ziekenkassen zal worden uitgekeerd tengevolge van ongeval, voortaan door de arbeiders moet worden opgebracht;

7o. dat de losse arbeiders voor een groot deel en de dienstboden geheel van de werking der wet zullen worden uitgesloten, terwijl vooral eerstgenoemden juist groote behoefte hebben aan steun vanwege de gemeenschap;

overwegende voorts, dat in stede van eenvoudige lokale ziekenkassen, met zelfbestuur vanwege de verzekerden, omslachtige organisaties als de Raden van Arbeid zullen worden geschapen, waarin bureaucratie en ondernemersdom een overwegende rol zullen kunnen spelen, terwijl de ongevallenverzekering niet eens zal worden ontlast van administratieven omslag;

protesteert met kracht tegen een verplichte verzekering, zooals deze in het regeringsontwerp is belichaamd, roept de georganiseerde arbeiders en hunne vertegenwoordigers in het parlement op om tegen dit product van kapitalistische onbelfolpen wetgeving ernstig op te

komen en met name zich tot het uiterste te verzetten tegen den aanslag, welke op de rechten der arbeiders inzake de Ongevallenwet wordt gedaan.

D. Petitionnement.

De aanbieding van het petitionnement zal plaats hebben den derden Dinsdag in September; op den dag daaraan voorafgaande worden zooveel mogelijk vergaderingen en betoogingen voor de invoering van het algemeen kiesrecht gehouden.

E. Het volgende congres wordt te Leiden gehouden.

F. De redactie van „Het Volk” en „Het Weekblad” zijn herbenoemd.

G. Tot leden der Commissie voor Geschillen tusschen inzenders-partijgenooten en de redacties van „Het Volk” en „Het Weekblad” zijn benoemd: J. G. van Kuijkhof, J. W. Matthijsen en C. Thomassen.

Van deze besluiten behoeften alleen die genoemd sub A en B aan het referendum in de afdelingen worden onderworpen.

De uitslag hiervan was, dat voor de resolutie sociale verzekering werden uitgebracht 3921 stemmen; er tegen 316 en 283 stemmen blanco.

Vóór de resolutie betreffende Jeugdorganisatie werden uitgebracht 3727 stemmen; er tegen 264 en 518 blanco.

Jeugdorganisatie.

Ter uitvoering van de opdracht van het congres werd op een der vergaderingen van het Partijbestuur de volgende circulaire vastgesteld (zie bijlage A) en aan de afdelingen toegezonden.

In enkele plaatsen van het land zijn jeugdorganisaties opgericht; wij hopen, dat de organisatie ervan in meerdere plaatsen krachtig zal worden aangepakt.

Een onderzoek naar de mogelijkheid van de uitgave van een blad voor de jeugdorganisatie heeft plaats gehad en het definitieve plan daarvoor kan op het congres worden meegedeeld.

Een moeilijkheid bij de organisatie van alle jongelieden, die in aanmerking komen in een jeugdorganisatie van de Partij te worden betrokken, werd in Amsterdam gevoeld. Hier werkt de Centrale Commissie voor Arbeidersontwikkeling, voortgekomen uit een samenwerking van den Bestuurdersbond en de Federatie der Partij. Deze commissie, die op zeer uitgebreid terrein werkt, heeft als onderdeel van haar taak de organisatie van de jeugd en wordt nu in de uitvoering van dit gedeelte van haar taak belemmert door de bepaling, dat de afdelingen of federaties der Partij de jeugdorganisatie moeten beschouwen als een deel van haar arbeid. Een voorstel om deze organisatorische moeilijkheid op te heffen komt op het congres aan de orde, zoodat de Partij gelegenheid krijgt zich er over uit te spreken.

Kiesrechtactie.

De kiesrechtactie werd voor een groot deel gevoerd door het Comité van Actie voor het Volkspetitionnement. Voor een overzicht van zijn werk kan verwezen worden naar het artikel daaromtrent in het Jaarboekje 1912, door den secretaris van het comité.

Deze kon in zijn beschouwing over de uiterlijk waarneembare resultaten van deze actie alleen wijzen op het aantal handteekeningen, zoo men weet bijna 318.000, doch niet op de

toeneming van het aantal afdelingen en het ledental der Partij en moest hiervoor verwijzen naar mijn verslag over het afgelopen jaar. Wat toen een vermoeden was, is bewaarheid. Zooals reeds is meegedeeld, de Partij nam in ledental toe als geen jaar tevoren, nl. met niet minder dan 2600.

De organisatie van de betooging op „den Rooden Dinsdag” en de leiding ervan bleef berusten bij het Partijbestuur; de propaganda ervoor bij het Comité van Actie. Door het comité werd voor de propaganda voor dezen dag verspreid een exemplaar van „De Rooze Dinsdag” in 100.000 stuks, speciaal bestemd voor de georganiseerde arbeiders en een tweede vlugschrift van dienzelfden naam in 125.000 exemplaren werd verspreid in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Nadat het P. B. had vastgesteld, hoe het zich voorstelde, dat de aanbidding van het petitionnement zou kunnen plaats hebben, werden de afdelingen en federaties hiermee in kennis gesteld en deze uitgenoodigd zoo krachtig mogelijk haar steun te verleenen.

Vanwege het Partijbestuur verscheen een oproep: „Aan de Nederlandsche Arbeiders” tot deelname aan de betooging op 19 September. (Zie bijlage B.) Dit manifest werd verspreid in een aantal van 327.000 exemplaren. Bovendien werd dit manifest begeleid van een uitnodigingscirculaire tot deelname aan ruim 700 organisaties toegezonden.

De betooging van den 19en September 1911, de eerste op een gewonen dag in de week, is schitterend geslaagd; het was een indrukwekkende stoet van mannen en vrouwen, die dien dag door Den Haag trokken, teneinde de regering te overhandigen het adres, geteekend door ruim 300.000 meerderjarige mannen en vrouwen, waarin den eisch gesteld was van invoering van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen als grondslag voor het verkrijgen van die talrijke hervormingen, waarop reeds zoovele jaren tevergeefs gewacht wordt.

De beteekenis van dezen dag kon niet verkleind worden door de daad van een minister, die den triesten moed had de vertegenwoordigers van die duizenden niet te woord te willen staan, doch hen te doen ontvangen op de mat van zijn bureau, door zijn bode. Tegenover het grootsche van de betooging, was dit een daad van benepenheid, waarover het beter is maar verder te zwijgen.

Na de betooging kwam de kiesrechtzaak ter sprake in de Kamer en hierbij herdenken wij de treurige houding door de meerderheid tegenover het in behandeling nemen van een voorstel van onze fractie, aangenomen; het verzet van onze fractie door middel van obstructie, ten einde den heeren duidelijk te maken, dat ook tegenover een kleine fractie de parlementaire wellevendheid dient in acht te worden genomen; en aan het debat over het kiesrecht bij het voorstel van onze fractie.

In een manifest van het P. B. werd de stand van het kiesrechtvraagstuk uiteengezet. (Zie bijlage C.) Dit manifest werd door tal van afdelingen verspreid.

Bij een bespreking over de wijze, waarop de kiesrechtactie zou worden voortgezet, werd besloten voorloopig de actie op de gewone wijze te blijven voeren, op al onze vergaderingen den eisch van het algemeen kiesrecht naar voren te brengen en na de verschijning van het rap-

port van de commissie voor de grondwetsherziening de verdere actie te bespreken.

Algemeen Vrouwenkiesrecht.

Uit het aantal handteekeningen van vrouwen op het petitionnement ter invoering van het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen, is duidelijk gebleken dat de belangstelling en de bewustwording van de vrouwen in den socialen strijd zeer sterk is toegenomen, zoodat de Partij met haar eisch van algemeen vrouwenkiesrecht daarbij steunt op de arbeidsters en arbeidersvrouwen zelf.

Deze toenemende belangstelling en bewustwording van de vrouwen zelf gaat natuurlijk gepaard met sterkere toetreding der vrouwen tot de Partij, zooals uit het aantal blijkt, genoemd in het begin van dit verslag.

Op de internationale vrouwenconferentie van 1910 te Kopenhagen, werd besloten ieder jaar een internationalen vrouwendag te houden voor de propaganda van het algemeen vrouwenkiesrecht. Op verzoek van den Bond van S.D. Vrouwenclubs zegde het Partijbestuur zijn volledige medewerking toe voor het welslagen van dezen dag; de nadere plannen daarvoor moesten nog uitgewerkt worden. Als nu de Partij deze beweging steunt met de kracht, waarover zij kan beschikken, dan zal ook ons land in deze internationale demonstratie voor het algemeen vrouwenkiesrecht zeker op waardige wijze haar plaats innemen.

Omtrent een tweetal punten was door het P. B. op het congres toezegging gedaan en wel ten opzichte van de schriftelijke propaganda en ten opzichte van het onderwerp: „Grond aan Arbeiders”.

Reeds lang bestond bij het P. B. de overtuiging, dat de schriftelijke propaganda der partij te voeren door vlugschriften, brochuren van grooteren en kleineren omvang, meer systematisch moest gebeuren dan dit tot nu toe was gebeurd. Er moest een persoon of er moesten personen zijn, wier aangewezen taak het was voortdurend na te gaan, waaraan behoefte was en te zorgen, dat, wanneer door de Partij de een of andere actie werd aangegaan, deze ook voorzien was van het noodige strijdmateriaal. De goede ervaring, opgedaan met de commissie voor de schriftelijke propaganda ten behoeve van de actie voor het petitionnement, deed het P. B. besluiten voor deze taak een commissie in te stellen.

Tot leden dezer commissie werden benoemd Ed. Polak, De Rooze, Albarda, Mathijssen en Van der Waerden. In verband hiermee moest de vraag opgelost worden of de exploitatie en administratie der geschriften moest blijven opgedragen aan een daarvoor aangestelde beambte, zooals tot nog toe het geval was geweest, of dat daarvoor een anderen weg zou moeten worden ingeslagen.

De directeur van de drukkerij „Vooruitgang”, partijgenoot Masereeuw, deed het aanbod de exploitatie en administratie der geschriften, door de Partij uit te geven, op zich te nemen.

Nadat het P. B. deze zaak in ernstige overweging genomen had, besloot het op dit denkbeeld in te gaan en werd tusschen het P. B. en den directeur der drukkerij een overeenkomst aangegaan betreffende de exploitatie der Partij-uitgaven.

De verhouding tusschen den directeur en de commissie onderling en ten opzichte van het P. B. werd vastgesteld en hiermee was den

grondslag gelegd voor de instelling, die, beter dan tot nog toe, zou zorgen voor de behoeften aan propagandageschriften enz.

De commissie en de directeur der drukkerij zijn nu gedurende eenigen tijd aan het werk en ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik de meening uitspreek, dat deze zaak nu oneindig veel beter behartigd wordt dan vroeger en dat met gerustheid hun verdere werkzaamheden kunnen worden afgewacht.

Wat het tweede betreft, het onderwerp „Grond aan Arbeiders”, het P. B. is hiermee nog niet zoo ver, dat een rapport hierover de Partij kan worden voorgelegd. Een schrijven, bevattende een overzicht van hetgeen sedert 1905 omtrent dit onderwerp in de Partij is voorgevallen, gevolgd door een 29 vragen op dit onderwerp betrekking hebbende, werd opgesteld en gezonden aan een aantal personen, waarvan bekend was, dat zij in dit vraagstuk bijzonder belang hadden gesteld, of, waarvan mocht aangenomen worden, dat zij competent waren de noodige inlichtingen te verschaffen.

Het ingekomen materiaal is nog niet verwerkt, zoodat nadere mededeelingen hieromtrent eerst in den loop van het volgende Partijjaar gegeven kunnen worden.

Eenige weken vóór het vorige congres werd door Partij en Vakverbond gezamenlijk de groote betooging gehouden voor den 10-urendag, te Amsterdam.

Niet lang daarna verscheen het ontwerp van wet voor de invoering van den 10-urendag van onze Kamerfractie.

Het is bekend, dat de Katholieke vakbeweging het noodig had geacht een meeting te beleggen ter verheerlijking van minister Talma; een werkje dat men niet anders meende te kunnen doen dan door allerlei onware voorstellingen te geven over den arbeid en het optreden van onze partijgeooten in de Kamer; er werd van gemaakt een scheldmeeting tegen onze partij.

De Partij en het Vakverbond bleven niet achter met hun antwoord. Den 14 den December werd te Utrecht een meeting belegd, die schitterend slaagde en een krachtig protest was tegen de vele leugens en verdachtmakingen, die de katholieke leiders noodig hadden geacht om het jammerlijk fiasco van de coalitie op het gebied van de sociale wetgeving te verdoezelen.

In verband met het bovenstaande mag hier zeker gewezen worden op de indiening door Troelstra van zijn bekende pensioenmotie. Er is een ontwerp van wet tot verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom ingediend. Het is zeer twijfelachtig of deze wet vóór 1913 zal zijn aangenomen, doch al is dit het geval dan zal het nog jaren duren voordat de wet in werking treedt. Eerst zullen de Tariefwet, de Radenwet, een wet op den Rijksbank moeten zijn behandeld en aangenomen en daarna zullen omtrent een 70-tal ontwerpen maatregelen van bestuur genomen moeten worden of ministeriële besluiten uitgevaardigd worden en eerst dan zal aan de 70-jarige loonarbeiders en de ouderen een pensioen van f 2.— per week worden uitgekeerd. Wordt er op deze manier gewerkt, dan zal het nog jaren en jaren duren

voor een der ouden van dagen geholpen wordt. In de motie nu wordt voorgesteld art. 357 van het wetsontwerp afzonderlijk tot wet te verklaren, waardoor onmiddellijk de 70 jaar en oudere loonarbeiders recht verkrijgen op het pensioen. De Kamer verwierp het dadelijk in behandeling nemen en eenige weken geleden weigerde de Kamer de motie nog vóór Paschen in behandeling te nemen.

De talrijke vergaderingen over deze motie in het land gehouden, de talrijke adressen en sympathiebetuigingen aan de Kamer gezonden voor deze motie, wijzen er op, dat het denkbeeld van Troelstra door de arbeiders met enthousiasme is ontvangen en dat de volksvertegenwoordiging door inwilliging van het gevraagde, althans iets zou doen om aan de nooden van een groot deel van het volk tegemoet te komen.

Het Partijbestuur vond in de indiening van de motie-Troelstra aanleiding in een manifest „Aan het Nederlandsche Volk” uiteen te zetten op welke wijze de regering inderdaad iets goeds kan doen in tegenstelling met haar voornemen om eerst het geld door hooge tarieven te halen uit de zakken der arbeiders. (Zie bijlage D.)

Het manifest werd in 200.000 exemplaren door de afdelingen verspreid.

Een afzonderlijke actie tegen de Tariefwet werd tot nu toe niet gevoerd; het spreekt echter vanzelf, dat op alle vergaderingen, dit ontwerp een punt van bespreking heeft uitgemaakt. Twee brochuren, een van Vliegen en een van Wibaut, hebben het materiaal geleverd om ons allen in staat te stellen de arbeidersklasse het verwerpelijke van een dergelijken socialen maatregel te doen inzien.

Waar voor al deze onderwerpen van sociale wetgeving de Partij zoo krachtig en eensgezind heeft kunnen optreden, is de zeeliedenstaking de oorzaak geweest, dat zich in de Partij verdeeldheid deed gevoelen over de vraag, of de Partij, nadat het Vakverbond had besloten alleen de zeelieden, die in een modernen bond waren georganiseerd te steunen, een steunbeweging had moeten organiseren voor alle in staking zijnde zeelieden.

Een voorstel van een zijner leden, dat de Partij een oproep zou doen om steun voor de zeeliedenstaking en de in te komen gelden bestemd zouden worden voor alle stakende zeelieden zonder onderscheid van organisatie, werd door het P. B. verworpen. (Zie verslag vergadering P. B. van 5 Juli 1911.)

Afgescheiden van deze vraag, of het P. B. in dit bepaalde geval tot steun had moeten besluiten, of liever naar aanleiding hiervan, werd de vraag gesteld of de Partij in dergelijke gevallen de leiding van het N.V.V. had te volgen, of onafhankelijk hiervan haar standpunt had te bepalen.

Een samenspreking van het Partijbestuur met het bestuur van het N.V.V. had plaats en besloten werd, dat een commissie, bestaande uit drie leden van het P. B. en drie van het bestuur van het N.V.V. de kwestie nader zou bespreken en een rapport er over zou opstellen.

Deze commissie bestaat uit Troelstra, Vliegen en Wibaut voor het P. B. en Oudegeest, v. d. Tempel en Bruens voor het N.V.V.

Door vier partijgenooten werd in dit partijjaar gebruik gemaakt van hun recht om tegen een door hun afdeling uitgesproken roye-

ment in beroep te komen bij het Partijbestuur. In twee gevallen werd het roeyement gehandhaafd, in één geval werd het opgeheven, nl. in het geval Muller en één beroep is nog in behandeling.

Verkiezingen.

In 1911 hadden de periodieke verkiezingen plaats voor de gemeenteraden en in tal van gemeenten werd door onze partijorganisatie aan den strijd deelgenomen. Het resultaat was, dat het aantal gemeenteraadsleden, dat op het einde van 1910 120 bedroeg, steeg tot 172. (Voor de namen der gemeenteraadsleden en der gemeenten, waar partijgenooten zitting hebben, kan verwezen worden naar het Jaarboekje 1911 en 1912.) In tien gemeenten, waar nog geen sociaal-democraat zitting had, werd een partijgenoot gekozen, nl. in Hoorn, Ouwkerk (Z.), Schoten, Sneek, Uithuizen, Vlissingen, Zaandijk, Zutphen.

In de gemeenten Barradeel, Franeker, Uithuizermeeden en Winschoten werd de aftredende sociaal-democraat niet gekozen.

Aan tusschentijdsche verkiezingen voor de Staten werd deelgenomen in de provinciën Groningen (district Winschoten), Utrecht (district Utrecht) en Noord-Holland (Amsterdam VII). Alleen in het eerstgenoemde district kwam onze partijgenoot in herstemming. De uitslag van de herstemming was, dat de vrijzinnig-democraat gekozen werd met 1438 stemmen tegen 1321 stemmen op partijgenoot K. Meijer.

Aan een tusschentijdsche Kamerverkiezing werd in het begin van het jaar 1912 deelgenomen door de Partij in het district Hilversum; onze candidaat viel bij eerste stemming uit; bij de herstemming werd de candidaat van de vrijzinnigen gesteund.

Redactie „Volk” en „Weekblad”.

In de redactie van „Het Weekblad” kwam in dit jaar geen wijziging. Ook in de samenstelling van de redactie van „Het Volk” kwam geen verandering. Na afloop der werkzaamheden van Hegeraat als secretaris van het Comité van Actie kwam hij weder in zijn functie van redacteur en eindigde hiermede de tijdelijke werkzaamheid van Looiput als redacteur van „Het Volk”. Het blad zelf werd uitgebreid door vermeerdering van het aantal bijbladen en voor de abonnees werd een gratis-verzekering tegen ongelukken ingevoerd.

De commissie voor geschillen tusschen de redactie van deze bladen en inzenders-partijgenooten bestond uit Matthijssen, Thomassen en Van Kuijkhof. Het verslag van haar werkzaamheden wordt den afdeelingen toegezonden, waarnaar derhalve hier verwezen wordt.

Propagandisten en provinciale bladen.

Tegen het einde van het eerste half jaar van 1911 werd door Leeuwenburg ontslag genomen uit zijn betrekking van propagandist voor Twenthe. Hoewel getracht is in deze vacature te voorzien is men hierin tot nu toe nog niet geslaagd.

Overigens kwam er geen verandering in het aantal bezoldigde propagandisten. Voor hun werkzaamheden kan verwezen worden naar hun verslagen, die aan dit verslag zijn toegevoegd.

In de provinciale bladen kwam geen verandering dan alleen deze, dat de redactie en administratie van „De Eendracht” naar Breda werd overgebracht en de naam veranderd werd in „De

Strijd”; het blad „De Sociaal-Democraat” werd verplaatst naar Meppel en werd een blad voor de federatie Drenthe.

Ook in dit jaar kwam het weder voor, dat het Partijbestuur regelend moest optreden ter vaststelling van het terrein van werkzaamheid van een provinciaal orgaan.

Naast „Het Volk” met „De Notenkraaker” en „Het Weekblad” bestaan er 19 weekbladen, opgericht door afdeelingen en federaties; verder wordt door een groep partijgenooten uitgegeven „De Blijde Wereld”.

De Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit met „Kinderblad” en de Vereeniging van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden heeft als orgaan „De Gemeente”, een maandblad.

Bovendien bestaat er nog het maandblad „De Nieuwe Tijd”, waarvan de redactie bestaat uit leden der Partij en van de S. D. P.

Vrouwenorganisatie.

Zooals bekend is, bestaat er naast de Partij een organisatie van vrouwen, die zich tot taak heeft gesteld de propaganda voor het socialisme onder de vrouwen te bevorderen. In de Partij wordt over het noodzakelijke of het gewenschte van het bestaan van deze organisatie verschillend gedacht. Reeds meerdere malen stond op de agenda van het congres, een voorstel, waarbij deze organisatie werd erkend en haar verhouding tot de Partij omschreven. In een van zijn laatstgehouden vergaderingen keurde het P. B. het reglement van den bond goen en plaatste als gevolg daarvan weder een voorstel op den beschrijvingsbrief betreffende den Bond van Vrouwenclubs.

Laten wij hopen, dat er nu gelegenheid zal zijn om hierover een beslissing te nemen.

Internationale verbinding.

De Partij maakt deel uit van het Internationaal Socialistische Bureau en is daarin vertegenwoordigd door twee van zijn leden. De publicaties van dit bureau, voor zoover daarvoor geschikt, worden door „Het Volk” gepubliceerd.

De Partij had dit jaar gelegenheid om aandeel te nemen in de uitvoering van een besluit van het Int. Soc. Bureau. Het bureau had n.l. besloten naar aanleiding van den oorlog van Italië met Turkije, in alle hoofdsteden van de landen internationale meetings tegen den oorlog te beleggen.

In Amsterdam werd deze meeting den 5den November gehouden; ze slaagde goed; als sprekers traden op de beide leden van het Int. Bureau Anseele en Troelstra.

Het spreekt vanzelf, dat in het bovenstaande niet alle onderwerpen zijn genoemd, waarmede het P. B. in het afgelopen partijjaar zich had bezig te houden.

Tal van zaken van meer organisatorischen aard vroegen de medewerking van het P. B. in zijn geheel of van het D. B. en van het Partijsecretariaat.

Het vorige jaar wees ik in mijn verslag meer in het bijzonder op de werkzaamheden van het Secretariaat; ik kan dit nu achterwege laten, temeer omdat het P. B. in een van zijn laatste vergaderingen besloot, naast de aanstelling van meerdere kracht voor het zuiver administratieve werk van het secretariaat aan het congres het voorstel te doen tot de aanstelling van een bezoldigden functionaris naast den Partij-

secretaris, ten einde het organisatorische en propagandistische werk van het Partijsecretariaat beter tot zijn recht te doen komen dan tot nu toe met het groot aantal afdelingen en de overlading met allerlei administratief werk mogelijk is.

Werkzaamheid en toestand der afdelingen.

Evenals vorige jaren werd tegen den tijd, dat de afdelingen haar verslag van werkzaamheden en over den toestand der afdelingen moesten inzenden, een circulaire aan de afdelingssecretarissen gezonden, bevattende de punten, waaromtrent gegevens werden gevraagd. Deze punten waren:

A. Meedoen aan de verkiezingen: a. voor de Kamer, b. voor de Staten, c. voor de Gemeenteraden. Hierbij vermelden of de afdeling zelfstandig optrad of in combinatie met andere afdelingen der partij; het resultaat, aantal stemmen op den candidaat en de andere candidaten, vermelden of de candidaat gekozen werd, in herstemming kwam of afviel. Zoo er herstemming is geweest, ook daarvan het resultaat mededeelen. Indien de afdeling bij eerste stemming of bij herstemming een anderen candidaat, geen partijgenoot gesteund heeft, wil dat dan opgeven en ook met welk gevolg dat is geschied.

B. Mededeelen, of de afdeling deel uitmaakt of heeft uitgemaakt van andere combinaties, als Bestuurdersbonden enz.

C. Overige propaganda, hoeveel openbare vergaderingen er zijn gehouden, of er vlugschriften zijn verspreid, propagandatochten gehouden zijn geworden, enz.

D. Geeft de afdeling ook, hetzij alleen, hetzij gezamenlijk een blad uit?

E. Heeft de afdeling ook een bibliotheek?

F. Mededeelen, of de afdeling zich ook gewend heeft tot openbare lichamen met verzoeken, adressen, enz., zooals aan de Gemeenteraden, Tweede Kamer, enz. Zoo ja, voor welke onderwerpen en wat was het resultaat?

G. Hoeveel geld heeft de afdeling uitgegeven voor de petitionnementsactie; bedoeld wordt vanaf het begin tot het einde der actie, dus van October 1910 tot September 1911.

H. Hoeveel geld heeft de afdeling in 1911 uitgegeven voor de propaganda; hieronder te verstaan uitgaven voor openbare vergaderingen, verspreiden van manifesten enz.

Hieronder niet rekenen alles, wat betrekking heeft op de petitionnementsactie. Zie voorgaande vraag.

I. Wat waren de totaal inkomsten der afdeling over 1911. a. Totale inkomsten, dat zijn dus contributies f..... en b. toevallige inkomsten, dat zijn dus vrijwillige bijdragen enz. f.....

J. Wat waren de uitgaven der afdeling over 1911. a. verplichte uitgaven, als contributie partijkas, dito kas districts-federatie enz. f.....; b. voor huishoudelijke uitgaven, als porto's, zaalhuur enz. f.....; c. overige uitgaven f.....

K. Hoeveel schuld had de afdeling op 31 December 1911?

Had de afdeling op 31 December 1911 nog wat te vorderen? Zoo ja, hoeveel?

L. Algemeene opmerking, d.w.z. alles wat gij meent dat dienstig kan zijn om den algemeenen toestand der afdeling en haar wijze van optreden te doen kennen.

M. Hoeveel vrouwelijke leden telde uw afdeling op 31 December 1911?

Reeds vroeger is medegedeeld, dat de gege-

vens, die naar aanleiding van deze circulaire ingekomen, verwerkt worden tot overzichten en daardoor, nu deze gegevens loopen over eenige jaren, voor het P. B. van veel nut zijn.

Dit jaar was het aantal onderwerpen, waaromtrent inlichtingen werden gevraagd, grooter dan in vorige jaren; de beantwoording vereischte dan ook wat meer tijd en vooral een behoorlijk ingerichte en bijgehouden administratie alleen was de voorwaarde voor het vlug en behoorlijk verzamelen van de gevraagde gegevens.

Een groot aantal afdelingen meende zeker dat het tijd genoeg was om eerst eens een tweede en een derde verzoek af te wachten, alvorens het gevraagde gegeven werd. Een aantal afdelingen bleven hardnekkig volhardden in haar zwijgen en lieten niets, niettegenstaande zij op haar nalatigheid opmerksom waren gemaakt, tot tweemaal toe, niets van zich hooren. Als dit komt uit laksheid, uit onverschilligheid, dan is het meer dan erg; als het een gevolg is van de gewoonte om niet behoorlijk aantekening te houden van de dingen, die voor de organisatie van belang zijn, dan hoop ik, dat zij zullen zorg dragen, dat zij het volgende jaar beter haar zaken in orde zullen hebben.

Ook het veel te laat inzenden van het verslag is een onaangename onhebbelijkheid, die veel last veroorzaakt, daar zij mij bemoeilijkt in het werk, dat voor de geheele Partij noodig is. Zoo ontving ik nog dezer dagen verslagen, meer dan twee maanden over den tijd.

Niet minder dan 57 afdelingen zonden de gegevens niet in, tegen 52 in het vorige jaar; hieronder waren er 4, die dit nu gedurende 4 achtereenvolgende jaren nagelaten hebben, het zij de afdelingen: Gorinchem, Hontighage, Waalwijk en Zaltbommel.

Over de drie achtereenvolgende jaren zonden geen jaarverslag: Brouwershaven, Kollum, Surhuisterveen en Zwartewaal.

Over 1910 en 1911 zonden geen gegevens: Assendelft, Appingedam, Blijham, Bergen op Zoom, Giessendam, Hattem, Heer, Oudega, Tiel, Velp, Winkel en Winsum.

Geen gegevens over 1911 werden ontvangen van de afdelingen: Amsterdam IV, Achtkarspelen, St. Anna Parochie, Barneveld, Bleyerheide, Brummen, Doesburg, Dronrijp, Drouwermond, Emmen, Erica, Eijgelshoven, Eindhoven, Goes, 's-Gravendeel, Giethoorn, Heerjansdam, Jelsum, Kloosterburen, Kinderdijk, Kerkrade, Lonneker VI, Langezwaag, Middelharnis, Neede, Nieuwe Schans, Noordwolde, Rhenen, Schoonhoven, Schoten, Slochteren, Siddeburen, Steenwijkerwold, Ternaard, Uithuizen, Venlo, Winterswijk.

Wij vertrouwen dat leden van bovengenoemde afdelingen bij hun bestuur er op aan zullen dringen, dat dergelijk plichtsverzuim in het vervolg wordt voorkomen en dat er maatregelen genomen zullen worden, dat zoo spoedig mogelijk alsnog een verslag wordt ingezonden.

De besturen van de districtsfederaties of van gewestelijke federaties, waartoe bovenstaande afdelingen mochten behooren, zullen, hoop ik, ook nota nemen, welke der bovengenoemde afdelingen tot hun gebied behooren en zich op de hoogte stellen van den toestand der afdelingen en, indien noodig, hun medewerking verleen en deze te verbeteren.

Bijzondere opmerkingen over den toestand der afdelingen heb ik niet; ik zou in herha-

ling moeten treden van alles, wat ik in vorige verslagen daaromtrent heb gezegd.

Partijgenooten. Het afgelopen jaar heeft ons gebracht een flinke toewas van afdelingen en leden; het resultaat van het werken van de Partij in haar geheel, van haar sprekers, schrijvers, propagandisten, van het optreden van haar vertegenwoordigers in de openbare lichamen, van haar huisbezoekers, enz.

Ook dit jaar kan ons weder een groote versterking geven van onze leden. Maar vooral zal in dit jaar gewerkt moeten worden aan de inwendige organisatie; het is niet moeilijk om nieuwe leden te krijgen, zoo hier en daar eene afdeling op te richten; doch de nieuwe leden moeten worden vastgehouden, de nieuwe afdelingen moeten blijvende zijn.

Het vergrooten van ons ledental moet het gevolg zijn in hoofdzaak van het systematisch werken der afdelingen en der districten.

In 1913 staan wij weder voor de algemeene verkiezingen; niet alleen moeten wij dan behouden wat wij hebben; doch het aantal onzer stemmen moet vergroot, het aantal onzer vertegenwoordigers aanzienlijk versterkt. En dat kan en dat zal, als wij dit jaar naast onze gewone propaganda, vooral onze inwendige organisatie zoo hecht en sterk mogelijk maken, zoodat onze Partij in 1913 zal vormen een leger van welbewuste strijders, waarvan iedere man en vrouw bereid zal zijn ten volle zijn plicht te doen.

Aan den arbeid, partijgenooten, propageert, organiseert, strijdt voor de sociaaldemocratie met alle kracht en aan het einde van dit jaar zal onze partij zeker weder zijn toegenomen in omvang en in kracht, zal de machtspositie van het proletariaat versterkt zijn geworden.

Steeds voorwaarts, partijgenooten.

VAN KUIJKHOF.

Amsterdam, 15 Maart 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST VOOR GELDERLAND.

Dit jaar is voor de propaganda bijzonder druk geweest. Meer dan in andere jaren heb ik moeten spreken en maar zeer zelden heb ik in de wintermaanden een paar vrije avonden per week.

De aktie voor het Volkspetitionnement heeft natuurlijk er toe meegewerkt dat er meer belangstelling kwam onder de arbeiders die tot dusver moeilijk naar de vergaderingen waren te krijgen. Door die meerdere belangstelling werden meerdere vergaderingen door de afdelingen belegd, maar ook heeft het Geldersche partijgewest in verschillende plaatsen de propaganda aangevat. Zoo zijn er vergaderingen gehouden op eenige plaatsen in de Betuwe, met gevolg dat wij daar een afdeling kregen van onze partij, in Terborg en in Zelhem waar dit eveneens gelukt is. Verder trad ik nog op te Harderwijk, Steenderen, Ingen, Renkum, Laren enz., allemaal plaatsen waar ons partijgewest openbare vergaderingen heeft belegd.

De politieke omstandigheden brachten ook vele vergaderingen mede. Zeer veele uitnodigingen, te veel om aan te kunnen voldoen, bereikten mij voor vergaderingen over de motie Troelstra. Deze vergaderingen slaagden bijna zonder uitzondering.

Verder heb ik kursusvergaderingen gehouden te Arnhem en te Nijmegen.

Ook heeft de heer Engelbertus Kloosterman onze provincie bezocht, en was ik genoodzaakt zesmaal met hem te debatteeren. Aangenaam is het nu juist niet met zoo iemand van gedachten te wisselen. Als hij dan ook zich bepaald had tot het mededeelen van zijn bekering, zou ik er niet aan gedacht hebben, ook maar een avond aan dit heerschap op te offeren. Hij sprak echter over „De leugen der sociaaldemocratie” en men heeft het doen voorkomen alsof hij met onze kringen, uit vroegere konnekties (!) zeer vertrouwd was. Op het platteland en in de kleine steden, kon hij dus heel wat kwaad uitrichten, vandaar dat ik gehoor heb gegeven aan de zeer dringende verzoeken die de afdelingsbesturen tot mij hebben gericht. Dit staat vast, hij heeft in Gelderland geen voet aan den grond gekregen. Slechts te Veenendaal had hij succes, overal elders heeft de meerderheid van het publiek, bij zijn repliek hem duidelijk doen merken dat men van zijn schunnigheden niet gediend was.

Al deze werkzaamheden te zamen, namen bijna alle avonden in beslag en dit jaar is het drukste wat ik heb meegemaakt.

Wij hebben dus alzoo drie nieuwe afdelingen er bij. Verder hebben wij aanknoopingspunten in enkele andere plaatsen gekregen.

Ons weekblad gaat nog steeds flink vooruit, de oplaat is in de laatste weken tot de 3000 gestegen.

De verhouding tusschen het bestuur van het Partijgewest en mij is van de meest aangenaamste soort, wij werken uitmuntend samen en geenerlei kwestie heeft zich voorgedaan. Mijn werkkring in Gelderland is dan ook zoo goed als ik maar eenigszins wenschen kan.

Buiten de provincie sprak ik (of debatteerde) te Enschede, Den Haag, Leeuwarden, Eindhoven, Steenwijk, Kampen, Zwolle, Lonneker I, Ommen, Hoorn, Stiens, Rotterdam, Scheveningen, Harlingen, Arum, Maastricht, enz. Ik kon aan vele aanvragen buiten de provincie niet voldoen, omdat ik door Gelderland bezet was.

L. M. HERMANS.

Arnhem, Maart 1912.

VERSLAG VAN DE UTRECHTSE PROPAGANDIST.

(Vereenvoudigde spelling.)

De federatie Het Middengewest verloor in het afgelopen jaar de afdelingen Rhenen en Veenendaal, die aardrijkskundig bij de gewestelijke federatie Gelderland behoren en zich na enige besprekingen daarom bij deze federatie aansloten. Daartegenover stond de aansluiting van de nieuw-opgerichte afdeling Driebergen. De uiterst geringe inkomsten der federatie, waarin het nog niet mogelijk was verbetering te brengen, beletten elke krachtige aktie in het Middengewest-gebied, wat zeer te betreuren is, daar de omstandigheden aldaar voor onze propaganda tans zeer gunstig zijn.

„De Stem des Volks”, een uitgave van de federatie, is eindelijk in het bezit van een zeer ijverige en nauwgezette administrateur gekomen, die tezamen met een partijgenoot-accountant de verwarde finantiën van het blad heeft weten te ontwarren. Indien de afdelingen, met

name de afdeling Utrecht, nu met voldoende kracht de voorstellen van de administrateur zullen uitvoeren, zal ook deze voor de propaganda bijkans onoverkomenlike moeilijkheid binnen kort uit de weg zijn geruimd. Tot nog toe is het evenwel niet gelukt, de aangesloten afdelingen tot een enigszins krachtige aktie voor De Stem te krijgen, De Bilt en Amersfoort uitgezonderd.

Evenals in het vorige jaar werden mijn voornaamste werkzaamheden (buiten de redaktie van „De Stem”) te Utrecht verricht. In de aangesloten afdelingen bepaalden zij zich tot een vrij groot aantal openbare en kursus-vergaderingen. Te Utrecht daarentegen was er voornamelijk tengevolge mijner verkiezing tot lid van de gemeenteraad allerlei voor de propaganda en invloed onzer partij belangrijk werk te doen. Een ernstige ziekte, begonnen juist toen de aktie voor de periodieke Raadsverkievingen het meest behoefte had aan mijn arbeid, dwong mij evenwel eerst tot 3 maanden werkloosheid en daarna tot een noodzakelijke beperking in mijn werkzaamheden. Daardoor is het mij niet mogelijk geweest, dezelfde kracht te ontwikkelen als het vorige jaar. Mijn kursuswerk kon ik eerst na nieuwjaar weer opvatten. Het werk met de studieklub moest ik tot heden toe nog laten rusten.

Intussen zijn er prachtige tekenen van wederopleving der Utrechtse arbeidersbeweging te boeken. De partij-afdeling en de afdelingen der vakbonden, aangesloten bij het N. V. V., groeien stevig. De lust en kracht tot aktie nemen flink toe, hebben reeds enige malen tot krachtig optreden geleid en voorspellen in een niet-verre toekomst goede dingen. En het klassen- en solidariteits-bewustzijn hebben enige mooie momenten opgeleverd: de Mei-betogingen slaagden prachtig, de betoging aan de voor-avond van de Roode Dinsdag was indrukwekkend, en de vergaderingen, gewijd aan de Begrotingsdebatten in de Utrechtse Raad, de verwerping der duarte-toeslag-voorstellen door de Eerste Kamer, aan de leugenmieting van het St. Jozefshuis en de aanslag van de Utrechtse Raad op de rechten van het trampersomeel slaagden alle uitstekend. De herleving van de belangstelling in de massa is daarmee een feit geworden, dat het recht geeft geleidelijk ook meer intensieve individuele arbeid van de organiseerden, in de eerste plaats de partijgenoten, te verwachten. Bij de laatste tussentijdse Raadsverkiezing was dat trouwens reeds het geval, toen had onze afdeling op de herstemmingsdag 105 mannen en vrouwen aan het werk.

Het afgelopen jaar is ook voor onze partij een jaar van vooruitgang en van versterking van eigen kracht en invloed naar buiten geweest.

J. VAN LEEUWEN.

Utrecht, 11 Maart 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST IN ZEELAND.

Hoewel niet direkt aangesteld door het P. B. is het toch misschien wel wenschelijk een kort verslag uit te brengen, van mijn werken voor de Partij in Zeeland.

De eerste maanden na mijn vestiging in Zeeland (Aug. 1910) hadden mij den indruk gegeven, dat wilde er merkbare vooruitgang in

onze beweging te konstateren vallen, het toch stellig wel een langen tijd duren, voor dit het geval zou zijn. De moeilijkheden waarmee wij hier te worstelen hebben zijn niet weinigen, en in Vlissingen, het terrein voor mijn dagelijksch werken was de afdeeling zeer klein en verkeerde in moeilijke geldelijke omstandigheden.

De arbeidersbevolking was er den eersten tijd, zooda niet vijandig, dan toch zeker onverschillig voor onzen strijd.

Maar in één jaar tijd is er veel ten goede veranderd. Ook de arbeiders hier gevoelen den druk van het kapitalisme in dit plaatsje met hoog ontwikkelde metaal-industrie. En in den Raad werden de belangen der arbeiders en dergelijken meer dan schandelijk verwaarloosd.

Over mijn werken in Vlissingen, zal ik iets zeggen. Ik heb voor de afd. zevenmaal op een openbare vergadering gesproken, hield zes kursusvergaderingen en sprak voor het petitionnement voor twee vakverenigingen, terwijl ik driemaal tegen tegenstanders heb gedebatteerd.

Bij de gehouden raadsverkiezingen, die met gunstig succes werden bekrond, (twee sociaaldemokraten werden gekozen) berustte bij mij de gansche leiding.

Door het klein aantal leden onzer afdeeling moest ook verspreidwerk, huisbezoek enz., geregeld door mij gedaan worden; evenals de kolportage met „De Baanbreker” te Vlissingen en omstreken.

Ik was eveneens ambtenaar voor het Bur. v. Arbeidsrecht te Vlissingen, en in den loop van het jaar werden vele meer of minder belangrijke zaken, met wisselend succes behandeld.

Als enkele bewijzen voor den groei onzer beweging hier, mag ik zeker wel op het volgende wijzen. Het aantal abonnees op „De Baanbreker” te Vlissingen is sinds het vorig jaar verdubbeld, losse bladen worden er wekelijks ruim viermaal zooveel verkocht als vroeger en ook het ledental der Partij-afdeeling is méér dan verdubbeld.

Buiten Vlissingen werd door mij in Zeeland negen maal voor het petitionnement gesproken, en werden in verband met deze aktie meerdere plaatsen bezocht om een en ander te regelen.

Behalve deze spreekbeurten werd door mij nog tweemaal op een openbare vergadering gesproken, tweemaal gedebatteerd en verschillende cursussen gehouden.

Ook het redigeeren van „De Baanbreker” behoorde tot mijn werk.

Dit is in het kort een overzicht van mijn werken in die provincie. In aanmerking genomen de weinige en geringe middelen waarover wij hier beschikken, is het resultaat van het éérste jaar van mijn verblijf hier niet ongunstig.

Blijven wij zoo doorgaan, dan is ook in dit gedeelte van het donkere Zuiden, de groei onzer beginselen verzekerd.

Oók het proletariaat hier, vooral in Vlissingen, levert een vruchtbaren akker voor het zaad van het socialisme.

G. F. LINDEIJER.

Vlissingen, 8 Jan. 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST VOOR GRONINGEN.

Ik kan beginnen met te konstateren dat de beweging in onze provincie bezig is zich te verdiepen en verbreedden.

Beschouwingen over de oorzaak van den achteruitgang van ons stemmencijfer in 1909 zal ik hier niet geven, doch geconstateerd mag worden, dat hier thans de juiste weg is ingeslagen om de propaganda en den komenden verkiezingsstrijd systematisch te voeren.

Er is, speciaal in 't laatste jaar, rusteloos gearbeid in onze provincie, en met succes!

Er is slechts een korte toelichting als bewijs noodig: op 31 Dec. 1910 hadden we 20 afdeelingen, thans tellen we er 28.

Dit is te danken aan de betere samenwerking die er tusschen de afdeelingen is tot stand gekomen door en met de oprichting van het partijgewest.

De aktie voor het volkspetitionnement voor algemeen kiesrecht, waarvan de leiding voor de provincie in handen was van het gewestelijk bestuur, heeft hier, zooals vrijwel overal, meerdere goede krachten mobiel gemaakt en het aantal aktieve strijders zeer vergroot. Op het boven toegepast systeem, inzake organisatie en propaganda, is voortgebouwd en dat zal, naar het zich laat aanzien, ons „kader” steeds versterken.

Ik had deel in de leiding van de gewestelijke en plaatselijke propaganda als voorzitter van het partijgewest en van de afdeling Groningen. Op verschillende meetings trad ik dezen zomer als spreker op, terwijl ik, voor zoover de bijzondere omstandigheden, waaronder ik moet werken, het toelieten, bovendien in openbare en kursusvergaderingen optrad.

De hoofdzaak van mijn werk bestond in het redigeeren van het „Volksweekblad”.

Uit het voorgaande valt wel reeds af te leiden dat ook dit werk meer en meer voldoening geeft. Door de stelselmatige propaganda toch, wordt het steeds gemakkelijker het blad vooruit te brengen en het is niet meer dan natuurlijk dat dan ook een flinke vooruitgang op dit gebied valt te konstateeren.

Ons blad staat er beter voor dan ooit en wordt vooral op het platte land reeds in vrij ruimen kring gelezen, daar vele arbeiders het met z'n tweeën of drieën lezen. De lage loonen zijn oorzaak dat niet altijd door één persoon een abonnement kan worden bekostigd. Dit maakt het werk des te zwaarder. Steeds dieper worden echter alle partijgenooten, die eenigen invloed kunnen uitoefenen, doordrongen van het besef dat onze pers steeds en overal vóórop moet bij het aanwerven van nieuwe leden en strijders.

Onder deze omstandigheden had ik een dankbare taak en dientengevolge durfde ons gewestelijk bestuur het te ondernemen het blad in vergroot formaat te doen verschijnen. Met de samenstelling van het eerste nummer daarvan, dat 14 Maart zal verschijnen, ben ik juist bezig. En ik hoop er toe te kunnen medewerken dat dit niet de laatste uitbreiding is. Wij krijgen moed voor verdere stappen in deze richting. Er kan nog zeer veel gedaan worden hier; de Groningsche partijgenooten beginnen te leeren, hoe ze het moeten doen en ik heb de overtuiging, dat ze het zullen doen.

E. RUGGE.

Groningen, 8 Maart 1912.

BIJLAGE A.

Circulaire inzake Jeugdorganisatie.

Aan de besturen der Afdeelingen en Federaties.

W. P.

In de laatstgehouden vergadering van het Partijbestuur werd besloten u het volgende mede te deelen betreffende de uitvoering van het congresbesluit inzake Jeugdorganisatie.

I. De afdeling of plaatselijke federatie richt, zoo daartoe in haar plaats voldoende jongelieden bijeen te brengen zijn, een jeugdorganisatie op. Tot deze organisatie worden toegelaten jongelieden van 14 tot 18 jaar. Leden van de S. D. A. P. tusschen 18 en 20 jaar, worden, desgewenscht, tot lid van deze jeugdorganisatie toegelaten.

II. De afdeling maakt voor die jeugdorganisatie een huishoudelijk reglement. Ze gaat daarbij uit van het beginsel, dat deze jeugdorganisatie zich zelf bestuurt, onder leiding en toezicht van de afdeling S. D. A. P. Dit reglement behoeft de goedkeuring van het Partijbestuur.

III. Deze afdeling draagt dat toezicht en die leiding op aan eene uit haar midden te benoemen commissie, speciaal met deze taak belast.

IV. De afdeling stelt op voordracht van deze commissie, de jongeliedenorganisatie gehoord, een program van werkzaamheden vast. Bij dit program dient te worden uitgegaan van het denkbeeld, dat het doel der jeugdorganisatie is den jongelieden vooral die ontwikkeling bij te brengen, die hun later in de arbeidersbeweging het meest van dienst kan zijn. (Kenniss van staat en staathuishoudkunde, taal, geschiedenis, organisatie, administratie enz.) Ook lichamelijke ontwikkeling door oprichting van turnclubs, voet- of korfbalclubs, alsmede ontspanning door muziek, zang, uitstapjes enz. liggen op den weg der jeugdorganisatie.

Vóór 1 Maart 1912 deelen de afdeelingen en federaties der Partij omstandig aan het Partijbestuur mede, in hoeverre het oprichten eener jeugdorganisatie geslaagd is.

Meerdere kleine afdeelingen, op kleinen afstand van elkaar gelegen, kunnen zich, indien in de eigen plaats de deelname te gering is om een levenskrachtige jeugdorganisatie te stichten, met elkaar verbinden om dit besluit uit te voeren. Ook kunnen jongelieden uit andere plaatsen tot een jeugdorganisatie worden toegelaten, indien er in die andere plaats geen jeugdorganisatie bestaat.

In het vertrouwen dat door u de uitvoering van het congresbesluit zoo flink mogelijk zal worden ter hand genomen,

Met partijgroeten,

Voor het Partijbestuur,

De secretaris,

J. G. VAN KUIJKHOF.

BIJLAGE B.

Manifest inzake het Algemeen Kiesrecht.

Aan de Nederlandsche Arbeiders!

Kameraden!

Mannen en Vrouwen!

Dinsdag 19 September, den dag der opening van de Staten-Generaal, zal het adres om invoering van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen aan de Regeering worden aangeboden.

Honderdduizenden uwer hebben onder dat adres hun naam gezet en vele andere honderdduizenden, die wij niet konden bereiken of die onder den invloed van tegenstanders der strijdende arbeiderspartij bezwaar maakten, aan eene door die Partij geleide beweging hun steun te verleen, deelen met ons den eisch van algemeen kiesrecht.

Van de ontvangst, die dezen eisch bij Regeering en Staten-Generaal te beurt valt, zal het afhangen, welken directen invloed de arbeiders in het vervolg op de wetgeving zullen uitoefenen. Het lot van dit ons adres bepaalt in zekere mate uw lot, voor zoover dit afhangt van de wijze, waarop Staatsbestuur en wetgeving zich jegens de arbeiders gedragen. De aanbieding van dit adres is dus een feit van beteekenis voor alle arbeiders.

De beweging voor algemeen kiesrecht, door ons sinds een twaalfstal jaren opnieuw begonnen, heeft niet slechts alle tot zelfstandigen strijd op politiek en vakvereenigingsgebied georganiseerde arbeiders voor de verovering van dat machtsmiddel mobiel gemaakt; maar eindelijk ook de opvolgende regeeringen gedwongen, de herziening der Grondwet op dit punt ter hand te nemen. De Staatscommissie voor Grondwetsherziening, door de Regeering benoemd, heeft tot voornaamste taak eene wijziging voor te bereiden van art. 80 der Grondwet, regelende het kiesrecht. Waar het belang der bezittende klasse zich eerder tegen uitbreiding van het kiesrecht verzet, dan dat het haar daartoe zou drijven — waar de ervaring dan ook leert, dat de burgerlijke partijen, zelfs waar zij zich vóór het algemeen kiesrecht verklaren, dit maar al te gemakkelijk opofferen aan tijdelijk voordeel of aan vrees voor machtsvermeerdering der arbeidersklasse — en waar de schromelijke verwaarloozing van arbeidersrechten door alle opvolgende regeeringen de noodzakelijkheid voor de arbeiders, om zelve het roer van staat te sturen, zoo duidelijk in het licht stelt — daar voelt ieder, hoezeer de arbeidersklasse haar plicht zou verzaken, indien zij deze aanhingige grondwetsherziening liet passeeren, zonder te pogen, haar door krachtige uiting en demonstratie harer eischen en nooden, zooveel mogelijk dienstbaar te maken aan de versterking harer positie in den Staat. Elke zwakte of nalatigheid, door haar in dit opzicht betoond, zou zich wreken door blijvende ont-rechting en benadeeling in de toekomst.

In dit verband is de aanbieding van het petitionnementsadres op 19 September de eerste daad der arbeiders in hunne actie voor grondwetsherziening. Zijn onze eischen: zuiver algemeen kiesrecht voor beide seksen, door geen ondemocratische bijvoegselen of wijzigingen in de staatsinrichting vervalscht, in het adres zelf duidelijk geformuleerd en toegelicht — is het aantal handteekeningen onder het adres op zich

zelf het bewijs van instemming met dien eisch onder een groot deel der arbeiders — de aanbieding zelve van het adres dient te zijn een zoodanige demonstratie van onzen ernst, onze vurige begeerte en onzen onverschrokken wil, om het doel te bereiken, dat zij het den machthebbers onmogelijk maakt, met allerlei drogredenen hunne ooren te sluiten voor deze stem om recht, die er opgaat van de te lang misleide en gepaaid arbeidersklasse.

Zoo zal de demonstratie van 19 September moeten zijn voor de grondwetsherziening van thans, wat die van September 1885 is geweest voor die van 1887, welke zeer zeker zou zijn afgestuit op de onderlinge twisten der burgerlijke partijen, indien niet die kiesrechtbetoging de machthebbers tot nadenken en tot gedeeltelijk toegeven had gebracht.

Het is op dezen grond, dat het jongste congres onzer Partij besloot, de kiesrecht-demonstratie van dit jaar niet te houden op een Zondag, maar vast te knooien aan de aanbieding van het adres en deze te doen plaats vinden op dien dag, waarop de oogen van het gansche volk zijn gericht op Regeering en Volksvertegenwoordiging, als laatstgenoemde door de Koningin op plechtige wijze wordt geopend. Zoolang van de dertien 25-jarige mannen vijf buiten het kiesrecht zijn gesloten en wel om redenen van minderen maatschappelijken welstand — zoolang in het algemeen de klasse, die alle middelen tot voortbrenging van den volksrijkdom bezit, den Staat blijft beheeren en inrichten in haar belang, tot handhaving van het stelsel, dat haar de macht en den rijkdom verzekert op kosten der groote werkende massa — zoolang kunnen wij in deze plechtige opening niet anders zien dan eene demonstratie der heerschende klasse, van haar oppermacht en rijkdom, van haar weelde en geweld. Dat de Koningin het middelpunt is van deze demonstratie, verandert niets aan dat haar karakter. Integendeel komt dit te duidelijker aan het licht door de schittering van goud en ridderorden, die van den koninklijken stoet afstraalt en door het militair vertoon, dat hem begeleidt.

Wij nu wenschen, dat op dien Dinsdag, wanneer de koninklijke stoet in het Paleis is teruggekeerd, een andere stoet zal trekken naar het Binnenhof, die door zijn wezen en doel, door zijn eenvoud en ernst, voor gansch het volk zal spreken van dien eisch, dien het strijdend deel der arbeiders stelt, den eisch van volledige medezeggenschap hunner klasse in het bestuur van den Staat. Wij willen de aandacht van het volk, dien dag gevestigd op den glans en het vertoon der autoriteiten van het burgerlijk kapitalistisch gezag, voor een oogenblik afleiden op wat er leeft, wat er geleden en gestreden, wat er terecht geëischt wordt door de groote massa, van wier arbeid en armoede, van wier achteruitzetting en verwaarloozing die heerschende klasse leeft, geniet en heerscht. Als de schittering der bourgeoisie is verdwenen, willen wij den ernst en den onverzettelijken wil demonstreeren van die overtalrijke klasse, om langs den weg van wet en orde, met de wapenen die zij smeedt uit hare politieke rechten, in een eerlijken open strijd om de macht in den Staat, zich te verheffen uit armoede en verwaarloozing; zich vrij te maken van de oppermacht dergenen, die leven van hare uitbuiting; den staat om te vormen van een instrument tot knechting en kneveling der

arbeiders tot een middel, om hen te helpen in hun streven naar politieke en economische vrijmaking.

Arbeiders van Nederland!

Laat niemand en niets u afhouden van te bedenken, dat wat daar op den derden Dinsdag van September onder onze leiding in Den Haag zal geschieden, een uiting is van uwen wil, een stuk strijd voor uw recht, een opkomen voor uw belang.

Laat op dien dag uw hart met ons zijn!

Laten uwe verenigingen in onze betooging zijn vertegenwoordigd door uwe afgevaardigden met de banieren van uwen strijd.

Trekt verder op dien dag in zoo groot mogelijken getale naar Den Haag, om te toonen, dat ook, wanneer er grootere offers moeten worden gebracht dan eene Zondagsbetooging eischt, duizenden arbeiders uit alle deelen des lands het zich tot een eer en plicht rekenen, voor de zaak van het algemeen kiesrecht die offers te brengen.

Komt in zoo groot mogelijken getale, mannen en vrouwen!

Voorals ook gij, vrouwen!

Reeds toondet gij door uwe verrassend groote deelneming aan ons adres, dat gij de burgerlijke dames niet noodig hebt als voorvechtsters in den secesstrijd, doch met en naast de mannen uwer klasse deel eischt in den klassenstrijd en het algemeen kiesrecht, ook voor vrouwen, eischt, om het als wapen in dien strijd te gebruiken. Gij weet, dat gij niet op de mannen uwer klasse, doch op de bezittende klasse alles moet veroveren, wat uwen kinderen brood, dekfel en voldoende onderwijs, u zelve bescherming tegen de winzucht van het kapitaal, uw gezin een goede woning, steun bij ziekte, bevalling, werkloosheid en ouderdom verzekert en dat gij daarvoor het kiesrecht noodig hebt.

Welaan, voltooit uw werk voor ons petitionnement, door op den derden Dinsdag met ons mede te betoogen in de residentie, den zetel der Regeering van het burgerlijk gezag!

Maar wij weten, dat velen uwer verhinderd zijn naar Den Haag te gaan en geven daarom ieder arbeider de gelegenheid op zijne woonplaats zelve de betooging mede te maken.

Den Maandagavond te voren zal overal, waar zich een of meer organisaties bevinden, die deelnemen aan de kiesrechtbeweging, in verband met de Dinsdagsbetooging, voor het algemeen kiesrecht worden gedemonstreerd. Voor zoover de plaatsen liggen aan spoor of tram, waarmede dien avond de afgevaardigden ter betooging naar Den Haag vertrekken, zal de plaatselijke demonstratie bestaan in het doen van uitgeleide aan de vertrekkende afgevaardigden met vaandels en muziek. Waar dit niet kan, zal een openbare vergadering plaats vinden door een optocht voorafgegaan.

Zoo zal de betooging in Den Haag slechts zijn een deel, en wel de bekroning, van een reuzenbetooging voor het algemeen kiesrecht over het gansche land.

Hoezeer de bourgeoisie deze betooging vreest, blijkt uit de wijze, waarop in de burgerlijke pers de autoriteiten en de bevolking er tegen worden opgeruid.

De Regeering wordt aangespoord, de deputatie, die het adres aanbiedt, op den door ons vastgestelden tijd niet te ontvangen; de gemeentelijke autoriteiten, om ons de vergunning voor den optocht te onthouden; er wordt ge-

werkt op de oranjeliefde van een deel der ingezetenen, door het voor te stellen, alsof onze betooging zou gericht zijn tegen de Koningin, inplaats van tegen den onwil, de traagheid en de opperheerschappij der bezittende klasse en vóór het recht en de verheffing der arbeiders.

Laat u door dit alles niet van de wijs brengen, evenmin als wij ons door iets zullen laten weerhouden, de rechten, die in de grondwet en de andere wetten en verordeningen ook voor de arbeiders zijn neergeschreven, te gebruiken, om op den tijd en de plaats, die ons gelegen komt, voor onzen eisch op volkomen wettige wijze te betoogen. Dat de Koningin tusschen één uur en half twee over de straten van Den Haag is gegaan, kan en mag geen reden zijn, om het strijdbaarste en meest ontwikkelde deel der arbeiders, tevens de voorhoede hunner gansche klasse, te beletten, tusschen half twee en drie uur diezelfde straat te gebruiken, teneinde volk en Regeering op de meest indrukwekkende wijze, doch volkomen binnen de perken van wet en orde, te spreken van den eisch, waarin al hetgeen zij begeert en nastreeft op politiek en sociaal gebied is samengetrokken en waarvoor zij een eerbiedwaardigen strijd van twaalf jaar achter den rug heeft.

Ons dit recht, op welke schijngronden dan ook, te willen ontnemen, dat moge de harte-wensch zijn van allen, die met leede oogen zien, dat onze beweging sterker, onze eisch om recht dringender en bij de bevolking sympathieker wordt — tot zulk onrecht achten wij de betrokken autoriteiten vooralsnog niet in staat en, mocht het worden begaan, dan zal het toch slechts de wijze, waarop wij betoogen, kunnen veranderen, doch de betooging zelve zal daarom even goed plaats vinden.

Op dus, arbeiders van Nederland, op den „rooden Dinsdag” naar Den Haag. Allen weerbaar voor het algemeen kiesrecht. Allen met ons één van zin en willen dien dag medegeviert als een groote dag van strijd, als een historisch moment in de geschiedenis uwer vrijmaking. Allen op uwe woonplaats den dag te voren mede op straat gedemonstreerd, om aan hetgeen in Den Haag gebeurt zijn wijding te geven als uiting van hetgeen in het land door de arbeiders wordt gewild.

Leve het algemeen kiesrecht!

Plaats voor den Arbeid!

HET PARTIJBESTUUR DER S.D.A.P.

Augustus 1911.

BIJLAGE C.

Manifest van het Partijbestuur der Soc.-Dem. Arbeiderspartij inzake de stand van den Kiesrechtstrijd.

Aan de Nederlandsche arbeiders, zoowel vrouwen als mannen.

De schitterende actie voor het Volkspetitionnement, de grootsche kiesrechtbetooging in Den Haag op 19 September 1911 en de daarop gevolgde strijd tegen rechts en links van onze mannen in de Tweede Kamer, stempelen het afgelopen jaar tot een van groote beteekenis voor den bevrijdingstrijd van het Nederlandse proletariaat.

De „Roode Dinsdag” van 1911 luidt een nieuw tijdperk in van onze kiesrechtbeweging.

Twintigduizend arbeiders op een werkdag getrokken naar de residentie, om te betoogen voor het eerste burgerrecht van ruim 540.000 uitgesloten mannen van 25 jaar en ouder, van alle mannen van 21 tot 25 jaar en van alle meerderjarige vrouwen — dat was een nieuw ongekend feit in de politieke geschiedenis van ons land. Een feit van te meer beteekenis, waar het aantal onderteekebaren van het kiesrecht-adres leert, dat achter deze 20.000 stonden minstens tienmaal zooveel mannen en vijfmaal zooveel vrouwen, allen behoorend tot dat deel der arbeidersklasse, dat bereid is met onze Partij den strijd te voeren voor het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen, door geene bijvoegselen in zijn democratische werking vervalscht.

De houding der rechtsche meerderheid van de Tweede Kamer heeft de soc.-dem. Kamerfractie genoopt tot een strijd ter verdediging van het recht der minderheden en ter eerbiediging van de ruim 300.000 onderteekenaars van het petitionnement, die een waardigen tegenhanger in het Parlement vormde van de actie der massa daar buiten.

Bij de debatten over het soc.-dem. kiesrechtvoorstel verschool de rechterzijde haar onwil, om zich over het kiesrecht uit te spreken, achter allerlei formeele bezwaren.

Uit hare houding bleek, dat zij vooralsnog genoeg vertrouwen stelt in de volgzzaamheid en berusting der christelijke arbeiders, om geen haast te maken. Intusschen was zeer merkwaardig de verklaring van den heer Lohman, dat een kiesrechtbeweging eigenlijk niet meer noodig is, omdat alle partijen vóór het algemeen kiesrecht zijn en slechts verschillen in de uitwerking ervan. Zulk een woord uit zulk een mond teekent, scherper dan wat ook, den stijgenden invloed onzer beweging. Het leert ons echter ook, dat wij aan den klank „algemeen kiesrecht” niet teveel waarde moeten hechten, doch vooral op de uitwerking moeten letten.

Van vrijzinnige zijde werd het voorstel bestreden en een motie ingediend, waarin de Kamer zich verklaarde vóór „algemeen kiesrecht”, zonder nadere omschrijving. Er was voor onze mannen geen reden, nadat hun eigen voorstel met alle burgerlijke stemmen tegen was verworpen, hunne stem aan deze motie te onthouden. Zij hebben echter aan deze nietszeggende motie hun eigen voorstel niet willen opofferen en aangetoond, dat een verklaring van „algemeen kiesrecht” bij den tegenwoordigen stand van het vraagstuk niets meer beteekent, zoolang er niet bij staat wat men wil doen ten aanzien van het vrouwenkiesrecht; of men het wil invoeren zonder of met verzwakking van de Tweede en versterking der Eerste Kamer, zonder of met verslechtering van het kiesrecht voor de gemeenteraden, zonder of met ontneming van macht en beteekenis aan de gemeenteraden en dergelijke meer. Het was wel teeknend, dat het verzoek onzer fractie aan de vrijzinnigen, om hunne motie zóó te wijzigen dat elke dubbelzinnigheid hieromtrent was uitgesloten, door hen werd afgeslagen. Dit bewijst, dat door hen meer prijs wordt gesteld op een nietszeggende en dus misleidende leuze, die geschikt is, zelfs tegenstanders der democratie te laten poseeren als voorstanders van algemeen kiesrecht, dan op een duidelijke uitspraak, die elken twijfel of misleiding buitensluit.

Medeburgers en burgeressen!

Het was noodig, u deze feiten in herinnering

te brengen, om daaruit de noodzakelijke gevolgtrekkingen te maken en voor den stand van onzen kiesrechtstrijd, en voor de houding, die wij daarin verder hebben aan te nemen.

Uit Lohman's verklaring, door niemand der rechterzijde weersproken, blijkt, dat men ook aan die zijde inziet, den strijd tegen het Algemeen Kiesrecht niet meer openlijk te kunnen blijven voeren. Men geeft dus toe aan den eisch in het algemeen, maar verlegt zijn strijd naar de uitwerking, hetgeen beteekent, dat men aan het Algemeen Kiesrecht voor mannen voor de Tweede Kamer allerlei zaken vastkoppelt, die de werking ervan teniet doen.

De rechterzijde tracht daarenboven de zaak op de lange baan te schuiven, wetende, dat zelfs de strijd over de uitwerking van dat beginsel de eenheid der coalitie op een zware proef zal stellen en vreezende, dat de aandrang der arbeiders sterk genoeg zal zijn, om ondanks alle pogingen tot misleiding te maken, dat toch de invloed der arbeidersklasse zal worden versterkt.

Voor de arbeiders toch gaat de strijd voor het Algemeen Kiesrecht om de versterking van de macht der arbeidersklasse, hare politieke gelijkstelling met de andere klassen. — Daarvoor moeten de arbeiders blijven strijden, en wel met verdubbelde kracht.

De christelijke arbeiders dienen te beseffen, dat het conservatisme der rechterzijde slechts steunt op hunne onverschilligheid en meegaandheid. Laten zij met ons tijdig er voor waken, dat bij de aanstaande grondwetsherziening niet het Algemeen Kiesrecht wordt ingevoerd op eene wijze, die hun invloed verzwakt in plaats van hem te versterken. Laten zij met ons tijdig protesteeren tegen elke verzwakking der Tweede en versterking van de macht der Eerste Kamer. Laten zij met ons op de bres staan, dat de democratische invloed van Algemeen Kiesrecht voor mannen niet wordt teniet gedaan door invoering van een vrouwenkiesrecht, dat de bezittende klasse bevoorrecht boven de arbeidende. Laten zij met ons opkomen voor de versterking van den invloed der arbeiders, ook in de gemeenteraden, nu van conservatieve zijde het voornemen is aangekondigd, om den wassenden invloed der arbeiders op het gemeentelijk beheer tegen te gaan.

Waar zoowel rechts als links in de Kamer zulke reactionaire plannen bestaan en bij de jongste debatten zelfs de vrijzinnig-democraten medewerkten, om het volvoeren dier plannen onder het masker van „algemeen kiesrecht” mogelijk te maken, daar hebt gij, arbeiders van Nederland, uwen eisch van Algemeen Kiesrecht met des te meer duidelijkheid en nauwkeurigheid te formuleeren en voor zijne zuivere uitvoering des te krachtiger te strijden.

Die strijd zal voortaan moeten dragen een dubbel karakter: veroveren en behouden. Behouden wat er bestaat aan volksinvloed, zoolve in de heerschende positie onzer Tweede Kamer tegenover de Eerste, als in de ruime besturende bevoegdheid onzer gemeenteraden. Veroveren wat tot versterking van de politieke macht der arbeiders en voor de ontvoogding der vrouw nog noodig is: algemeen kiesrecht voor meerderjarige mannen en vrouwen, zoowel voor de Kamer als voor de gemeenteraden. Daarnevens zal, om voor goed een einde te maken aan de verdrukking der minderheden en aan de gevolgen der onredelijke districtsverdeling, die den burger in het eene district fei-

telijk meer stemmen geeft dan in het andere, met alle kracht moeten worden aangestuurd op evenredige vertegenwoordiging. Terwijl ten slotte elke andere poging, om de werking van het algemeen kiesrecht te vervalschen, krachtig moet worden tegengegaan.

Arbeiders, medestrijders!

Een nieuw jaar is begonnen.

Het jaar, waarin de voorstellen der Grondwetscommissie, misschien ook die der Regeering, zullen verschijnen; het jaar, waarin de strijd voor het algemeen kiesrecht zal worden overgebracht van het terrein der algemeene propaganda op dat van de practische wetgeving.

Het afgelopen jaar bereidde u voor op deze nieuwe fase in den strijd. Het gaf u kracht en geestdrift, grooter dan ooit te voren; het bracht u omtrent den waren inhoud van onzen eisch en de houding der burgerlijke partijen nieuwe klaarheid.

In dit nieuwe jaar hebt gij die kracht en geestdrift te vermenigvuldigen, naar die gewonen klaarheid uwe strijdwijze in te richten.

De Roode Dinsdag van 1911 was een indrukwekkende openbaring van uw ernst en wil; de Roode Dinsdag van 1912 moet hem in omvang en ernst verre overtreffen. Daarvoor wordt reeds allerwege gewerkt — werkt allen mede; zocht tijdig dien dag in Den Haag te kunnen zijn, opdat zij, die zelfs thans nog durven twijfelen aan de onweerstaanbaarheid onzer beweging, dit jaar grondig van hunne dwaling worden genezen.

En wanneer in den loop van dit jaar de voorstellen tot grondwetsherziening verschijnen, wilt dan niet uit het oog verliezen, dat de arbeidersklasse het algemeen kiesrecht eischt, niet als doel, maar als middel om haar invloed op het bestuur van staat en gemeente te vergrooten en dat de poging van allen, die zouden trachten, u met den schijn af te scheppen en in wezen uwe macht te verzwakken, zal afstuiten op uw helder inzicht en uw onwankelbaren wil om te veroveren wat wij in het adres aan de Regeering hebben gevraagd:

Algemeen direct enkelvoudig kiesrecht voor meerderjarige mannen en vrouwen, gepaard met zoodanige veranderingen in onze staatsinrichting, dat de werking van dat algemeen kiesrecht niet wordt vervalscht of verzwakt.

Het Partijbestuur der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland:

W. H. VLIEGEN, voorzitter.
F. VAN DER GOES.
L. M. HERMANS.
M. MENDELS.
J. H. SCHAPER.
H. SPIEKMAN.
P. J. TROELSTRA.
F. M. WIBAUT.
J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

BIJLAGE D.

Manifest inzake Arbeiderspensionneering.

Aan het Nederladnsche Volk.

Arbeiders, Medeburgers!

U allen is het bekend, hoeveel jaren reeds in

ons land reikhalzend is uitgezien naar een Arbeiderspensionneering.

Reeds in 1894 werd in de Troonrede erkend, dat er voor de oude van dagen die het ongeluk hebben oud en arm te zijn, iets moest worden gedaan; terwijl in 1895 de Tweede Kamer reeds uitsprak, „dat verzekering van het lot van oude werklieden door een pensioen wenschelijk is”. Dat is meer dan 16 jaren geleden! Wat is er sedert geschied?

Ontelbaar vele oude mannen en vrouwen zijn ten grave gedaald, zonder dat voor hen ook zelfs het geringste is gedaan; behalve dan dat misschien een hardvochtige en vernederende armenzorg zich over hen uitstreckte. Nu en dan gaf een schokkend bericht in de dagbladen, zelfs van zelfmoorden, een denkbeeld van het nameloos wee, dat den arbeider treft, als hij oud en te zwak is geworden om te werken. Gij ziet trouwens die ellende dagelijks om u heen en het grootste leed wordt nog in stilte gedragen door hen die te bescheiden en te fier zijn om hun armoede te bekennen.

Dikke rapporten zijn ingekomen, lijvige wetsontwerpen ingediend, scherpe protesten tegen al dit onrecht geuit; maar van de pensionneering kwam tot dusver in ons ongelukkig land niets!

Wij mochten vernemen, dat in Engeland de oude arbeiders gepensionneerd werden, dat in Frankrijk een ouderdomsverzekering tot stand kwam en dat de arbeiderspensionneering in Denemarken sedert lang redelijk goed voldoet.

Nu ligt er weer een wetsontwerp gereed, het derde sedert 1905. Nadat het ministerie-Heemskerk-Talma reeds in Februari 1908 optrad en zijn bewind in 1909 werd bevestigd, kwam pas bij Koninklijke Boodschap van 5 Mei 1911 een ontwerp in, en wel een ontwerp-verzekeringwet van 394 artikelen.

Dit omvangrijke ontwerp is pas in het beginstadium van zijn behandeling en het is zeer twijfelachtig, of het in 1913 tot wet zal zijn verheven.

Ingewikkeld als het is, zal het lang duren, aleer het in het Staatsblad als wet is verschenen.

Doch al ware dit in 1913 het geval: wanneer zal dan nog de eerste oude man of vrouw er pensioen van trekken? Wij zullen het u zeggen.

Voor de 8½ miljoen gulden Rijkstoelag moet, volgens de Regeering en haar meerderheid, nog eerst de Tariefwet worden aangenomen, welker totstandkoming op tal van moeilijkheden, in verband met handel en industrie, stuit. Een zeer ingewikkelde Radenwet van 114 artikelen moet niet alleen eerst nog worden aangenomen, maar ook nog in werking worden gebracht, waarvoor tal van maatregelen van bestuur moeten worden uitgevaardigd en schikkingen getroffen. Maar bovendien moet eerst nog een afzonderlijke wet op de Rijksbank worden ontworpen, behandeld en aangenomen, en voorts zijn er in de Invaliditeitswet zelve nog een 70-tal onderwerpen, waaromtrent maatregelen van bestuur, ministerieele besluiten en beschikkingen moeten worden uitgevaardigd, aleer de wet in volle werking zal kunnen worden gebracht. De wet treedt, volgens artikel 394, pas in werking op een nader te bepalen tijdstip, met uitzondering van de artikelen 1 en 2; „art. 2 echter niet vóór art. 1”. Dus art. 1 het laatst! In artikel 1 zit evenwel de kern der wet: de verzekering zelve! Pas als artikel 1 in werking getreden is, wordt aan de

dan 70 jaar of ouder zijnde loonarbeiders het pensioen van f 2 per week uitgekeerd. (Artikel 357.)

En zoozeer gevoelt de Minister dan ook, dat het nog jaren en jaren zal duren eer de pensionneering zal in werking treden, dat hij verwacht, nog een fonds te kunnen vormen van de gelden, die vóór dien tijd de Tariefwet zal opbrengen, om er de invalide arbeiders van minder dan 70 jaar van te kunnen pensionneeren!

Arbeiders! Als er geen spoedige nood-maatregel getroffen wordt, zal geen der thans levende 65- à 70-jarigen meer van de wet kunnen genieten. Zij zullen sterven zonder vanwege de gemeenschap geholpen te zijn aan een sober stuk brood.

Doch er is een uitweg.

Volgens art. 357 van het wetsontwerp zal, bij inwerking treding van art. 1, onmiddellijk de 70-jarige arbeider het pensioen ontvangen. Wij kunnen en behoeven evenwel op de inwerking treding van dit artikel niet te wachten! Een voorloopige, krachtige en verstandige daad kan ons in staat stellen, binnen zeer korten tijd het pensioen te doen uitkeeren. Om dit te bereiken, stelde mr. Troelstra in de Kamer op December j.l. de volgende motie voor:

„De Kamer, overwegende, dat het gewenscht is de pensionneering der personen bedoeld in art. 357 van het ontwerp tot verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom onafhankelijk te maken van eventuele vertraging in de tot stand koming der sociale verzekeringswetten,

„verzoekt de Regeering zoo spoedig mogelijk een eenvoudig wetsontwerp in te dienen, waarbij, met gebruikmaking van de postkantoren, of van andere bestaande administratieve lichamen, de regeling, in bovengenoemd artikel voorgesteld, wordt ingevoerd om te werken tot dat de wet, regelende de materie in haar geheel, in werking is getreden.”

Ziehier het middel om althans nog vóór 1913 de zaak voorloopig in orde te krijgen, voor de thans levende oude arbeiders.

Hiervoor behoeft niet eerst de Tariefwet te worden aangenomen! De kosten bedragen, ook in de berekeningen der regeering, enkele miljoenen per jaar, die heel wel op andere wijze zijn te vinden. Ook al wordt het bedrag van f 2 op f 3 per week gebracht.

Van 1900 tot 1910 groeiden, zonder beduidende belastingverhooging, de gewone Rijksontvangsten aan van 154¼ miljoen tot 200 miljoen gulden, terwijl over 1912 zelfs een ontvangst van 202 miljoen is geraamd, een raming, die steeds met vele miljoenen overschreden wordt.

Die som zit er dus wel aan, en desnoods moet dan maar op minder nuttige zaken een weinigje bezuinigd worden!

Arbeiders, medeburgers! Gij weet, dat de S. D. A. P. niet langs den weg van den verzekeringsdwang deze gansche zaak wil regelen. Zij wil een eenvoudige pensionneering voor arbeiders en wie daarmee gelijk staan, en dus het pensioen noodig hebben, op ten hoogste 65-jarigen leeftijd.

Maar voor de tijdige totstandkoming van dezen overgangsmaatregel kunnen allen medewerken, ook zij, die definitief het verzekeringsstelsel wenschen te zien tot stand gebracht.

Wilt gij het bewijs? Welnu, den 23sten December 1908 opperde niemand minder dan de

anti-revolutionaire heer Van Vliet in de Kamer het denkbeeld, dat thans door de soc.-den. Kamerleden in een positief voorstel is belichaamd.

Toen reeds bepleitte deze voorzitter van „Patrimonium” een voorloopige oplossing, om bij wijze van tijdelijken maatregel het Engelsche of Deensche stelsel van pensionneering in te voeren. Dit geschiedde toen uit vrees, dat in 1909, dus met den afloop der toenmalige parlementaire periode, nog niets van de pensioenverzekering zou zijn terechtgekomen. Welnu, thans staan wij er tegen 1913 weer evenzoo voor, weer drie kostbare jaren later!

Helaas, verwierp al terstond de Tweede Kamer de dadelijke behandeling van Troelstra's motie. Slechts de sociaal-democraten en drie vrijzinnigen stemden vóór. Doch binnenkort moet de vraag, of de motie tijdig in behandeling zal worden genomen, weer aan de orde komen, en daarna komt hopelijk over de motie zelve spoedig de beslissing.

Wij doen een beroep op het Nederlandsche volk om de Kamer te bewegen, over dit voorstel spoedig en gunstig te beslissen!

Wij komen tot u om aan te sporen, krachtig den strijd aan te binden voor deze belangrijke zaak. Geeft Regeering en Volksvertegenwoordiging met nadruk te kennen, dat langer aarzelen een misdaad is, gepleegd tegen al die oude slovers, die aan den avond van hun werkzaam leven zijn overgeleverd aan armoede en gebrek!

Hier is een zegenrijk werk te doen voor allen; voor hen die zelf arbeider zijn en reeds het spook van den armen ouden dag voor zich zien opdoemen; voor degenen die zelf jong zijn en de kracht in zich voelen, te strijden voor recht en billijkheid jegens hunne oudere lotgenooten; eindelijk ook voor hen, die zelf geen pensionneering langs dezen weg noodig hebben, doch medevoelen met het lijden van duizenden en duizenden oude menschen!

Medeburgers! In het Parlement en aan de regeeringstafel zal men zich misschien willen verschuilen achter zinledige vormen en beschimmelde „precedenten” of „usances”, achter hetgeen oude sleur en wetgevende gewoonten medebrengen.

Uw kracht en frissche strijd lust zijn noodig om den heeren te beduiden dat hier vóór alles geholpen moet worden en dat het Nederlandsche volk het wachten op de ouderdomspensionneering moe is.

Belegt meetings en vergaderingen, zendt adressen aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal; spreek u uit voor het praktische voorstel-Troelstra en doet het spoedig! Dan volbrengt gij uw heilige plicht tegenover de oude lieden van uw omgeving, van uw stad of uw dorp, van uw gansche land!

Op voor de pensionneering van oude arbeiders!

Het Partijbestuur der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland:

W. H. VLIET, voorzitter.

F. VAN DER GOES.

L. M. HERMANS.

M. MENDELS.

J. H. SCHAPER.

H. SPIEKMAN.

P. J. TROELSTRA.

F. M. WIBAUT.

J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

FINANTIEEL VERSLAG DER S. D. A. P. OVER 1911.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

ONTVANGSTEN:		UITGAVEN:	
1	Aan kassaldo 31 Dec. 1910	f	391.78½
2	" contributies der afdeelingen	"	5400.63½
3	" " verspreide leden	"	282.82
4	" Partijfonds	"	3457.76½
5	" diverse bijdragen	"	847.30
6	" verkoop diplomaboekjes en zegels	"	453.16
7	" restitutie kosten buitengew. congres 1909	"	0.17
8	" restitutie kosten congres '10	"	5.60
9	" " " " '11	"	321.28
10	" manifesten Statenverk. '10	"	4.90
11	" extra contrib. „Het Volk"	"	1138.08
12	" terug diverse voorschotten	"	186.67½
13	" fonds propagandist Gelderl.	"	181.15
14	" vrijwillige en verplichte bijdragen kiesrechtactie	"	1532.13½
15	" rente	"	156.70
16	" verkiezingsfonds	"	4.50
17	" restant steun zeelied.staking	"	0.50
18	" bijdragen actie petitionnem.	"	9991.68
19	" betooging 10-urendag	"	192.77
20	" " " 5 November '11	"	153.20
	Totaal	f	24702.80½
1	Aan salarissen	f	4126.12
2	" huur kantoor	"	320.—
3	" verlichting, verwarming, schoonhouden en onderh.	"	231.50
4	" porto's en telegrammen	"	475.34
5	" telefoon	"	90.—
6	" schrijfmachine enz.	"	300.30
7	" kantoorbehoefsten, kruiersloon en assuranties	"	243.16½
8	" vergaderingen P.B. gewone	"	447.45
9	" " " " P.B. buitengew.	"	430.35
10	" archief	"	80.62
11	" drukwerk	"	1102.27½
12	" contributies en subsidies	"	190.10
13	" propaganda	"	851.30½
14	" extra contrib. „Het Volk"	"	1450.—
15	" verkiezingsfonds	"	255.—
16	" congres 1911	"	1354.17
17	" kiesrechtactie	"	1526.78
18	" actie petitionnement	"	9959.58
19	" " " 10-urendag, Int. meeting en meeting 14 Dec. '11	"	527.71
20	" voorschotten	"	2.70
21	" steun diversen	"	23.50
22	" fonds steun	"	37.50
23	" aan Commissie Sociale Verzekering	"	55.18
24	" diversen	"	472.39
25	" kassaldo 31 December 1911	"	149.77
	Totaal	f	24702.80½

B. FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JANUARI 1912.

I. In kas	f 149.77
II. Nog te vorderen:	
a. Aan contrib. der afd.	f 694.02
b. " " verspreide leden	" 381.15
c. Aangeleverde dipl. b. en zegels	" 173.50
	<u>1248 67</u>
d. Aan extra contrib. „Het Volk”	" 419.68½
e. Aan manif. Statenverkiezing '07	f 11.25
f. Aan manif. P.B. '08	" 1.50
g. Aan " Statenverkiezing '10	" 46 20
	<u>58.95</u>
h. Aan kiesr.actie 1910	f 21.42
i. " " 1911	" 64 63
	<u>86.05</u>
j. " congr.kost. 1909	f 2.34
k. " " 1910	" 17.33
l. " " 1911	" 48.44
	<u>68.11</u>
m. " vooruitbetaald telefoongeld	" 30.—
n. " rente deposito's	" 7.53
o. " voorschotten	" 474.55½
p. " bijdragen partijfonds	" 316.17½
q. " verkiezingsfonds	" 571.48½
r. " comité v. actie petitionnem.	" 51.00½
III. Inventaris:	
a. Aan meubilair	f 250.—
b. " voorraad dipl. b.	" 73.38
	<u>323.38</u>
IV. Overige bezittingen:	
a. Aan 51 obligaties à f 50.—, leening broch.handel, taxatie	f 1000.—
b. Aan deposito's	" 300.—
c. " 10 oblig. „Het Volk”, taxatie	" 125.—
	<u>1425.—</u>
Totaal	f 5230.36½

I. Nog te betalen:	
a. Aan Masereeuw & Bouten	f 500.—
b. Aan drukkerij „Vooruitgang”	" 445.61½
c. Aan achterstallige contr. Int. Soc. Bur.	" 216.50
d. Aan extra contrib. „Het Volk”	" 857.77
e. Aan tekort exploit. brochuren. Comité v. Actie	" 458.23
f. Aan drukwerk	" 1069.40
g. " kiesrechtactie	" 413.60½
h. Aan het N. V. V. v. 10-urenbet. enz.	" 168.24
	<u>f 4129 36</u>
II. Vooruitbetaalde:	
a. contrib. der afd.	f 31.99
b. " verspr. leden	" 43.47
c. diplomaboekjes en zegels	" 0.20
d. extra contributie „Het Volk”	" 82.27
	<u>157.93</u>
III. Fonds Kiesrechtactie	" 216.49½
IV. Fondsen gebouw	" 97.50
V. Fonds steun	" 238.01
VI. Saldo	" 391.07
Totaal	f 5230.36½

De Commissie van Controle:

P. BINK.
J. H. HUIJBERS.
J. KOK.

Amsterdam 2 Maart 1912.

De Partijsecretaris-penningmeester:

VAN KUIJKHOF.

TOELICHTING BIJ HET FINANTIEEL VERSLAG.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

I. Ontvangsten.

1. Aan contributies der afdelingen werd in 1911 ontvangen een bedrag van f 5400.63½ tegen f 4733.71 in 1910, alzoo een meerdere ontvangst van bijna f 667.—.

Ter juistere beoordeeling van de contributie-afdracht door de afdelingen diene het volgende:

Ontvangen contributie in 1911:	f 5400.63½
hierin begrepen contr. van 1910	" 474.60
	<u>f 4926.03½</u>
blijft contributie 1911 op 31 Dec. 1911 nog te ontvangen	" 694.02
Transporteeren	f 5620.05½

Per transport	f 5620.05½
vooruitbet. contr. op 31 Dec. '11	" 31.99

totaal contributie van 1911 f 5588.06½

tegenover f 4930.17½ over 1910 of ruim f 650 meer.

Het aantal leden, waarvoor door de afdelingen contributie betaald moest worden, bedroeg op

31 Dec. 1910	9992
31 Maart 1911	10837
30 Juni 1911	11243
30 Sept. 1911	11813

Totaal . . . 43885 leden tegen 13 cent ieder, geeft f 5705.05 of ruim f 100.— meer dan de werkelijke contributie over 1911 bedraagt.

Dit verschil wordt veroorzaakt door het niet-contribueeren der nieuwe afdelingen gedurende het eerste half jaar van haar bestaan en door opheffing van afdelingen in den loop van een kwartaal.

4. De opbrengst van het partijfonds is ook dit jaar weder gedaald en wel van f 3655.— op f 3457.76½.

Reeds eenige jaren achtereen heb ik op dit verschijnsel de aandacht gevestigd en daarin zal verbetering moeten komen. Het zou natuurlijk hoogst gewenscht zijn, dat de partij uit de contributies alle noodige uitgaven kon bestrijden en al gaan wij nu wel dien kant op, we zijn er nog niet; zonder het partijfonds kan de partijkas niet voldoen aan de verplichtingen, die de Partij op zich heeft genomen.

5. Deze post bevat f 585.70 als winstaandeel van de coöperatie „De Dageraad” over 1910 en f 18.77 als winstaandeel in den verkoop brandstoffen.

Dit is de eenige coöperatie, die jaarlijks een bij haar statuten vastgesteld deel van haar winst, aan de partijkas afstaat.

Laten wij hopen dat haar voorbeeld door meerdere coöperaties gevolgd zal worden.

Verder bevat deze post diverse bijdragen, die toegezonden worden aan de partijkas, zonder opgave van een bepaalde bestemming; in zulk geval meent de penningmeester het best te handelen dergelijke bijdragen in de algemeene kas te storten.

Opmerkingen over de overige posten van inkomsten zullen gegeven worden bij de behandeling van de uitgaven en bij de toelichting tot den stand op 31 December 1911.

II. Uitgaven.

1. Deze post omvat salaris van den secretaris-penningmeester, van den bediende, van den propagandist Hermans en subsidies voor de propagandisten Leeuwenburg (over een gedeelte van 1911), Van Leeuwen en Rugge.

Nadere specificatie zal op het congres, indien verlangd, gegeven worden.

11. Deze post omvat betaling van het saldo over 1910, zijnde f 500.27½ en f 602.— op de rekening 1911.

12. Betaald werd in 1911 aan de Studieclub f 50.—; aan het N. C. voor gevraagde winkelsluiting f 20.—; aan het C. B. v. S. Adv. f 20.10 en aan den B. v. S. D. Vrouwenclubs f 100.—.

13. Deze post bestaat uit bijdragen aan afdelingen en federaties voor vergaderingen en oprichtingskosten van afdelingen.

14. In 1911 werd aan de administratie van „Het Volk” meer afgedragen dan ontvangen, aan extra-contributie, een bedrag van f 311.92. Op de balans van 1910 stond nog als af te dragen een bedrag van f 1169.69, zoodat nu op de balans voorkomt als nog af te dragen f 1169.69 min f 311.92 is f 857.77.

15. Aan verkiezingen werd in 1911 meer uitgegeven dan ontvangen voor dit doel f 250.50; het bedrag, dat tot nu toe door de partijkas meer voor verkiezingen is uitgegeven dan ontvangen, bedraagt f 571.48½.

16. Voor het congres is meer uitgegeven dan ontvangen een bedrag van f 1032.89
nog te ontvangen . . . „ 48.44

totaal uitgaven f 984.45, en wel: aan subsidie aan 89 afdelingen ten bedrage van f 267.—; aan zaalhuur en uitgaven van de congrescommissie f 367.53; aan „Het Volk”

voor opname van de congresstukken f 104.50 en f 245.42 voor reis- en verblijfkosten leden P. B. en anderen, benevens overige uitgaven, als telegrammen, enz.

Het totaal bedrag aan reiskosten voor de afgevaardigden, van iedere afdeling 1, bedroeg f 611.36; dit bedrag is door de afdelingen terugbetaald op f 48.44 na. Dat het werkelijk terugontvangen bedrag, vermeerderd met het nog te ontvangen bedrag, f 241.44 minder is dan f 611.36 is veroorzaakt, doordat met de afdelingen, die meer moesten storten dan zij uit de partijkas hadden te ontvangen, dit meerdere bedrag verrekend werd.

17. Aan Kiesrechtactie is meer ontvangen dan uitgegeven f 5.35½. Er moet echter nog betaald worden een bedrag van f 413.60½; het totaal bedrag, dat uit de algemeene kas nog gereserveerd dient te worden om te korten op Kiesrechtactie te dekken, bedraagt daardoor f 216.49½.

18. In 1911 werd voor de actie van het petitionnement minder uitgegeven dan ontvangen f 32.10; in 1910 echter werd meer uitgegeven dan ontvangen f 83.10½. Het voorschot uit de algemeene kas ten behoeve van de actie voor het petitionnement, bedroeg derhalve op 31 December 1911 f 51.00½.

19. De actie voor den tienurendag, de meeting op 5 November (Int. Meeting) en die van 14 December (Utrecht), hebben in totaal gekost f 527.71 verminderd met f 345.97 of f 181.74; terwijl op 31 Dec. nog te betalen stond f 168.24.

20. Het totaal bedrag aan voorschotten verminderde dit jaar met f 183.97½. De algemeene kas had op het eind van het jaar aan voorschotten dus nog te vorderen f 658.53 verminderd met f 183.97½ of f 474.55½.

24. In deze post komt voor de kosten voor aanschaffing van de Partijvlag, vertegenwoordiging bij de begrafenis van Singer en verder enkele kleine postjes.

FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JAN. 1912.

Een vergelijking met den toestand op 1 Januari 1911 toont aan, dat deze minder gunstig is geworden; het saldo daalde van ruim f 1900.— tot ongeveer f 400.—, of met f 1500.—; dit is voornamelijk veroorzaakt door de schuld van het C. v. A. over te brengen op de algemeene kas; zooals men ziet bedraagt deze ruim f 1500.

Neemt men de posten I, II, a, b, c, e, f, g, h, i, j, k, l, n, o, p en IV-b aan de credetzijde te zamen tegenover de posten I, IV en V aan de debetzijde, dan komt men tot een bedrag van f 1755.—, dat niet uit de gewone middelen kan worden betaald.

Diverse opmerkingen. De voorschotten bedragen: aan de stichting-Tak f 409.55½, aan een afdeling f 15.— en aan nog een afdeling f 50.—.

Inventaris is gebracht op hetzelfde bedrag, niettegenstaande in den loop van het jaar er belangrijke toevoeging heeft plaats gehad.

Overige bezittingen a en c zijn verminderd met f 675.—.

De schuld aan M. en B. is dit jaar niet verminderd; dit is het laatste restant van een schuld, groot f 2500.—.

De contributie aan het I. S. B. over 1911, groot f 200.—, moet nog voldaan worden, maakt met het restant schuld f 216.50.

De schuld aan administratie „Het Volk” voor nog af te dragen aan extra-contributie, is gedaald van f 1169.69 tot f 857.77.

Schuld Comit van Actie. In „Het Volk” van 9 Januari l.l. is door mij reeds gepubliceerd de rekening en verantwoording van het Comité op 31 December.

Deze rekening is nu opgenomen in de algemeene kas, als nog te vorderen en als nog te betalen, respectievelijk $f 50.00\frac{1}{2}$ en $f 1527.63$.

Het fonds steun is gedaald van $f 275.51$ tot $f 238.01$, daar er een betaling uit dit fonds heeft plaats gehad van $f 37.50$.

Hieronder volgt nog eens de verantwoording van het Comité van Actie, daar deze een kleine wijziging bleek te moeten ondergaan.

Staat van ontvangsten en uitgaven van het begin der actie, October 1910 tot en met 31 December 1911.

I n k o m s t e n .

1. Bijdragen van coöperaties	$f 909.98$
2. Bijdragen van een bestuurdersbond	100.—
3. Gestort door leden d. Partij als een-uur-loon	2541.—
4. Bijdragen van vakbonden en van vakvereenigingsleden, geteekend op lijsten	4419.92
5. Opbrengst platen	145.62
6. Bijdragen van partijgenooten en geestverwanten, niet geteekend op lijsten	3296.87
7. Diversen, als collecten, enz.	390.29 $\frac{1}{2}$
Totaal —————	$f 11804.68\frac{1}{2}$

U i t g a v e n .

1. Aan bureaunkosten	$f 1083.96\frac{1}{2}$
2. „ Comité, hieronder reis- en verblijfkosten van den secretaris en de overige leden van het Comité	949.31
3. Aan Perscommissie	284.10
4. „ salarissen en schrijfloonen	2008.13
5. „ meubilair en kosten voor installatie bureau	243.29
6. „ sprekers	1421.50
7. „ drukwerken	2504.99 $\frac{1}{2}$
8. „ kantoorbehoeften, w.o. duplicator	323.87
9. „ propaganda, hieronder begrepen bijdragen aan afdelingen, federaties en gewesten, voor het houden van meetings	2568.57 $\frac{1}{2}$
10. „ huur, kantoor, verwarming, verlichting enz.	467.95 $\frac{1}{2}$
Totaal —————	$f 11855.69$

De meerdere uitgaven ad $f 51.00\frac{1}{2}$ zijn als voorschot verstrekt uit de partijkas.

Het tekort op de actie bedroeg op 31 Dec. l.l. :

a. Voorschot partijkas	$f 51.00\frac{1}{2}$
b. Tekort exploitatie propagandageschriften	458.23
c. Nog te betalen aan drukwerken	1069.40

Totaal $f 1578.63\frac{1}{2}$

Amsterdam, 2 Maart 1912.

VAN KUIJKHOF.

VERSLAG DER VERRICHTINGEN VAN DE COMMISSIE VOOR SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

Gevolg gevende aan zijne belofte, op het kongres van 1911 afgelegd, besloot het Partijbestuur in den loop van dat jaar, tot de vorming van eene Commissie, wier bijzondere taak het zou zijn de schriftelijke propaganda, voor zoover zij geschiedt door middel van vlugschriften, brochures, boeken enz., in samenwerking met den Brochurenhandel, te verzorgen. Het benoemde tot leden dier Commissie J. W. Albarda, J. W. Matthijsen, Ed. Polak, J. J. de Roode en Th. v. d. Waerden.

Op den 2en September 1911 werd de commissie door den Partijvoorzitter met een korte rede ge-

installeerd. Direkt daarop haar eerste vergadering houdend, koos zij zich J. J. de Roode tot voorzitter en den ondergeteekende tot sekretaris.

Ofschoon dus sedert hare installatie nog geen jaar is verlopen, meent onze commissie toch verplicht te zijn, de Partij met een kort woord van hare verrichtingen kennis te geven.

Toen wij onze taak aanvaardden, bleek de grootste behoefte te bestaan aan dadelijke uitgave van geschriften over aktueele onderwerpen. Achtereenvolgens deden wij de volgende brochures verschijnen:

TITEL.	Naam v. d. schrijver.	Aantal oplagen.	Aantal ex.
1. De Zeeliedenstaking en haar gevolgen	Ed. Polak.	1	8.000
2. Jaarboekje 1912		1	8.000
3. Een daad voor den 10-urendag	J. H. Schaper.	1	2.500
4. De Duurte!	J. J. de Roode.	3	12.000
5. De Arbeidswet 1911	J. H. Schaper.	3	10.000
6. De Leugen Achterhaald!	J. H. Schaper.	4	13.000
7. Uit de leege zakken	W. H. Vliegen.	2	6.000
8. De nieuwe Militiewet	K. ter Laan.	1	3.000
9. Op tegen de Bescherming!	F. M. Wibaut.	1	3.000

In bewerking zijn nog een brochure over den kiesrechtstrijd en de vertaling van het tweede deel van Bebel's „Uit mijn leven.“

Voorts zijn wij bezig met de voorbereiding van een plan voor geregelde uitgave van zeer goedkoope vlugschriften over belangrijke gebeurtenissen, die door de afdelingen gratis dienen te worden verspreid. Zij zullen er spoedig meer van hooren.

Het is, zooals zich denken laat, allerminst onze bedoeling, het daarbij te laten. Op ons werkprogramma staan nog tal van onderwerpen, zoowel van aktueelen als meer theoretischen aard. Gaarne hadden wij vooral aan dat laatste deel van onze taak méér gedaan dan het geval is, omdat wij overtuigd zijn van de noodzakelijkheid om de arbeiders, die in deze vruchtbare tijden tot ons

komen, door principieele voorlichting de gelegenheid te geven, zich tot goede sociaaldemokraten te vormen.

Tweeërlei omstandigheid stond ons daarbij echter in den weg. Ten eerste moest met het uitgeven van een program-brochure worden gewacht tot het a. s. congres het nieuwe program zou hebben vastgesteld. Ten tweede was de commercieele toestand van den Brochurenhandel bij den overgang naar den nieuwen beheerder niet van dien aard, dat met den door ons gewenschten spoed kon worden opgetreden. Nu zoowel het een als het ander spoedig in orde zal zijn, kan ook onzerzijds sneller en veelzijdiger gewerkt worden dan tot nu toe mogelijk was.

Wij rekenen daarbij op de hulp en medewerking van de penvoerders onzer partij.

Voor de Commissie:

ED. POLAK, Secretaris.

JAARVERSLAG VAN DE SOC.-DEM. STUDIECLUB.

Het aantal leden, ruim 100, bleef dit jaar stationair. Er hadden 9 bestuursvergaderingen, 1 jaarvergadering en 1 ledenvergadering plaats.

Het Bestuur onderging door het bedanken van 2 bestuursleden, eenige verandering, en is nu als volgt samengesteld: Th. v. d. Waerden, voorzitter; H. Ankersmit, 1e secr.; H. J. Wegerif, 2e secr.; P. Voogd, penningm.; B. A. Eldering, bibliothecaris; W. A. Bongers, W. Wegerif—Wegerif, J. G. Keesing, N. W. Posthumus, bestuursleden.

Een dertig aanvragen kwamen in 1911 binnen, terwijl bij het uitbrengen van het vorig verslag nog 5 onderwerpen in behandeling waren. Op 2 onderwerpen na zijn de aanvragen thans allen voltooid. Nieuwe aanvragen kwamen in van Kamerleden, Redactie van „Het Volk”, afdelingen der Partij, Gemeenteraadsleden, Vakverenigingen, Bestuurdersbonden, enz.

De volgende onderwerpen zijn dit jaar o.a. behandeld: Een overzicht van het materiaal, in Engeland bijeengebracht vóór en tegen vrijhandel. Materiaal en uitspraken, gepubliceerd in Nederland vóór en tegen beschermende wetten. Juiste lezing en toepassing van een buitenlandsche wet. Materiaal inzake „duurte-toeslag”, aan gemeente- en rijksambtenaren in het buitenland. Berekening van een sociale verzekering. Verhouding van arbeiderscoöperatie tot Socialistische Partij en Vakbeweging in verschillende landen. Materiaal inzake ziekteverzekering bij vakbonden. Gegevens omtrent crèches, melkkeukens, kinderbewaarplaatsen in Nederland. Het verzamelen en verwerken van arbeidersbudgets, loopende over een jaar.

Hierover zal binnenkort een uitgave der Studieclub verschijnen.

Verder betroffen de aanvragen gegevens over loonen van categorieën arbeiders in andere landen, rechtspositie van categorieën ambtenaren in het buitenland, statistieken over toestanden in de arbeidende klasse, gegevens over bepaalde onderwerpen en wetten, over gevoerde actie vóór en tegen wetsontwerpen; eenig materiaal inzake ziekteverzekering, kinderarbeid, litteratuuropgave, enz.

De bibliotheek werd verrijkt met eenige tijdschriften, rapporten en boeken, terwijl andere tijdschriften gecompleteerd werden. Op een enkel nummer na is de Studieclub nu in het bezit van het vroegere orgaan der Partij: „De Sociaal-democraat”. De Congresverslagen der Partij zijn nu ook volledig in de bibliotheek. Van alle partij- en vakbladen, zijn steeds

de 2 laatste jaargangen aanwezig. „Het Volk”, „De Handelingen”, „De Vakbeweging”, „De Gemeente” enz. worden, evenals de officiële buitenlandsche tijdschriften der Studieclub, geregeld gecompleteerd.

Naast de registratie van „Het Volk”, wordt die van eenige voor de arbeidersbeweging belangrijke tijdschriften bijgehouden. Aan het P. B. werd de naamcatalogus van de door de Studieclub geregistreerde bibliotheek „Tak” gezonden. De Studieclub verzocht het P. B. onze taak, ten opzichte van deze Bibliotheek, hierbij als afgelopen te beschouwen.

Voor de Studieclub:
H. ANKERSMIT. Secr.

Financieel verslag van den penningmeester der Sociaal-Democratische Studieclub.

30 Januari 1911 tot 20 Januari 1912.

De ontvangsten in het afgelopen jaar bedragen gezamenlijk f 439.92, te weten:

Kassaldo op 30 Januari 1911 . . .	f 152.12
Partijsubsidie	„ 100.—
Contributies afd. en fed.	„ 125.55
Bijdragen van personen	„ 62.25

Totaal . . . f 439.92

De uitgaven in het afgelopen jaar bedroegen gezamenlijk f 336.56, te weten:

Voor aangeschaft lectuur, periodieken en abonnementen	f 93.37
Verhuiskosten	„ 77.06
Uitgaven ten behoeve der bibliotheek-Tak	„ 55.62
Schrijf- en bureaubehoeften	„ 43.50
Schoonmaak- en onderhoudskosten	„ 30.30
Uitgaven ten behoeve van het onderzoek betreffende de arbeidersbudgets	„ 18.57
Uitgaven ten behoeve van het Volkregister	„ 3.45
Advertentiekosten	„ 4.20
Zaalhuur Jaarvergadering	„ 2.70
Abusievelijk betaalde contributie gerestitueerd	„ 1.05
Diversen (loonen, fooien, verzekeringspremie enz.)	„ 6.74

Totaal . . . f 336.56

Ontvangsten	f 439.92
Uitgaven	„ 336.56

Kassaldo (20 Jan. 1912) f 103.36

VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN DER SOSIAAL-DEMOKRATISE KAMERFRAKSIE OVER HET JAAR 1911.

De strijd om 't Algemeen Kiesrecht.

Des daags na de schitterend geslaagde kiesrechtmeeting en de aanbieding van het Volkspetitionnement met de 318.000 handtekeningen stelde de fraksie voor, dat de Kamer zich tot de Regering zou wenden ter zake van het kiesrecht. Dit voorstel werd door de meerderheid afgewezen, zelfs voordat deze van de juiste inhoud en toelichting kennis genomen had. Op de Rode Dinsdag volgde de Zwarte Woensdag (20 September); de meerderheid (uitgezonderd de voorzitter) toonde zich één bende van dompers onder leiding van de heer Lohman.

De volgende dag vroeg Troelstra het woord tot aflegging van een verklaring over de houding, door ons aan te nemen:

„Op de voorgrond sta, dat elk vijandelijk of storend optreden onzerzijds zal eindigen, zodra wij de verzekering mogen ontvangen, zij het ook van een voldoende deel der rechterzijde, dat een voorstel als het tans buiten behandeling gestelde, zij het ook in enigszins gewijzigde vorm nogmaals door ons ingediend, op ernstige en degelijke behandeling door de Kamer zal kunnen rekenen.

Zolang eene dergelijke mededeling ons in deze Kamer niet wordt gedaan, zal, voorlopig tot een nader te bepalen tijdstip, door ons en bij de behandeling der begroting, en bij die van wetsontwerpen, welke niet, als bijv. de Bakkerswet en dergelijke door ons aanvaarde sociale wetten op onzes inziens goede wijze in noden der arbeiders voorzien, gebruik worden gemaakt van al die middelen van verweer, welke het Reglement van Orde ter beschikking stelt van minderheden, die door de meerderheid worden onderdrukt.”

Maar de voorzitter liet hem niet aan het woord; de poging, om obstructie te voorkomen, mislukte; — de obstructie begon. Schaper verzette zich in een geestige, maar... lange redevoering tegen het voorstel, om een aantal wetsontwerpen in de afdelingen te behandelen. De heren voelden voor 't eerst de last van hun eigen schandaad.

Onmiddellik na Schaper was Ter Laan aan het woord over de voorgestelde jaarwedden van officieren met een rede, die voortgezet werd in de avondvergadering, totdat het laat genoeg was geworden voor een eerste proeve.

Het was niet eens nodig, de Kamer te laten stemmen over al de voorstellen van orde; met een paar proefstemmingen besloot Hugenholtz deze zitting. De volgende weken zou de Kamer toch in de afdelingen vergaderen en in die tijd gelegenheid hebben, om in te zien, dat de schandaad weer goed gemaakt moest worden.

Op 11 Oktober kwam de Kamer weer in openbare zitting bijeen en verklaarde de heer Nolens namens geheel de rechterzijde, dat aan ons de gelegenheid zou worden gegeven, om vóór de Indise begroting ons kiesrechtvoorstel te behandelen. Daarmee stelden wij ons tevreden

en onmiddellik daarop werd het volgende voorstel ingediend:

„De ondergetekenden hebben de eer, ingevolge art. 96 van het Reglement van Orde, voor te stellen, een adres te ontwerpen aan de Koningin, waarin wordt aangedrongen op indiening van voorstellen tot grondwetsherziening door de Regering in de loop dezer legislatieve periode, wegens de urgentie van het kiesrechtvraagstuk.”

* * *

Dit komt aan de orde op 14 November. Troelstra wenst, dat de partijen in de Kamer zich over het kiesrecht uitspreken. Hij wijst op de hoge ernst van onze kiesrechtbeweging.

De arbeiders hebben steeds meer belang bij de wetgeving; zij worden er buiten gehouden. Naast hun beweging staat die der vrouwen. Beiden gevoelen meer en meer, dat het A. K. nodig is voor de sociale verheffing hunner klasse. Daarom is de leuze: „eerst sociale wetgeving en dan de kiesrechtuitbreiding” onjuist. De beweging der arbeidende klasse is het grootste stuk kultuur van onze tijd, zoals in tal van andere landen reeds begrepen is.

Spreker vergelijkt onze kiesrechtbeweging met de schoolwetbeweging van 1878, die het gevolg was van godsdienstige opwinding, met politieke bedoeling uitgebuit. Hij wijst er op, hoe vele kerkelijke arbeiders nu gaarna zouden getekend hebben, als 't hun niet was verboden. En desondanks zulk een verheugende groei, die zich zo nodig uiten zal als een massastaking voor 't kiesrecht!

Nu gaat spreker na, op hoe jammerlijke wijze in Nederland het kiesrecht verknood is, zodat b.v. de grote steden naar verhouding veel minder invloed hebben dan het platteland.

Vervolgens behandelt hij de houding, door de andere partijen tegen 't A. K. aangenomen, 't blanko-artikel der vrijzinnigen en hun verder gescharrel, b.v. met het vrouwenkiesrecht; de onwil der kerkelijken, ook blijkende uit de Staatskommissie van deze Regering.

Dan komt de herinnering aan de grondwetsherziening van 1887, die ook een erkenning was van de groeiende macht van het volk, gelijk er ook nu weer een nieuwe macht is opgestaan, die erkenning eist.

Schaper verdedigt (15 Nov.) het voorstel tot grondwetsherziening, zoals het door onze fraksie werd aangekondigd in 1902 vóór dat der V. D. en werd ingediend in 1903. Verder toont hij aan, hoe in 1878 de kerkelijke arbeiders werden opgezweept; men maakte hun wijs, dat het ging „vóór of tegen de bijbel”! Gehele lijsten van namen waren bovendien vals, terwijl nu door ons met de uiterste zorg gewaakt is voor de zuiverheid der handtekeningen.

In zijn repliek op 16 November wees Troelstra er op, dat de leden der rechterzijde zich niet hebben uitgelaten over 't A. K. Vooral de rede van dr. Kuyper toonde de treurige aftakeling der A. R. partij. In 1879 stelde Keuche-

nius voor, de schoolwet niet in te voeren, vóór 't kiesrecht herzien was. Toen stemde zelfs de heer Lohman voor die motie!

Ook de rede van de heer Borgesius was vaag; met de heer Limburg deed hij een motie aan de hand vóór 't A. K., maar zo, dat de konservatieven er vóór kunnen stemmen. Het is ons niet te doen om het woord „Algemeen Kiesrecht”, maar om de democratie, en de motie zal de democratie niet bevorderen, doch wel uitloopen op een vrijzinnige concentratie bij de stembus van 1913. Hier zijn echter geen partijbelangen aan de orde; het is hier de zaak van het volk in zijn geheel, de zaak der democratie.

Troelstra ziet meer heil in de samenwerking van rechtse en linkse democraten dan in de vrijzinnige concentratie. Hij vraagt aan de heer Borgesius, dat deze nader zal omschrijven, wat hij met A. K. bedoelt. Er staat in zijn motie niets over de Eerste Kamer, niets over vrouwenkiesrecht. Wij zullen er graag vóór stemmen, als er het direkte, enkelvoudige, algemene kiesrecht in komt voor de meerderjarige mannen en vrouwen, zonder dat daar een sterkere Eerste Kamer tegenover komt te staan. Als de heer Borgesius dat niet doet, mist zijn motie elke betekenis.

De gevraagde wijziging werd niet aangebracht. Ook nu stemden wij voor zijn beginselverklaring, luidende:

„De Kamer is van oordeel, dat invoering van Algemeen Kiesrecht en evenredige vertegenwoordiging wenselijk, maar zonder voorafgaande grondwetsherziening onmogelijk is.”

Deze werd verworpen met 42 tegen 37 stemmen.

Maar niemand uit de burgerlike partijen stemde vóór ons voorstel ten gunste van het onvervalste algemene kiesrecht. Het debat deed aldus een scherp licht vallen op de houding der verschillende groepen in de Kamer.

* * *

Troelstra vond overvloedige gelegenheid bij de Algemene Beschouwingen der Staatsbegroting, om te laten zien, wat er terecht komt van 's Lands zaken bij het tegenwoordige, beperkte en oneerlike kiesrecht. Nu gaat het militarisme voorop, terwijl de sociale wetgeving zeer langzaam achteraan sukkelt.

Talma had bijna 2½ jaar nodig, vóór hij zijn Ziektewet kon indienen, terwijl er 2 ontwerpen klaar lagen; de Invaliditeitswet kwam nog later. Maar de Militiewet werd er doorgejaagd; als de Regering gewild had, was de Bakkerswet er óók geweest. Dat dit alles zo is, ligt aan de onbeholpenheid van minister Talma in de eerste plaats en verder aan het konservatisme van de „kristelike” meerderheid der Kamer, dat voor 't volk bedekt wordt gehouden door leugeneetings als die der R.-K. te Utrecht. Spr. nodig de R.-K. Kamerleden uit tot een openbaar debat over hetzelfde onderwerp als daar werd behandeld; (5 Des.) (Op deze uitnodiging kwam geen antwoord!)

Troelstra behandelde daarna de Rode Dinsdag en de poging der bourgeoisie, om de leuze: „Vóór het algemeen kiesrecht!” om te zetten in: „Leve de koningin”. Hij wijst er op, hoe vooral de kerkeliken de koningin trachten te trekken in de politieke strijd, en hij geselt de bekrompen opvatting van minister Heemskerk, die weigerde de deputatie te ontvangen, welke

hem de honderdduizenden handteekeningen bracht. — Uit deze houding bleek, hoezeer hij zich als de handhaver van 't kapitalistische stelsel voelt, vijandig tegenover de arbeiders, onwillig of onmachtig tot hervormingen, gelijk het allerduidelikt uitkomt in het uitblijven van een daad voor de ouden van dagen

* * *

Het betoog van de voorzitter onzer fraksie vindt zijn bevestiging in de talrijke feiten, ook weer in dit jaarverslag meegedeeld. Tegenover de onwil tot hervormingen van Regering en meerderheid plaatste de S. D. Kamergroep haar reeks van initiatief-voorstellen: eerst dat tot Grondwetsherziening, om te komen tot algemeen, onvervalstkiesrecht; daarna de Arbeidswet met de 10-urendag; vervolgens de Leerplichtwet, in 1912 gevolgd door het voorstel-Helsdingen inzake de huur van landerijen; ten slotte het voorstel-Troelstra, om onverwijld over te gaan tot invoering van het ouderdomspensioen.

De vertegenwoordigers der bezittende klasse denken aan andere dingen; zij buiten hun machtspositie uit; verdelen de baantjes hier en in Indië, versterken het militarisme, te water en te land en in de koloniën, en belonen met milde hand de trouwe verdedigers van 't kapitalisties geweld, de heren officieren.

Ouderdoms- en Invaliditeitsverzekering.

Ingediend werd een groot ontwerp van wet op de verzekering voor ouden van dagen en invaliden, dat bovendien nog onleesbaar is.

Schaper verzette zich tegen de overijde behandeling in de afdelingen op 21 September, maar alle burgerlike leden stemden voor.

* * *

Aan het slot van zijn Algemene Beschouwingen over de Staatsbegroting (5 Des.), stelde Troelstra namens de fraksie voor, om eindelijk te komen tot een daad voor de arme ouden. Hij diende daartoe de volgende motie in:

„De Kamer, overwegende dat het gewenst is, de pensionering der personen, bedoeld in art. 357 van het ontwerp ter verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom, onafhankelijk te maken van eventuele vertraging in de totstandkoming der sociale verzekeringswetten,

„verzoekt de Regering; zoo spoedig mogelijk een eenvoudig wetsontwerp in te dienen, waarbij, met gebruikmaking van de postkantoren of van andere bestaande administratieve lichamen, de regeling, in bovengenoemd artikel voorgesteld, wordt ingevoerd om te werken, totdat de wet, regelende de materie in haar geheel, in werking is getreden.”

Spreker stelde daarbij voor, deze motie te behandelen bij de begroting van minister Talma; het is een stuk uit het voorstel-Talma zelf, dat in zijn geheel nog jaren op zich zal laten wachten. Dit voorstel, afzonderlijk voor de ouden van dagen er uitgelicht, kan in enkele maanden geheel gereed zijn. De personen, in art. 357 van Talma's wet bedoeld, zijn de 70-jarigen, die dan f2.— per week aan pensioen zouden hebben, zonder premiebetaling.

De Kamer evenwel stelde de behandeling uit met 49—7 stemmen; (de S. D., Teenstra, De Klerk, Verhey).

Ziekteverzekering.

Niet het voorstel der Ziekteverzekering zelf kwam in behandeling, maar een 3-tal „vraagpunten” over de hoofdinhoud der wet, die vooraf werden beantwoord; (20 Juni.)

I. Is het wenselijk, de Ziekteverzekering te beperken tot de uitkering van ziekgeld met uitsluiting van geneeskundige hulp?

Duys houdt een krachtig pleidooi voor beide uitkeringen tezamen, waarbij hij aantoonde dat de minister met zijn stelsel helemaal alleen staat, gelijk door Schaper, lid der Commissie van Voorbereiding, later tegenover de heer Van Vliet wordt bevestigd. Tegenover de heer Patijn kwamen Duys en Schaper op voor de Duitse arbeiders, van wie de liberale spreker beweerde, dat zij de dokters niet goed behandelde.

Troelstra deelt mee, dat de heer Patijn zijn wijsheid over de Duitse arbeiders put uit een boek van 't „Rijksleugenverbond” tegen de S.-D.! Verder betoogt hij, dat de Duitse S.-D. steeds ijverden en stemden vóór verbetering der sociale verzekering, terwijl zij dan ook steeds het Centrum tegen zich hadden.

In zijn repliek beantwoordt Duys uitvoerig en gedocumenteerd de bezwaren van de heren Tydeman, Lohman, Passtoors en Talma; hij toont aan, dat zonder de geneeskundige behandeling de wet haar sociale betekenis geheel verliest, — en dat de belangen der arbeiders worden geofferd aan de coalitie-politiek. Dit bleek op 27 Juni, toen het eerste vraagpunt met 51—37 stemmen (rechts tegen links) werd aangenomen in Talma's zin.

II. Is het wenselijk, de Ziekteverzekering uitsluitend te doen plaats hebben bij van Overheidswege instellingen organen? (27 Juni.)

Duys beantwoordt de vraag bevestigend, met bestuur van de kassen door de belanghebbenden; bij de Ziekteverzekering moet men niet in de fout vervallen van de risico-overdracht, gelijk bij de Ongevallenwet. In 't Buitenland hebben de Overheidskassen glansrijk het pleit gewonnen; wie dat weten, mogen niet spekuleren op de kortzichtigheid van nog maar al te veel arbeiders. Bovendien is de Staatsverzekering goedkoper dan de particuliere, gelijk spreker met de sifers bewijst uit den vreemde en uit ons eigen land. — Hij waarschuwt zeer voor versplintering der kassen en bepleit éénheid in 't gehele stelsel van de sociale verzekering.

Bij het stelsel van patroonsfondsen is de fabrikant geheel de baas. Als men eenmaal die kleine kassen toelaat, is de gehele ziekteverzekering voor jaren bedorven.

De minister verdedigde eveneens krachtig de eenheidskas der overheid, maar in dezelfde redevoering ging hij over stag en liet hij de particuliere kassen toch toe, (28 Juni), in een nieuw plan, waarbij tegelijk de betekenis van de Raden van Arbeid zich wijzigde en het derde vraagpunt verviel. Duys en Schaper onderwierpen dat nieuwe plan en de houding van de heer Talma aan felle kritiek; (29 Juni). Bij stemming bleek, dat de minister gedraaid was in de richting der meerderheid; slechts 13 leden verklaarden zich voor ziekenkassen, uitsluitend van overheidswege, n.l. de S.-D., de V.-D. en 2 leden van rechts.

Het antwoord op beide vraagpunten werd door de Kamer zo gegeven, dat er van een

goede ziekteverzekering in de eerste jaren niets terecht komt.

Arbeidswetgeving.

Aan de orde was de **Bakkerswet**, maar deze werd opnieuw naar de Afdelingen verwezen, ondanks het verzet van Schaper; (8 Maart). — Zijn voorspelling kwam uit: in 1911 is de Kamer er niet op teruggekomen.

Op 30 Juni stelde de heer Van Karneboek voor, de Bakkerswet te behandelen in plaats van de Tariefwet; dit werd verworpen met 48—19 stemmen. Een voorstel-Brummelkamp, om na de Tariefwet in Juli nog de Bakkerswet af te doen, kreeg maar 11 stemmen.

Opnieuw was de zaak aan de orde op 11 Oktober, toen Schaper voorstelde de Militiewet te laten rusten, om de 20.000 bakkers te helpen. Maar dit werd verworpen met 63—18 stemmen. Nu liet ook de heer Brummelkamp de bakkers in de steek, gelijk met hem de bakker Elhorst en geheel de Rechterzijde met nog een 12-tal van de aanwezige liberalen.

* * *

Meer sukses behaalde de Fraksie bij de **Arbeidswet**, al moest Schaper het bittere verwijt tot minister Talma en tot de meerderheid richten, dat de 10-urendag voor volwassen mannen niet in de wet is opgenomen. Het zou voor de minister een kwestie van durven en willen geweest zijn, maar hij vertrouwt de Kamermeerderheid niet, die opkomt voor de werkgevers, welke steeds rijker worden en zich toch nog tegen dit slappe ontwerp verzetten; (16 Maart.)

De minister nam het s.-d. amendement over, om de veenderij onder de wet te brengen; (17 Maart), maar verder was hij niet te brengen, terwijl de 10-urendag door Mr. Aalberse werd verraden en de heer Van Vliet door dik en dun Talma's steun was. Schaper toonde aan, dat de groot-industriëlen de laatste jaren schatten hebben verdiend; en toch verzetten ze zich tegen de tienurendag, zodat wij verder van huis zijn dan ooit. Troelstra vulde het betoog aan, door te wijzen op de houding der Liberalen, die evenzeer aan de arbeiders bij hun strijd om de organisatie niet de geringste steun bieden.

Bij de artikelen verdedigde Duys het amendement, om de leeftijdsgrens van de „jeugdige personen” van 13-17 jaar te brengen op 14-18; het wordt verworpen met 42-30 stemmen; (21 Maart).

Ter Laan bepleitte verhoging van de leeftijdsgrens voor kinderen van 13 tot 14 jaar, waardoor feitelijk de leerplicht tevens tot 14 jaar zou worden uitgebreid. Ook dit voorstel werd verworpen; 32 stemmen tegen, 20 vóór.

Op 22 Maart verdedigde Schaper zijn amendement, dat ook ongehuwde vrouwen, die een huishouden te verzorgen hebben, 's Zaterdagmiddags geen arbeid mogen verrichten, terwijl dan het arbeidsverbod voor alle vrouwen moet ingaan 's Zaterdag om 1 uur. ('t Eerste deel werd op 23 Maart door de minister overgenomen; het tweede door de Kamer aangenomen met 41-28 stemmen.) Bovendien wilde hij de bevoegdheid van de minister beperken, om uitzonderingen toe te staan.

Vliegen kwam op tegen elke arbeid van jongens van 15 en 16 jaar in een glasblazerij, tussen 7 uur 's avonds en 6 uur 's morgens, welke nacht arbeid door de minister verdedigd was

met het smoesje van „vakopleiding”! (Aangenomen met 38-31 stemmen.)

In de vijfde plaats belaste Helsdingen zich met de verdediging van 't verbod aan vrouwen, om 's nachts haring te speten. (Verworpen met 53-16 stemmen.)

Schaper verdedigde daarna de bepaling, dat tussen elke 2 vergunningen voor overwerk 8 dagen moeten verlopen in plaats van 5.

Verder bestreed hij het amendement-Aalberse tot verbod van fabrieksarbeid voor de gehuwde vrouw, dat ook door Vliegen werd aangetast, (23 Maart), omdat de huisarbeid daardoor ontzettend zou toenemen, zodat ook nog de kinderen ongelukkig worden.

Ten slotte waren er nog een aantal amendementen, door Schaper verdedigd. 1e. Om de werkdag van 10½ uur niet toe te staan. (Verworpen met 41-29 stemmen.) 2e. Om de minister de bevoegdheid te geven, alle beschermde personen in een bedrijf te doen eindigen op Zaterdag om één uur. (Aangenomen met 36-33 stemmen.) 3e. Om het hoogste aantal uren per week (met overwerk) te stellen op 63 en 't aantal overwerkdagen te beperken tot 30 per jaar. (Verworpen met 57-12 stemmen.) 4e. Om de minimum-rusttijd voor vrouwen en jeugdige personen te stellen op 1½ in plaats van 1 uur. (Ingetrokken.)

Uit de behaalde overwinningen bleek, dat zelfs de z e Kamer verder wenst te gaan dan de minister van Arbeid, de heer Talma. Als deze gedurfd had, het bleek nu duidelijk, dan had hij de 10-urendag in de wet kunnen schrijven. Nu gaf hij zelf aanleiding, dat steeds een aantal leden van rechts zowel als van links, zeer matige en zeer gerechtvaardigde eisen afwezen en dat het geheel, onder zijn leiding en nog gedeeltelijk sterk tegen zijn zin tot stand gekomen, armzalig prutswerk blijft, waartegen nog in 't zelfde jaar een nieuw S.-D. wetsvoorstel moest worden ingediend.

Bij de verdere behandeling der wet verdedigden Helsdingen en Schaper het voorstel, om aan vrouwen 8 weken vóór en na de bevalling de fabrieksarbeid te verbieden. Het werd met 40-30 stemmen verworpen; (24 Maart).

Troelstra bepleitte tegen de minister, dat de patroon de gehele verantwoordelijkheid voor de naleving der Arbeidswet moet blijven dragen; politie en justitie zijn nu al zo slap; dat behoeft niet nog erger te worden. Ook dit amendement werd verworpen; 40 tegen 25 stemmen.

Schaper verdedigde daarop het amendement, om de werkgever bij 2 maal herhaalde overtreding binnen 4 jaar te straffen met hechtenis.

Ter Laan kwam er vruchteloos tegen op, dat kinderen van 12 jaar ook voortaan nog fabrieksarbeid mogen verrichten, als ze niet meer leerplichtig zijn.

Ten slotte werd de bepaling overgenomen, dat de wet ook van toepassing is op de militaire werkplaatsen.

* * *

Op 22 Mei begon de behandeling der Steenhouwerswet, door Helsdingen met ingenomenheid begroet, ook al wilde hij verder gaan dan de minister. Zo wilde hij schadeloosstelling voor die arbeiders, die door 't bedrijf ongelukkig zijn geworden, en verdedigde hij met kracht de achturedag voor dit ongezonde vak. Spreker deed uitkomen, hoe ook hier weer, evenals bij de Arbeidswet en vooral de Bakkerswet, de conservatieve elementen van rechts en van links

tezamen optrekken tegen het weinige, wat de heer Talma voorstelde.

Bij de amendementen stelde hij voor, om zagen, polijsten en slijpen ook onder de wet te brengen. Dit denkbeeld wordt gewijzigd overgenomen door de minister; (24 Mei). Verder verdedigde hij de bepaling, dat een afgekeurde geen steenhoudersarbeid meer mag verrichten; zijn eigen voorstel, dat men eerst met 16 jaar mag beginnen; — zijn ander amendement, waarbij schadelijk gereedschap wordt verboden, en het verbod van zandsteen (30 Mei). Het eerste werd verworpen met 58 tegen 9 stemmen; het tweede gewijzigd door Talma overgenomen; het derde verwierf alleen de S. D. stemmen (31 Mei).

Nu kwamen de voorstellen over de arbeidsduur: 1o. om voor volwassenen in 3 jaar te komen tot de 8-urendag (verworpen met 50 tegen 9 stemmen); 2o. om in 3 jaar te komen tot de werkdag van 6 uren voor jeugdige steenhouders, welk amendement naar de kelder ging met 45 tegen 15 stemmen (1 Juni).

Terwijl aldus de amendementen van betekenis voor de arbeiders werden verworpen, hielden een aantal rechtsgeleerden in de Kamer zich bezig met zoveel juridische haarkloverij, dat ze door Schaper op de hak genomen werden.

* * *

Bij de heropening der Kamer in September diende Schaper namens de fraksie zijn ontwerp van een geheel nieuwe Arbeidswet in, gelijk hij die had aangekondigd bij de behandeling van de Arbeidswet-Talma. Opgenomen is het voorstel van de 10-urendag, met geleidelijke overgang naar de 8-urige werkdag.

De Duurte.

Helsdingen lichtte op 8 Juni de volgende motie toe:

„De Kamer, overwegende dat de stijging der prijzen van de eerste levensbehoefte t i j d e l i k e voorziening nodig maakt, om de salarissen der lager bezoldigde ambtenaren daarmede in overeenstemming te brengen, verzoekt de Regering daaromtrent een onderzoek te willen instellen en de resultaten daarvan met eventuele voorstellen aan de Kamer te willen overleggen.”

Naast de talrijke bewijzen uit het binnenland van de voorsteller der motie legde Duijs een stapel gegevens uit het buitenland. Na het debat wordt het woord t i j d e l i k e uit het voorstel gelicht door Helsdingen.

De motie verwierf slechts 8 stemmen; alle leden van rechts, behalve de heer De Vlucht, stemden tegen; verder een aantal liberalen en de drie aanwezige V. D.

* * *

Bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting (5 Des.) kwam Troelstra op dit onderwerp terug en brandmerkte hij de houding der Regering als geheel onvoldoende, al had de motie-Helsdingen een voorstel uitgelokt, om aan de ambtenaren met minder dan f 1000 een bijslag te geven van f 20 voor eens.

Dit voorstel kwam op 21 Des. aan de orde. Helsdingen beschouwde het als de erkenning van regeringswege, dat de lonen der lagere ambtenaren over 't algemeen onvoldoende zijn. Hij verdedigde het voorstel, dat met 55 tegen

29 stemmen aangenomen werd, doch later door de Eerste Kamer naar de prullemand werd verwezen.

Oorlog.

Het jaar 1911 is het jaar van de Militiewet, die er doorgejakkerd werd met ongekeerde spoed. Nauweliks was de heer Colijn minister, of zijn ontwerp verscheen. Overhaast moest het in de afdelingen behandeld worden, welk besluit genomen werd door alle burgerlike partijen zonder enige uitzondering (8 Maart). Opnieuw zou het met nog groter overhaasting in openbare behandeling komen ondanks ons heftig verzet (8 Juni), maar men begreep op tijd, dat er zo ver in de zomer geen 51 leden bij elkaar te houden zijn; zelfs niet voor de Militiewet. De behandeling werd verdaagd tot 17 Oktober.

Onderwijl kwamen de voorstellen tot aanzienlike verbetering der officierswedden, die zodra mogelijk naar de afdelingen gingen. Hierbij stonden de S. D. opnieuw in hun verzet alleen; (21 September).

De Militiewet werd er doorgejaagd met geweld, door vroeger te beginnen, later te eindigen, met avond- en nachtvergaderingen en vooral doordien de rechterzijde zo goed als geen deel nam aan 't debat en alle verzet had opgegeven: men wilde en zou gereed! Verschillende malen stemden een aantal liberalen en V. D. vóór deze overhaaste behandeling.

Bij de algemene beschouwingen wees Ter Laan op de grenzenloze geldverspilling, die 't land niets weerbaarder zal maken dan het nu is. Hij betoogde, dat ook de liberalen steeds aan die geldvermorsing meedoen, gelijk oleek bij de Legerwet van 1901, toen ook de geraamde tonnen miljoenen geworden zijn.

Ten slotte stelt hij de volgende motie voor: „De Kamer, overwegende, dat de geldelijke lasten, voortvloeiende uit de aanneming der wijzigingen in de Militiewet, zeer belangrijk zullen zijn,

en dat tengevolge der inrichting van ons belastingstelsel en der desbetreffende plannen der Regering deze lasten voornamelijk zullen drukken op de arbeidende klasse en de middenstand, die toch reeds zwaar belast zijn, acht het wenselijk, dat bedoelde nieuwe uitgaven door middel van een nieuw in te stellen speciale belasting worden omgeslagen over hen, die een inkomen genieten van ten minste /3000 en verder naarmate van de draagkracht der aangeslagenen.”

Troelstra tekende het militarisme als een instrument van klasseheerschappij; daarvoor is het staande leger nodig met zijn blijvend gedeelte! Spreker herinnert aan het Legerwet-schandaal van 1901.

Ter Laan beantwoordt bij de replieken de verschillende sprekers en verdedigt zijn motie over de weerbelasting, die verworpen wordt met 70 tegen 5 stemmen; (24 Oktober).

Bij de artikelen verdedigt Ter Laan eerst het s.-d. amendement, om de sterkte der lichte niet uit te breiden tot 23000 man, maar te houden op 17500; (verworpen met 60-25 stemmen; onder de tegenstemmers waren 8 liberalen.)

2e. Het voorstel, om die 23000 niet nog eens te verhogen met de pl.m. 1000—1500 nakomers uit een vroegere lichte. Verworpen met 79-6 stemmen.

3e. Hugenholtz verdedigt het voorstel, om het aantal zeemiliciens niet op 1000 te brengen, maar te houden op 600. Overgenomen.

4e. Helsdingen komt op tegen de instelling der militaire werkers. Troelstra valt hem bij. Het amendement wordt verworpen met 56-29 stemmen, zodat de militaire werkers, omgedoopt in „administratie-troepen”, hun intrede deden in 't leger op kommando van de minister, met goedvinden der gehele rechterzijde en 3 vrijzinnigen.

5e. Ter Laan verdedigt het amendement, om de diensttijd der bereden korpsen niet op 8, maar op 6 jaar te stellen. Het wordt verworpen met 58-6 stemmen.

6e. Duys en Ter Laan bestrijden de vrijstelling der geesteliken en kloosterbroeders, studenten in de godgeleerdheid, proefbroeders enz., te zamen tot een bedrag van 1300-1400 man per jaar. Verworpen met 67-14 stemmen; (de S.-D.; 1 V.-D. en 6 vrijzinnigen).

7e. Ook het amendement, om alans de geesteliken in opleiding, dus de studenten en de proefbroeders, dienstplichtig te maken, wordt verworpen; (66 tegen, 15 voor).

8e. Ter Laan pleit vruchteloos voor het behoud der vergoedingen voor de huisgezinnen der militieplichtigen, nu de Regering degenen vrijstellen wil, die voor een enigszins hoge vergoeding in aanmerking komen en aan al de anderen niets wil geven, behalve in het uitzonderingsgeval, dat zij reeds geruime tijd ingelijfd en geoefend zijn, bijv. bij herhalings-oefeningen.

9e. Schaper verzet zich tegen de vrijstelling van jongelui, die studeren voor de Staatsdienst in Indië of zelfs voor enig ander beroep.

10e. Ter Laan stelt een artikel voor, waarbij degenen, die persoonlijk onmisbaar zijn voor 't onderhoud van hun gezin of voor personen, in wier levensonderhoud zij voorzagen, als kostwinner worden beschouwd. — Daarnaast blijft dan het stelsel van vergoeding bestaan; zoals de Regering het voorstelt, heeft men niet de minste zekerheid, wie moeten dienen en wie niet, en de vergoeding gaat daarbij zo goed als geheel uit de wet.

Het voorstel wordt nader door Troelstra verdedigd, doch verworpen met 54-20 stemmen; het Regeringsvoorstel, waarbij in uitzicht is gesteld, dat 5100 kostwinners worden vrijgelaten en de vergoeding verdwijnt, wordt met 66 tegen de 4 s.-d. stemmen aangenomen.

11e. Daarop stelt Troelstra voor, dat een dienstplichtige, die geen kostwinner, doch zodanig persoonlijk onmisbaar is, dat zijn aanwezigheid dringend noodzakelijk is, kan worden vrijgesteld. Aangenomen.

12e. Ter Laan en Helsdingen komen op voor een eerlike en door de bevolking vertrouwde keuring. De eerste verzet zich tegen het overwicht van de hoofdofficier in de keuringsraad en tegen het gebrek aan rechtszekerheid van de lotelingen. De gehele zaak is zo overhaast in orde gebracht, dat zelfs de keuring zeer slecht is voorbereid.

13. Ter Laan stelt voor, overal van Rijkswege gymnastiek-kursussen op te richten voor kosteloze opleiding tot het examen van voorgeoefenden, om aldus tot korter dienst te komen. Het voorstel verwierf maar 20 stemmen van de 71, maar bij het debat is bereikt, dat het veel te moeilijke programma vervangen zal worden door een ander, dat bovendien niet in de wet komt, maar bij afzonderlijk besluit kan worden herzien.

14. Hugenholtz verdedigt het voorstel, om bij de zeemilitie alleen die lotelingen te plaatsen,

die er om vragen. Verworpen met 49 tegen 22 stemmen.

15. Het voorstel, om de voorgeoefenden drie maanden korter te doen dienen, werd door Ter Laan ingeleid. Het ging hierbij om de 4-maanders, die door de militaristische Regering werden weggewerkt, omdat ze te kort dienden. Het bleek, dat er geen gegevens werden overgelegd en dat de Kamer zelf in het duister gelaten werd, waarom eigenlijk deze verkorte dienst niet kon worden gehandhaafd. Daarom werd de volgende motie voorgesteld: „De Kamer, van oordeel, dat de verslagen over de viermaanders volledig dienen te worden overgelegd aan de Kamer, eer een beslissing kan worden genomen, gaat over tot de orde van de dag.”

De Regering weigerde, daaraan te voldoen, hetgeen zeer sterk het vermoeden wettigt, dat de proef met de verkorte dienst nooit eerlijk genomen is. En de Kamer was zo gewillig, de motie te verwerpen met 51 tegen 14 stemmen. Dit is het legerschandaal van 1911, waaraan een groot aantal V. D. en verdere vrijzinnigen deel hadden.

Het voorstel van de 3 maanden afslag ging daarna dezelfde weg op met 45 tegen 23 stemmen. Het stuk was klaar; de 4-maanders verdwijnen uit de wet; de verbetering van 1901 is weer teruggenomen!

16. Hugenholtz verkrijgt de verzekering, dat voor de dienst in Indië geen zeemiliciens gebruikt zullen worden zonder hun toestemming.

17. Duijs, Schaper en Ter Laan verdedigen het amendement, om de eerste oefentijd der onberede wapens van 8½ op 6½ maand te brengen. Verworpen met 54 tegen 28 stemmen.

18. Ter Laan wil van de door de S. D. voorgestelde 6½ maand 2½ maand aftrekken voor de voorgeoefenden, om aldus de 4-maanders terug te krijgen, maar dan beter dan vroeger, daar allen dan het „examen” hebben afgelegd.

19. Hij wil verder de oefentijd der bereeden wapens niet verlengen tot 2 jaar. Verworpen met 54 tegen 27 stemmen.

20. Dan stelt hij voor, het blijvend gedeelte geheel af te schaffen. (Verworpen met 53 tegen 23 stemmen.)

21. Of het in allen gevallen niet langer te houden dan 2 maanden. (Verworpen met 56 tegen 27 stemmen.)

22. Helsdingen verdedigt het voorstel, om de militaire werkers te doen aanwijzen door loting, opdat gunst en ongunst hier geen grote rol spelen. Dit wordt verworpen, doch het voordeel werd bereikt, dat hun dienst van 14½ maand werd verkort tot een verplichting van 8 maanden.

22. Verder wil hij nummerverruiling bij 't blijvend gedeelte doen verdwijnen, waardoor alleen de armsten in de kazerne blijven. (Verworpen met 58 tegen 24 stemmen.)

Met de verwerping van al deze amendementen over de eerste oefentijd was het pleit beslist: de Regering kreeg niet alleen voor de legeruitbreiding, maar ook voor de lange diensttijd haar zin, gedeeltelijk weer met vrijzinnige medewerking.

23. Ter Laan had een amendement ingediend, waarbij 't onmogelijk werd, de eerste herhalingsoefening aan de eerste oefentijd of aan 't blijvend gedeelte vast te knopen. Dit werd met 48 tegen 24 stemmen verworpen.

Maar bij dit onderwerp, de herhalingsoefeningen, werd altans één overwinning van betekenis behaald: de gehate derde verdween, na tien jaar van ijverige propaganda. De Regering zelf was zo wijs geweest, die niet meer voor te stellen. Ook de 2de oefening bij de L. W. zal verdwijnen.

24. Ter Laan komt op voor minder onmenselijke straffen in 't leger; Schaper stelt een motie voor tot verbetering der arrestlokalen. Deze moet nog behandeld worden.

25. De vrijgestelde Indise jongelieden en studenten moeten door andere lotelingen worden vervangen. Ter Laan verzet zich daartegen, maar verliest ook dit pleit; (63 tegen 11 stemmen; de S. D. en 6 liberalen.) Dit zaakje was eerst al gewonnen geweest door de aanneming van een amendement-Van Veen, maar op bevel van de minister nam de Kamer haar eigen besluit terug.

26. Ter Laan stelt voor, de invoering der nieuwe wet 3 jaar lang te verschuiven, omdat er geen geld en geen kazernes, geen kader en geen dokters zijn. Dit laatste wordt treffend aangetoond door het geval van de ongelukkige Van der Breggen, de door dokters verwaarloosde milicien.

Het voorstel wordt verworpen met 64 tegen 10 stemmen (de S. D., V. D. en 4 liberalen).

Op 23 November werd de Militiewet aangenomen met 53 tegen 34 stemmen; drie oud-liberalen hielpen mede; óók alle aanwezige rechtse „demokraten”.

* * *

Bij de begroting van Oorlog (21 Des.) toonde Ter Laan aan, dat de nieuwe minister Colijn hetzelfde doet als zijn voorganger Cool, die men dus niet had behoeven weg te zenden; beiden achten verhoging der officierswedden het eerst nodig en daarbij verbetering van hun pensioenen, zonder dat ze er een sent voor betalen, wat een gloeiend schandaal is.

Spreker vroeg volkomen dezelfde rechten voor iedere burger in het leger, ook voor de socialist.

Hij diende een amendement in, om de verhoging der officierswedden niet toe te staan. (Verworpen met 69 tegen 8 stemmen; de S. D. en de heren Teenstra en Ferk; 21° Des.)

Vlak daarna waren de arbeidsvoorwaarden der Rijkswerklieden aan de orde, die óók iets verbetering krijgen..... 1 sent per uur, dat is, gelijk Helsdingen opmerkt, niet eens een vergoeding voor de loonsvermindering van 1906 en 1907!

De gehele Oorlogsbegroting werd aangenomen met 64 tegen 13 stemmen. (S. D., V. D. en de heer Ferk.)

Ten slotte werd bovendien nog aan de verhoging der officierswedden 9 maanden terugwerkende kracht gegeven met 56 tegen 21 stemmen. Tegen stemden de S. D., 11 liberalen, 1 V. D. en 3 R. K.

Justitie.

Het eerste werk van 't jaar 1911, dat in openbare behandeling kwam, waren de z.g. zedelijkheidswetten. Hugenholtz toonde aan, dat er met een wet aan de zedelijkheid betrekkelijk weinig gedaan kan worden, omdat de zedeloosheid voortkomt uit de wanverhoudingen in de samenleving (21 Febr.). Het voorgestelde ontwerp lijdt bovendien nog aan onduidelijkheid, zodat

men niet weet, welke onzedelijke boeken of voorwerpen worden bedoeld. Spreker eiste ten slotte voor iedere burger het recht, om uit te maken, of hij gebruik wil maken van Neo-Malthusiaanse middelen.

Troelstra verdedigde de strafbaarstelling van de verleiding van een minderjarige in plaats van 't voorgestelde artikel over de homo-sexualiteit; zijn voorstel werd met 61 tegen 22 stemmen verworpen. (1 Maart.)

Helsdingen verdedigde het verbod van bordelen. (2 Maart.)

Bij de eindstemming op 16 Maart verdedigde Troelstra het voorstel, om een jaar uitstel te geven voor de boekmakers te Vlissingen en Middelburg. De fraksie verklaarde zich tegen de zedelijkheidswet in haar geheel, ondanks enkele goede bepalingen daarin. Zij deed niet mee aan de pogingen, later door de heer Van Karnebeek gedaan, om de totalisator, d.i. de dobbelarij op wedrennen, nog „enkele” jaren toe te laten; (21 Juni.)

* * *

Bij het „eedsweetje” (2 Juni) bestrafde Troelstra de verplichting tot het afleggen van een eed van degenen, die daartegen gemoedsbezwaaar hebben, hetzij ze lid zijn van een kerkgenootschap of niet. Hij kwam ertegen op, dat aan de verklaring van een ongelovige minder waarde zou worden gehecht dan aan die van een lid van enig kerkgenootschap en noemde het voorstel-Regout een aanslag op de rechten van een groot aantal burgers. Het amendement tot vrijstelling van de eed van hen, die gemoedsbezwaren hebben, werd verworpen met 40 tegen 21 stemmen; (7 Juni.)

* * *

Schaper dringt bij de begroting (23 Nov.) aan op een strafbepaling tegen de gedwongen winkelnering; Duijs handelt over het klassekarakter der Nederlandse Justitie. Hij dringt aan op verbetering van 't Arbeidskontraakt, op regeling van de rechtstoestand der ambtenaren en op eerlike uitvoering der kindervetten.

Opnieuw komt Duijs (27 November) met een groot aantal feiten van ergerlike klassejustitie en wijst hij op partijbenoemingen, zelfs bij de rechterlike macht. Ten slotte toont hij aan, dat justitie en politie bij stakingen werktuigen zijn in de hand der bezittende klasse.

Hij protesteert er tegen, dat rechters, die zich aan wangedrag schuldig maken, worden bevorderd.

Schaper en Ter Laan vragen betere maatregelen voor de veiligheid van het verkeer met auto's.

Schaper en Troelstra keuren het af, dat betogingen van het volk tegen Kamerleden een persoonlijk karakter dragen, gelijk het geval geweest is een enkel ogenblik met de heer Lohman, maar zij keuren goed, dat het Haagse volk opkomt, om te manifesteren, wanneer opnieuw, gelijk in September, onze rechten worden gekrenkt; (29 Nov.). Het geval met de heer Lohman was hoogst onschuldig in vergelijking met wat tal van onze sprekers is overkomen, zonder dat er toen door de pers of de geestelijkheid van rechts enig verzet tegen aangetekend is.

Hugenholtz bepleitte hervorming van het gevangeniswezen; Troelstra behandelde het ont-

slag van de onderwijzer Schriel aan 't Rijksopvoedingsgesticht te Amersfoort.

Duijs verdedigt het voorstel der Regering, om subsidie te geven aan instellingen tot rechtshulp aan on- en minvermogenen, al had hij de regeling liever anders gezien; (4 Des.).

* * *

Bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting, diende Troelstra een motie in over de handhaving van 't recht van posten door arbeiders, luidende:

„De Kamer, van oordeel, dat het openbaar gezag onpartijdig dient te zijn ten opzichte van conflicten tussen werkgevers en werknemers;

„dat de handhaving der openbare orde dient plaats te hebben met eerbiediging der wettelijke rechten van beide strijdende partijen;

„dat hiertoe ook behoort het recht der vakverenigingen om te posten, zolang dit niet geschiedt met schending van bestaande wettelijke bepalingen;

„dat zowel vanwege de politie en het Openbaar Ministerie als in sommige gemeenteverordeningen op dit recht inbreuk wordt gemaakt;

nodigt de Regering uit, zodanige maatregelen te willen nemen, dat de handhaving van dit recht in de praktijk blijft gewaarborgd.”

Deze motie komt later in behandeling; (5 Des.)

Zij werd ingediend naar aanleiding van de houding van de burgemeester van Amsterdam bij de Zeeliedenstaking. Over deze staking zelf sprekende, betoogde Troelstra, dat de arbeiders tot terrorisme waren gedreven door de overheid, die daarna dan tegen hen optreedt met haar overgrote macht. Spreker keurt ook onder deze omstandigheden het terrorisme af, al heeft hij eerbied voor de toewijding en de geestdrift, waarmee de strijd in Amsterdam is gestreden. Hij dringt er op aan, dat de Regering de schromelijke misstanden bij de zeelieden wegneemt; dit is het enige middel, om een nieuwe botsing te voorkomen.

Vliegen behandelde bij deze gelegenheid (6 Des.) het gebeurde op Kattenburg ten tijde der Zeeliedenstaking, toen het gezag zich niet wist te plaatsen boven de partijen, maar het toelegde op een scherp konflikt. Spreker toonde met de feiten aan, waarom hij aan moedwil moet denken, waarmee de schietpartijen in Amsterdam zijn op touw gezet, waarmee men de arbeidersbevolking prikkelde, tartte en uitlokte tot daden van geweld. Niet de burgemeester, maar de militairen waren baas in Amsterdam en de stakers werden op velerlei wijze lastig gevallen.

Bij de replieken (op 7 Des.) voegde Troelstra er bij, dat de grote ophitser en opruijer „Het Handelsblad” geweest is, terwijl juist de S.-D. onophoudelijk het terrorisme bestrijden. Alleen vallen wij arbeiders, die in staking zijn, niet in de rug aan.

Vliegen toonde aan, dat er in het antwoord van de minister heel wat onjuistheden voorkwamen; dat aan de stakers het vrije gebruik van telegraaf en telefoon is geweigerd en dat de overheid zeer partijdig te werk is gegaan.

B u i t e n l a n d s e Z a k e n .

Hugenholtz dringt aan op het sluiten van algemene, onbepaalde arbitrageverdragen, al ontveinst hij zich geen oogenblik, dat het mi-

litarisme het noodzakelijk gevolg is van het kapitalisme, gelijk in deze tijd van Marokko en Tripoli-oorlogen maar al te duidelijk opnieuw blijkt. Spreker acht in het bijzonder een bevredigende regeling met Venezuela zeer gewenst.

Hij onderwerpt de houding van de Nederlandse vice-konsul Zeehandelaar te Los Angeles in Californië, die zeer sterk partij kiest vóór de patroons en tegen de arbeiders aldaar, aan scherpe kritiek.

Binnenlandse Zaken.

Vliegen drong op spoed aan met de nieuwe regeling der gemeentebelastingen; op grenswijziging tussen verschillende gemeenten; op pensionering van de gemeente-ambtenaren; op herziening der kiesdistrikten; op een zorgvuldiger samenstelling der stemburo's, naar aanleiding der Haagse „vergissingen”; (12 Des.).

Spreker behandelt daarna de verschillende bestuursonregelmatigheden, die plaats hadden te Alblasserdam, Hengelo, Zaandam, Kerkrade, Schaesberg.

Verder vraagt hij, naar aanleiding van de onmenselijke behandeling van een arme in het werkhuis te Workum, beter toezicht op deze soort van gestichten.

Hij drong ten slotte aan op uitbreiding van het aantal ambtenaren bij 't Centraal Bureau voor de Statistiek.

Schaper bepleit verbetering in de geneeskundige hulp ten platten lande en van de toestand van verplegers en verpleegsters in de ziekenhuizen en gestichten, ook door een regeling van de arbeidsduur.

Ter Laan vraagt steun voor vakantie- en herstellingskolonies.

Schaper wil nog veel meer gedaan hebben voor de bestrijding van tuberculose; (13 Des.).

Ter Laan bestrijdt de heffing van een gemeentelijke drankaksijns te Den Helder en Vliedsingen en op Vlieland; (20 Des.).

Onderwijs.

Op het gehele gebied van 't volksonderwijs kwam ook weer in dit jaar niets nieuws tot stand. De Kamerfraksie maakte gebruik van haar recht tot initiatief en stelde zelf een wetsontwerp tot verbetering van de leerplicht op, bevattende:

- 1o. verlenging van de leerplicht tot 14 jaar;
- 2o. wegneming van 't landbouwverlof;
- 3o. strafbaarstelling van de werkgevers.

Het voorstel, dat is opgesteld in verband met Schapers Arbeidsontwerp, werd op dezelfde dag ingediend; (20 September.)

* * *

Bij de begroting kwamen zeer veel onderwerpen aan de orde, ook reeds in vorige jaarverslagen vermeld. Bij 't Hoger Onderwijs trok het Leidse ontgroeningsschandaal de aandacht. Ter Laan kwam er tegen op, dat de heer De Visser strafvervolging tegen de studenten afkeurde, maar betoogde tevens, dat straf in dergelijke gevallen niets baat. Troelstra stelde de toon, die in arbeiderskringen heerst, tegenover die, welke in de studentenwereld ingesloven blijkt.

Bij 't M. O. drong Ter Laan op evenredig schoolgeld en op openbare vakscholen aan. Bij

't L. O. wees hij op de verkeerde gevolgen der subsidie-regeling, die aan de standenscholen veel meer geld geeft dan voor de volksschool. Spreker gaf voorbeelden van klerikale onderwijsverwaarlozing, terwijl er tevens aanhoudend wrok en haat gezaaid wordt tegen de openbare school. Ten slotte behandelde hij de onvoldoende jaarwedden; ook van rechts wordt nu sterk op verbetering aangedrongen, zodat de tijd gunstig is voor de behandeling van sprekers motie, reeds in 1907 ingediend. De behandeling wordt voor 't volgende jaar toegezegd.

Ter Laan vroeg daarnaast verbetering der opleiding; meer Rijkshulp voor noodlijdende gemeenten als Emmen; beter maatregelen voor zwakzinnigen en veel meer zorg voor de lichamelijke opvoeding der jeugd. Hij bestreed de Regeringssubsidie voor de kristelijke bewaarschool-eksamens, omdat de eksamens van de Overheid zelf moeten uitgaan. Zijn amendement werd met 39 tegen 17 stemmen verworpen; (19 Des.).

Marine.

Ook aan deze afdeling van 't militarisme werd door de Regering behoorlijk zorg besteed. Er werd o.a. een nieuw pantserschip voorgesteld, dat echter op voorstel van Dr. Kuyper uit de begroting gelicht werd, om in 't begin van 1912 terug te verschijnen. Daardoor liep Hugenholtz op de laatste dag van 't zittingsjaar vrij van zijn algemene beschouwingen over het materieel der vloot. En op voorstel van de heer Roodhuyzen werd toen ook de bespreking van de belangen van het personeel tot die nadere gelegenheid uitgesteld.

Finansiën.

Bij 't voorstel tot wijziging der Erfenisbelasting betoogde Vliegen, dat er te weinig gehaald wordt uit de direkte belastingen; (7 Maart). De indirecte drukken veel te zwaar op de arbeidende klasse. Spreker verdedigt zijn amendement, om 10 miljoen gulden meer te verkrijgen uit de belasting op de erfenissen; hij wil de lasten leggen op de bezitters. Tevens toont hij aan, dat de dreigende invoerrechten geheel onnodig zouden zijn, als men dit amendement aannam.

Het wordt evenwel verworpen met algemene stemmen op de onze na; (10 Maart.)

* * *

Bij het wetje tegen de ontduikers van de aksijns op het gedistilleerd, kwam Schaper scherp in verzet tegen de bescherming van belastingontduiking, opnieuw blijkende uit een amendement van „Rechts”, dat de Regering over moest nemen, maar waartegen Schaper weer het oude voorstel plaatste; (9 Juni).

Op heftige wijze trad nu, en bij de voortzetting van dit debat op 29 Juni, de heer Lohman tegen hem op. Schaper toonde hem aan, dat hij wel de laatste is, om iemand anders van verdachtmaking te beschuldigen.

* * *

Bij de begroting (20 Des.) drong Ter Laan aan op de verbetering der Personele belasting; hij vroeg gelijkstelling der socialistisegebouwen met die van Patrimonium en de R.-K. Volksbond, en bepleitte ten slotte lotsverbetering voor de kommiezen.

Landbouw, Nijverheid en Handel.

Als een der middelen, waardoor de Regering de belangen van de landbezitters, hier en in de koloniën, bevordert, kwam de verbetering van 't landbouwonderwijs aan de orde. De S. D. Kamerfraksie stemde vóór verbetering ook van dit onderwijs, maar eiste tevens de steun der Regering voor de ontwikkeling van de landarbeiders (14 Maart). Dit natuurlijk vruchteloos; ook van de instelling van beurzen komt voorlopig zo goed als niets of helemaal niets terecht, noch van evenredig schoolgeld.

* * *

Bij de begroting (18 Des.) tekende Schaper verzet aan tegen het gruwelijk onrecht, dat er nog altijd geen landbouwongevallenwet is en vroeg hij een aantal maatregelen van Regeringswege tot verbetering van de toestand der kleine luyden ten platten lande.

Vliegen drong op meer spoed bij de staatsontginning van de steenkoolmijnen aan (20 Des.). Hij eiste beter veiligheids- en andere maatregelen in 't belang der mijnwerkers, b.v. woningbouw; beter voorziening bij ziekte, invaliditeit en ouderdom; beter rechtstoestand; beter loon.

Hugenholtz vraagt maatregelen in 't belang der Zuiderzeevissers, o.a. verbod van het eeroo nestvissen.

Schaper dringt aan op een wet voor de schepelingen en op beter reddingsmiddelen aan de kust. Hij vraagt scherpe bepalingen tegen de gedwongen winkelnering en maatregelen tegen de huisindustrie. (21 Des.)

Spoorwegen.

Naar aanleiding van het ontslag van de arbeider Franken te Zaandam interpelleerde Troelstra over de vrijheid en 't recht van vakorganisatie bij de spoorwegen; (16 Mei.) Hij kwam daarbij krachtig op tegen minister Regout, die zich steeds laat leiden door zijn sterke tegenzin tegen de vakbeweging, tengevolge waarvan de rechteloosheid van het personeel tot in het oneindige voortduurt. De minister houdt zich zelf voor een model-werkgever, maar wat hij als minister te doen heeft; erkenning der vakorganisatie, dat laat hij na. Spreker ging na, wat dan eigenlijk Regout als werkgever is en behandelde verder de loonsvoorwaarden van 't spoorwegpersoneel en de pensioenrechten.

In zijn repliek op 17 Mei verdedigde hij de Ned. Vereniging nader tegen de ministeriële aanvallen, terwijl Vliegen het opnam tegen de v. d. Treub, die de spoorwegarbeiders nog afhankelijker wenste te maken dan de werklieden bij een partikulier en die 't zo afkeurt in de N. V., dat deze zich plaatst op het standpunt van de klassenstrijd.

Op de eis van de erkenning der Ned. Vereniging kwam ook na herhaalde vragen geen enkel bevredigend antwoord.

* * *

Het verenigingsrecht der spoorwegambtenaren werd opnieuw door Troelstra aan de orde gesteld bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting; (5 Des.) Opnieuw toonde hij aan, welk roekeloos spel de minister speelt, te meer daar hij bovendien nog de commissie van beheer van 't pensioenfonds bij de S. S., voor

't merendeel bestaande uit vertegenwoordigers van 't personeel, wil opheffen.

Bij de begroting behandelde Troelstra meer in bijzonderheden de toestand van 't personeel. De nieuwe dienstvoorwaarden zijn in sommige opzichten slechter dan de oude; de teleurstelling is algemeen onder de lagere beambten en de werklieden, op wier kosten bezuiniging de leuze blijkt te zijn. Daarbij komt nog een krenterige toepassing van het nieuwe reglement. Het maximum van de dienstitijden is veel te hoog en op de vrije dagen wordt soms nog beslag gelegd. Spreker betoogt, dat alleen beter zorg voor het personeel en de erkenning der moderne vakbeweging de middelen zijn, om dreigend gevaar te voorkomen en bevrediging te schenken; (14 Des.)

Posterijen.

Helsdingen toonde het onvoldoende van verschillende lonen aan (15 Des.); bestreed de toelage naar 't aantal kinderen, het fooienstelsel en de beperking van het verenigingsrecht. Spreker wees er op, dat verlof geweigerd werd voor de Rode Dinsdag. Hij eindigde met aan te dringen op erkenning van en samenwerking met de vakorganisatie.

Indië.

Bij de begroting (21 Nov.) wees Vliegen op het grote tekort op de Indise dienst en op het slechte financiële beleid. Daarbij komen nu en dan cholera, tifus en hongersnood.

Hij drong aan op reorganisatie van het bestuur; een betere belastingregeling voor de Javaan; op meer industriële ontwikkeling en staatsexploitatie, terwijl hij tegelijkertijd de Colijn-kongsie en de overige uitbuiters met hun hoge dividenden bestreed. De inlander moet groter deel hebben van hun winst en beter opgeleid worden; aan het Europese kapitaal behoren minder concessies gegeven te worden, b.v. voor de petroleum. Nu wordt er voortdurend roofoverval gepleegd.

Verder bestrijdt hij Regeringsdwang in godsdienstzaken, gelijk de kristen-hadji's als de heren Kuyper, Bogaardt en Scheurer die wensen.

Hugenholtz valt hem hierin bij; hij waarschuwt er tegen, aan de inlanders kristelijk onderwijs op te dringen. Het broeit in de gehele wereld van de Islam.

Eveneens dringt hij op een verstandige Chinezenpolitiek aan: de Chinezen moeten dezelfde rechten hebben als de Europeanen, — ook de onbemiddelde Chinezen.

Bij de artikelen verzet Duijs zich tegen de f 132.000 + f 20.000 jaarwedde van de Gouverneur-Generaal, alsmede tegen de f 400.000 „tafelgelden" van de hogere ambtenaren.

Hij bepleit vrijheid van drukpers.

* * *

Schaper oefende felle kritiek op enkele leden van de rechterlijke macht in Indië, die hier zelf moesten terechtstaan, in 't bijzonder op een familielid van „een invloedrijk lid der Kamer"; (23 Nov.). De volgende dag kwam de heer Lohman zijn schoonzoon verdedigen met de bewering, dat deze was vrijgesproken en daarna in Indië was geplaatst niet bij de rechterlijke macht, maar aan de Sekretaris. Dit alles met zeer veel ophef, waarop Schaper antwoordde, dat hij zijn inlichtingen van tot wanhoop gebrachte slachtoffers volkomen betrouwbaar

weet; hij biedt de heer Lohman aan, dat deze een commissie mag benoemen voor onderzoek. Daarvan is geen gebruik gemaakt.

* * *

Schaper dringt aan op een betere koelie-oronnantie en op invoering van het opiumverbod; Duijs op inrichting van een kadaster voor Java en op bescherming van de inlander tegen de suikerindustriëlen.

Vliegen behandelt de hervorming van 't bestuur in de Vorstenlanden; Hugenholtz het vervoer van mindere militairen door de Paketmaatschappij; Ter Laan de strijd om de scholen in de Minahassa en de verdere zaken, het Europees en Inlands onderwijs betreffende; Helsdingen het spoorwegverkeer.

Ter Laan komt op tegen de steeds stijgende oorlogsuitgaven in Indië, die de f 36.000.000 hebben overschreden, ongerekend wat Marine verslindt. Verder komt hij op tegen soldaten mishandeling, gelijk Hugenholtz de toestanden van het personeel der Marine behandelt.

* * *

Hugenholtz behandelde de belangen van Suriname en Curaçao; (21 Des.).

E e n a a n t a l o n d e r w e r p e n

van verschillende aard waren voorts nog in behandeling.

Ter Laan stelde een motie over de wedden-

regeling der Haagse Departementsambtenaren, welke aangenomen werd op 19 Mei.

Helsdingen drong nog eens aan op herziening van de jachtwet.

Schaper interpelleerde over de houding van de Rotterdamse watersehout bij de Zeeliedenstaking, die zich daarbij niet onzijdig hield, maar de onderkruipers hielp en aldus de reders begunstigde; zelfs kwam hij nu tegen zijn gewoonte aan boord van een schip. Spreker stelde een motie voor, ook door Troelstra verdedigd; deze wordt verworpen door alle burgerlike leden, in de Kamer aanwezig; (5 Juli).

Bij de verschillende hoofdstukken der begroting werd menige poging gedaan voor lotsverbetering, voor de pensioensaanspraken of voor het recht van tal van lagere ambtenaren: klerken, schrijvers, veldwachters, kanaalbeambten, wegwerkers, ambtenaren bij de statistiek en bij de Koninklike Bibliotheek, werklieden aan de Landsdrukkerij en de Munt, beambten aan de Departementen, enz.

Verder werden een aantal distriktsbelangen behandeld, o.a. afwatering, verkeer, onderwijs.

D e S.-D. K a m e r g r o e p

verrichtte op de gewone wijze haar taak; alle leden namen gedurende het gehele jaar regelmatig aan de arbeid deel. Er werden 30 klvergaderingen gehouden, zo ter behandeling van de werkzaamheden voor de afdelingen en de openbare zittingen der Kamer als ter voorbereiding van onze eigen voorstellen.

De Sekretaris,

K. TER LAAN.

Scheveningen, 16 Maart 1912.

RAPPORT over de op het ontwerp-program ingediende amendementen, uitgebracht aan het Partijbestuur der S. D. A. P. door de Kommissie ter beoordeeling van het beginselprogramma.

De Kommissie vergaderde op Maandag 18 Maart 1912 ter beraadslaging over de amendementen, ingediend op het ontwerp-program. Tot de vergadering waren tevens uitgenoodigd die leden van het Partijbestuur die niet lid van de kommissie zijn. Door Mendels werd in de avondvergadering der kommissie van die uitnoodiging gebruik gemaakt.

De gevoerde discussies leidden de kommissie tot het uitbrengen van het navolgend rapport:

Alinea 1.

Op deze alinea van het rapport zijn geen amendementen ingediend.

Alinea 2.

Op deze alinea zijn 9 amendementen ingediend.

De kommissie neemt allereerst uit het amendement-Laren-Blaricum over, om aan het slot der alinea in plaats van „werkeloosheid” te lezen: „buitengewone werkeloosheid”, ten einde aldus tegemoet te komen aan het bezwaar, dat het kon schijnen, alsof de crisis de werkeloosheid zou scheppen in plaats van versterken en er dus buiten krisistijd geen werkeloosheid zou zijn.

Voor zoover de amendementen-Laren-Blaricum dienen om behalve het verschijnsel der crisis ook het verschijnsel der hoog-konjunctuur, dat daarmee afwisselt, in het ontwerp te brengen, acht de kommissie deze amendementen eensdeels overbodig, omdat het voor de arbeiders belangrijkste, n.l. de gevolgen die de hoog-konjunctuur voor hen heeft, d.i. de overspanning hunner krachten, reeds in het ontwerp is uitgedrukt, terwijl het voor de massa onbegrijpelijke germanisme „hoog-konjunctuur” het program zou ontzien en de kommissie geen korten en duidelijken Hollandschen term vond om hetzelfde begrip volledig uit te drukken. Wel echter erkende de kommissie de noodzakelijkheid om de min juiste uitdrukking te verbeteren, volgens welke niet de tegenstelling tot de crisis, n.l. de hoog-konjunctuur, maar de crisis zelf overspanning van de krachten der arbeiders meebracht. Daarom werd besloten het slot der alinea te lezen: „veroorzaken telkens weer krisissen in het bedrijfsleven en voor de arbeiders afwisselende” enz. Hiermee is tevens aan de amendementen van Amsterdam III en VI voldaan.

Tegen het eerste amendement-Laren-Blaricum had de kommissie het bezwaar, dat daarin de concurrentie als drijfkracht ter verbetering der techniek niet meer genoemd wordt. De kommissie erkende echter dat niet alleen de concurrentie, maar ook het streven naar vergrooing of behoud van winst die drijfkracht uitoefent, zooals ook in het monopolistisch bedrijf, waarin de concurrentie uitgeschakeld is, toch technische verbeteringen worden ingevoerd. De kommissie aanvaardt dus het in een amendement-Amsterdam IX geformuleerd denkbeeld, en voegt het „winstbejag” in als prikkel

tot verbetering der techniek. De aanvang der tweede alinea luidt dan: „In dit stelsel dwingen concurrentie en winstbejag tot voortdurende verbetering der techniek ter besparing van arbeidsloon. Het leidt” enz. Aldus is tevens de zeer lange eerste zinsnede der alinea in tweeën gesplitst. Aan het amendement-Watergraafsmeer is hiermede tegelijkertijd tegemoet gekomen.

Het eerste-amendement-Amsterdam III en de amendementen van Amsterdam V en Aardenburg bedoelen de dusgenaamde toenemende „ontscholing” van den arbeid in het program uit te drukken. De kommissie overwoog echter, dat omtrent de aanwezigheid van dezen tendenz in de partij geenszins eenstemmigheid bestaat en hij dus in een eenheids-program niet moet worden opgenomen.

Het tweede-amendement-Amsterdam III heeft in zooverre zin, dat men niet kan zeggen, dat in elk economisch milieu dezelfde „natuurlijke” grenzen aan de menselijke ontbering gesteld zijn. Aangezien echter buiten twijfel is, dat de geheele alinea handelt over het economisch milieu van het kapitalisme, wordt het amendement overbodig geacht.

Naar aanleiding van een opmerking van J. Saks in „de Nieuwe Tijd”, dat in de tweede zinsnede der alinea (thans de derde) feitelijk gevolgen van gevolgen worden genoemd, wijzigt de kommissie den aanhef dier zinsnede nog aldus dat zij luidt: „Zoo is de arbeidersklasse... ten proef aan” enz.

Alinea 3.

Het amendement-Laren-Blaricum strekt om het mogelijk misverstand te vermijden, als zou bedoeld kunnen zijn, dat de taak van het proletariaat is om „zelf” het kapitalisme te bestrijden. De bewoordingen van het amendement werden echter minder fraai geacht. De kommissie stelt voor in plaats van „het kapitalisme zelf” te lezen: „het kapitalisme als stelsel.”

Het amendement-Amsterdam IX acht de kommissie op een vergissing te berusten. De bedoeling is blijkbaar dat, zoodra de arbeidersklasse de maatschappij beheerscht, er ook geen kapitalisme meer bestaat en geen politieke rechten en sociale hervorming meer verwezenlijkt zullen behoeven te worden. Deze meening is echter onjuist. Nog onder het kapitalistische stelsel zal het proletariaat de heerschende klasse in de maatschappij worden, om dan hare eischen uit eigen kracht zelfstandig te gaan doorvoeren.

De kommissie meent nog, in deze alinea de woorden „en den onwil” als overbodig te kunnen doen vervallen.

Alinea 4.

Voor zoover het amendement-Laren-Blaricum strekt om hier de zoogenaamde „proletaroiden” bevolkingsgroepen in het program te noemen, de groepen dus die naar economisch standpunt op de

gens van het proletariaat staan, wordt het in dit gedeelte van het program, dat slechts van economische ontwikkelingen en niet van de maatschappelijke bevolkingsgroepen spreekt, niet op zijn plaats geacht.

Het overig deel van het amendement en evenzoo het amendement-Aardenburg worden ongewenscht genoemd, wijl de commissie ervan overtuigd is, dat geen program in staat zou zijn, de voordeelen van het socialisme naar waarde te schetsen en derhalve zwakke pogingen daartoe, als in de amendementen besloten liggen, beter achterwege blijven.

Alinea 5.

Het amendement-Amsterdam VI heeft dezelfde bedoeling als eenige reeds behandelde amendementen op de 2e alinea, nl. om de „ontscholing” van den arbeid in het program op te nemen. Op de overwegingen, hierboven reeds genoemd, gaat de commissie daarop niet in.

In deze alinea wenscht de commissie echter tegemoet te komen aan een denkbeeld, door de afd. Laren-Blaricum in een amendement op de volgende alinea belichaamd, nl. om den algemeenen achteruitgang der beteekenis van het kleinbedrijf in het program tot uitdrukking te brengen. Waar deze achteruitgang niet slechts voor den landbouw, maar voor het gansche bedrijfsleven geldt, behoort de invoeging niet in de landbouw-paragraaf thuis, maar in deze 5de alinea, die de ontwikkeling in de richting van het grootbedrijf aangeeft. De commissie wenscht dus te lezen: „tot voortbrenging in het groot, vermindert de maatschappelijke beteekenis van het kleinbedrijf en maakt de kleinere ondernemers afhankelijk van het grootbedrijf of tot loonarbeiders”. De wijziging van het woord „proletariërs” in „loonarbeiders” strekt om het misverstand te voorkomen, alsof slechts lieden met proletarischen levensstandaard bedoeld zouden zijn.

Alinea 6.

Het overgebleven amendement-Laren-Blaricum wordt verdedigd met het betoog, dat het geen zin heeft den „drang naar een hooger levensstandaard in de arbeidersklasse” in het program te noemen, indien niet tevens vast staat, dat die drang zich ook in het bereiken van een hooger levensstandaard uit. De commissie meent echter, dat, ook afgeschieden van de vraag, in hoeverre de arbeidersklasse met haren strijd resultaten bereikt, onmiskenbaar de drang naar hooger levensstandaard als revolutionaire faktor van groote beteekenis bestaat en zeker in de landbouw-paragraaf deze verwijzing niet gemist kan worden, waar de in het bijzonder in het industriele deel der arbeidersklasse aanwezige drang naar hooger levensstandaard zulk een belangrijk element vormt om ook in de landbouwbevolking het verzet tegen de daar heerscheude outbering aan te wakkeren.

Het amendement-Amsterdam IX wordt erkend als een taalkundige verbetering. De commissie meent dat dit zinsdeel aldus gelezen moet worden: „hun bestaan vinden, dat het met den algemeenen drang naar een hooger levensstandaard in de arbeidersklasse op den duur onverenigbaar is.”

Het amendement-Aardenburg om de vermeerdering der hypotheeken in de landbouw-paragraaf in te lassen, kan niet overgenomen worden, omdat uit de voor ons land beschikbare statistische gegevens niet is af te leiden, dat de hypotheeken op het opgebouwd toenemen.

Alinea 7.

Het amendement-Amsterdam VI wordt afgewezen, omdat „volkswelvaart” een meer populaire uitdrukking is dan „maatschappelijke welvaart” en door het aanvaarden dier laatste woorden ook de thans in het program hier uitgedrukte tegenstelling tusschen „kapitalist” en „volk” weggenomen zou worden.

Alinea 8.

Het amendement-Watergraafsmeer berust op een begripsverwarring. Al steunt de partij ook alleen de verbruikscoöperatie, daarmee is nog niet gezegd, dat ook andere coöperatie niet het terrein van het partikulier bedrijf beperkt.

Alinea 9.

De commissie acht het wenschelijk deze alinea vast te koppelen aan de volgende, waarmee zij naar den gedachtegang één geheel uitmaakt.

Alinea 10.

De amendementen Amsterdam IV en VI zijn zowel overbodig als onwenschelijk, — overbodig omdat het verschijnsel van de verscherping der klassentegenstellingen op verschillende plaatsen reeds in het program tot uiting gebracht is, — onwenschelijk omdat de uitdrukking zelve, zooals de amendementen die inhouden, dubbelzinnig is, wijl o. a. niet vaststaat of politieke dan wel economische tegenstelling bedoeld wordt.

Het amendement-Laren-Blaricum om in het zinsdeel „dien een deel van het proletariaat zich weet te veroveren”, het woord „zich” te schrappen wordt niet aanvaard, op grond dat aan het propagandistisch karakter van het program afbreuk zou worden gedaan, indien een uitdrukking werd verwijderd die tot de arbeiders zegt: gij zult slechts zooveel verhooging van levensstandaard verkrijgen, als gij u zelve weet te veroveren.

Het tweede amendement dezer afdeeling om in hetzelfde zinsdeel het woord „soms tijds” in te voegen, wordt afgewezen omdat de verhooging van levensstandaard hier slechts genoemd wordt als motief van stijgende behoefte en dus de vraag, in hoeverre het program al dan niet de in het kapitalisme bereikbare resultaten als te gunstig voorstelt, hier niet aan de orde is.

Het amendement-Amsterdam III wordt, hoewel op zich zelve een juiste gedachte inhoudend, niet overgenomen, omdat anders op deze zelfde wijze nog zeer vele nieuwe, doch niet strikt noodige elementen van redeneering in het program ingevoegd zouden kunnen worden en het program dan overbodig lang zou worden.

Het amendement-Amsterdam IX wordt onjuist geacht. De stijging der woninghuren is niet een gevolg van grond- en woningwoeker, maar daaraan veeleer identiek, terwijl zij het gevolg is van de bevolkingsopeenhooping, gelijk het program het zegt.

Ten slotte werd nog de uitdrukking: „de strekking hebben hun levensstandaard te drukken”, gewijzigd in: „hun levensstandaard drukken”, aangezien in het woord „drukken” reeds de strekking opgesloten ligt en de oorspronkelijke uitdrukking dus een pleonasme beteekent.

Alinea 11.

In het eerste amendement-Laren-Blaricum wordt als juist erkend de aanduiding, dat het niet de

toenemende vermeerdering in getalsterkte, maar het toenemend numeriek overwicht van het proletariaat is, dat zijn macht tegen het kapitalisme doet toenemen. Dit toenemend overwicht geldt echter wel voor het proletariaat, maar niet voor alle tusschenklassen. De zinsnede moet dus worden: „toenemend overwicht in getalsterkte bij het proletariaat. Daarnaast breiden zich die groepen uit, wier belang” enz.

Voor zoover het amendement strekt om van den „nieuwen middenstan”d te zeggen, dat zij tot het proletariaat behoort, wordt dit minder wenschelijk geacht. Er zijn enkele groepen in dien „nieuwen middenstand”, waarvan dit althans twijfelachtig genoemd mag worden. Zeker mag ook niet, gelijk het amendement doet, het voornaamste van den „nieuwen middenstand” verzwegen worden, nl. dat hij wat onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid van den kapitalist betreft, met het proletariaat gelijk staat.

Waar intusschen de uitdrukking, zooals het ontwerp die geeft, tot de gevolgtrekking zou kunnen leiden, alsof de „nieuwe middenstand” enkel uit de technici en beambten van het groot-bedrijf zou bestaan, wordt besloten de zinsnede aldus te lezen: „Dit geldt ook voor de technici en beambten van het groot-bedrijf en in het algemeen voor den „nieuwen middenstand”, die... gelijk staat.”

De amendementen van de afdelingen Laren-Blaricum en Amsterdam VI om in de uitdrukking „een stoffelijke en zedelijke verheffing” het woord „stoffelijke” te schrappen, alsmede het amendement-Amsterdam III om al de rijpwordingsfactoren van het proletariaat behalve de organisatorische te schrappen, gaven aan de commissie aanleiding om het woord „stoffelijke” door „maatschappelijke” te vervangen. Dit laatste woord is ruimer van strekking en bevredigde tevens een deel der commissie, die in de oorspronkelijke uitdrukking, volgens de meeste leden der commissie ten onrechte, een erkenning zagen dat binnen het

raam van het kapitalisme de arbeidersklasse algemeen en voortdurend stoffelijken vooruitgang geniet, in plaats van het konstateeren van een element van meerdere weerbaarwording van het proletariaat.

Het tweede amendement-Amsterdam III om te lezen: „ekonomisch verouderd en daarom zedelijk veroordeeld” en dus het gespatieerde woord in te voegen, acht de commissie in een eenheidsprogram onaannemelijk, waar een deel der partij dit als de aanvaarding van een stukje materialistische moraal-filosofie zou beschouwen.

Alinea 12.

Het amendement-Amsterdam VI, om te lezen dat de tegenstand tegen de socialiseering der produktie-middelen niet „slechts” doch „voornamelijk” gebroken kan worden door de verovering der politieke macht, beschouwt de commissie als berustend op een te beperkte opvatting van de woorden „politieke macht”.

Alinea 13.

In het amendement-Laren-Blaricum beschouwt de commissie als onjuist de meening, dat de internationale sociaaldemokratie alleen den strijd op politiek terrein zou omvatten. Het amendement is echter juist in zoover het er de aandacht op vestigt, dat in het ontwerp-program feitelijk de eigen politieke strijd der partij niet is omschreven. Daarom stelt de commissie voor, den aanhef dezer alinea aldus te lezen: „De Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland stelt zich ten doel het Nederlandsche proletariaat te organiseeren in een zelfstandige politieke partij ter deelneming aan dien internationalen” enz.

De commissie geeft derhalve in overweging om goed te keuren het volgend

Gewijzigd Ontwerp-Program.

De ontwikkeling der maatschappij heeft geleid tot de kapitalistische voortbrengingswijze, waarin de massa der voortbrengers is gescheiden van de voortbrengingsmiddelen. Deze zijn voor hunne bezitters het middel om winst te maken uit den arbeid der arbeiders, die ter voorziening in hun levensonderhoud verplicht zijn, hunne arbeidskracht te verkoopen. Twee klassen, het proletariaat en de kapitalistische klasse, staan aldus in duurzame belangentegenstelling tegenover elkaar.

In dit stelsel dwingen concurrentie en winstbejag tot voortdurende verbetering der techniek ter besparing van arbeidsloon. Het leidt tot opeenhooping van rijkdom bij de kapitalistische klasse, tegenover armoede, onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid, onmatig langen en zwaren, vaak ongezonder arbeid van mannen en vrouwen; kinderarbeid; vernietiging van het gezinsleven en teruggang van het lichamelijke weerstandsvermogen bij het proletariaat; tot voortwoekerend pauperisme en prostitutie, alcoholisme en misdaad. Zoo is de arbeidersklasse, waar de kapitalistische winsthonger niet door haar tegenstand wordt gebreideld, ten prooi aan toenemende ontaarding en ellende, alleen beperkt door de natuurlijke grenzen van menselijke ontbering en door de eischen van het kapitalistisch belang zelf. De

wanverhouding tusschen de toenemende produktiviteit van den arbeid en de geringe koopkracht der massa, en het gemis aan maatschappelijke regeling der voortbrenging veroorzaken telkens weer krisissen in het bedrijfsleven en voor de arbeiders afwisselende overspanning hunner krachten en buitengewone werkloosheid.

Deze aan het wezen der kapitalistische warenproduktie verbonden strekkingen echter, wekken verzet bij het proletariaat, dat zich organiseert, zoowel in vakverenigingen als op politiek gebied en daarbij meer en meer tot het besef komt van zijne taak, om het kapitalisme als stelsel te bestrijden en de leiding der maatschappij van de kapitalistische klasse over te nemen. Bij haar strijd om politieke rechten en sociale hervorming toch, stuit de arbeidersklasse, zoolang zij de maatschappij niet beheerscht, op de overmacht der heerschende klasse, die niet dan noodgedwongen, onder den invloed der wassende macht van het proletariaat, aan zijne eischen tegemoet komt en daarbij niet verder gaat, dan de handhaving harer heerschappij en het wezen van het kapitalistische stelsel het gedoogen.

Intusschen scheidt de kapitalistische ontwikkeling zelve de ekonomische voorwaarden voor een nieuw stelsel van voortbrenging, niet berustend op uitbuiting eener klasse door een

andere, maar op maatschappelijk bezit en beheer der voortbrengingsmiddelen, waarvan het doel niet is het maken van winst voor enkelen, doch voorziening in de behoeften van allen.

De concurrentie, in verband met den voortgang der techniek, dwingt steeds meer tot voortbrenging in het groot, vermindert de maatschappelijke beteekenis van het kleinbedrijf en maakt de kleinere ondernemers afhankelijk van het grootbedrijf of tot loonarbeiders.

Hoewel dit proces van bedrijfsconcentratie zich in de landbouwbedrijven tot heden niet op dezelfde wijze vertoont als in die van handel, verkeer en nijverheid, ziet men ook daarin de macht van het kapitaal toenemen, zoowel door de uitbreiding van het pachtstelsel als door den wassenden invloed van industriële ondernemingen op den landbouw en de beweging naar monopoliseering der markt door 't grootkapitaal. Waar verder het agrarisch kleinbedrijf zich naast het grooter bedrijf handhaaft of uitbreidt, gaat dit gepaard met zoodanige ontbering en overarbeid van hen, die daarin hun bestaan vinden, dat het met den algemeenen drang naar een hooger levensstandaard in de arbeidersklasse op den duur onvereinbaar is. Bovendien wordt door de ontwikkeling van het fabriekswezen een steeds grooter deel van het eigenlijk agrarisch bedrijf naar het gebied der industrie overgebracht.

Bij verdere ontwikkeling van het grootbedrijf brengt de concurrentie de winst in gevaar, hetwelk leidt tot toenemende uitbreiding van het kapitalistisch monopolie en beperking van het gebied der concurrentie. Meer en meer komen voortbrenging en verkeer onder de heerschappij van het bankkapitaal en wordt de winstheffing onafhankelijk van elke functie in voortbrenging en ruil. De kapitalist verliest daarmede de beteekenis van bedrijfsleider en wordt slechts een parasiet op de volkswelvaart. Het bedrijf wordt ingericht op een voet, dat het voor overneming door de maatschappij gereed is. Hiermede is de grondslag gelegd, waarop het stelsel der socialistische voortbrenging kan worden gevestigd en van waar uit het over de voortbrenging in haar geheel kan worden uitgebreid.

Intusschen worden verschillende bedrijven uit partikulier in publiek beheer overgebracht, terwijl ook door de kooperatie het terrein van het partikulier bedrijf wordt beperkt.

Met deze toenemende mogelijkheid van het socialisme gaan gepaard een wassende aandrang en macht om het te verwezenlijken. De ontzagelijke vermeerdering van den rijkdom en de weelde der kapitalisten doen ook de arbeiders hogere levenseischen stellen, terwijl de opdrijving der woninghuren als gevolg van de oopenhooping der bevolking in de groote steden en de prijsbeweging hun levensstandaard drukken. Door en in den klassenstrijd, mede als gevolg der verhooping van den levensstandaard, dien een deel van het proletariaat zich weet te veroveren, stijgen zijn behoeften tot een peil, waarop hunne bevrediging in het

kapitalistische stelsel niet is te bereiken. De tegenstellingen binnen de kapitalistische klasse treden op den achtergrond, naarmate de aandrang der arbeiders naar nieuwe rechten en hervormingen gevaarlijker wordt voor hare heerschappij en het kapitalistische stelsel zelf. Dit uit zich, zoowel in de vorming van partroonsbonden tegenover de vakorganisatie der arbeiders, als op politiek gebied. De kapitaal-magnaten aan het hoofd der reusachtige centralisaties van kapitaal, die door hunne beschikking over grondstoffen, vervoerwezen en bedrijfsmiddelen de geheele maatschappij aan zich schatplichtig maken, weten bestuur en wetgeving aan hunne belangen dienstbaar te maken en drijven de regeeringen den weg op van imperialisme en koloniale politiek met de daaraan verbonden voortgaande verzwaring van militaire lasten en toenemende spanning in de internationale verhoudingen.

Tegelijkertijd groeit ook de macht der arbeiders tegen het kapitalisme. Met de bedrijfsconcentratie gaat gepaard een toenemend overwicht in getalsterkte bij het proletariaat. Daarnaast breiden zich die groepen uit, wier belang, zoal niet direkt tegengesteld aan het kapitalisme, toch niet betrokken is bij de handhaving daarvan. Dit geldt ook voor de technici en beampten van het grootbedrijf en in het algemeen voor den „nieuwen middenstand", die wat onzekerheid van bestaan en afhankelijkheid van den kapitalist betreft, met de arbeiders gelijk staat. Het proletariaat verkrijgt in en door den klassenstrijd een ervaring, een wetenschappelijke en politieke ontwikkeling, een maatschappelijke en zedelijke verheffing en een uitbreiding en versterking zijner organisatie, die het niet alleen in staat stellen, den tegenstand der heerschende klasse te breken, doch het ook rijp maken voor zijne taak, om hare plaats in te nemen. Het is bij dit streven onoverwinnelijk, omdat het daarbij zijne historische taak vervult, de gansche maatschappij te verlossen van een stelsel, dat economisch verouderd en zedelijk veroordeeld is.

Het proletariaat kan den tegenstand der kapitalistische klasse tegen de overbrenging der bedrijfsmiddelen van partikulier in maatschappelijk bezit slechts breken door de verovering der politieke macht. Voor dit doel hebben zich over de geheele wereld de arbeiders, die tot bewustzijn van hunne taak in den klassenstrijd zijn gekomen, georganiseerd.

De Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland stelt zich ten doel, het Nederlandsche proletariaat te organiseeren in eene zelfstandige politieke partij ter deelneming aan dien internationalen strijd der arbeidersklasse. Zij streeft naar eenheid van den proletarischen klassenstrijd en ondersteunt zooveel mogelijk elke economische of politieke beweging der arbeiders ter verkrijging van betere levensvoorwaarden zoodanig, dat daardoor hun klassebewustzijn en hunne macht tegenover de bezittende klasse worden versterkt en de economische ontwikkeling wordt bespoedigd.

De sekretaris der kommissie,

J. F. ANKERSMIT.

Voorstel tot wijziging van het ontwerp-program.

Alinea 2.

1. Den 2en volzin te laten beginnen:
„Tegenover de hieruit voortvloeiende opeen-
hooping van rijkdom bij de kapitalistische
klasse, leidt het tot...”

2. Na „afhankelijkheid” te lezen:

„zwaren, geestdoodenden en ongezonden
arbeid van mannen en vrouwen, onmatig langen
arbeidstijd (~~of over-arbeid~~) naast werkloos-
heid; kinderarbeid...”

3. Den laatsten volzin te lezen:

„De wanverhouding... in het bedrijfsleven,
die deze aan het wezen der kapitalistische
warenproduktie verbonden strekkingen nog ver-
scherpen.”

Alinea 3.

Het begin aldus te lezen:

„Dit wekt verzet”..

AMSTERDAM, 1 April 1912.

Door het P. B. zal de onderstaande regeling aan het
Congres worden voorgesteld.

Aantal en duur der zittingen:

Zondag 2 zittingen: a. van 10 uur tot half een;
b. van half twee tot 6 uur.

Maandag 3 zittingen: a. van half tien tot half een;
b. van half twee tot 5 uur;
c. huishoudelijke zitting van half
acht tot 10 uur.

Dinsdag 2 zittingen: a. van half tien tot half een;
b. van half twee tot 4 uur.

Alle zittingen zijn openbaar, behalve die van Maandag-
avond. Tot de huishoudelijke zitting hebben alleen toegang
de afgevaardigden, de leden van het P. B. en wie daartoe
verder door het P. B. mochten zijn uitgenoodigd.

Het P. B. stelt de onderstaande volgorde der te behandelen
punten voor:

- I. Openingrede van den voorzitter.
- II. Motie van orde. *)
- III. Verslag van den partijsecretaris; behandeling der
punten 61, 62 en 63.
- IV. Verslag van de Kamerfractie; behandeling van punt 52.
- V. Redactie „Volk” en „Weekblad”; behandeling van de
punten 3, 4, 5, 6, 8 en 9; benoeming Redactie van
„Volk” en „Weekblad”; benoeming der Commissie
tot beslechting van Geschillen tusschen Redactie en
partijgenooten-inzenders.
- VI. Partij-Program (2).

*) De cijfers wijzen de nummers aan waarmee de desbetreffende
moties en voorstellen op den Beschrijvingsbrief staan aangegeven.

- VII. Propaganda (10, 11, 12, 13, 14 en 15).
VIII. De Kiesrechtbetoging in 1912.
IX. Aanwijzing van de plaats, waar het volgende Congres zal worden gehouden; het P. B. zal Den Haag voorstellen.
X. Finantieele Verslagen: a. van de partijkas, met vaststelling van de begrooting; b. van den brochurenhandel; behandeling van punt 56.
XI. Partij en Vakbeweging (25, 26, 27, 28).
XII. Lidmaatschap Vakvereniging (29, 30, 31, 32).
XIII. Jeugd-Organisatie, Arbeiders-ontwikkeling en Partij-school (36, 37, 38, 39, 40, 41 en 42).
XIV. Tariefwet (42).
XV. Vrouwen-Organisatie (44, 45, 46, 47).
XVI. Onderwijs (49, 50, 51).
XVII. Coöperatie (53).
XVIII. Organisatie (16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 57).
XIX. Drankbestrijding (54, 55).
XX. Vrouwen-Arbeid (43).
XXI. Lidmaatschap Ver. v. Vrouwenkiesrecht (48).
XXII. Militarisme (64).
XXIII. Maandschrift en De Nieuwe Tijd (35 en 33).
XXIV. Strijdprogram (60).
XXV. Diversen (58, 59, 65, 66, 67).

In de huishoudelijke zitting zal door de Commissie van Beheer van „Het Volk” mededeelingen worden gedaan over den stand van „Het Volk”; tevens behandeling van punt 7.

Verder zal besproken worden de vergoeding aan sprekers

De Partijsecretaris,

VAN KUIJKHOF.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ „VOORUITGANG”, KEIZERSGRACHT 378, AMSTERDAM